

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT POLITIEKE EN SOCIALE WETENSCHAPPEN

Diversiteit in de journalistiek? Een studie van het verband tussen de berichtgeving over minderheden en hun aan- of afwezigheid in het journalistiek productieproces.

Wetenschappelijke verhandeling

aantal woorden: 24.237

Bart D'HOORE

MASTERPROEF COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN
afstudeerrichting JOURNALISTIEK

PROMOTOR: PROF. DR. Hans VERSTRAETEN

COMMISSARIS: lic. Ides DEBRUYNE

COMMISSARIS: DR. Steve PAULUSSEN

ACADEMIEJAAR 2008 - 2009

Inzagerecht in de masterproef (*)

Ondergetekende, D'hoore Bart.....

geeft hierbij toelating / ~~geen toelating~~ (**) aan derden, niet-behorend tot de examencommissie, om zijn/~~haar~~ (**) proefschrift in te zien.

Datum en handtekening

.....

.....

Deze toelating geeft aan derden tevens het recht om delen uit de scriptie/ masterproef te reproduceren of te citeren, uiteraard mits correcte bronvermelding.

(*) Deze ondertekende toelating wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het aantal exemplaren van de scriptie/masterproef die moet worden ingediend. Het blad moet ingebonden worden samen met de scriptie onmiddellijk na de kaft.

() schrappen wat niet past**

“Gelijkheid is de heiligste wet van de mensheid.”

(Johann Christoph Friedrich von Schiller,
Duits dichter)

INHOUDSOPGAVE

Abstract	8
Woord vooraf	9
Inleiding	10

DEEL 1: Algemeen theoretisch kader

1. Berichtgeving en minderheden: enkele concepten verklaard	14
1.1. Minderheden	14
1.1.1. Etnisch-culturele minderheden	15
1.1.2. Besluit	16
1.2. Berichtgeving, beeldvorming en representatie	17
1.3. Nieuws en het journalistiek productieproces	19
2. Berichtgeving over minderheden	21
2.1. Minderheden in de berichtgeving: stereotypering, onder- en misrepresentatie	21
2.1.1. Stereotypen: een veel voorkomend fenomeen	22
2.2. Studies naar de berichtgeving in de Vlaamse media	23
2.3. Besluit	25
3. Journalistensurveys en ‘het profiel van de journalist’	26
3.1. Korte historiek van onderzoeken naar ‘het journalistenprofiel’	26
3.2. Studies in Vlaanderen	28
3.2.1. Historiek van het journalistenonderzoek in Vlaanderen	28
3.2.2. Enkele opmerkelijke resultaten en evoluties	29
3.3. Het profiel van een journalist in Vlaanderen en de afwezigheid van minderheden	31
3.4. Besluit	32

4. Het verband tussen de journalist en ‘zijn’ berichtgeving	33
4.1. Invloed van persoonlijke kenmerken	33
4.1.1. ‘The Burden of representation’	35
4.1.2. Hebben vrouwen de journalistiek veranderd?	37
4.1.3. Invloed van het ‘allochtoon-zijn’?	39
4.2. Initiatieven ter verbetering	40
4.3. Besluit	42

DEEL 2: Empirisch onderzoek en resultaten

1. Methodologie en aanpak	45
1.1. Waarom kwalitatief onderzoek?	45
1.1.1. Diepte-interviews	46
1.2. Selectie van de geïnterviewden	47
1.3. Concrete werkwijze	48
2. Resultaten en conclusies	49
2.1. Inleiding	49
2.2. Beeldvorming van minderheden	50
2.2.1. Oorzaak	52
2.2.2. Experts en vermelding van nationaliteit	54
2.3. Afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces	55
2.3.1. Oorzaak	56
2.3.2. Kwaliteit	58
2.4. Het verband tussen de afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces en de berichtgeving over minderheden	59
2.4.1. Is er een verband?	59
2.4.2. Gespecialiseerde journalisten	61
2.4.3. Mainstream- versus minderhedenmedia	63
2.4.4. Initiatieven ter verbetering	64
2.5. Besluit	66

Algemeen besluit	68
Beperkingen en aanbevelingen	72
Referentielijst	74

Bijlagen:

Bijlage I: Oriënterende vragenlijst bij diepte-interviews	81
Bijlage II: Transcript interview Geert De Clercq	84
Bijlage III: Transcript interview Mehmet Koksal	99
Bijlage IV: Transcript interview Flip Voets	106
Bijlage V: Transcript interview Katleen De Ridder	116
Bijlage VI: Transcript interview Bart Sturtewagen	133
Bijlage VII: Transcript interview Paul Daenen	144
Bijlage VIII: Transcript interview Ico Maly	152
Bijlage IX: Transcript interview Michaël Freilich	170
Bijlage X: Transcript interview Koen Vidal	181
Bijlage XI: Transcript interview Peter Verlinden	191
Bijlage XII: Transcript interview Samira Bendadi	208
Bijlage XIII: Transcript interview Liesbet Stevens en Nathalie Vander Linden	219

Abstract

In dit werk wordt nagegaan of er een verband bestaat tussen de vertegenwoordiging van minderheden in het journalistiek productieproces en de berichtgeving over deze minderheden. In een samenleving die steeds meer divers wordt, spelen de media immers een niet te onderschatten rol bij de beeldvorming van minderheden. Het thema ‘minderheden en de media’ is al vaak onderwerp van discussie geweest en het is dan ook raadzaam hier verder inzicht in te verkrijgen. In dit werk onderzoeken we daarom een mogelijke oorzaak voor de, wat zal blijken, negatieve berichtgeving. Kan een divers personeelsbestand leiden tot een correctere en evenwichtigere beeldvorming? Aan de hand van een literatuurstudie en een kwalitatief onderzoek op basis van diepte-interviews met verschillende personen, betrokken bij het onderwerp, proberen wij een antwoord te formuleren op deze centrale vraag. Op basis van ons onderzoek komen we tot de conclusie dat er een indirect verband bestaat tussen de aanwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces en de berichtgeving over die minderheden. Daarmee wordt bedoeld dat een toename van het aantal journalisten uit minderheidsgroepen niet per definitie inhoudt dat de berichtgeving over die minderheden meteen verbetert of in orde is. Door een moeilijk te bepalen meerwaarde die deze personen met zich meebrengen, zoals diverse contacten en bronnen, is het echter mogelijk om te concluderen dat de berichtgeving na verloop van tijd toch zal beïnvloed worden. Het is zodoende zeker interessant om te streven naar een divers personeelsbestand binnen de journalistieke redacties.

Woord vooraf

Na vier mooie jaren zit mijn universitaire rit er bijna op. Een rit met hoogtes en laagtes. Een rit waar het soms zwoegen en zweten was, maar waar zeker ook meer dan eens plaats was om te genieten. Het resultaat van die vier jaren is enerzijds een onmiskenbare bagage aan kennis die opgedaan werd binnen de muren van de universiteit en anderzijds ook een koffer vol prachtige herinneringen en nieuwe vriendschappen daarbuiten. In dit laatste academiejaar van mijn studies journalistiek, wordt op gepaste wijze de spreekwoordelijke kers op de taart geplaatst. In eerste instantie door de stage die ik mogen lopen heb, maar zeker ook met deze masterproef, die velen als het orgelpunt van een opleiding beschouwen.

Daarom is een woord van dank aan het begin van dit werk zeker op zijn plaats. Om te beginnen bedank ik dan ook graag Prof. Verstraeten, mijn promotor, die mij met zijn expertise de goede richting toonde. Verder wil ik ook een welgemeende ‘dank u’ richten tot de personen die ik in het kader van deze masterproef geïnterviewd heb: Geert De Clercq, Mehmet Koksal, Flip Voets, Katleen De Ridder, Bart Sturtewagen, Paul Daenen, Ico Maly, Michaël Freilich, Koen Vidal, Peter Verlinden, Samira Bendadi, Nathalie Vander Linden en Liesbet Stevens. Enerzijds om de tijd die zij voor mij vrijmaakten, maar zeker ook voor de interessante gesprekken en inzichten die het opleverde. Binnen het kader van mijn studies wil ik zeker ook mijn medestudenten van de Master Journalistiek bedanken. Na drie jaar bacheloropleiding was ik immers niet meer gewoon om in een kleine ‘klas’ les te volgen. Met de fijne groep die we het laatste jaar vormden, kwam het ‘klasjevoel’ eens te meer naar boven. Dank u!

In dit dankwoord mag mijn nabije omgeving zeker niet vergeten worden. In de eerste plaats bedank ik dan ook mijn ouders voor de mogelijkheden die ze mij gaven, de steun en het onvoorwaardelijke geloof in mij.

Tot slot ben ik ook dank verschuldigd aan al mijn vrienden voor de morele steun. En in het bijzonder aan ‘de bende’, voor een vriendschap die soms vanzelfsprekend lijkt, maar toch ontzettend veel betekent.

Bedankt!

Inleiding

Samenlevingen en maatschappijen worden steeds meer divers en verscheiden. Dat is in onze Belgische, of bij toespitsing Vlaamse, samenleving zeker niet anders. Integendeel! Wanneer we op straat om ons heen kijken, zien we heel wat verschillende minderheidsgroepen. In eerste instantie zijn er uiteraard de etnisch-culturele verschillen tussen personen, maar verder zijn er bijvoorbeeld ook mensen met een functionele beperking, senioren, jongeren of holebi's. We kunnen er met andere woorden niet langer zomaar van uitgaan dat 'Jan met de pet' een blanke man van middelbare leeftijd is, en dat die überhaupt ook Jan heet. De kans is immers reëel dat wie we rond ons zien in het dagelijkse leven Mohammed of Ruslana heet. Dat die persoon een vijftigplusser is, een andere seksuele voorkeur heeft of leeft met een functiebeperking.

Het samenleven van deze diverse groepen is vaak niet eenvoudig. Iedereen, met zijn persoonlijke kwaliteiten en kenmerken, is op zoek naar een eigen plaats in de samenleving. In dat hele proces speelt ook de berichtgeving binnen de media een uiterst belangrijke rol. Zoals bijvoorbeeld Van Gorp (2004) en La Ferle & Lee (2005) aangeven baseren mensen zich immers vaak op de media om een beeld of mening te vormen over een onderwerp of bevolkingsgroep. Dit is zeker het geval wanneer persoonlijk contact ontbreekt (Van Gorp, 2004). De media vormen dan als het ware de ontbrekende schakel in de beeldvorming: *“De manier waarop de massamedia over etnisch-culturele minderheden berichten, kan bijgevolg burgers in meer of mindere mate naar aanvaarding, of integendeel naar afwijzing van bepaalde bevolkingsgroepen leiden.”* (Van Gorp, 2004, p. 241). We kunnen de lijn doortrekken en dezelfde veronderstelling aannemen voor andere minderheidsgroepen. Als blijkt dat de media een niet te onderschatten rol spelen in dit proces, is het uiteraard van groot belang dat de berichtgeving en representatie, van minderheidsgroepen in het bijzonder, op een correcte en volledige manier gebeurt. In de bachelorpaper die wij vorig jaar maakten (D'hoore, 2008) deden we al een literatuurstudie naar de berichtgeving over minderheden. Uit veelvuldig onderzoek (zie o.a. Ouaj, 1999; Shadid, 2005; Van Gorp, 2006; Devroe, 2004) bleek toen dat de berichtgeving over minderheden vaak niet zo representatief is. Stereotypen, vooroordelen en framing zijn veel voorkomende 'fenomenen' in de media. Voor een uitgebreidere bespreking verwijzen we graag naar onze bachelorpaper (D'hoore, 2008).

De bedoeling van deze masterproef is om nog een stapje verder te gaan en een mogelijke oorzaak van deze negatieve en gebrekkige berichtgeving over minderheden tegen het licht te houden. Wij vroegen ons namelijk af of de aan- of afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces op dit

fenomeen een invloed zou kunnen hebben. Dat is dan ook meteen de opzet van dit werk. We willen met andere woorden onderzoeken of er een verband bestaat tussen de vertegenwoordiging van minderheden in het journalistiek productieproces en de berichtgeving over die minderheden. En zo ja, wat houdt dit verband in? Hoe sterk is het? Gaat het om een direct verband? Zou een meer divers personeelsbestand kunnen zorgen voor een correctere, evenwichtigere en minder stereotiepe beeldvorming? En worden daartoe dan ook inspanningen gedaan? Het zijn enkele van de centrale vragen die het startpunt van onze masterproef vormden en die wij doorheen dit werk dan ook zullen proberen te beantwoorden.

Het feit dat in het verleden al zo vaak onderzoek gedaan werd naar het onderwerp van minderheden en de media, toont aan dat het uiterst relevant is om inzicht te krijgen in het complexe geheel dat de media binnen een samenleving vormen. Omdat blijkt dat de media een grote rol spelen bij de beeldvorming van minderheidsgroepen en zo ook meehelpen aan de sociale cohesie, is het bovendien zeer relevant om te onderzoeken wat een mogelijke oorzaak van de negatieve berichtgeving kan zijn of wat een oplossing kan bieden. Recente gebeurtenissen zoals de Mohammed-cartoons in de Deense kranten of de film 'Fitna' van de Nederlandse politicus Geert Wilders, tonen aan dat het onderwerp eens te meer actueel is. De relevantie van een onderzoek zoals wij in dit werkstuk zullen uitvoeren, is binnen de communicatiesamenleving waarin we vandaag de dag leven, dan ook vrij snel duidelijk.

Het eerste deel van deze masterproef vormt het theoretische luik. Aan de hand van een literatuurstudie willen we voor een basis zorgen waarop we ons onderzoek konden baseren. Omdat het gebruik van termen vaak voor verwarring kan zorgen, bekijken we in eerste instantie enkele begrippen van naderbij om zo een duidelijke omschrijving te formuleren. Het vervolg van de literatuurstudie is als het ware opgedeeld in drie grote hoofdstukken. Om te beginnen herbekijken we eerder beknopt de studies over de berichtgeving van minderheden. Belangrijk daarbij is dat we, in tegenstelling tot onze bachelorpaper, ook ingaan op studies die zich toespitsen op de berichtgeving in de Vlaamse media. Zo is het mogelijk om aan te geven hoe het met die berichtgeving in onze media gesteld is.

In het tweede hoofdstuk willen we het profiel van de journalist schetsen. We gaan na welke eigenschappen een 'doorsnee journalist' bezit. In de titel van dit werkstuk staat 'de aan- of afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces'. We weten immers niet of we moeten spreken van een aanwezigheid, dan wel van een afwezigheid. Ook dat willen we onderzoeken. Wanneer we de cijfers op de website van de dienst Demografie van de Federale Overheidsdienst Economie (<http://www.statbel.fgov.be>) bekijken, zien we dat 5,66 procent van de volledige bevolking in Vlaanderen een andere etnische achtergrond heeft. En op de website van de vereniging voor *Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap* (<http://www.gripvzw.be>) is bijvoorbeeld te lezen dat meer dan 10 procent van de bevolking een beperking heeft. Het zijn slechts

twee voorbeelden, maar zijn deze groepen ook naar verhouding vertegenwoordigd in de journalistiek? Dat willen we controleren in het twee grote onderdeel. Eerst bieden we u een kort overzicht van de historiek van internationale journalistensurveys. Vervolgens gaan we opnieuw in op de studies die zich op Vlaanderen toespitsen, waarbij we ook focussen op enkele opmerkelijke resultaten en evoluties. Dit alles om zo tot slot het profiel van de journalist vandaag de dag te kunnen schetsen en te kunnen besluiten of er nu sprake is van een aan- of afwezigheid van minderheden in de journalistiek.

In het laatste hoofdstuk van de literatuurstudie gaan we dan uiteraard ook in op de centrale vraag van dit werk. Aan de hand van onderzoeken tonen we om te beginnen de invloed van persoonlijke kenmerken op de berichtgeving aan. Om te kijken of er een verband bestaat tussen de vertegenwoordiging van minderheden in de journalistiek en de berichtgeving, vonden we het ook relevant om na te gaan of vrouwen de journalistiek veranderd hebben. De emancipatie van vrouwen, ook in de journalistiek, is immers al langer aan de gang dan bijvoorbeeld die van etnisch-culturele minderheden. Inzicht in het feit of hun stijgende vertegenwoordiging in het productieproces voor een veranderende berichtgeving gezorgd heeft, kan dan ook een duidelijke indicatie zijn van de invloed van persoonlijke kenmerken. Ter afronding geven we ook nog een overzicht van de initiatieven die genomen worden om de situatie te verbeteren.

Het tweede deel van deze masterproef bestaat uit een empirisch onderzoek. Aan de hand van een kwalitatief onderzoek op basis van diepte-interviews bij tal van betrokkenen (journalisten, hoofdredacteuren, belangenorganisaties, overheid) willen we zo de theoretische inzichten toetsen aan de praktijk. Het biedt ons een inzicht op de visies van de personen over het verband tussen de vertegenwoordiging van minderheden in de journalistiek en de berichtgeving. Uit de resultaten van de gesprekken kunnen we enkele conclusies trekken en een antwoord bieden op de vragen die we ons zonet stelden. Het is voor ons zo ook mogelijk enkele aanbevelingen te doen ten aanzien van het complexe, maar heel erg boeiende onderwerp.

Deel 1:

Algemeen theoretisch kader

1. Berichtgeving en minderheden: enkele concepten verklaard

Alvorens dieper in te gaan op de berichtgeving over minderheden, hun vertegenwoordiging in het journalistiek productieproces en het verband tussen beide, is het beter om enkele begrippen even van naderbij te bekijken en te proberen die te omschrijven. Verschillende termen hebben meestal immers meer dan één betekenis of gebruikswijze. Een eenduidige definitie is dan ook vaak niet eenvoudig op te stellen. Al denkt iedereen meestal wel te weten wat met een bepaalde term bedoeld wordt, verschillende interpretaties zouden snel voor verwarring kunnen zorgen. Zoals Van Gorp (2004, pp. 242-243) aangeeft kunnen definities bovendien ook veranderen of een andere invulling krijgen, afhankelijk van de historische en socio-culturele context. De betekenis van een term is dus vaak voor discussie en wijziging vatbaar. Om duidelijk te maken wat wij bedoelen wanneer we het, in het verdere verloop van deze masterproef, bijvoorbeeld over berichtgeving, minderheden of journalistiek hebben, willen we hier dan ook even voor een zekere opheldering zorgen.

1.1. Minderheden

Een eerste concept dat wel wat toelichting vereist, is ‘minderheden’ of ‘minderheidsgroep’. Waarschijnlijk meteen al het begrip dat het moeilijkst voor een eensluidende definitie vatbaar is, maar net daarom is het des te belangrijker om aan te geven wat wij onder de term verstaan.

Letterlijk betekent het, volgens Van Dale (1999b, p. 2058):

“1. het kleiner-zijn in aantal dan een andere hoeveelheid, tgv. meerderheid: in de minderheid zijn, door de andere partij(en) in aantal overtroffen worden; - (ook) het aantal dat de ene groep kleiner is dan de andere [...]

3. volksdeel dat een betrekkelijk klein deel van de bevolking van een bep. staat uitmaakt, syn. minoriteit [...]; culturele minderheden, bevolkingsgroepen met een afwijkende cultuur (taal, religie, folklore enz.); etnische minderheid, bevolkingsgroep waarvan de leden van een ander ras zijn dan de leden van de belangrijkste bevolkingsgroep in een land [...].”

Het ‘kleiner zijn in aantal dan een andere hoeveelheid’ geeft aan dat het om een beperkte groep mensen (of voorwerpen) gaat die door een kenmerk of eigenschap verschillen van een ‘doorsnee lid

van de gemeenschap’, of wat we in onze inleiding al ‘Jan met de pet’ noemden. De definitie die wij dan ook zullen aannemen om aan te geven wat we onder minderheden verstaan, is: ‘Personen die omwille van bepaalde eigenschappen of karakteristieken, van welke aard dan ook, afwijken van het gemiddelde lid van een populatie.’ Die afwijking kan, zoals gezegd, van zeer uiteenlopende aard zijn. Het kan gaan om mensen met een fysieke of mentale beperking, een andere seksuele voorkeur of etnisch-culturele achtergrond, maar ook om jongeren of senioren, om dikke of dunne mensen en zo verder.

Wanneer men de cijfers op de website van de Federale Overheidsdienst Economie bekijkt (<http://www.statbel.fgov.be>), is te zien dat vrouwen sociologisch gezien geen minderheidsgroep zijn in de samenleving. Ze zijn in aantal zelfs groter dan de mannen. Toch worden ook vrouwen vaak als minderheidsgroep beschouwd wanneer men spreekt over diversiteit in de media. De oorzaak daarvan gaat wellicht terug in de geschiedenis. Het ‘probleem’ en de discussie rond de gelijkheid van vrouwen op en achter de schermen ontstond al enkele tientallen jaren terug. Zoals zal blijken evolueert de situatie wat vrouwen betreft in positieve zin. Toch tonen verschillende onderzoeken aan dat zij ook nu nog, ondanks hun sociologisch evenwicht, de vrouwenbewegingen en emancipatiegolven, minder en negatiever gerepresenteerd worden in de media (Van Zoonen, 1994; Martens, 2005, p. 135; Spee, 2003). Daarom zullen ook vrouwen zijdelings als minderheidsgroep aan bod komen in deze masterproef, bijvoorbeeld in de interviews in het tweede, empirische gedeelte van deze masterproef (cfr. infra).

1.1.1. Etnisch-culturele minderheden

De meest controversiële minderheidsgroep is echter die van personen met een andere etnisch-culturele achtergrond. Literatuur en onderzoek hierover zijn dan ook veelvuldig beschikbaar (zie o.a. Cottle, 2000; Devroe, 2007; Mahtani, 2001; Van Dijk, 1991; d’Haenens & Saeys, 1996; Saeys, Devroe & Grammens, 2007). Niet enkel de invulling, maar ook de benaming van het begrip minderheid was al meermaals onderwerp van discussie. Moeten we spreken over ‘allochtonen’, ‘vreemdelingen’, ‘migranten’ of toch maar over ‘etnisch-culturele minderheden’? De verscheidene termen hebben allen wel een verschillende betekenis, maar worden toch zeer vaak door elkaar gebruikt. Het Vlaams beleid ten aanzien van etnische minderheden definieert (Vlaamse regering, 1998) ‘allochtonen’ als: *“personen die zich legaal in België bevinden, ongeacht of zij de Belgische nationaliteit hebben, en die tegelijkertijd aan de volgende voorwaarden voldoen: 1) minstens één van hun ouders of grootouders is geboren buiten België; 2) zij bevinden zich in een achterstandpositie*

vanwege hun etnische afkomst of hun zwakke sociaal-economische situatie.”. Onder etnisch-culturele minderheden verstaat het decreet dan weer de allochtonen zoals hierboven omschreven, maar ook “de vluchtelingen, de woonwagenbewoners en de niet tot voornoemde groepen behorende vreemdelingen die zich in België bevinden zonder wettig verblijfsstatuut en die wegens hun noodsituatie opvang of bijstand vragen” (Vlaams MinderhedenCentrum, 2005).

Men moet echter voorzichtig zijn bij de keuze van een begrip, want vaak wordt er een (negatieve) connotatie aan verbonden. Overigens hebben ‘allochtonen’ die niet tot de eerste generatie behoren vaak de Belgische nationaliteit, omdat ze hier geboren zijn. Hoewel het gebruik van een term dus zeer gevoelig kan zijn, moeten we toch een keuze maken. Daarom zullen wij in deze masterproef zowel de begrippen ‘etnisch-culturele minderheid’ als ‘allochtoon’ door elkaar gebruiken, beide worden immers het meest gehanteerd in de samenleving. Op de website van het Vlaams Minderhedencentrum (<http://www.vmc.be/lexicon.aspx?letter=A>) is echter wel te lezen dat, naast de omschrijving in het decreet, er in de praktijk nog heel wat criteria bestaan op basis waarvan men iemand een ‘allochtoon’ noemt. Ook op grond van godsdienst of levensbeschouwing, nationaliteit, taal of huidskleur bestempelt men vaak iemand als ‘allochtoon’. Ook wij zijn geneigd het begrip op deze, vrij ruime, manier in te vullen.

1.1.2. Besluit

Samenvattend kunnen we dus stellen dat iemand tot een ‘minderheid’ behoort wanneer hij door eigenschappen zoals leeftijd, etnische afkomst, godsdienst, culturele achtergrond, een lichamelijke beperking en zo verder, afwijkt van een ‘gemiddeld lid’ van een samenleving. Als men het over minderheden in de media heeft, beperkt men zich echter meestal tot fysiek zichtbare minderheden. Met andere woorden: wanneer de kenmerken die iemand tot een minderheid doen behoren, zichtbaar zijn op een beeld of een foto. Ook wij zullen vooral de situatie van de fysiek zichtbare minderheden onder de loep nemen. Doordat de gevoelige groepen van ‘allochtonen’ en ‘etnisch-culturele minderheden’ het vaakst aan bod komen wanneer men spreekt over media en minderheden, zal de focus ook in onze masterproef in eerste instantie op deze groepen gericht zijn. Daarbij willen wij het echter zeker niet nalaten om ook de andere minderheden (zijdelings) aan bod te laten komen.

1.2. Berichtgeving, beeldvorming en representatie

Een tweede begrip dat we kort wensen toe te lichten, is ‘berichtgeving’. Alsook ‘beeldvorming’, ‘representatie’ en het verschil tussen die drie termen. Wat bedoelen we precies als we spreken over de berichtgeving over minderheden? Om welke berichtgeving gaat het dan precies? En wat is het verschil met de termen beeldvorming en representatie?

Het concept berichtgeving valt nog vrij eenvoudig en bondig te omschrijven. De definitie die Van Dale hanteert, is zeker aanvaardbaar. Namelijk: “*presentatie van nieuws in de media: de berichtgeving over de verkiezingen.*” (Van Dale, 1999a, p. 357). Wat wij verder onder berichtgeving zullen verstaan, is dan ook ‘alle berichten over, in ons geval, minderheden die als nieuws gepresenteerd of verspreid worden in de verschillende media’. Daarbij gaat het zowel om nieuws dat in kranten, op internet, via de radio, alsook op televisie gebracht wordt. En gaat het ook zowel om harde nieuwsfeiten in het kader van bijvoorbeeld een journaal, als ‘zachtere’ berichten in duidingprogramma’s en dergelijke.

Het begrip beeldvorming is net iets moeilijker te vatten. Van Dale (1999a, p. 316) omschrijft beeldvorming als “*1. het ontstaan van een opvatting over personen, zaken, feiten e.d. 2. (vand.) voorstelling: de kloof die tussen de werkelijkheid en de beeldvorming gaapt, wordt steeds groter*”. Het eerste deel van die definitie geeft aan dat beeldvorming als het ware een proces is, waarbij men zich een beeld vormt of een manier van ‘kijken naar’ ontwikkelt ten opzichte van anderen. Zowel Devroe (2007) als Smelik, Buikema & Meijer (1999) geven aan dat het beeld dat iemand zich vormt, gebeurt op verschillende niveaus. Volgens Devroe (2007, pp. 29-30) zijn er twee levels waar de beeldvorming plaatsvindt. In eerste instantie bepaalt het rechtstreeks contact met minderheidsgroepen de houding of mening tegenover hen. Anderzijds hebben ook de media daar een uiterst belangrijke functie in. De berichten en beelden die zij voortdurend verspreiden, maar ook de manier waarop over minderheden gesproken en geschreven wordt, oefenen immers een grote invloed uit op het beeldvormingsproces van het publiek over een welbepaalde groep. Het is net die interactie tussen de zichtbare beelden of woorden in de media enerzijds en de mentale denkbeelden of voorstellingen bij het publiek anderzijds, die het proces van beeld-‘vorming’ tot een geheel maken. Smelik et al. (1999, pp. 5-6) onderscheiden dan weer drie verschillende niveaus in deze ‘wisselwerking’. Het eerste niveau verwijst naar het materiële aspect, de effectieve beelden en teksten, die onder andere ook de media doorgeven. Het tweede niveau handelt over het effect. Meer bepaald over de totstandkoming van de mentale beelden, die mogelijk in een verandering van gedrag kunnen resulteren. Bepaalde denkbeelden tegenover minderheden kunnen immers ook resulteren in een bepaalde houding of

gedrag. Het derde en laatste niveau is dat van de beïnvloeding. Het gaat om de mentale beeldvorming die mogelijks verandert, en die zo op zijn beurt kan leiden tot een nieuwe, materiële beeldvorming. Een uiterst complex proces, zoals blijkt.

De definitie die Servaes & Schakenbos hanteren, is dan ook een goede bundeling van al deze aspecten. Zij beschouwen beeldvorming immers als “*het cultureel bepaald proces waarbij individuen en/of sociale groeperingen zich op basis van ‘blootstelling’ en/of ‘interactie’ met ‘omgevingsobjecten’ de ‘werkelijkheid’ (omgeving, context), waarbinnen deze objecten zich bevinden, interpreteren en dit ‘beeld’ vervolgens aan de eigen ‘werkelijkheid’ toetsen*” (Servaes & Schakenbos, geciteerd in: Devroe, 2007, p. 29).

Het begrip representatie is op zijn beurt dan opnieuw vrij eenvoudig te omschrijven. Volgens Malik (2002, p. 24) kan de term representatie op twee manieren gebruikt worden.

“The first relates to representing/speaking for someone/thing, thus playing a symbolic interpretative role by expressing someone’s viewpoint from somewhere. Here, there is an assumption that someone else can ‘fill the place of’ or substitute that experience for the sole purpose of ‘representing’ it. [...] Here, someone/thing is represented through or by someone/thing. [...] The second possible use of the term is to refer to the process by which an image/impression of something or someone is reproduced. Here, ‘representing’ is essentially about portrayal and description through language (oral, visual, still, moving); it is an expressive, communicative process.” (Malik, 2002, p. 24)

Vooraf het tweede deel van deze omschrijving is, in het kader van dit werkstuk, uiteraard het meest bruikbaar. Het omvat eigenlijk zelfs in zekere zin het ‘materiële aspect’ uit de omschrijving van Smelik et al. (1999) van beeldvorming. De representatie gaat dus met andere woorden om het weergeven van een, in ons geval, minderheid aan de hand van beelden, teksten of woorden. Op zich is het begrip dus nauw verbonden met het concept berichtgeving. Het verschil tussen beide, dat er toch wel is, valt het best uit te leggen aan de hand van het voorbeeld televisie. Daarbij slaat berichtgeving op het brengen van nieuwsfeiten in journaals en duidingprogramma’s. Terwijl representatie ook de weergave van minderheden in andere programma’s, zoals soaps, quizzen of talkshows, omvat. Samenvattend kunnen we dus stellen dat de berichtgeving en de representatie via de media, waaronder we zowel televisie, radio, internet als geschreven pers verstaan, een onderdeel vormen van een grote invloed uitoefenen op de beeldvorming rond minderheden. Daarom ook net, is de keuze van woord en beeld zeer bepalend en van een niet te onderschatten belang.

1.3. Nieuws en het journalistiek productieproces

Omdat we in onze masterproef het verband tussen de berichtgeving over minderheden en hun aanwezigheid of afwezigheid in het journalistiek productieproces zullen onderzoeken, willen we tot slot van deze conceptualisering het begrip ‘journalistiek productieproces’ toch ook even kort van naderbij bekijken. Wat wordt er precies mee bedoeld?

We haalden eerder al aan dat het opstellen van een definitie vaak een moeilijk te overwinnen klip is. Bij de vaak gebruikte term ‘journalistiek’ is dat niet anders. Splichal & Sparks (1994, p. 30) beamen dit en zijn zelfs *“forced to conclude that it is unfortunately not possible to give an exclusive and exhaustive definition to the category journalist”*. Uiteraard hebben toch enkelen een poging gedaan om journalistiek te omschrijven (zie bijvoorbeeld Bardeel, 1997, pp. 121-128; Schuijt, 1987, pp. 139-145; Deuze, 2004). Ook in Van Dale is een definitie terug te vinden. Van Dale (1999b, p. 1507) omschrijft journalistiek als *“1. van, betrekking hebbend op de schrijvende pers. 2. het regelmatig verstrekken van in- en voorlichting omtrent het dagelijks gebeuren via de media 3. het beroep, de loopbaan van journalist [...] 4. dat wat in de dag- en weekbladen geschreven wordt als genre”*. Op basis van deze definitie zouden we het journalistiek productieproces dus kunnen beschrijven als ‘een complex geheel of sector die nieuws en actuele gebeurtenissen van algemeen belang verzamelt, bewerkt en verspreidt via een medium, bestemd voor een publiek of een doelgroep’.

Een tweede, bijkomende term is reeds gevallen: ‘nieuws’. Nieuws is nauw verweven met journalistiek. Want zoals hierboven al tot uiting kwam, is het immers de taak van een journalist om voortdurend ‘nieuws’ te brengen. Wederom moeten we ons echter de vraag stellen wat er met het begrip precies bedoeld wordt. Wat is ‘het nieuws’? En wanneer is iets ‘nieuws’? Zoals bijvoorbeeld Roshco (1975) en Teunissen (2005, p. 25) aangeven is die bepaling ook hier weer geen eenvoudige sinecure. De visie van Teunissen (2005, pp. 11-26) op wat nieuws is, benadert dan waarschijnlijk het best een mogelijke invulling van het begrip. Volgens de auteur duidt nieuws in eerste instantie op de berichten die (de voorpagina van de) krant halen of een item zijn in het journaal. ‘Ik heb het gezien in het nieuws’ is dan ook een vaakgebruikte uitspraak. Teunissen (2005, p. 11) wijst er op, dat op deze manier de journalisten en eindredacteuren beslissen wat ‘nieuws’ is. Wanneer iets dan wel of niet de krant of het journaal haalt, heeft te maken met de tweede betekenis van het begrip. Daarbij komt ‘nieuws’ eigenlijk bijna overeen met ‘nieuws waarde’. Het gaat om de eigenschappen van een gebeurtenis, die die gebeurtenis tot ‘nieuws’ maken. Je kunt als het ware een lijst met kenmerken opstellen waaraan een gebeurtenis kan voldoen, gaande van dichtbijheid in tijd of afstand, over uniciteit en gevolgen tot kenmerken als spanning, emotie en sensatie. *“Hoe meer een gebeurtenis*

aan de kenmerken voldoet, hoe groter de kans dat het nieuws wordt. Met andere woorden: hoe groter de nieuws waarde.” (Teunissen, 2005, p. 25). Aanvullend hierbij moet het ook gaan om *“een bericht omtrent iets dat nog onbekend was”* (Van Dale, 1999b, p. 2182). Zoals Roshco (1975, p. 11) aangeeft, is nieuws immers *“(…) based on the announcement, ‘It was just learned’ rather than ‘It just happened”*”.

Samenvattend kunnen we dus stellen dat de journalistiek dat proces is, dat zich bezighoudt met het verspreiden van nieuws via allerhande nieuwsmedia. Waarbij we nieuws beschouwen als ‘onbekende informatie over gelijk welk onderwerp of gebeurtenis’ en waarbij zowel televisie, radio, internet, kranten en nieuwsmagazines vallen onder de noemer ‘nieuwsmedia’. Tot slot willen we nog opmerken dat wij in het verdere verloop van deze masterproef onder ‘nieuws’ zowel ‘hard news’ als ‘soft news’ (zie o.a. Servaes & Tonnaer, 1992; Uce, Schueremans & De Swert, 2006, p. 5) verstaan. Het gaat dus niet louter om de harde nieuwsfeiten in een journaaluitzending, maar ook om het *zachter* nieuws in bijvoorbeeld duidingmagazines of human interest programma’s.

*“Allochtonen worden vaak gelinkt aan criminaliteit
en media hebben hier een cruciale rol in.
Wie aan allochtonen denkt,
denkt aan tasjesdiefstallen, drugshandel, inbraken,
het slaan van vrouwen en terrorisme.”*
(Maly, 2006)

2. Berichtgeving over minderheden

Wanneer we het verband willen nagaan tussen de vertegenwoordiging van minderheden in het journalistiek productieproces en de berichtgeving over die minderheden, is het uiteraard ook nodig even stil te staan bij hoe het dan in werkelijkheid met die berichtgeving gesteld is. Hierbij verwijzen we graag naar de bachelorpaper die wij vorig jaar maakten (D’hoore, 2008) over de representatie van minderheidsgroepen in de media. Omdat zowel de invloed van de media als de berichtgeving over minderheden daar al besproken werd, zullen we er hier slechts eerder beknopt op ingaan. Daarbij halen we enkele andere en recentere studies aan. Zo geven we bijvoorbeeld ook een overzicht van de onderzoeken die zich toespitsten op de Vlaamse media.

2.1. Minderheden in de berichtgeving: stereotypering, onder- en misrepresentatie

Al vaak werden studies gevoerd naar de berichtgeving over minderheden. Voor een uitgebreidere bespreking verwijzen we ook hier graag naar onze bachelorpaper (D’hoore, 2008). We kunnen stellen dat vooral etnische minderheden het onderwerp vormen van onderzoeken naar representatie. Maar ook naar de berichtgeving over andere groepen, zoals jongeren (zie o.a. Hil & Bessant, 1997) of homoseksuelen (zie o.a. Brown, 2002; Fisher, Hill, Grube & Gruber, 2007), zijn er onderzoeken beschikbaar. De centrale vraag was daarbij telkens hoe minderheidsgroepen gerepresenteerd worden in de media. Het antwoord dat uit de meeste studies volgt, is dat minderheden in eerste instantie minder aan bod komen in de media. Als ze dan toch in de media gerepresenteerd worden, is het vaak op een vervormde, negatieve of stereotiepe manier. Of zoals Mahtani (2001, p. 100) zegt: *“The ‘traditional’ journalistic focus on balance, objectivity and impartiality does not mean that everyone*

receives equal treatment in media representations. Minority groups are regularly excluded and marginalized, and the dominant culture is reinforced as the norm.”. Van een evenwichtige en realistische weergave is dus nauwelijks sprake. Zowat alle minderheidsgroepen krijgen te maken met onder- en misrepresentatie. Volgens Ungerleider is dat zelfs geen toeval. *“The under-representation and mis-representation of minorities by news media are not accidental.”* (Ungerleider, 1991, p. 164)

2.1.1. Stereotypen: een veel voorkomend fenomeen

Wanneer aangegeven wordt dat de media een onderwerp of groep niet naar werkelijkheid weergeven, schuilt het begrip ‘stereotypen’ meestal om de hoek. De media krijgen zeer vaak te horen dat ze stereotypen gebruiken of bevestigen. Het domme blondje, de losbandige jeugd, de profiterende illegaal of overgevoelige joden. Het zijn één voor één voorbeelden van stereotypen die vaak aan bod komen. Want dat de media (onbewust of ongewild) stereotypen van groepen verspreiden, wordt vrij algemeen aangenomen (zie o.a. Pickering 2001, p. 16). Pickering (2001, p. 1) meent dat:

“The stereotype remains an important concept in contemporary cultural analysis. In the study of what is still sometimes called ‘mass communications’, the process and effects of stereotyping have long been of concern.”

Zoals Aronson, Wilson & Akert (2005) aangeven, verstaat men tegenwoordig onder stereotypering meestal het gegeven waarbij men eigenschappen en kenmerken toekent aan een volledige groep, zonder daarbij oog te hebben voor de individuele verschillen tussen personen. Het gaat met andere woorden over een veralgemening naar alle leden van een groep.

Vaak zijn stereotypen inherent aan de samenleving of ‘de publieke gedachte’. Het is min of meer een onbewuste gedachtegang. Als we niet de tijd en mogelijkheid hebben om aan iets te wennen, zijn we vaak geneigd om, wanneer we een bepaalde eigenschap waarnemen bij iemand, de rest van het beeld te vervolledigen met de stereotypen die in het collectieve geheugen aanwezig zijn (Lippmann geciteerd in Van Gorp, 2004, p. 246). Dat houdt in dat we eerst een definitie maken, om dan te kijken en selecteren wat er binnen dat stereotiepe beeld past. In plaats van een definitie te maken pas nadat we iets of iemand gezien hebben. Zo zijn ze als het ware een onvermijdelijk en logisch gevolg van het cognitieve denken en handelen van de mens. Bij de onbewuste creatie van stereotypen is er volgens Hall (1997, p. 258) sprake van *splitting*. Daarbij wordt een onderscheid gecreëerd tussen het normale en het aanvaardbare aan de ene zijde en het abnormale en onaanvaardbare aan de andere zijde. Zo

ontstaat er een symbolische grens tussen ‘wij’ en ‘zij’ (Hall, 1997, p. 258). Ook Fiske en Taylor (1991) erkennen dit ‘wij’ versus ‘zij’-perspectief. Er ontstaat volgens hen een *ingroup*, waartoe iemand zichzelf rekent, en een *outgroup* die bestaat uit ‘de anderen’. De auteurs geven aan wat volgens onderzoek de impact kan zijn van het groepsdenken op de verhouding tussen die *ingroup* en *outgroup* (Fiske & Taylor, 1991). In eerste instantie zorgt het indelen van mensen in groepen ervoor dat de verschillen tussen de groepen vergroot worden. De ‘anderen’ worden bovendien als homogeen beschouwd. Ten tweede zouden de personen van de *ingroup* vooral de negatieve aspecten van de anderen onthouden. Er wordt ook veeleer gekeken naar de verschillen met zichzelf, dan naar de gelijkenissen. Als laatste onthouden we van onze eigen groep veel meer details, waardoor we die leden met veel meer nuance beoordelen.

2.2. Studies naar de berichtgeving in de Vlaamse media

Ook in ons land zijn uiteraard al studies gevoerd naar de berichtgeving over minderheden in de media, zij het dan vooral naar etnisch-culturele minderheden. We zullen enkele daarvan bespreken. Het eerste exploratief onderzoek is dat van Staes (1996). Met de steun van Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding en de Koning Boudewijnstichting en op vraag van de AVBB, zocht Staes het antwoord op de vraag “*Hoe is het in de Vlaamse media gesteld met de berichtgeving over allochtonen?*” (Staes, 1996, p. 90). Er werd in het onderzoek uit 1993, dat zich beperkte tot de krantensector, een onderscheid gemaakt tussen routineberichtgeving en crisisberichtgeving. Uit de studie kwamen enkele opmerkelijke resultaten naar voor (Staes, 1996, pp. 105-106). Zo werd om te beginnen vastgesteld dat één derde van de artikels bij de routineberichtgeving, over een thema gaat dat een verband heeft met criminaliteit. Verwijzingen naar etniciteit, religie of huidskleur zijn eerder uitzonderlijk, maar in meer dan de helft van de artikels wordt de nationaliteit of het geboorteland van de actoren wel vermeld. Ten derde worden de actoren subjectieve eigenschappen toegekend en is er een veralgemenende tendens waarneembaar waarbij men migranten als één homogene groep voorstelt. Tot slot bevat de helft van de artikels enkel en alleen feiten. Duiding en opiniëring komen minder aan bod (Staes, 1996, pp. 105-106). De Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België (AVBB) reageerde op deze negatieve bevindingen door in 1994 enkele aanbevelingen op te stellen voor de berichtgeving over allochtonen. Op de site van de Raad voor de Journalistiek (<http://www.rvdj.be>) is te lezen dat deze onder andere het volgende inhouden: vermelding van nationaliteit of afkomst enkel indien die informatie relevant is, veralgemeningen moeten vermeden worden en de verschillende termen moeten correct gebruikt worden.

In 2002 voerden Saeys en Devroe een vervolgstudie uit (Saeys & Devroe, 2002). Ook dit onderzoek toonde aan dat ongeveer een derde van de routineberichterijding een verband heeft met criminaliteit. Maar er zijn ook positieve resultaten te noteren. Zo valt er een grote aandacht voor allochtonen en allochtone thema's waar te nemen. Ook is de routineberichterijding zorgvuldiger dan bij de eerste studie. De nationaliteit wordt in minder gevallen vermeld en het allochtoon-zijn is niet meer de enige reden waarom ze aan bod komen. Toch komen allochtonen volgens de onderzoekers nog zeer weinig aan het woord en wordt er nog steeds vaak een homogeen beeld gevormd van de groep.

Tussendoor had Leen d'Haenens ook al een exploratief onderzoek gedaan naar de multiculturele samenleving in het televisiejournaal (d'Haenens, 1996). Zij concludeert dat er in het televisienieuws in Vlaanderen twee stereotypen vaak gebruikt worden. Ten eerste komt ook in het televisienieuws het verband tussen migratie en misdaad voor. Het tweede stereotiepe beeld is dat de migrant als slachtoffer wordt beschouwd in zijn nieuw gast- of thuisland. Ook komen allochtonen volgens d'Haenens nog te veel naar voor als "*decor-element*" (d'Haenens, 1996, p. 121). Verder geeft de onderzoekster enkele aanbevelingen. Zo moeten journalisten zich niet beperken tot de feiten, en moeten veralgemeningen en een wij-zij-perspectief vermeden worden. Ook d'Haenens (1996, p. 121) raadt ten slotte aan om nationaliteit, geboorteland, etnische origine, huidskleur, religie en cultuur enkel te vermelden als het relevant is voor het betreffende bericht.

Een volgend onderzoek dateert uit 2007. Saeys, Devroe & Grammens herhaalden, bijna 15 jaar later, het onderzoek uit 1993, opnieuw in opdracht van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding. Centrale vraag was wederom "*Hoe de informatie over allochtonen in de publieke sfeer [...] door de nieuwsmedia wordt weergegeven?*" (Saeys et al., 2007, p. 13). Omdat er sprake is van een vervolgstudie worden de belangrijkste resultaten vergeleken met die van de studie in 1993. Wat opvalt, is dat criminaliteit nog steeds ongeveer een derde van de artikels uitmaakt, al is het cijfer licht gedaald. Er is dus een lichte verbetering merkbaar. Het aantal politieke artikels over allochtonen is wel beduidend gestegen. Ook op het vlak van de vermelding van de nationaliteit is er weinig veranderd. Origine, culturele achtergrond, ras of etniciteit worden minder vermeld ten opzichte van het onderzoek in 1993, terwijl religie duidelijk meer vermeld wordt (Saeys et al. 2007, pp. 105-118). Toch is men over dit laatste onderzoek eerder positief gestemd. Katleen De Ridder, medewerkster van het Minderhedenforum, vertelt in De Standaard (Delepeleire, 2008, 8 januari) dat er verbeteringen merkbaar zijn. Allochtonen komen in kranten en op televisie meer aan bod. Al komt dat volgens De Ridder vooral door de veranderende maatschappelijk realiteit.

Tot slot willen we ook nog even de 'Monitor Diversiteit 2007' van de VRT aanhalen (Lardon, 2007). In dit wetenschappelijk onderzoek bekijkt men immers ook '*de zichtbaarheid van diversiteit op het Vlaamse scherm*'. Daarbij bestudeert men dus niet enkel de situatie bij de VRT, maar ook bij de andere Vlaamse televisiezenders. Dit onderzoek is interessant omdat ook de aanwezigheid van

mensen met een functiebeperking, vrouwen en ouderen onder de loep genomen wordt. De conclusies rond deze groepen zijn dat mensen met een permanente functiebeperking relatief weinig aan bod komen en personen met een visuele, auditieve of communicatieve beperking in het bijzonder. Voorts zijn slechts 3 procent van de ‘spreekende’ actoren ouderen. Zeer opmerkelijk is tot slot dat nog steeds 60 procent van de ‘spreekende’ personen van het mannelijke geslacht is (Lardon, 2007, p. 37). Zo hebben we een beeld van de berichtgeving over de verschillende minderheidsgroepen.

2.3. Besluit

In dit onderdeel wilden we nagaan hoe het met de berichtgeving over minderheden gesteld is. We kunnen stellen dat de conclusie helemaal niet zo rooskleurig is. In eerste instantie herhaalden we enkele internationale onderzoeken, waarbij we voor een uitgebreidere bespreking naar onze bachelorpaper verwijzen. De studies gaven aan dat er voor alle minderheidsgroepen sprake is van onder- of misrepresentatie. Het ophangen van een stereotiep beeld is daarbij een veel voorkomend fenomeen. Om af te sluiten was het uiteraard nodig om ook de beeldvorming in de Vlaamse media even van dichterbij te bekijken. Ook in ons land zijn de resultaten niet positief. Zowel vrouwen, ouderen, mensen met een handicap als allochtonen komen te weinig aan bod. Daarnaast worden allochtonen vaak in verband gebracht met criminaliteit. Uit vergelijking van de onderzoeken bleek overigens dat er de laatste 15 jaar slechts in zeer kleine mate verandering of verbetering merkbaar is. We kunnen dus stellen dat ook in de Vlaamse media er nog heel wat werk aan de winkel is wat betreft de berichtgeving van minderheden.

“Het nieuws in Vlaanderen wordt in hoofdzaak gebracht door hoogopgeleide, blanke mannen van tussen de dertig en vijftig jaar oud.”
(Raeymaeckers, Paulussen & De Keyser, 2008a, p. 4)

3. Journalistensurveys en ‘het profiel van de journalist’

Het tweede deel van titel van deze masterproef luidt ‘[...] hun aan- of afwezigheid in het journalistiek productieproces’. Dat is bewust zo gekozen. Uiteraard zal van een volledige afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces wel geen sprake zijn. We vermoeden echter dat ze wel ondervetegenwoordigd zijn. Omdat we daar niet zomaar kunnen van uitgaan, is het dan ook nodig even na te gaan welk percentage van de Vlaamse journalisten tot een etnisch-culturele minderheid behoort. Ook andere minderheidsgroepen zullen daarbij van naderbij bekeken worden. Het is met andere woorden niet meteen de bedoeling om te kijken of we nu moeten spreken over de aanwezigheid, dan wel over de afwezigheid van minderheden. Het doel is wel om na te gaan hoe groot hun aanwezigheid is en of die vertegenwoordiging in het journalistiek productieproces representatief is voor hun vertegenwoordiging in de maatschappij. Dat willen we doen door in eerste instantie een korte historiek te brengen van verschillende internationale onderzoeken naar het profiel van de journalist, om zo de traditie van de journalistensurveys aan te tonen. Daarna zoomen we even in op de studies die in ons land gevoerd zijn. Daarbij bekijken we studies op verschillende tijdstippen om ook na te gaan of er evoluties merkbaar zijn. Als afsluiter brengen we het profiel van ‘de journalist vandaag’ naar voor en tonen we, zoals zal blijken, de afwezigheid van minderheden aan.

3.1. Korte historiek van onderzoeken naar ‘het journalistenprofiel’

Op basis van het overzicht dat we in een les van het vak ‘Actuele aspecten van de journalistiek’ kregen, willen we hier de historiek van de journalistenstudies kort schetsen. De gatekeeping-studies uit de jaren '50 kunnen we beschouwen als de start van het empirisch onderzoek naar journalisten. De opzet van deze eerste onderzoeken was veelal om te bestuderen welke elementen precies het proces van nieuwsselectie door de individuele journalist beïnvloeden. Men onderzocht met andere woorden

het gatekeeping-proces. Het was de auteur David White (1950) die het concept gatekeeping in het journalistenonderzoek introduceerde. Volgens hem was nieuwsselectie een zeer subjectief proces, waarop persoonlijke motieven, individuele voorkeuren en zelfs de gemoedstoestand van de journalist een grote invloed hadden. Hierin zouden we enigszins al een bewijs kunnen zien van het feit dat de aan- of afwezigheid van minderheden, de berichtgeving over die groepen zeker mee bepaalt. Daar komen we later echter nog op terug (cfr. infra). Na het onderzoek van White volgden echter veel studies (zie o.a. Breed, 1955; Golding & Elliot, 1979; Gans, 1979) die zijn visie enerzijds niet ontkenden, maar ze daarentegen wel nuanceerden. Men was er steeds meer en meer van overtuigd dat niet enkel de persoonlijke voorkeuren en gebruiken van een journalist invloed hebben bij het gatekeeping-proces. Ook ideologische, organisatorische en culturele factoren speelden een grote rol bij de nieuwsselectie.

Echt interessant, in ons geval althans, worden de onderzoeken vanaf de jaren 1970, wanneer het sociologisch onderzoek naar de journalistieke beroepsgroep zich steeds meer gaat richten op een profielstudie van de journalist. De pioniersstudie van Johnstone, Slawski en Bowman (1976) is wat dat betreft ontegensprekelijk een belangrijke mijlpaal. Op basis van een grootschalige survey bij 1300 journalisten schetsten zij als eerste het sociologisch profiel van de professionele journalisten in de Verenigde Staten. Ze peilden onder andere naar professionele waarden en ethische normen, maar ook naar de socio-demografische gegevens. Zo kon men een portret vormen van 'de Amerikaanse journalist'. Johnstone et al. (1976) merkten onder andere dat in 1971 die journalist in 80 procent van de gevallen een man is en vaak tamelijk jong (57 procent was jonger dan 40 jaar). Naar etnisch-culturele achtergrond werd (nog) niet gepeild. De reden daarvan ligt hoogstwaarschijnlijk in het feit dat migratie toen nog geen veel voorkomend fenomeen was. Als we de leeftijdscategorieën en de verdeling man-vrouw bekijken, kunnen we toch vaststellen dat er van diversiteit in de journalistiek ook toen nauwelijks sprake was.

Het onderzoek van Johnstone et al. (1976) ligt zoals gezegd dus aan de grondslag van journalistenonderzoeken. Het is echter de vervolgstudie van Weaver & Wilhoit in 1986 die een belangrijke impuls gaf aan het sociologisch onderzoek. In de jaren '90 volgden dan ook in tal van verschillende landen heel wat journalistenquêtes (zie o.a. Deuze, 2002; Weischenberg, Löffelholz & Scholl, 1994; Scholl & Weischenberg, 1998; Weaver & Wilhoit 1996). Deze rijke traditie aan onderzoek gaf David Weaver (1998) de aanzet tot een crossnationale vergelijking van de journalistenstudies in 21 verschillende landen. Enkele, voor onze masterproef relevante, bevindingen (Weaver, 1998, pp. 477-480) waren daarbij dat een doorsnee journalist in eerste instantie een jonge hooggeschoolde man is en dat bijvoorbeeld groepen als vrouwen en etnische minderheden duidelijk ondervertegenwoordigd zijn bij de journalisten. Zoals blijkt komt de etnisch-culturele achtergrond in deze latere studies wel aan bod. Ook Jamil Ouaj (1999) voerde een onderzoek uit naar "*employment and access of ethnic minorities to the television industry*" in vijf verschillende landen. En ook hij

ondervond dat, met uitzondering van de BBC, “*the share of employed ethnic minorities and migrants in the broadcasting industry of the research countries [is] at 2-3%. The share of ethnic minorities in the general population in the countries is of an average of 8,5%*” (Ouj, 1999, p. 80). Ook Law (2002, p. 145) merkt op dat de instroom van professionele journalisten met een allochtone achtergrond beperkt is, wat er voor zorgt dat redacties nog steeds niet kleurrijk en etnisch divers zijn. Tot slot willen we hier nog opmerken dat veel studies een onderzoek zijn naar journalistiek in het algemeen. Men probeert het profiel van de doorsnee journalist te schetsen, zonder een onderscheid te maken binnen die groep. Terwijl er natuurlijk grote verschillen zijn tussen de media onderling. Zo blijkt uit studies (zie o.a. van Zoonen, 1994; Schoenbach, Stuerzebecker & Schneider, 1998; McMane, 1998) dat bijvoorbeeld vrouwen in de krantensector sterker ondervertegenwoordigd zijn dan in de radio- of weekbladensector. Ook met dit onderscheid moeten we dus rekening houden.

3.2. Studies in Vlaanderen

Naast de vele internationale journalistensurveys, kent ook Vlaanderen heel wat onderzoeken naar het profiel van onze journalisten. De voorbije decennia werden op bijna regelmatige basis enquêtes gehouden bij de Vlaamse beroepsjournalisten om hun kenmerken vast te leggen. Hier zullen we die geschiedenis van studies even van naderbij bekijken.

3.2.1. Historiek van het journalistenonderzoek in Vlaanderen

De traditie van de journalistensurveys in Vlaanderen gaat van start met het werk van Maes in 1973. Voor haar scriptie bevroeg Maes immers een 400-tal journalisten uit de sector van de geschreven pers (De Bens, 1983, p. 6). In Vlaanderen was dat meteen het eerste socio-demografische onderzoek naar het profiel van de journalist. Ook hier was het de vervolgstudie van De Bens in 1983 die een belangrijke stimulans betekende. Zo werd als het ware begonnen met het systematisch onderhouden van het wetenschappelijke journalistenonderzoek. De Bens hanteerde een representatieve steekproef van 250 beroepsjournalisten. Belangrijk daarbij is dat het onderzoek zich niet langer beperkte tot de geschreven pers, maar ook journalisten van de publieke omroep en freelancers betrof (De Bens, 1983, p. 9). Zo werd voor het eerst van alle erkende beroepsjournalisten in Vlaanderen het profiel geschetst. In 1993, opnieuw een decennia later dus, werden de onderzoeken uit 1973 en 1983 nogmaals verdergezet en herhaald (De Bens, 1995, p. 263). Opnieuw onder leiding van Els De Bens, beperkte

deze studie zich echter tot alle erkende beroepsjournalisten die bij de Vlaamse dagbladers werkten in vast dienstverband. Het ging om 618 personen, waarvan 245 journalisten de enquête ook invulden. Opnieuw werd onder andere gepeild naar zowel socio-demografische gegevens, opleiding, beroepstevredenheid als naar politiek-ideologische kenmerken van de journalisten (De Bens, 1995, p. 263).

Wederom ongeveer tien jaar later, volgde er met de enquête 'De journalist van de 21^e eeuw' een nieuwe vervolgstudie (De Bens, De Clercq & Paulussen, 2003a, 2003b, 2003c). De aandachtspunten uit de vorige onderzoeken werden geactualiseerd en samengebracht in een nieuwe vragenlijst. Uniek in Vlaanderen was overigens dat alle journalisten, uit alle mediasectoren bij dit onderzoek betrokken werden. Het ging dus niet om een steekproef of een kleinere onderzoekspopulatie. Alle 2257 actieve beroepsjournalisten in Vlaanderen ontvingen de enquête. 1026 journalisten beantwoordden de vragenlijst. Vorig jaar, in 2008, voerde het 'Center for Journalism Studies' van de Universiteit Gent, in samenwerking met de Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ), de meest recente profielstudie bij journalisten (Raeymaeckers et al., 2008a, 2008b, 2008c). Deze keer antwoordden 682 beroepsjournalisten op de vragenlijst van 'De beroepsjournalist in 2008: Een profielstudie'. Opnieuw liet het de onderzoekers toe een algemeen profiel, de werkomstandigheden en de opvattingen van de beroepsjournalist in Vlaanderen te schetsen. Deze laatste studie zullen we nog meer belichten wanneer we in een volgend onderdeel zullen stilstaan bij het profiel van de Vlaamse journalist vandaag (cfr. infra, punt 3.3). Daarnaast zijn er nog bijkomende studies. Zo onderzocht De Clercq in 2001 (De Clercq, 2002) de journalistieke actoren voor het eerst met de nadruk op de verschillen tussen man en vrouw.

Zoals blijkt werd de afgelopen 35 jaar heel wat kennis verzameld over de professionele journalisten in Vlaanderen. De regelmatige onderzoeken bieden ons een mooi beeld van de kenmerken van de Vlaamse beroepsjournalist. De meest opmerkelijke bevindingen en evoluties zullen we hieronder bespreken.

3.2.2. Enkele opmerkelijke resultaten en evoluties.

In deze willen we een beeld schetsen van hoe een journalist in het verleden dan naar voor gekomen is in de journalistenstudies in Vlaanderen. Zijn er opmerkelijke resultaten? Is er een verandering waar te nemen tussen de enquêtes op de verschillende tijdstippen?

De meest recente onderzoeken laten we nog even voor wat ze zijn. Die komen aan bod wanneer we het profiel van een huidige journalist in Vlaanderen zullen schetsen (cfr. infra, punt 3.3). Maar vanaf de start van de studies in 1973 tot 'De journalist van de 21^e eeuw' in 2003 zijn de resultaten zeker

voor vergelijking vatbaar. De vragenlijsten, die bij de onderzoeken gebruikt werden, lagen immers meestal in het verlengde van elkaar “zodat het mogelijk wordt vergelijkingen te maken met betrekking tot het profiel van de Vlaamse beroepsjournalist [...]” (De Bens, 1995, p. 263). Toch moet men voorzichtig zijn met het naast elkaar leggen van studies (Paulussen & De Clercq, 2005, pp. 75-76). Een belangrijke kanttekening is bijvoorbeeld dat de onderzoekspopulatie of de steekproeftrekking niet steeds dezelfde is. Zo werd de enquête uit 1992 enkel bij dagbladjournalisten gehouden (cfr. supra). In 1999 gebeurde een onderzoek naar de kranten- en weekbladenjournalisten en in 2000 ging het enkel om de journalisten uit de audiovisuele media (cfr. supra). Ook tussen de onderzoeken uit 1983 en 2003, die alle beroepsjournalisten in kaart brachten, is er een onderscheid. In 1983 werd immers gewerkt met een steekproef van 250 journalisten, terwijl in 2003 alle erkende beroepsjournalisten gecontacteerd werden (cfr. supra).

Met enkele kanttekeningen op zak, is het toch mogelijk enkele verschillen of evoluties in de studies aan te tonen. Daarbij focussen wij ons, in het kader van deze masterproef, enkel op de belangrijkste kenmerken uit het socio-demografisch profiel van de journalist. Opleiding, werktevredenheid en dergelijke meer zijn in deze niet meteen relevant.

Mensen met een fysieke beperking komen in de onderzoeken niet aan bod. Deze minderheidsgroep kunnen we dan ook niet bespreken. Omdat etniciteit pas opgenomen werd in de journalistenenquêtes van 2003 (De Bens et al., 2003a) en 2008 (Raeymaeckers et al., 2008a) is het wat dat betreft niet mogelijk vergelijkingen over een lange periode te maken. Voor de kenmerken geslacht en leeftijd kunnen de onderzoeken doorheen de jaren wel naast elkaar plaats.

Zo valt ten eerste op te merken dat het aantal vrouwen in de journalistiek tussen 1983 en 2003 heel erg gestegen is. Waar in 1983 nog slechts 7 procent van de journalisten van het vrouwelijke geslacht was, was dat in 1993 al 14 procent en in 2003 zelfs 29,8 procent (De Bens, 1995, p. 264; De Bens et al., 2003a, p. 5). Het aandeel vrouwelijke journalisten is in 20 jaar dus aanzienlijk toegenomen, maar is nog niet gelijk aan hun vertegenwoordiging in de maatschappij. Vrouwen blijven dus nog steeds ondervertegenwoordigd, vooral in journalistieke topfuncties. Deze percentages liggen bovendien opmerkelijk lager dan in heel wat andere Europese landen (De Bens et al., 2003a, p. 5). Zo zijn er bijvoorbeeld in Finland wel de helft vrouwelijke journalisten, naar verhouding met hun aanwezigheid in de samenleving.

Wat de leeftijd van de journalisten betreft, was er bij het onderzoek in 1993 een opvallende verjonging merkbaar (De Bens, 1995, p. 264). Men ondervond dat 20,7 procent van de journalisten tussen 21 en 30 jaar oud was, terwijl dat in 1983 nog maar 7,5 procent was. Wat een duidelijke toename is van het aantal jonge journalisten. De meerderheid van de journalisten (37,6 procent) was in 1993 echter tussen 31 en 40 jaar oud (De Bens, 1995, p. 264). Uit het onderzoek in 2003 bleek dat, met 37 procent van de journalisten, het merendeel tussen de 25 en 35 jaar oud was (De Bens et al., 2003a, p. 5). De oudere leeftijdsgroepen zijn dus ook vaak minder aanwezig op redacties. Wat

etniciteit betreft kwam men bij het onderzoek van 2003 tot de vaststelling dat slechts 4,6 procent van de Vlaamse journalisten een niet-Belgische nationaliteit had (De Bens et al., 2003a, p. 5). Ook dat is een ondervertegenwoordiging. Een groot deel van hen is dan ook nog eens afkomstig uit Nederland of andere EU-landen. Zelfs bij amper 2,8 procent van de journalisten is de persoon zelf of één van beide ouders buiten de EU geboren. In 2008 daalde dat aantal nog sterk naar 1,3 procent (Raeymaeckers et al., 2008a, p. 4).

Tot slot willen we nog kort even opmerken dat, net als op internationaal niveau (cfr. punt 3.1.), er ook in Vlaanderen sterke verschillen zijn in vertegenwoordiging binnen de mediasector. Zo blijkt (De Clercq, 2005, p.4) dat vrouwen nog meer ondervertegenwoordigd zijn in de printmedia (27,9 procent), dan in de audiovisuele sector (32,3 procent).

3.3. Het profiel van een journalist in Vlaanderen en de afwezigheid van minderheden

Tot slot willen we, vertrekkend vanuit het onderzoek ‘De beroepsjournalist in 2008: Een profielstudie’, het huidige profiel van een journalist in Vlaanderen weergeven. Daarbij staan we uiteraard opnieuw voornamelijk stil bij de socio-demografische kenmerken die voor ons relevant zijn. De conclusie van het onderzoek is dat *“het nieuws in Vlaanderen in hoofdzaak gebracht wordt door hoogopgeleide blanke mannen van tussen de dertig en vijftig jaar oud”* (Raeymaeckers et al., 2008a, p.4). Uit dat besluit kunnen we meteen al afleiden dat ‘de journalist’ vandaag meestal een man is, zonder een andere etnisch-culturele achtergrond. En dat die meestal tussen de dertig en vijftig jaar oud is, al is dat natuurlijk een vrij brede categorie. Wanneer we de studie van 2008 vergelijken met vorige onderzoeken, zijn enkele opvallende evoluties waar te nemen (Raeymaeckers et al., 2008a, p.4; De Bens, 1995). Zo is de gemiddelde leeftijd van de Vlaamse beroepsjournalist met drie jaar toegenomen (van 39 naar 42) in vergelijking met 2003. Terwijl in de vorige studies toch net een trend van verjonging opgemerkt werd. Ten tweede levert de studie van 2008 ook in verband met het geslacht een merkwaardige vaststelling. De hoeveelheid vrouwelijke journalisten is immers niet langer in stijgende lijn. Het aandeel vrouwen zakte zelfs van 29,8 procent in 2003 naar 27,8 procent in 2008. Daarbij merken de onderzoekers wel op dat de verdeling naar gender in de leeftijdsgroep tot 35 jaar evenwichtiger is. Daar zijn 42 procent van de journalisten van het vrouwelijke geslacht.

Wat etniciteit betreft ten slotte, daalde het aantal journalisten die zelf of één van beide ouders buiten de EU geboren zijn van 2,8 procent in 2003 naar 1,3 procent in 2008. Men spreekt dan ook van een *“bijna volledige afwezigheid van allochtone beroepsjournalisten in Vlaanderen [...]”* (Raeymaeckers

et al., 2008a, p. 4). Ook een telling van Devroe (2007) illustreert de ‘afwezigheid’ van etnisch-culturele minderheden. Volgens het onderzoek (Devroe, 2007, p. 106) hebben immers slechts 0,9 procent van alle journalisten in Vlaanderen een allochtone afkomst.

Dat de cijfers die we hierboven vonden (27,8 procent vrouwelijke en 0,9 procent allochtone journalisten) wel degelijk een ondervertegenwoordiging betekenen, blijkt wanneer we de cijfers van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de Federale Overheidsdienst Economie (http://www.statbel.fgov.be/FiGURES/d21_nl.asp#5) erbij nemen. Daar valt immers af te leiden dat op 1 januari 2008 50,66 procent van de bevolking in Vlaanderen van het vrouwelijke geslacht is en dat 5,75 procent een vreemde afkomst heeft.

3.4. Besluit

Aan de hand van het enerzijds schetsen van de nationale en internationale journalistenstudies, het bekijken van de resultaten en evoluties en anderzijds weergeven van het profiel van ‘De Vlaamse journalist vandaag’, is het mogelijk een antwoord te formuleren op de vraag die we ons voordien stelden. Moeten we spreken over een aan- of afwezigheid van minderheden in de journalistiek? We kunnen concluderen dat er, zoals vooraf gesteld, van een afwezigheid uiteraard geen sprake is. De cijfers tonen echter wel aan dat de aanwezigheid van vrouwen en allochtonen in de journalistiek niet naar verhouding is met hun aanwezigheid in de samenleving. Er is sprake van een zware ondervertegenwoordiging. In die mate dat Raeymaeckers et al. (2008a, p. 4) zelfs spreken van een *“bijna volledige afwezigheid van allochtone beroepsjournalisten in Vlaanderen [...]”*.

*“De Vlaamse journalistiek is en blijft een mannenbastion.
En dat is niet goed wanneer we de pretentie hebben
de vinger aan de pols te houden van Vlaanderen.
In dat Vlaanderen wonen mannen én vrouwen,
jong en oud, blank en gekleurd...
Nieuws vanuit een mannenbril bekeken is onvermijdelijk eenzijdig.”*
(Van de Looverbosch, 2007, p. 3)

4. Het verband tussen de journalist en ‘zijn’ berichtgeving

In dit laatste hoofdstuk van de literatuurstudie willen we dieper ingaan op de centrale vraag. Is er een verband tussen de ‘afwezigheid’, zoals blijkt, van minderheden in het productieproces en de berichtgeving over of de beeldvorming van die minderheden? Uit de voorgaande hoofdstukken blijkt ook dat de berichtgeving over minderheden, etnisch-culturele minderheden in het bijzonder, tekort schiet. Er is niet enkel sprake van onderrepresentatie, maar ook van misrepresentatie en stereotiepe beeldvorming. Ligt de oorzaak daarvan bij de (gebrekkige) diversiteit op redacties? Kunnen journalisten uit minderheden dat probleem oplossen? Zorgt een divers personeelsbestand voor een correctere of evenwichtigere berichtgeving? Is er met andere woorden een verband tussen het profiel van een journalist en ‘zijn’ berichtgeving? Dat willen we in deze bekijken.

4.1. Invloed van persoonlijke kenmerken

“One of the most controversial questions facing those who study mass media content is the extent to which communicators’ attitudes, values, and beliefs affect content. The existence of an attitude does not necessarily translate directly into behaviour.” (Shoemaker & Reese, 1996, p. 83)

Zoals blijkt uit dit citaat is het dus allerminst eenvoudig om na te gaan of er een verband bestaat tussen de persoonlijke kenmerken of opvattingen van een journalist en de media-inhoud. Laat staan om bovendien ook nog eens in te schatten welke dit verband dan moge zijn. Er zijn reeds

verscheidene onderzoeken gebeurd rond het onderwerp, waarbij vaak tegenstrijdige of relativerende resultaten blootgelegd werden.

Enkel en alleen al het feit dat heel wat journalistensurveys sinds de jaren 1970 focussen op het individuele niveau van de journalist, geeft niettemin aan dat de persoonlijke kenmerken een belangrijke factor kunnen zijn bij het bepalen van de nieuwsinhoud (Paulussen & De Clercq, 2005). De werkelijke situatie is uiteraard niet zo eenvoudig. Er zijn nog tal van andere factoren die een invloed hebben op de journalist en de mediacontent. Vele studies hebben er dan ook op gewezen dat men zich niet enkel mag en kan vastpinnen op de individuele journalist. Het ‘*Hierarchy-of-Influences Model*’ van Stephen Reese uit 2001 is daarvan een mooie illustratie. In dit model onderscheidt Reese (2001, p. 178) vijf niveaus, “*range from the most micro to the most macro: individual, routines, organizational, extra-media, and ideological*”. Uiteraard is het individu van de journalist niet allesbepalend en wijzen sommige onderzoekers er terecht op dat er sprake is van een veel complexer geheel van invloeden. “[It] locates the individual journalist within a web of organizational and ideological constraints.” (Reese, 2001, p. 174). Het individuele niveau valt te situeren tussen andere bepalende factoren, maar speelt dus zelf ook een rol. Persoonlijke kenmerken zoals etniciteit, geslacht, leeftijd of religie, kunnen volgens sommige auteurs (Weaver & Wilhoit, 1996; Shoemaker & Reese, 1996) dan ook een belangrijke invloed uitoefenen. Wij volgen het besluit dat Paulussen & De Clercq (2005, p. 88) formuleren, namelijk:

“Het feit dat in de klassieke sociologische profielstudies zoveel aandacht gaat naar variabelen als geslacht, etniciteit, religie, opleiding, persoonlijke waarden of politieke voorkeuren, maakt duidelijk dat veel onderzoekers er wel degelijk van uitgaan dat het profiel en de opvattingen van de journalistieke beroepsgroep in meer of mindere mate de media-inhoud beïnvloeden.”

Volgens heel wat onderzoekers hebben persoonlijke kenmerken dus wel degelijk een belangrijke invloed bij het creëren van media-inhoud. Al wordt het belang vaak ook snel gerelativeerd, omdat er enigszins consensus bestaat dat het verband niet direct is. “*Individual bias, however, does not translate automatically into media bias.*” (Shoemaker & Reese, 1996, p. 261). Andere elementen zoals organisatorische of extramediale factoren zorgen er voor dat de invloed van de persoonlijke kenmerken vaak niet rechtsreeks is. Zo stelt Reese (2001, p. 180) dat “*power to shape news is held by the individual journalist, and journalist studies attribute great importance to individual characteristics in shaping the news product. Even so, these individual predictive factors are not often linked to specific outcomes*”. Ook Shoemaker & Reese (1996, p. 98) besluiten dat een veranderende mediacontent geen logisch gevolg is. Het toenemende aantal vrouwen en personen uit etnisch-culturele minderheden in de media, brengt dus niet noodzakelijk significante verschillen in media-

inhoud met zich mee. De gebruiken en routines binnen de media kunnen er volgens hen voor zorgen dat de persoonlijke invloeden van vrouwen of allochtonen op de media-inhoud, onderdrukt worden. Zij komen dan ook tot de conclusie dat de invloed van het karakter, de achtergrond of de ervaringen van een persoon misschien niet direct is, maar dat die eigenschappen onrechtstreeks wel effect hebben omdat ze zowel persoonlijke als professionele attitudes en opvattingen beïnvloeden. Ze zien het proces namelijk als volgt:

“The communicators’ characteristics (such as gender, ethnicity, and sexual orientation) and their personal backgrounds and experiences (such as religious upbringing and their parents’ socioeconomic status) not only shape the communicators’ personal attitudes, values, and beliefs, but also direct the communicators’ professional backgrounds and experiences (such as whether the communicator goes to journalism or film school). These professional experiences (including those from communication jobs) then shape the communicators’ professional roles and ethics. These professional roles and ethics have a direct effect on mass media content, whereas the effect of personal attitudes, values, and beliefs on mass media content is indirect, operating only to the extent that the individuals hold power within their media organizations sufficient to override professional values and/or organizational routines.” (Shoemaker & Reese, 1996, p. 61)

Daarnaast wijzen de auteurs (Shoemaker & Reese, 1996, p. 87 en p. 254) er op dat ook de positie van de journalist binnen de organisatie bepalend is. Het effect van de persoonlijke kenmerken zal dus groter zijn wanneer iemand binnen het medium een hogere positie bekleedt en meer macht heeft. De individuele eigenschappen van iemand die meer invloed heeft op het beslissingproces van de media-inhoud, zullen een grotere doorslag kennen. Wie minder inspraak heeft, is als het ware onderhevig aan meer bovenliggende niveaus die de invloed van het persoonlijke niveau kunnen beperken. Dat brengt echter niet met zich mee dat het individuele niveau volledig uitgevlakt kan worden. Met enige voorzichtigheid kunnen we al stellen dat persoonlijke kenmerken van journalisten de mediacontent kunnen bepalen.

4.1.1. ‘The Burden of Representation’

Het feit dat sommige auteurs (Richardson, 2004; Shohat & Stam, 1994) spreken over een gebrek aan ‘zelfrepresentatie’ van (etnische) minderheden in de media, geeft ook aan dat persoonlijke

kenmerken volgens hen een belangrijke invloed kunnen spelen op de berichtgeving over of de presentatie van minderheden. Zowel volgens Richardson (2004, pp. 39-43) als Shohat & Stam (1994, pp. 182-183) zijn er bij de journalistieke organisaties geen, of te weinig, allochtone medewerkers. Daardoor gebeurt de representatie van etnische minderheden door de personen uit de ‘meerderheidsgroepen’. ‘Wij’ brengen als het ware verslag uit over ‘de andere’. Of: de *ingroup* bericht over de *outgroup*. Er is dus zelden sprake van ‘zelfrepresentatie’ (Richardson, 2004, p. 43; Shohat & Stam, 1994, p. 182-183). En als er dan al etnische minderheden aan bod komen of tewerkgesteld zijn in de media, krijgen zij vaak te maken met wat de auteurs ‘the burden of representation’ noemen. Dit houdt in dat “*some journalists (some of whom are white themselves) feel torn between seeking to reconcile their desire to gain the respect of their peers with the responsibility to help rectify the sometimes distorted or misrepresentative portrayal of race and racialised communities*” (Richardson, 2004, p. 43). Zoals Devroe (2007, p. 23) aangeeft, wordt een journalist of deskundige, afkomstig uit een minderheid, met dit dilemma geconfronteerd omdat hij aan twee zaken tegemoet wil komen. Hij wil enerzijds een goede journalist of expert zijn in het kader van het bericht of binnen de organisatiestructuur van een mediabedrijf. Maar anderzijds wil hij ook zijn achterban niet teleurstellen, die verwacht dat er door zijn aanwezigheid in de media, veranderingen zullen plaatsvinden. Voor Wilson gaat dit om een ‘of-verhaal’. Wie met het dilemma geconfronteerd wordt, kan beiden niet proberen te verzoenen. “[...] *While many may assume that the two objectives are compatible and complementary, history and tradition have shown that they are not.*” (Wilson, 2000 geciteerd in Richardson, 2004, p. 43).

De bedoeling van journalisten uit een minderheid, is vaak niet om in beeld te komen of ergens aan het werk te gaan met een visie en te zorgen voor die verandering in berichtgeving. Zo zegt Veli Yüksel in een artikel in Het Nieuwsblad (2005, 30 juli) dat het feit dat hij op het scherm te zien is niet veel met zijn afkomst te maken heeft, maar dat hij bij de VRT werkt door zijn kwaliteiten. Hij benadrukt zelfs dat het niet zijn bedoeling is een voorbeeld te zijn voor anderen. Journalisten uit minderheidsgroepen willen dus vaak niet in de media aan bod komen vanwege hun kenmerken, maar mét hun kenmerken. Het feit dat men veelal een gewone journalist zonder specifieke visie wil zijn, houdt niet in dat de diversiteit, die door hun aanwezigheid op redacties ontstaat, geen invloed kan hebben op de berichtgeving. De etnische achtergrond van iemand wordt dus vaak niet expliciet uitgespeeld. Maar men kan niet ontkennen dat die achtergrond er is, dat die niet kan losgekoppeld worden van de persoon en zodoende dus ook een invloed uitoefent.

4.1.2. Hebben vrouwen de journalistiek veranderd?

Om na te gaan of de aanwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces invloed heeft op de berichtgeving of de beeldvorming van die minderheden, kunnen we even nagaan in welke mate dit het geval is voor de toename van het aantal vrouwelijke journalisten. De discussie en strijd voor meer vrouwen op en achter het scherm, is immers al langer aan de gang dan bij groepen zoals allochtonen of mensen met een functiebeperking. We hebben reeds gezien (cfr. supra) dat ondanks het feit dat hun aanwezigheid in de media nog niet in verhouding is met hun positie in de samenleving, het absolute aantal vrouwelijke journalisten de laatste jaren toch beduidend toegenomen is. Maar heeft dat ook gezorgd voor een veranderde berichtgeving? Ook Katleen De Ridder, medewerkster van het *Minderhedenforum* stelt zich die vraag: “*Hebben vrouwen bijvoorbeeld de journalistiek veranderd? Naar het schijnt wel.*” (De Ridder, persoonlijke mededeling, 2009, 15 april). Volgens onderzoekster Mieke De Clercq bestaat er overduidelijk een verband. In een artikel in Het Nieuwsblad (Musschoot, 2006, 15 februari) zegt De Clercq immers dat “*hoe meer vrouwen op krantenredacties het nieuws maken, hoe meer vrouwen er in dat nieuws aan bod zullen komen*”. Cijfermateriaal dat voor het besproken onderzoek verzameld werd, toonde bijvoorbeeld al aan dat vrouwelijke journalisten vaker dan hun mannelijke collega’s, beroep doen op vrouwen als gesprekspartner.

Vroegere onderzoeken uit de jaren 1970 (zie o.a. Drew & Miller, 1977; Whitlow, 1977) besloten vaak dat er van gendergebonden verschillen geen sprake was. De onderzoeken uit de jaren 1990 (zie o.a. Weaver & Wilhoit, 1996; Mills, 1997) volgden echter veelal de mening van De Clercq hierboven en wijzen op een correlatie tussen beide factoren. Zo bracht een studie van Kay Mills (1997) naar voor dat het stijgende aantal vrouwelijke journalisten samen gaat met een opmerkelijke verandering van de nieuwsinhoud. Enerzijds verandert de inhoud van het nieuws, anderzijds haalt het ‘vrouwenieuws’ ook meer de voorpagina. In 1992 deed Margaret Gallagher een onderzoek bij mannelijke en vrouwelijke krantenredacteuren in Amerika. 84 procent van de respondenten was de mening toegedaan dat de vrouwelijke journalisten zowel in de criteria van de nieuwswaarden als wat betreft nieuws, voor verandering zorgen. Ook uit de analyse van artikels door Weaver & Wilhoit (1996) bleek dat er in de inhoud van artikels verschillen bestaan die gelieerd zijn aan het geslacht. Vrouwen zouden gevoeliger zijn voor andere thema’s. Bovendien zouden ze meer vrouwelijke informanten aan het woord laten (Weaver & Wilhoit, 1996, p. 39).

Natuurlijk zijn er ook hier opnieuw auteurs die de invloed van het toenemende aantal vrouwelijke journalisten relativeren. Andere niveaus, zoals het organisatorische niveau, kunnen er voor zorgen dat de genderverschillen die er zijn, niet tot uiting komen in de media-inhoud. Waegeman (1998, p. 59) stelt in haar scriptie over de invloed van gender op het productieproces:

“Met de nodige voorzichtigheid kunnen we stellen dat er inderdaad een verschil bestaat tussen vrouwelijke en mannelijke journalisten wat de berichtgeving betreft. Dat wil echter nog niet zeggen dat dat verschil ook de mogelijkheid krijgt om in de output tot uitdrukking te komen. Daarom belichten we ook het onderzoek op organisatorisch niveau [...] De meerderheid van de vrouwelijke journalisten zegt over een andere aanpak van het nieuws te beschikken dan hun mannelijke collega’s, maar omdat de organisatorische factoren van de journalistiek nog te veel in het nadeel werken van vrouwen, wordt de uitvoering van een dergelijke aanpak in de praktijk verhinderd.”

Ook Liesbet van Zoonen (1988, pp. 41-42) gaat niet zomaar akkoord met het dominante paradigma dat *“the underrepresentation of women in news production leads to the underrepresentation of women in news content”*. Zij stelt (van Zoonen, 1988, p. 42) dat men bij die hypothese vertrekt van twee foutieve veralgemeningen over vrouwelijke journalisten. In eerste instantie houdt die veronderstelling in dat alle vrouwelijke journalisten naar eenzelfde doel zouden streven, namelijk een verandering in de berichtgeving. Van Zoonen benadrukt daarbij dat ‘verandering’ vaak anders wordt ingevuld, dat verandering geen *conditio sine qua non* is voor verbetering en dat een verandering op basis van gender de journalistieke objectiviteit in het gedrang brengt. Ten tweede gaat men er bij die hypothese ook van uit dat vrouwelijke journalisten collectief anders zijn dan hun mannelijke medewerkers, terwijl er helemaal geen empirisch bewijs is dat vrouwen collectief anders selecteren, verwerken of schrijven dan mannen (van Zoonen, 1988). Toch komt ook van Zoonen (1994) later tot de mening dat een toename van het aandeel vrouwen in de media zou kunnen leiden tot een andere beeldvorming over mannen en vrouwen, onder andere doordat vrouwelijke journalisten vaker vrouwen aan het woord laten dan hun mannelijke collega’s.

Besluitend kunnen we dus stellen dat verschillende onderzoeken (Weaver & Wilhoit, 1996; Mills, 1997; van Zoonen, 1994) aangeven dat vrouwen de media-inhoud wel degelijk enigszins veranderd hebben. Met enige voorzichtigheid altijd in gedachten kunnen we dus stellen dat de evolutie in de aanwezigheid van vrouwelijke journalisten heeft aangetoond dat persoonlijke kenmerken een invloed hebben op de mediacontent.

4.1.3. Invloed van het ‘allochtoon-zijn’?

Nu gebleken is dat het ‘vrouw-zijn’ een invloed kan hebben, willen we nog even nagaan of dit ook geldt voor de groep die dezer dagen meer en meer aan bod komt in de strijd voor een evenwichtige beeldvorming en participatie in de media, namelijk de etnisch-culturele minderheden. Doordat de situatie rond allochtonen pas later ontstond en eind de jaren 1990 echt op de agenda kwam, is het onderzoek erover nog vrij beperkt. Toch zijn ook hier onderzoekers en deskundigen (cfr. infra) het er enigszins over eens dat er een verband kan bestaan tussen de aanwezigheid van allochtonen in de journalistiek en de berichtgeving over allochtonen. Pieter Knapen, algemeen hoofdredacteur van de nieuwsdienst van de VRT, geeft in een interview op de website van MO* Magazine (<http://www.mo.be>) toe dat diversiteit op een redactie zeer belangrijk is. Meer bepaald omdat je de realiteit dan “*door meerdere brillen bekijkt*”.

Al blijkt alweer dat het effect moeilijk te vatten is en dat het hoogstwaarschijnlijk niet om een direct verband gaat. Zo werden in het kader van het leeronderzoek ‘Gekleurd beeld of zwart-wit televisie’ (Broos & Van den Bulck, 2009) achttien deskundigen geïnterviewd. De bevindingen waren dat de meerderheid van hen, het aanwerven van allochtone journalisten als een positief punt ziet. Daarbij wezen de respondenten er vooral op dat die personen er voor kunnen zorgen dat het netwerk van redacties wordt uitgebreid en ook veelzijdiger wordt, doordat zij mogelijks contactpersonen met een diverse achtergrond kunnen aanbrengen. Ook de toegankelijkheid tot nieuws over allochtonen zou volgens de experts groter worden (Broos & Van den Bulck, 2009, p. 115). Rik Van Cauwelaert, directeur van het magazine Knack, illustreert in een interview met Marleen Teugels op de website van het Fonds Pascal Decroos (<http://www.fondspascaldecroos.org>) de meerwaarde van allochtone journalisten treffend met een voorbeeld:

“Voor de rellen in Borgerhout hebben we de jonge Marokkaanse freelance journaliste Samira Bendadi uitgestuurd. Dat is een voordeel. Je krijgt een totaal ander beeld van de problematiek. Je voelt heel precies de frustraties. Samira Bendadi komt met een totaal ander verhaal terug dan elders in de media te lezen is.”

Tenslotte stelt ook Van Gorp (2004, p. 248) dat de tewerkstelling van allochtonen binnen de media een positief effect kan hebben. Van Gorp gaat daarbij zelfs nog een stap verder door te stellen dat het ook invloed kan hebben op de sociale cohesie binnen de maatschappij.

“Een mogelijk samenspel van deze factoren zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat journalisten van een vreemde etnische afkomst kunnen bijdragen aan een meer

evenwichtige verslaggeving ten aanzien van etnisch-culturele minderheden. Daardoor zouden allochtonen zich meer tot het medium voelen aangesproken en zodoende de weg vinden om aan programma's te participeren. De aanwezigheid van allochtonen in de Vlaamse media in gelijkaardige omstandigheden als de autochtonen, kan tot een sterker samenhorigheidsgevoel leiden en ten slotte in een nieuwe, ingebeeelde gemeenschap resulteren.” (Van Gorp, 2004, p. 248)

4.2. Initiatieven ter verbetering

“Het gonst van de bedrijvigheid rond media en diversiteit. Overal in Europa slaan NGO's, organisaties van etnisch-culturele minderheden en mediamakers zélf de handen in elkaar.” (De Ridder, 2005)

We moeten inderdaad opmerken dat er heel wat initiatieven bestaan om de beeldvorming, de vertegenwoordiging in de media en het productieproces te verbeteren voor wat betreft minderheden, etnische minderheden in het bijzonder. Zo werd *Online/More Colour in the Media (OLMCM)* opgericht in 1997. OLMCM geldt als het overkoepelende orgaan voor meer dan honderd Europese initiatieven met slechts één doel: meer diversiteit in de media. Op de website (<http://www.olmcm.org/>) is te lezen dat het gaat om “*a network of minority organizations and multicultural NGO's, local and national broadcast media, training institutes and media education organizations, aiming to improve the representation of ethnic minorities in the media*”. De organisatie neemt ook zelf een aantal initiatieven. Van een *European Day of Media Monitoring* waarbij men de kwalitatieve en kwantitatieve aanwezigheid van diversiteit in de media gaat bestuderen, tot het organiseren van een *Week of Media and Diversity*. De initiatieven hebben als het ware het doel om een dialoog te doen ontstaan tussen mediamakers en journalisten enerzijds en minderheden of minderhedenorganisaties anderzijds.

De overkoepelende organisatie *OLMCM* is een mooi voorbeeld dat er wel degelijk inspanningen gedaan worden. Alle Europese initiatieven bekijken is uiteraard een onbegonnen werk. Maar ook in België is men bereid om te werken aan meer diversiteit. Zowel diversiteit in de media zelf als op de werkvloer. We zullen de belangrijkste hier bespreken. Om te beginnen zijn er de ‘aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen’ die de AVBB in 1994 aannam en die we al eerder aanhaalden (cfr. supra, punt 2.2.). Dit zorgde ervoor dat er voor het eerst sprake was van het onderwerp ‘media en allochtonen’. Ook vanuit de overheid werden en worden nog steeds inspanningen gedaan. In 1988 liet toenmalig minister van Gelijke Kansen Miet Smet de bundel ‘*Zeg niet te gauw, d'r is geen vrouw*’

uitgeven (Martens, 2005, p. 135). Het was een hulpmiddel voor journalisten om op een eenvoudige manier contact te kunnen opnemen met vrouwelijke deskundigen, met als bedoeling meer vrouwen aan het woord te laten over uiteenlopende onderwerpen. In de jaren daarop, volgden nog verschillende vernieuwde exemplaren van de brochure. Naar analogie lanceerde toenmalig Vlaams minister voor Gelijke Kansen Mieke Vogels in 2003 de Cd-rom *Gevestigde Waarden*. Dit keer ging het om een lijst van allochtone experts. Eveneens met de bedoeling hun zichtbaarheid in de media te vergroten. In hetzelfde rijtje volgde in maart vorig jaar dan de *Expertendatabank* van Vlaamse minister van Gelijke Kansen Kathleen Van Brempt (<http://www.expertendatabank.be/>). Het is een online databank met vrouwelijke, allochtone, transgender en gehandicapte specialisten.

Deze drie deskundigenlijsten zijn een voorbeeld van een initiatief vanuit de regering en een hulpmiddel voor journalisten en programmamakers om de stereotiepe beeldvorming te doorbreken.

Ook vanuit het middenveld worden inspanningen gedaan. Het Forum van Etnisch-Culturele minderheden richtte in april 2004 *TrefMedia* op. Dit staat voor ‘Trefpunt voor media in diversiteit’ en ijvert voor “*een evenredige participatie en accurate beeldvorming van etnisch-culturele minderheden aan en in de mainstreammedia*” (<http://www.trefmedia.be/>, n.d.). Op de site (<http://www.trefmedia.be/>) staat te lezen dat men dit doel wil bereiken via drie werkvlakken. In de eerste plaats staat *TrefMedia* voor expertise. Het Minderhedenforum verzamelt en verspreidt via hun website, een elektronische nieuwsbrief, lezingen, seminaries en debatten, informatie over het onderwerp ‘media en diversiteit’. Voorts doet *TrefMedia* ook aan participatie. Aan de hand van mediatrainingen voor verenigingen en individuen wil het Minderhedenforum allochtone verenigingen stimuleren en ondersteunen tot meer en betere deelname aan de media. Tot slot treedt het Minderhedenforum ook op als actiemiddel doordat ze Vlaamse mediaorganisaties proberen te overtuigen van de meerwaarde die diversiteit in het aanbod en op de werkvloer kan bieden. *TrefMedia* is overigens ook lid van het overkoepelende Europese netwerk *Online/More Colour in the Media*.

Verder zijn er nog verschillende organisaties die zich inzetten voor gelijke rechten voor personen uit minderheidsgroepen. Wij geven u twee bekende voorbeelden. *Kif Kif* is een non-profitorganisatie die “*wil meebouwen aan een interculturele samenleving die de actieve participatie in onze democratische rechtsstaat bevordert*” (<http://www.kifkif.be/>, n.d.). Met het project *Kif Kif Mediawatch* biedt de organisatie iedereen de mogelijkheid om de berichtgeving van de Vlaamse media omtrent interculturele onderwerpen op een kritische, maar constructieve wijze te analyseren. Daarnaast nemen ze ook initiatieven zoals het organiseren van workshops en verscheen in 2007 het boek ‘*Cultu(u)rENpolitiek. Over media, globalisering en culturele identiteiten*’ (Maly, 2007). Het tweede voorbeeld is de vzw GRIP, wat staat voor ‘Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap’. Op de website (<http://www.gripvzw.be/>) is te lezen dat één van hun werkpunten ook is om te zorgen

voor een correctere beeldvorming van mensen met een handicap. Daartoe probeert de organisatie die personen te sensibiliseren om zich in te schrijven voor allerhande televisieprogramma's.

Uiteraard vermelden we in deze tot slot ook de inspanningen die de Vlaamse openbare omroep VRT doet. Op de website (<http://www.vrt.be>) staat immers te lezen:

“Als openbare omroep wil de VRT deze verscheidenheid weerspiegelen en bevorderen, zowel voor als achter de schermen. We streven dus naar een evenwichtige beeldvorming in onze programma's en naar een divers personeelsbestand.”

De VRT startte daartoe in 1988, toen nog BRT, een gelijkekansenbeleid. In deze beginperiode richtte men zich voornamelijk op gelijke kansen voor vrouwen. Vanaf 1992 werd ook een beleid ten aanzien van allochtonen ingevoerd. Op 26 april 2003 ondertekende toenmalig gedelegeerd bestuurder Tony Mary, echter het *Charter Diversiteit*. Dat hield in dat het beleid plots geconcretiseerd werd (De Clercq, persoonlijke mededeling, 2009, 14 april). Door het aannemen van het charter wordt immers een verklaring goedgekeurd waarbij de VRT zich ertoe verbond *“er voor te zorgen dat de diversiteit van onze samenleving in zijn programma's te bekijken en te beluisteren valt en in zijn personeelsbestand weerspiegeld wordt”* (<http://www.vrt.be>, 2009). Kort daarop werd binnen de VRT ook een *Cel Diversiteit* opgericht, die de opdracht heeft om de aangegane engagementen uit het *Charter Diversiteit* in de praktijk om te zetten. Dat doen ze bijvoorbeeld door ondersteuning en advies te leveren aan journalisten, regisseurs of programmamakers. Er worden ook workshops georganiseerd. Voor het creëren van een divers personeelsbestand worden bijvoorbeeld betaalde opleidingsstages georganiseerd, waarbij een speciale oproep gedaan wordt naar allochtonen of mensen met een handicap. Ook extern wil de *Cel Diversiteit* een belangrijke speler zijn door initiatieven te nemen en contact te houden met organisaties en personen uit minderheidsgroepen (De Clercq, persoonlijke mededeling, 2009, 14 april). In dit verband neemt de openbare omroep duidelijk het voortouw. Initiatieven door andere media zijn eerder schaars.

4.3. Besluit

In dit laatste onderdeel van de literatuurstudie wilden we dieper ingaan op de centrale vraag van deze masterproef. Is er nu dan ook sprake van een verband tussen de afwezigheid van minderheden in de journalistiek en de berichtgeving over die minderheden? Kan een toename van het aantal

vrouwelijke of allochtone personen op redacties zorgen voor een evenwichtiger en correctere berichtgeving over die groepen? Hebben persoonlijke kenmerken met andere woorden een invloed op de inhoud van mediaberichten?

In eerste instantie toonden we aan dat heel veel onderzoekers geneigd zijn deze vragen positief te beantwoorden. Het bewijs daarvan wordt bijvoorbeeld geleverd door de veelvuldige aandacht voor persoonlijke kenmerken bij de journalistensurveys. Andere auteurs wijzen er, overigens terecht, op dat de invloed van de individuele eigenschappen ook niet overroepen mag worden. Heel wat andere factoren en niveaus spelen een al even belangrijke rol op de mediacontent en kunnen persoonlijke invloeden onderdrukken. Toch kunnen we met de nodige voorzichtigheid stellen dat er dus een verband bestaat. Dat konden we ook illustreren door de evolutie onder invloed van het toenemende aantal vrouwelijke journalisten te bestuderen. Ook daar toonden onderzoeken aan dat vrouwen de journalistiek (in beperkte mate) beïnvloed hebben. Studies rond de invloed van het ‘allochtoon-zijn’ op de berichtgeving zijn nog beperkt, maar toch zijn verschillende deskundigen het er ook daar over eens dat diversiteit op redacties een troef is. Ook hier mag het dan misschien al niet om een direct verband gaan, het kan er voor zorgen dat door verschillende ‘brillen’ naar gebeurtenissen wordt gekeken of dat de toegang tot bepaalde samenlevingsgroepen eenvoudiger verloopt.

Omdat uit het voorgaande dus blijkt dat individuele kenmerken een rol spelen en een divers personeelsbestand kan zorgen voor een veranderende berichtgeving, hebben we ter afronding van dit hoofdstuk de initiatieven ter verbetering aangestipt. Zo bleek dat ook in Vlaanderen inspanningen gedaan worden om te werken aan een correctere beeldvorming en een meer divers personeelsbestand binnen de mediasector.

Deel 2: Empirisch onderzoek **en resultaten**

1. Methodologie en aanpak

Het tweede deel van de masterproef bestaat zoals gezegd uit een empirisch onderzoek naar het verband tussen de afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces en de berichtgeving over die minderheden. Na de bevindingen die de literatuurstudie naar voor gebracht heeft, willen we in deze zelf bestuderen of er een verband is tussen het bestaan van beide fenomenen. Dé centrale vraag is natuurlijk of er in de eerste plaats wel een verband is. Daarnaast focussen we ook op de oorzaken en de gevolgen van het eventuele verband en op mogelijke oplossingen. Bij elk onderzoek is het belangrijk te bekijken welke aanpak zich het beste leent (den Boer, Bouwman, Frissen & Houben, 1994, p. 145). Wij hebben hier niet gekozen voor een kwantitatief onderzoek, maar wel een kwalitatieve studie op basis van diepte-interviews. Voor we overgaan tot het bespreken van de resultaten van het onderzoek, is het nodig onze keuze, selectie en werkwijze even kort toe te lichten.

1.1. Waarom kwalitatief onderzoek?

Zoals hierboven vermeld, hebben wij geopteerd voor een kwalitatief onderzoek. Enerzijds zou het aan de hand van een kwantitatieve analyse moeilijk haalbaar zijn om na te gaan of er een verband bestaat tussen de aanwezigheid van minderheden en de berichtgeving over minderheden. Zo deed Devroe in 2007 bijvoorbeeld een kwantitatieve inhoudsanalyse in het kader van haar studie naar ‘De voorstelling van Etnische minderheden in Vlaanderen’. Eén van de hypothesen die op een kwantitatieve manier onderzocht werden was: “*Allochtone journalisten veroorzaken geen verandering in de nieuwshoud*” (Devroe, 2007, p. 150). Deze hypothese kon op basis van het onderzoek bevestigd noch ontkend worden. Het aantal allochtone journalisten is immers zo miniem, dat ook het aantal krantenartikels of nieuwsitems dat door hen geproduceerd wordt te beperkt is om een vaststelling te kunnen doen. Kwantitatief onderzoek heeft ook het nadeel dat de nadruk vooral ligt op het waarnemen van kenmerken, zonder deze verder te interpreteren. Omdat wij wilden nagaan of er een verband bestaat tussen de afwezigheid van minderheden in de journalistiek en de berichtgeving over die minderheden, welke dit verband is en hoe het ontstaat, wordt dan ook al snel duidelijk dat een kwalitatief onderzoek meer aangewezen is.

Om te beginnen wordt kwalitatief onderzoek gedefinieerd als “*een vorm van empirisch onderzoek die zich laat typeren aan de hand van de manier van informatie verzamelen, het soort analyse, de*

onderzoeksopzet, het onderwerp van onderzoek en de rol van de onderzoeker” (Maso & Smaling, 1998, p. 9). Volgens Punch (2006) gaat het om het bestuderen van iemands ervaringen die werden opgenomen of neergeschreven. Maso & Smaling (1998, p. 9) wijzen er op dat kwalitatief onderzoek gekenmerkt wordt door een grote openheid en flexibiliteit wat betreft de informatieverzameling. Die openheid is volgens de auteurs een vereiste om gepast te kunnen reageren op wat er zich op het moment zelf afspeelt. Of om *“in interactie met de ander te kunnen achterhalen wat de betekenissen van dingen, gebeurtenissen, ervaringen, uitspraken, enzovoorts voor hem of haar zijn”* (Maso & Smaling, 1998, p. 9). Het stelt de onderzoeker in de mogelijkheid om op bepaalde aspecten in te pikken of er dieper op in te gaan. Ook kan tijdens het interview nog bijgestuurd worden en lichaamstaal geïnterpreteerd worden. Dit zijn de voordelen die er voor zorgen dat een kwalitatieve studie voor ons het meest geschikt is en ons toelaten de visies en percepties van de geïnterviewde personen ten aanzien van het onderwerp te analyseren en bespreken.

Tot slot willen we ook al even op een belangrijk nadeel van een kwalitatief onderzoek wijzen, meer bepaald dat de gevonden resultaten niet te veralgemenen zijn (Jonker & Pennink, 2000, p. 47). De bevindingen illustreren de meningen van de geïnterviewden, maar zijn niet generaliseerbaar om een totaalbeeld te bieden (cfr. infra).

1.1.1 Diepte-interviews

Zoals gezegd kozen wij ervoor om gebruik te maken van diepte-interviews. Meer bepaald om halfgestructureerde ‘face-to-face’ interviews te hanteren. Het feit dat het om halfgestructureerde interviews gaat, heeft het voordeel dat de meeste vragen en thema’s op voorhand bepaald zijn, terwijl er toch nog mogelijkheid is tot soepelheid (den Boer et al., 1994, p. 154-155). Ook Mortelmans (2007) wijst op de flexibiliteit in aanpak van het kwalitatief interview. De auteur onderscheidt daarbij externe en interne flexibiliteit. Externe flexibiliteit houdt in dat de invalshoek van elk afzonderlijk interview verschillend kan zijn. Interne flexibiliteit wijst daarentegen op het feit dat thema’s en vragen van een interview van plaats kunnen veranderen. Afhankelijk van het verloop van elk individueel interview kan de volgorde van de vragen aangepast worden.

Wanneer men een kwalitatief interview uitvoert, is een face-to-face interview de meest aangewezen vorm. Het is veel gemakkelijker om een vertrouwensband te doen ontstaan met de geïnterviewde (Mortelmans, 2007, p.213-214). Bovendien laat het de interviewer toe de lichaamstaal en non-verbale communicatie van de personen waar te nemen en te interpreteren. Ook daar gaat vaak een schat aan informatie in verscholen.

Ook bij de interviews die wij uitvoerden was de flexibiliteit vrij groot. De volgorde van de vragenlijst was zeker niet bepalend, maar afhankelijk van het verloop van elk interview. Soms werden vragen zelfs niet gesteld omdat ze voordien al expliciet of impliciet in een ander antwoord aan bod gekomen waren.

De volledige oriënterende vragenlijst die als basis diende voor de interviews is terug te vinden in de bijlage (cfr. Bijlage I). Daarbij willen we er nogmaals op wijzen dat de vragen of de volgorde ervan allesbehalve een vast stramien vormden voor de interviews. Het was veeleer een rode draad, een basis van waaruit het gesprek vertrok.

1.2. Selectie van de geïnterviewden

Bij het selecteren van de personen voor een interview hebben we geprobeerd mensen te contacteren met verscheidene functies of een verschillende relatie tot het onderwerp. Onder de respondenten vinden we dan ook bijvoorbeeld zowel hoofdredacteuren, personen van een belangenorganisatie, als van een journalistenvereniging terug. Alsook autochtone en allochtone journalisten uit zowel de geschreven als de audiovisuele pers, de mainstreammedia of een specifiek minderhedenmedium. Een onderzoek dat zich toespitst op één specifieke groep, kan zeker interessante bevindingen opleveren (cfr. infra), maar wij hadden de bedoeling het veld vrij breed te houden om zo de visies van verschillende spelers te verkrijgen. In totaal werden 12 interviews afgenomen, waarvan één dubbelinterview. De 13 personen zijn:

- Geert De Clercq: Medewerker van de Cel Diversiteit binnen de VRT
- Mehmet Koksal: Journalist met Turkse roots. Journalist voor het agentschap IPS en freelancejournalist voor het magazine MO*. Gespecialiseerd in minderheden in de samenleving en de politieke participatie van minderheden
- Flip Voets: Secretaris-generaal en ombudsman van de Raad voor de Journalistiek
- Katleen De Ridder: Medewerkster van TrefMedia, het Trefpunt voor Media in Diversiteit van het Minderhedenforum
- Bart Sturtewagen: Hoofdredacteur van De Standaard
- Paul Daenen: Hoofdredacteur van Het Laatste Nieuws
- Ico Maly: Verantwoordelijke Kif Kif Mediawatch
- Michaël Freilich: Hoofdredacteur van Joods Actueel
- Koen Vidal: Chef buitenland van De Morgen

- Peter Verlinden: Journalist voor de VRT-televisie (Het Journaal, Ter Zake) en gespecialiseerd in het gebied van de Grote Meren in Centraal-Afrika
 - Samira Bendadi: Journaliste met allochtone roots. Journaliste voor het magazine MO*
 - Liesbet Stevens: Raadgever binnen de Cel Gelijke Kansen van Vlaamse minister Kathleen Van Brempt
- en Nathalie Vander Linden: Stafmedewerkster Cel Gelijke Kansen van het kabinet van Vlaams minister Kathleen Van Brempt

1.3. Concrete werkwijze

De personen die we wilden interviewen werden gecontacteerd via e-mail. Uiteraard reageerde niet iedereen op mijn vraag of konden sommige personen niet de nodige tijd vrijmaken. Toch was de respons van de geselecteerde personen vrij hoog en dienden slechts enkelen meermaals gecontacteerd of vervangen te worden. Na de reactie op mijn vraag werd verder telefonisch of via e-mail een tijdstip en plaats afgesproken waar het interview kon plaatsvinden. Omdat ik in het tweede semester ook nog stage gelopen heb, konden de interviews pas eerder laat afgenomen worden. Alle interviews gebeurden tussen 14 april en 6 mei. De duur van de gesprekken varieert en was vaak afhankelijk van de beschikbaarheid van de persoon of de uitvoerigheid van antwoorden. De gesprekken werden telkens opgenomen met een digitale bandopnemer om de verwerking nadien te vereenvoudigen. Dat liet ons immers toe om alles achteraf vrij woordelijk uit te tikken, met als resultaat net geen 10 uren interview of meer dan honderdveertig bladzijden transcript. De transcripts van alle interviews zijn terug te vinden in de bijlagen (cfr. Bijlage II tot Bijlage XIII).

Op basis van de verwerkte interviews konden we van start gaan met de analyse. Daarbij ging onze grootste aandacht uiteraard naar de drie grote thema's (berichtgeving over minderheden, afwezigheid van minderheden in de journalistiek en het verband tussen beide) die ook in de literatuurstudie terug te vinden zijn, maar er werd niet nagelaten om zijdelings enkele andere vragen en onderwerpen aan bod te laten komen. De analyse van de vrij grote hoeveelheid verkregen informatie gebeurde als het ware in drie stappen. Ten eerste werden verschillende thema's of onderwerpen afgescheiden, voornamelijk naar analogie met de structuur van de literatuurstudie. Daarna werd de informatie uit elk interview verzameld per thema. Om tot slot te komen tot de schriftelijke neerslag van conclusies, ondersteund door citaten uit de interviews, die hieronder terug te vinden is.

2. Resultaten en conclusies

2.1. Inleiding

Bij de inleidende vraag over wie of wat men als minderheidsgroepen beschouwt, wordt duidelijk dat men in de eerste plaats aan etnisch-culturele minderheden denkt. De meeste respondenten vernoemden hen als eerste, soms zelfs als enige. We moeten er wel op wijzen dat dit kan veroorzaakt worden door het feit dat sommige personen tot organisaties behoren die zich op deze groep toeleggen. Toch toont het aan dat vandaag de dag vooral etnisch-culturele minderheden vaak het middelpunt van menig debat of onderzoek uitmaken. Overigens viel op dat ook de respondenten termen als ‘allochtonen’ en ‘etnisch-culturele minderheden’ door elkaar gebruiken. Iemand wijst er ook op dat het gebruik van die termen al vaak tot discussie geleid heeft:

“In het debat heb je mensen die de term [allochtonen] willen afschaffen omdat hij stigmatiserend en gecontamineerd is. En heel veel negatieve connotaties oproept. Dat is zo. Dat is een probleem en we zijn daar niet blij mee. Maar ik stel me twee vragen als je de term zou afschaffen. Ten eerste gaan de problemen dan niet weg. En die problemen zijn er wel degelijk. Ten tweede heb je woorden nodig om dingen te benoemen en er is op dit moment geen andere term. [...] Dus houden we het maar op allochtonen, omdat we niets beter hebben. Maar tevreden zijn we er niet mee.” (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum)

In tweede instantie (of na doorvragen) erkennen zowat alle respondenten bijvoorbeeld ook holebi's, gehandicapten of ouderen als zijnde minderheidsgroepen. Eén iemand omschreef het begrip ongeveer hetzelfde als de definitie die wij in de literatuurstudie aannamen: *“Iedereen die eigenlijk afwijkt, zullen we maar zeggen, van de algemene regel. Wie afwijkt van de 80 à 90 procent van de mensen die we op straat zien, is eigenlijk een minderheid.”* (Verlinden, journalist VRT).

Enkele personen geven aan dat ‘diversiteit’ eigenlijk een zeer brede term is: *“Jij hebt bijvoorbeeld een zwart hemd aan, ik draag liever T-shirts. Is dat diversiteit? Ja. Diversiteit is eigenlijk alles wat u doet verschillen van iemand anders.”* (De Clercq, medewerker Cel Diversiteit VRT). Er zijn dus heel wat criteria op basis waarvan mensen verschillen van elkaar. Zo kan men ook heel wat verschillende ‘minderheidsgroepen’ onderscheiden. Als men spreekt over minderheden in verband met de media,

gaat het dan ook vaak over zichtbare minderheden, zoals drie personen aangeven. Zo zegt iemand: *“Wij hebben het over alles wat ons fysiek, zichtbaar doet verschillen van elkaar. [...] De eigenschappen die vasthangen aan de persoon zelf, zeg maar.”* (De Clercq, medewerker Cel Diversiteit VRT). Als kenmerken niet zichtbaar zijn op televisie of een foto bijvoorbeeld, hebben veel mensen immers vaak niet opgemerkt dat die persoon tot een minderheidsgroep behoort.

Twee personen gaven expliciet aan, niet met het begrip op zich bezig te zijn. Dit was toch wel een opmerkelijke vaststelling, zeker omdat beiden in de journalistieke sector zelf werken (een hoofdredacteur en een journalist). Ze vinden het moeilijk minderheidsgroepen te omschrijven, omdat ‘nieuws’ voor hen de drijfveer is en ze zeggen niet op ‘minderheden’ te focussen:

“Ik ben niet bezig met minderheidsgroepen. Waarom? Ik vertrek niet van een theoretisch model om een krant te maken. Ik vertrek maar van één model en dat is nieuws! En meerderheid of minderheid interesseert mij niet zozeer. Het interesseert mij enkel als het nieuws is. Dan is het interessant voor de krant. Maar het is niet omdat er iets is rond minderheden, dat het interessant is voor de krant.” (Daenen, hoofdredacteur *Het Laatste Nieuws*)

De bevindingen liggen dus in de lijn van onze definitie in de literatuurstudie (cfr. supra). Het gaat namelijk om personen die op basis van bepaalde kenmerken of eigenschappen verschillen van een ‘doorsnee lid’ van de samenleving. Daarbij zijn de etnisch-culturele minderheden de meest besproken groep.

2.2. Beeldvorming van minderheden

Wanneer we de respondenten vragen naar hun mening over de beeldvorming van minderheden in de Vlaamse media, zijn er opnieuw opmerkelijke verschillen waar te nemen tussen de personen van organisaties en journalisten met een allochtone achtergrond enerzijds en twee hoofdredacteurs en enkele autochtone journalisten anderzijds. De eerste en grootste groep is van mening dat er wel degelijk een probleem is met de beeldvorming van minderheden. Dat probleem houdt volgens de meesten ten eerste in dat minderheidsgroepen vaak negatief en stereotiep afgebeeld worden, terwijl ze daarnaast ook gewoon minder aan bod komen in de media. Het probleem is dus dubbel, zoals volgend citaat ook aangeeft.

“Zowel in de producten, de uiterlijke verschijningsvorm van die media dus, als op de werkvloer, vinden we dat er een onderrepresentatie is. Het cijfer dat wij hanteren als richtsnoer is tien procent. [...] En dat cijfer is niet gereflecteerd in de Vlaamse media. Daarom spreken we van onderrepresentatie. Anderzijds zeggen we dat het hier niet alleen gaat om een kwantitatief probleem, maar ook een kwalitatief probleem. En dan zit je meer in de sfeer van beeldvorming. Die vinden we negatief, eenzijdig, stigmatiserend.” (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum)

Bij de antwoorden worden dus vaak dezelfde problemen aangehaald als we in de literatuurstudie ook reeds vonden, namelijk een onder- en misrepresentatie. Ook stereotypering kwam aan bod. Zoals iemand aangeeft is iemand met een hoge functie die in beeld komt veelal mannelijk en zijn de verpleegsters altijd vrouwen. Iemand anders gaf aan dat daarnaast ook nog sprake is van veralgemening.

“Er is natuurlijk vaak een veralgemening. Ik moet telkens opnieuw aan de pers uitleggen dat de ultraorthodoxe gemeenschap die wij kennen in Antwerpen, slechts één kwart uitmaakt van de joodse gemeenschap. Slechts één op vier. Maar als je een artikel ziet over joden, staat er gegarandeerd een foto bij van ultraorthodoxe joden.” (Freilich, hoofdredacteur Joods Actueel)

Het zijn dus allemaal elementen, waardoor de beeldvorming van minderheden niet als rooskleurig wordt beschouwd. Volgens sommigen is het negatieve beeld van minderheden vaak het gevolg van een onvolledigheid. De beelden die getoond worden, zoals rond criminaliteit of terrorisme, zijn misschien wel correct, maar tonen niet het volledige plaatje. Deze personen komen enkel aan bod bij negatieve berichten en worden niet betrokken wanneer het goed gaat of er iets positiefs te melden is. Die onvolledigheid is een grote oorzaak van de negativiteit. Iemand wijst er op dat de grootste oorzaak daarvoor volgens haar bij de nieuwsmedia ligt. *“Het is wel zo dat wij in onze analyse zeggen dat pers of nieuwsmedia, en dan bedoel ik hard nieuws en duidingsmagazines, dat die op hun eentje de grootste verantwoordelijkheid dragen voor de onvolledige, eenzijdige en stigmatiserende beeldvorming.” (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum).*

Daarbij geven enkelen wel aan dat er ook een verschil is tussen de geschreven pers en de audiovisuele media. In de geschreven pers is er volgens hen immers meer plaats om iets te brengen of duiding te geven, dan bij een item van slechts enkele minuten in het journaal.

In tegenstelling tot de mening van de personen hierboven besproken vinden de twee geïnterviewde hoofdredacteurs van een massamedium expliciet dat er niet meteen sprake is van een probleem in de

beeldvorming. Beide zijn van oordeel dat minderheden toch wel vaak aan bod komen en dat dat niet enkel in negatief verband is. Ook enkele autochtone journalisten volgen deze mening, maar dan minder uitgesproken.

“Ik denk dat wij allemaal op onze manier ons best doen om om de zoveel tijd over al die problemen en die sectoren te spreken. Of die aan bod te brengen. In de mate dat er vanuit die groepen of vanuit die omgeving ook signalen komen, worden die toch wel opgepikt denk ik. [...] Het zal dus ongetwijfeld zo zijn dat de negativiteit meer kans heeft om in de krant te komen. Maar ik heb niet het gevoel dat dat nu meer in verband met allochtonen is.” (Sturtewagen, hoofdredacteur De Standaard)

“Sorry, maar alleen al in een normale nieuwskatern wordt er wel al wat geschreven over minderheden. Dat mag je toch niet vergeten. [...] Allochtonen staan vaak in een krant. En niet enkel maar rond onderwerpen waarvan de bevolking denkt dat het negatief is. [...] In mijn ogen is er ook geen probleem. Ik denk dat alle kranten en alle media in hun berichtgeving naar een goed evenwicht zoeken. Soms zijn we daar zelfs te veel mee bezig.” (Daenen, hoofdredacteur Het Laatste Nieuws)

Een andere respondent geeft aan dat het moeilijk is om over een algemeen beeld te spreken, omdat er toch grote verschillen zijn tussen de verschillende media. Maar ook bij de krant waar hij werkt, is er volgens hem een grote gevoeligheid en alertheid over het thema en een grote drang om er over te schrijven.

Dit toont dus een opmerkelijke, maar tevens interessante, vaststelling. Zoals blijkt vindt de grote meerderheid van de geïnterviewden immers dat de berichtgeving over minderheidsgroepen negatief, stereotiep en onvolledig is. Terwijl we kunnen stellen dat de respondenten die zelf in de journalistiek werken dat probleem niet als dusdanig ervaren of het zelfs ontkennen, behalve de journalisten met een etnisch-culturele achtergrond. Ook zij vinden dan weer dat de berichtgeving tekort schiet.

2.2.1. Oorzaak

De personen die van mening zijn dat de berichtgeving over minderheden niet goed is, geven heel wat redenen aan voor deze situatie. Volgens sommigen is een belangrijke oorzaak ten eerste dat nieuws, vaak slecht nieuws is. Twee personen geven het voorbeeld dat een trein die op tijd komt,

geen nieuws is. Dit om aan te tonen dat het nieuws vaak met negativiteit gepaard gaat. *“Dus voor een gedeelte is dat wel een uitleg. Maar voor een deel gaat het ook om een attitude bij journalisten, om dat altijd maar weer te problematiseren”* (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum). Een tweede reden die aangehaald wordt, is dat de media een afspiegeling zijn van de samenleving. De visie die ten opzichte van minderheden leeft in de maatschappij, vertaalt zich in de media.

“De allochtone burger, de burger van vreemde afkomst of die behoort tot een etnisch-culturele minderheid, is nog geen volwaardige burger. Hij is nog geen gewone burger. Vanaf het moment dat hij een gewone en volwaardige burger is, pas dan kan zich dat vertalen in de media.” (Bendadi, journaliste MO*)

“Je kunt daar als media ook niet altijd aan doen, omdat je de scheeftrekkingen in de maatschappij gaat weerspiegelen. En zeker voor journalistiek is dat zo.” (De Clercq, medewerker Cel Diversiteit VRT)

Ook een andere respondent geeft aan dat het belangrijk is om van het stigma ‘minderheden’ af te raken. Het probleem kan volgens hem enkel opgelost worden door het betrekken van die groepen in de media als natuurlijk en normaal te beschouwen, waardoor dat het na verloop van tijd ook zal worden. Een derde reden is volgens een drietal personen ook een gebrek aan kennis. Kennis van zowel de taal als de cultuur, waardoor de voeling met minderheden vaak ontbreekt. Die groepen komen dan enkel aan bod wanneer er iets belangrijks of merkwaardigs gebeurt en vaak is dat in negatieve zin. Verder ontbreekt er volgens enkelen op redacties ook het inzicht dat men het nieuws altijd door een persoonlijke bril bekijkt. *“Het idee dat je anders naar de realiteit kijkt vanuit je achtergrond, dat je verschillende brillen hebt, dat sociologische idee leeft niet meer op onze redacties”* (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum). Zoals ook nog iemand aangeeft bekijkt men het nieuws dan altijd als buitenstaander.

De twee laatst aangehaalde oorzaken sturen al in de richting dat ook de onderrepresentatie van minderheden in het journalistiek productieproces een reden is voor de negatieve en onvolledige beeldvorming. Dat is overigens ook wat twee respondenten hier al expliciet als oorzaak aangaven, zoals uit volgend citaat blijkt:

“Dat maakt dat er heel wat redacties nog steeds integraal uit ‘witte’ mensen bestaan. Het is geen slechte wil, het is gewoon de samenstelling van de redactie. Die heeft tot gevolg dat het aantal bronnen in die groepen zeer beperkt is. Men heeft veel moeilijker toegang tot die groepen, waardoor de berichtgeving over die groepen dan toch ook weer gekleurd is door die andere bronnen. Het is een vrij complex geheel,

wat dus maakt dat de beeldvorming en de representatie in de berichtgeving gekleurd zijn door het te weinig aanwezig zijn van de allochtonen in de journalistiek en op redacties.” (Voets, secretaris-generaal en ombudsman Raad voor de Journalistiek)

Onze centrale vraag wordt in deze al door enkelen bevestigd, maar daar gaan we verderop uiteraard nog dieper op in (cfr. infra 2.4).

2.2.2. Expert en vermelding van nationaliteit

Ter afronding van het gedeelte over de beeldvorming van minderheden, willen we nog even stilstaan bij de mening van enkele respondenten op een aantal problemen die het meest aangehaald worden. Zo is iedereen het er grotendeels over eens dat het al dan niet vermelden van de nationaliteit een uiterst complex debat is. De meesten vinden het een moeilijke zaak omdat het in sommige gevallen ook positief kan zijn. Volgens de geïnterviewden is het dan ook zeer moeilijk om te bepalen wanneer het relevant is voor het bericht of niet, waardoor een eenduidig standpunt innemen vaak onmogelijk is. *“De grote vraag is natuurlijk wanneer dat relevant is. [...] Maar het is natuurlijk juist dat het in een aantal gevallen niet relevant is en dan ook niet dienstig is om dat te vermelden. Maar dat weet je niet altijd op voorhand.”* (Sturtewagen, hoofdredacteur De Standaard)

Verder vroegen we ook of het volgens de respondent klopt dat minderheden ook nauwelijks aan bod komen als expert. Iedereen is het er over eens dat er inderdaad voornamelijk blanke experts in beeld komen. De oorzaak is volgens de meesten wel tweevoudig. Enerzijds is er het feit dat er niet heel veel experts zijn en die veelal blank zijn. Of zoals iemand zegt: *“De mand is niet zo goed gevuld, hé.”* (Voets, secretaris-generaal en ombudsman Raad voor de Journalistiek). Anderzijds werken de media ook wel vaak met dezelfde experts. Verschillende personen geven aan dat journalisten vaak op zoek zijn naar iemand die iets op korte tijd goed kan uitleggen. Als men die experts gevonden heeft, blijft men vaak bij hen hangen. Daardoor komen vaak dezelfde personen aan het woord. Daarom is het volgens sommigen ook nodig dat journalisten zelf zorgen voor een divers contactenboekje. Men zou niet mogen vasthangen aan enkele contactpersonen. Iemand zegt: *“Dus ik wil deze vraag zeker wel gebruiken voor een stevig pleidooi naar een ge diversifieerd adressenboekje voor journalisten. [...] Omdat het je stuk gewoon veel juister maakt.”* (Koen Vidal, chef buitenland De Morgen). Opmerkelijk daarbij was opnieuw de tegenstelling met de praktijk. Een hoofdredacteur geeft aan dat journalisten niet de tijd hebben om op zoek te gaan naar experten uit minderheden. *“Je kunt van ons*

toch niet verlangen dat we op een bepaald moment naar allochtone experts op zoek gaan. [...] Waar ben je dan mee bezig tot het einde van de dag?” (Daenen, hoofdredacteur Het Laatste Nieuws).

Op de vraag of de atypische expertendatabank van Vlaams minister Kathleen Van Brempt voor dit probleem een oplossing kan bieden, liepen de meningen uiteen. De meesten vinden het uiteraard wel een goed initiatief, maar enkelen vragen zich af of de databank wel gebruikt wordt. In het verleden werden immers al gelijkaardige initiatieven genomen, maar veel verbetering is nog niet merkbaar.

“Op zich is dat geen slecht initiatief, denk ik, maar het is vooral de volgende stap die moeilijk is. Namelijk journalisten zo ver krijgen dat ze die DVD [of databank] effectief gebruiken. Daar zie ik een probleem. Namelijk dat journalisten niet afstappen van hun agenda.” (Maly, medewerker Kif Kif)

2.3. Afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces

Uit de onderzoeken die in de literatuurstudie aangehaald werden, was al gebleken dat minderheden in het journalistiek productieproces ondervertegenwoordigd zijn. De situatie kan nauwelijks ontkend worden. We vonden het dan ook vanzelfsprekend dat alle respondenten van mening waren dat er te weinig personen uit minderheidsgroepen in de journalistiek werken. Iedereen beantwoordde deze vraag positief. Verschillende personen merkten wel op dat er verschillen zijn tussen de groepen. Zo is er wat holebi's betreft volgens twee respondenten niet direct sprake van een ondervertegenwoordiging. Zij zijn wel behoorlijk naar verhouding aanwezig, al valt dat ook moeilijk te bewijzen omdat niet iedereen zich 'out'. Er zijn ook steeds meer vrouwelijke journalisten. Daar is dus ook een positieve trend, al is er nog geen evenwicht. Het probleem situeert zich dus vooral bij de etnisch-culturele minderheden. Iedereen is van mening dat zij helemaal niet naar verhouding vertegenwoordigd zijn in de journalistiek.

“Wat vrouwen betreft [...] is er een enorme vooruitgang geboekt in aantal. Je ziet nu toch zelfs al vrouwen die echt verantwoordelijke posities hebben in media. Wat holebi's betreft, denk ik dat er ook een vooruitgang is gebeurd. Maar je zit natuurlijk met de etnisch-culturele minderheden die sterk ondervertegenwoordigd zijn.” (Voets, secretaris-generaal en ombudsman Raad voor de journalistiek)

Als er al allochtone journalisten zijn, vormen ze eerder een uitzondering. De enkelingen op redacties worden dan vaak ook echt als 'allochtone journalist' beschouwd en niet als volwaardige journalist. Of

zoals iemand treffend zegt: *“Als ik het dan oneerbiedig zeg, denk ik dat we de ‘excuus-Truus’ en de ‘alibi-Ali’ wel al hebben.”* (Stevens, raadgever Vlaams minister van Gelijke Kansen). We dienen wel op te merken dat de respondent van joodse afkomst, niet van mening was dat joodse gemeenschap ondervertegenwoordigd is in de journalistiek. Als het zo zou zijn, ervaren ze het alleszins niet als een probleem, vertelde de man.

Doordat we met verschillende journalisten en hoofdredacteurs van verschillende media gepraat hebben, was het ook mogelijk om een ‘bewijs’ te krijgen van die ondervertegenwoordiging. Zowel de personen van De Standaard, De Morgen, Het Laatste Nieuws, als de VRT, gaven aan dat het personeelsbestand binnen hun redactie geen correcte afspiegeling is van de samenleving. Vooral mensen met een functiebeperking en etnisch-culturele minderheden bleken op alle redacties beperkt of zelfs volledig afwezig. Volgend citaat geeft dat ook aan: *“Mensen met een fysieke handicap zijn er niet. En wat allochtonen betreft, hebben wij verschillende keren een poging gedaan, ik gaf het al aan, maar op dit moment is er ook niemand.”* (Sturtewagen, hoofdredacteur De Standaard).

2.3.1. Oorzaak

Wanneer we vragen wat de oorzaak van de situatie is, valt op dat iedereen het probleem voornamelijk situeert op het vlak van opleiding. Iedereen geeft aan dat er heel weinig mensen uit minderheden zijn, vooral allochtonen dan, die verder studeren. Men wijst er op dat journalistenopleidingen niet de enige vijver zijn waar redacties in vissen, maar toch wel een zeer belangrijke. De ‘witte’ redacties zijn dan dus ook vaak het gevolg van de ‘witte’ opleidingen.

“Het is natuurlijk een probleem van onderwijs. Journalisten hebben bijna allemaal gestudeerd en je ziet dat allochtonen vaak niet verder studeren. Het probleem is bekend, hé. Het probleem van doorstromen naar hoger onderwijs, maar ook het probleem van uitstroom. Laat staan dat er dan nog uitstroom is van opleidingen die aansluiting geven op een job in de media. Dat is zeker een probleem. De journalistenopleidingen verkleuren niet en blijven ‘wit’.” (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum)

De respondenten geven dus aan dat allochtonen sowieso minder snel verder studeren. Daarbij komt nog eens dat het journalistenberoep volgens sommigen niet interessant genoeg is in de ogen van die mensen uit een minderheidsgroep. Een respondent, die zelf allochtone roots heeft, geeft toe dat het journalistieke beroep niet zo aantrekkelijk is voor allochtonen. Voor hen is economisch succes vaak

het belangrijkste, en dan zijn er veel jobs die lucratiever zijn. Ook iemand anders meent dat *“de personen uit minderheden die afstuderen, in de eerste plaats advocaat of dokter zijn”* (Bendadi, journaliste MO*).

Volgens anderen is er ook een gebrek aan zelfvertrouwen bij de minderheden. Ze denken misschien dat er toch tegen hen zal gediscrimineerd worden en durven dan vaak zo de stap niet te wagen. Zo ontstaat er een soort vicieuze cirkel. Verder werden nog verschillende oorzaken voor de afwezigheid van minderheden in de journalistiek aangehaald. Daarbij was zeer opmerkelijk dat beide autochtone hoofdredacteuren aangaven, dat er zich gewoon niet veel mensen uit minderheden aanbieden. Dat er dus niet veel zo'n journalisten zijn en het voor hen dan ook moeilijk is om een divers personeelsbestand uit te bouwen. Terwijl de twee journalisten met allochtone achtergrond vertelden dat de media niet altijd bereid zijn om personen uit minderheidsgroepen aan te nemen of daar een extra inspanning voor te doen. *“Ten eerste zijn de redacties te gesloten voor een divers personeel.”* (Koksal, freelancejournalist). Volgens één van hen is er misschien niet echt sprake van slechte wil, maar bestaat er een onbewuste angst dat die personen het werk niet zouden aankunnen. Daarnaast krijgt nieuw talent volgens haar ook weinig kansen om zich te ontwikkelen: *“Er is altijd wel iets. [...] Ik heb de ervaring om te solliciteren en mij aan te bieden, maar dan kan men mij niet aannemen om financiële redenen of iets anders. Bij het minste probleem val je uit de boot.”* (Bendadi, journaliste MO*). Wat dat betreft, wordt dus in beide richtingen met een beschuldigende vinger gewezen. Daarnaast gaven twee respondenten van belangenorganisaties aan dat er soms een ‘probleem’ ontstaat wanneer die personen dan wel op een redactie terecht komen. *“Je ziet dat op een aantal redacties allochtone journalisten dan ook wel weer niet lang blijven.”* (Maly, medewerker Kif Kif). Beide denken dat de ideologie daar een zeer belangrijke rol in speelt.

“Omdat zij soms, niet altijd, maar soms allochtoongerelateerde berichten belangrijker inschatten dan hun autochtone collega's. Dat is wat ik daarnet zei, namelijk dat iedereen kijkt door zijn eigen bril.[...] Dus een allochtoon op de redactie kan niet telkens zijn ei kwijt. Dat is een probleem. Ofwel blijf je ergens en pas je je aan. Schrijf je je in, in het mission statement van zo'n redactie en schrijf je volgens de redactionele lijn. Ofwel ga je weg na verloop van tijd.” (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum)

Het journalistieke beroep is voor allochtonen dus zeker ook niet gemakkelijk en na enige tijd verlaat men dan ook vaak de redactie. Volgens beide is er dus ook een soort ‘mentaliteitswijziging’ nodig op de redacties om in te zien wat nieuws is voor die personen (cfr. infra, punt 2.4.3.). Nu kijkt men nog te vaak vanuit het bestaande standpunt naar het nieuws, waardoor men het afdoet als niet nieuwswaardig. *“Zij worden ergens aangetrokken om de link te leggen met de etnische groepen,*

maar als ze die kaart te veel trekken, wordt dat ook afgestraft. [...] Er zit daar dus een spanning tussen en de oplossing weet ik ook niet.” (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum).

2.3.2. Kwaliteit

Op de vraag of iemand die tot een minderheidsgroep behoort eenzelfde kwaliteit heeft als anderen, antwoordden de meesten positief. Zeker als zij eenzelfde weg afgelegd hebben als de anderen en bijvoorbeeld ook in Vlaanderen gestudeerd hebben, is er volgens hen geen verschil in kwaliteit tussen de groepen. Al zijn de meesten het er wel over eens dat taal vaak een heikel punt is, terwijl taal natuurlijk cruciaal is voor een beroep als journalist. *“Een nadeel dat wij hier in België ook wel nog hebben, is dat velen in het Frans opgevoed zijn. [...] Als mensen bijvoorbeeld thuis geen Nederlands spreken, is het verschrikkelijk moeilijk om een beroep te beoefenen waarbij taal van het grootste belang is.”* (Verlinden, journalist VRT). Enkele respondenten wijzen er wel op dat het ‘taalprobleem’ niet enkel bij allochtonen voorkomt. Volgens hen is het een algemene trend dat de taalbeheersing van het Nederlands bij personen in journalistenopleidingen, achteruit gaat. En die trend is zeker niet enkel toe te schrijven aan allochtonen. *“De allochtonen die een jong product zijn van het Vlaams onderwijs zijn even taalvast, of even weinig taalvast, als hun autochtone peers.”* (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum). De meerderheid vindt dus dat taal vaak een probleem is, maar dat er zeker ook bij de minderheden kwaliteit is. Een gebrek aan kwaliteit lijkt dus niet de oorzaak van de afwezigheid van minderheden in de journalistiek.

Tot slot wijzen enkele geïnterviewden er nog op dat men bij personen uit minderheidsgroepen soms geneigd is meer te focussen op hun tekortkomingen. Daardoor is het vaak niet genoeg om dezelfde kwaliteiten te hebben als personen die tot de meerderheid behoren. *“Vrouwen moesten vroeger dubbel zo goed zijn om aan de slag te kunnen en nu moeten ook allochtonen dubbel zo goed zijn. Ik heb de indruk dat men een loep legt op elke misstap van een allochtoon.”* (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum). Bij autochtone journalisten is men dus sneller geneigd om fouten door de vingers te zien. Een andere respondent verwoordt het als volgt:

“Als iemand bijvoorbeeld een taalfout maakt die typisch is voor allochtonen, Turken hebben bijvoorbeeld vaak problemen met de lidwoorden, dan gaat men dat onmiddellijk als een enorme fout bekijken. Terwijl wanneer een Vlaming dialect spreekt, dat direct met de mantel der liefde wordt toegedekt. In die zin is het toch wel een beetje een andere attitude van de meerderheid.” (Voets, secretaris-generaal en ombudsman Raad voor de Journalistiek)

2.4. Het verband tussen de afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces en de berichtgeving over minderheden

2.4.1. Is er een verband?

Zo komen we tot de centrale vraag van de masterproef. Volgens 12 van de 13 respondenten is er wel degelijk een verband tussen de afwezigheid of het tekort van minderheden in de journalistiek en de berichtgeving over minderheden. De meningen over de sterkte van het verband lopen wel erg uiteen. Sommigen beantwoordden de vraag zeer kortdaat en vinden dat er een direct verband is. We gaven eerder (cfr. supra, punt 2.2.1.) al aan dat iemand de ondervertegenwoordiging van minderheden als belangrijkste oorzaak ziet voor de negatieve berichtgeving. Ook iemand anders is overtuigd van de invloed:

“Een diverse redactie: jong en oud, dik en dun, man en vrouw, iemand met een handicap of niet, heeft zeker invloed. Op voorwaarde dat die goed zijn in hun job natuurlijk. [...] Als de journalisten goed zijn, dan zal volgens mij ook een meer diverse redactie, een meer divers programma maken. Een beter en meer divers programma. Daar ben ik van overtuigd.” (De Clercq, medewerker Cel Diversiteit VRT)

Anderen zijn ook van mening dat er sprake is van een verband, maar zijn voorzichtiger in hun antwoord. Volgens hen is de invloed helemaal niet zo direct.

“Het is geen één op één relatie. Wat wil ik daarmee zeggen? Het is niet omdat je tien procent allochtone journalisten zou hebben, als afspiegeling van de samenleving, dat de berichtgeving dan per definitie in orde is. [...] dan denk ik dat je mag verwachten dat je verbetering zal zien, maar het is dus geen één op één relatie.” (Maly, medewerker Kif Kif)

In tegenstelling tot de overgrote meerderheid is er één iemand die twijfels heeft. De situatie is volgens hem ambigu, maar hij denkt dat er niet noodzakelijk een verband hoeft te bestaan.

“Ik ben er niet zo zeker van dat, wanneer je meer aanwezigheid van die minderheden zou hebben op de redactie, je berichtgeving over die groepen zou veranderen. Ik zeg niet dat het niet zo is. Maar ik ben er niet zeker van. Het kan helpen om binnen een redactie een aantal kwesties bespreekbaar te houden of zelfs bespreekbaar te maken. [...] Het helpt, maar er is geen causaal verband, denk ik. Ik denk dat, als je journalisten hebt die hun taak ter harte nemen en hun materie goed opvolgen, er geen verschil hoeft te zijn tussen een journalist die behoort tot de betrokken groep en een journalist die er niet toe behoort, maar wel met de materie bezig is.” (Verlinden, journalist VRT)

Op de vraag waarom men denkt dat er een invloed is, werden uiteraard verschillende antwoorden gegeven. De meest aangehaalde verklaring is dat personen die tot een minderheidsgroep behoren een breder netwerk van contacten hebben en dat ze die zo ook kunnen bijdragen aan de redactie. En dat hun aanwezigheid daarnaast ook kan zorgen voor een gemakkelijkere toegang tot bepaalde bronnen. *“Het is ongetwijfeld zo dat mensen die de taal spreken en misschien verre familie hebben in die groepen, gemakkelijker toegang hebben tot die bronnen.”* (Voets, secretaris-generaal en ombudsman Raad voor de Journalistiek). Iemand vertelt over een allochtone medewerker binnen het bedrijf: *“Die man is een wandelende database. Hij heeft heel veel contacten omdat hij gewoon in die materie opgegroeid is.”* (De Clercq, medewerker Cel Diversiteit VRT). De contacten en toegang tot bronnen worden door de meeste respondenten dus als belangrijkste troef gezien. Daarnaast kunnen volgens sommigen ook de kennis van een extra taal, een speciale gevoeligheid tegenover bepaalde thema's en het feit dat iemand vaak geneigd is op te komen voor de belangen van zijn eigen groep, zorgen voor een invloed op de berichtgeving over minderheden.

De invloed van een grotere aanwezigheid van minderheden in de journalistiek zou dus eerder liggen in het feit dat een verhaal correcter of vollediger kan worden door de contacten en bronnen die die mensen met zich kunnen meebrengen.

“Dus een voordeel zou zijn dat je zeker een intern debat zou hebben. Of dat je toch een inbreng zou hebben die meer inzicht kan brengen over wat die culturele verschillen dan precies zijn of hoe die aangevoeld worden aan de overzijde.”
(Sturtewagen, hoofdredacteur De Standaard)

Ondanks het idee van een indirect verband, zijn er toch ook enkele respondenten die vinden dat dit ook rechtstreekse gevolgen kan meebrengen voor de berichtgeving zelf.

“Ten eerste zou je meer berichtgeving hebben. Ik denk dat het geen schande is dat journalisten bijvoorbeeld minder voeling hebben met bepaalde maatschappelijke thema’s. En daardoor misschien die minder vaak aan bod laten komen. Het andere is dat ik denk dat de toon van de berichtgeving ook anders zou kunnen zijn. Dat de inhoud van het bericht zelf beïnvloed wordt door de ervaring en de deskundigheid van een persoon.” (Stevens, raadgever Vlaams minister van Gelijke Kansen)

“Uiteraard, dat is toch de evidentie zelf. Dat was toch ook zo met vrouwen. Het nieuws is veranderd door de aanwezigheid van vrouwen. Dat wil niet zeggen dat al die mannen voordien allemaal slecht waren of dat die ‘antivrouw’ waren. Maar er komen gewoon andere onderwerpen en er is een andere manier om naar de zaken te kijken.” (Voets, secretaris-generaal en ombudsman Raad voor de Journalistiek)

Of het verband nu als direct aanzien wordt of niet, alle respondenten zijn het er over eens dat een meer divers personeelsbestand een positieve zaak is. Het kan een verrijking vormen voor de producten die media afleveren. Eén van de geïnterviewde hoofdredacteuren geeft zelfs aan dat door het feit dat minderheden nu vaak afwezig zijn, hun organisatie minder sterk is dan zou kunnen zijn. En dat het daarom ook belangrijk is om te werken aan dit tekort. Een andere hoofdredacteur erkent dat een divers personeel zeker een verrijking kan zijn, maar wijst er op dat het eigenlijk om een model gaat dat veel te theoretisch is. In de praktijk is het volgens hem immers moeilijk die diversiteit na te streven omdat er nauwelijks personen uit minderheden zich aanbieden. Ze zouden voor een extra troef kunnen zorgen, maar als commerciële organisatie is het niet mogelijk om naar hen op zoek te gaan. Het theoretisch idee is volgens die man dus zeker positief, maar in praktijk nauwelijks uit te voeren.

2.4.2. Gespecialiseerde journalisten

Zoals blijkt speelt de achtergrond van een persoon en zijn kennis over een onderwerp of bevolkingsgroep een belangrijke rol. Wij vroegen tijdens de interviews dan ook of gespecialiseerde journalisten eventueel een oplossing konden zijn voor dit probleem. En of men bijvoorbeeld bij buitenlandberichtgeving beter met plaatselijke correspondenten werkt? Heel wat geïnterviewden zijn van mening dat gespecialiseerde journalisten echt belangrijk zijn. Het is volgens hen belangrijk om voeling te hebben met een thema en er bijna alles over te weten. Dan kunnen gespecialiseerde journalisten inderdaad een waardig alternatief vormen. Een respondent is zelfs de mening toegedaan dat *“de toekomst ligt in de specialisatie van journalisten”* (Koksal, freelancejournalist). Iemand

anders deelt die mening niet volledig en vindt dat je *“journalisten ter plaatse nodig hebt, die daar wonen en werken. Die de mensen daar kennen en weten wat daar gebeurt. Die daar eigenlijk onderzoeksjournalistiek gaan doen. Die zijn er vandaag niet meer”* (Maly, medewerker Kif Kif). Plaatselijke correspondenten of gespecialiseerde journalisten? Ook dit lijkt een moeilijk kwestie. Verschillende personen geven aan dat het daarentegen beter is om als gespecialiseerde buitenlander verslag uit te brengen over een gebied. Plaatselijke correspondenten zijn immers vaak heel nauw verbonden met een gebied of thema, zodat het moeilijk wordt om nog neutrale personen te vinden.

“Dan is een groot probleem dat in een conflictueel gebied, die mensen in de meeste gevallen zich niet kunnen losrukken van dat gebied. [...] Het is voor die mensen zeer moeilijk om objectief te zijn, zeker in een repressief regime. [...] Het is een groot voordeel om een buitenstaander te zijn, maar je moet natuurlijk je job goed doen. [...] Maar als je bijvoorbeeld een Palestijn zou nemen omdat je denkt dat die de situatie beter zou kennen, is die vaak partijdig. Hij zal het misschien wel beter kennen, maar hij is bijna per definitie parti-pris.” (Verlinden, journalist VRT)

Daarom lijkt de specialisatie van journalisten in de toekomst toch een belangrijke piste. Zo kan een gevoeligheid en kennis ten opzichte van een thema of bevolkingsgroep opgebouwd worden, die zou ontbreken door de afwezigheid van minderheden op redacties. Deze theoretische gedachte botst echter al weer snel met de praktijk. Uit de reacties van de hoofdredacteurs van massamedia wordt immers duidelijk dat specialisatie moeilijk te rijmen valt met de journalistieke mogelijkheden van vandaag.

“Een specialist in dienst nemen, is eigenlijk iets wat we minder en minder doen. [...] In eerste instantie moet je het journalistieke vak onder de knie hebben. [...] Iemand die begint en zich meteen wil specialiseren en toeleggen op een vakgebied, is eigenlijk een profiel dat minder en minder in een redactie past waar je multifunctioneel moet zijn.” (Sturtewagen, hoofdredacteur De Standaard)

In een commerciële logica die de media vandaag de dag veelal hanteren, is specialisatie niet zo voor de hand liggend. Zoals meerdere geïnterviewden aangeven, staat buitenlandberichterij op zich, tegenwoordig zelfs zwaar onder druk. Het is een onderdeel van de journalistiek waar men vaak het eerst in de kosten knipt.

2.4.3. Mainstream- versus minderhedenmedia

We vroegen enkele respondenten ook of het volgens hen belangrijk is dat minderheden meer en beter aan bod komen in de mainstreammedia of dat specifieke minderhedenmedia hiervoor eventueel ook een oplossing konden bieden. Allemaal behalve één waren ze er van overtuigd dat beide samen moeten voorkomen. Het is natuurlijk nodig dat minderheden meer aan bod komen in de grote media, maar het is volgens hen belangrijk dat er ook specifieke minderhedenmedia bestaan. “*Het is een en-en verhaal!*” (Stevens, raadgever Vlaams minister van Gelijke Kansen). Ook anderen volgen deze mening:

“Ik denk dat het geen of-of verhaal is, maar een en-en verhaal. Minderheden moeten natuurlijk ook hun stem hebben via hun eigen media of hun eigen kanalen, zoals internet. Maar dat belet natuurlijk niet dat ook de klassieke media, die pretenderen over alles te berichten, dat die ook plaats moeten maken voor berichten over minderheden en ook minderheden aan het woord moeten laten.” (Voets, secretaris-generaal en ombudsman Raad voor de Journalistiek)

Volgens een andere respondent is er wel degelijk nood aan specifieke programma's, omdat de inclusieve strategie die de Vlaamse media nu hanteren niet voldoende is.

Opmerkelijk daarbij was dat er, zoals gezegd, één persoon was die helemaal geen voorstander was van minderhedenmedia of minderhedenorganisaties. De persoon vindt organisaties als Kif Kif of een magazine zoals MO* helemaal geen goed idee. Volgens hem plaatsen die groepen zichzelf zo immers nog meer in een hokje. Als het de bedoeling is te zorgen voor een groter evenwicht en een betere berichtgeving, kan dat enkel door die onderwerpen te integreren in de massamedia.

“Wie leest er MO? De mensen die het al allemaal weten. MO* gaat ook over minderheden, hé. [...] Als je het stigma wil weghalen en naar het groot publiek wil gaan, moet je naar de massamedia. Je moet ze integreren in de massamedia. [...] Eigenlijk zou je dat [MO*] niet bij Knack moeten steken, maar zouden de artikels in de Knack zelf moeten staan.” (Verlinden, journalist VRT)*

Verskillende personen beamen dat dit inderdaad de ideale situatie zou zijn, maar dat men wel genooddaakt is om minderhedenmedia op te starten. Die ideale situatie is immers nog geen werkelijkheid. Omdat minderheidsgroepen tot op vandaag nog steeds minder aan bod komen in de klassieke media, hebben ze geen andere keuze dan hun stem te laten horen via specifieke media.

Twee respondenten van belangenorganisaties wijzen er op dat het allerbelangrijkste eigenlijk niet is om te zorgen voor een meer divers personeelsbestand, gespecialiseerde journalisten of het oprichten van minderhedenmedia, maar wel dat er een ‘mentaliteitsverandering’ nodig is binnen de bestaande massamedia. Men is immers vaak geneigd om de realiteit door zijn eigen bril te bekijken en niet in te zien wat voor anderen nieuws of nieuwswaardig is. Dat zorgt ervoor dat minderheden niet voldoende in de klassieke media aan bod komen.

“Dat is eigenlijk wat ik daarnet bedoelde met de ideologische gedachte van redacties. Iedere organisatie heeft een organisatiecultuur. Dat wil zeggen dat bepaalde mensen beslissen wat nieuws is en wat niet. Wat neutraal nieuws is en wat niet neutraal is. En daar zit je met een botsing. Die is op dit moment onvermijdelijk, omdat je allemaal gevestigde waarden hebt. [...] Dat heeft met allerlei ideologische constructies te maken.” (Maly, medewerker Kif Kif)

“Nog interessanter wordt het als je binnen je redactionele lijn echt expliciet bereid bent te zoeken naar dat deel van de samenleving dat je mist. Naar dat nieuws dat je mist. Om daar uw eigen selectiecriteria nog eens tegen het licht te houden. Om een bepaalde attitude ten aanzien van allochtonen, of ten aanzien van dat hele probleem, aan te nemen. [...] Met andere woorden dat je ook het journalistieke concept wil gaan onderzoeken. Alles wat ik daarnet noemde, is volgens mij eigenlijk belangrijker dan één, twee, drie of vier allochtone journalisten op een redactie. Als je de redactionele lijn niet wil herbekijken, doet het er niet toe of je een Jan aanwerft of een Mohammed.” (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum)

2.4.4. Initiatieven ter verbetering

We vroegen de respondenten ook of er initiatieven genomen worden om de situatie te verbeteren, vanuit de media zelf, de regering of andere instanties. Zoals hierboven bleek is iedereen akkoord dat een divers personeelsbestand een meerwaarde kan betekenen, maar doet men dan ook inspanningen om er aan te werken?

Dan blijkt al snel dat de initiatieven eerder schaars zijn. Er zijn uiteraard de organisaties die streven voor een beter evenwicht. Ook de VRT doet een behoorlijke inspanning met de Cel Diversiteit. Maar de VRT is dan ook wel het enige medium dat expliciet een poging doet om te werken aan een betere

beeldvorming en een grotere diversiteit binnen het personeel. Ondanks de idee dat er iets moet gebeuren, worden er vanuit de media zelf nauwelijks inspanningen gedaan.

“Dat is eigenlijk wat mij stoort in het hele debat. Het verschil tussen wat men zegt en wat men doet. Men zegt heel veel en al heel lang, maar de situatie verandert niet. Ik zie de situatie niet veranderen. Dat is al vijftien jaar.” (Bendadi, journaliste MO)*

Dat blijkt ook uit de gesprekken met de verschillende personen. Noch bij De Standaard, noch bij De Morgen of Het Laatste Nieuws, doet men expliciet inspanningen om te zorgen voor een grotere diversiteit onder het personeel. Het antwoord is resoluut dat daar binnen een commerciële organisatie geen ruimte voor is.

“Wij kunnen geen initiatieven nemen. Wij zijn elke dag met onze krant bezig. Ons initiatief is om elke dag kranten op de markt te brengen. Dat is onze job. Daarnaast hebben wij heel weinig tijd voor andere initiatieven.” (Daenen, hoofdredacteur Het Laatste Nieuws)

Volgens hen is het de taak van de politiek om te zorgen dat er meer personen uit minderheidsgroepen in de journalistieke opleidingen terecht komen. Zo zullen er meer journalisten uit die groepen komen en verwerven ook zij de nodige kwaliteiten. De media zelf vinden zich niet in de positie om effectief naar die personen op zoek te gaan. Ze kiezen de meest talentvolle journalist uit deze die zich aanbieden.

We vroegen de respondenten ook naar hun mening over een voorbeeld van een initiatief binnen de media, namelijk het Charter Diversiteit en de Cel Diversiteit van de VRT. De opvattingen liepen uiteen. Iedereen vindt het uiteraard wel een goed initiatief, maar enkelen geven toch aan dat er sinds de oprichting van de Cel Diversiteit heel weinig verandering merkbaar is. Volgens sommigen is dat omdat de slagkracht van de cel te beperkt is. Doordat de cel een louter adviserende rol heeft, zijn journalisten en programmamakers volgens twee respondenten vaak geneigd om het advies naast zich neer te leggen. Het draagvlak binnen de VRT zelf is te beperkt.

“Bovendien zitten zij niet ingecorporeerd op het niveau van het management, maar op het niveau van de sociale dienst. Als je dan een inhoudelijk debat wil gaan voeren met journalisten en televisiemakers, geef je vanuit een sociale dienst een

volledig fout signaal. Intern een echte zweepfunctie of een draagvlak genereren, doen ze niet.” (De Ridder, medewerkster Minderhedenforum)

Niet iedereen is er dan ook van overtuigd dan zo'n Charter Diversiteit ook voor de andere media een goed idee zijn. Iemand geeft aan dat het niet binnen elk medium mogelijk is om met een dergelijk charter te werken, door het verschil in organisatie. Volgens een andere respondent hangt de slaagkans vooral af van de uitwerking van het aangenomen charter. Al zou het wel al een stap in de goede richting betekenen, omdat het blijkt geeft van positieve intentieverklaringen. Een laatste respondent gaat nog een stap verder en denkt zelfs aan een overkoepelende Cel Diversiteit voor alle media.

“In mijn ogen zou het nog veel mooier zijn wanneer zo'n diversiteitscel voor de massamedia zou gedeeld worden. Dat zou pas mooi zijn. [...] Wij zijn op dat punt toch geen concurrenten. [...] Er zijn misschien wel argumenten om te zeggen waarom zo'n cel voor alle massamedia niet zou werken. Maar toch denk ik dat het beter zou zijn om een cel te hebben die bijvoorbeeld verbonden is aan de journalistenbond. Die dus vanuit de journalistenbond opereert en dus ook voor de journalistenbond mensen uit minderheden zoekt die stages kunnen lopen en zo verder. Dat zou natuurlijk het ideale zijn.” (Verlinden, journalist VRT)

Uit het gesprek met de raadgever van de Vlaams minister voor Gelijke Kansen blijkt overigens dat de overheid andere mediaorganisaties enkel kan oproepen en aansporen om een Charter Diversiteit, gelijkaardig aan dat van de VRT, te gebruiken. Het opleggen er van is uiteraard niet mogelijk.

2.5. Besluit

Uit de interviews kunnen we besluiten dat de mening van de respondenten de bevindingen uit de literatuurstudie grotendeels bevestigen. De meesten vinden bijvoorbeeld dat er inderdaad een probleem is met de berichtgeving over minderheden. Die is immers vaak negatief, stereotiep en onvolledig. Slechts enkele journalisten en hoofdredacteurs vinden dat dit niet klopt.

Uit de situaties op de redacties en de antwoorden van de geïnterviewden blijkt dat de onderrepresentatie of zelfs afwezigheid van minderheden in het productieproces een vaststaand feit is. Daarbij wijst iedereen op het gebrek aan opleiding van deze personen. Over de centrale vraag van de masterproef tenslotte, was bijna iedereen het er over eens dat er een verband bestaat tussen die afwezigheid en de negatieve of gebrekkige beeldvorming. De meningen over welke dat verband is of

hoe sterk het is, lopen wel uiteen. Volgens velen gaat het om het aanbrengen van netwerken en contacten en een gemakkelijkere toegang tot bepaalde bronnen. Het verband wordt dus door velen niet als direct aanzien, maar een divers personeelsbestand is zeker een positieve zaak.

Een grote conclusie die uit de gesprekken af te leiden valt, is dat er een opvallend verschillende mening is tussen mensen van belangenorganisaties of journalisten uit minderheden enerzijds en hoofdredacteurs anderzijds. De theorie lijkt heel vaak moeilijk te verzoenen met de praktijk. Zo geeft bijvoorbeeld iedereen toe dat er nauwelijks initiatieven genomen worden ter verbetering, maar wijst een hoofdredacteur er op dat daar binnen een commerciële organisatie eenvoudigweg geen ruimte voor is. Een divers personeelsbestand kan een verrijking zijn, maar is in praktijk zeer moeilijk op te bouwen omdat de diversiteit binnen de personen die zich aanbieden zeer beperkt is. Iedereen mag de rooskleurige theorie dan wel genegen zijn, de praktische uitvoering is vaak niet zo eenvoudig.

Algemeen besluit

De opzet van onze masterproef was om na te gaan of er eventueel een verband bestaat tussen de vertegenwoordiging van minderheden in het journalistiek productieproces en de berichtgeving over die minderheden. Omdat uit onderzoek blijkt dat de berichtgeving van minderheden allerm minst positief te noemen is, leek het ons immers zeer interessant om na te gaan of dit eventueel kan verholpen worden door een grotere aanwezigheid van minderheden in de journalistiek. Kijken of er een verband bestaat tussen beide, welke dit verband dan wel mag zijn en hoe het probleem opgelost kan worden, was de voornaamste doelstelling waarmee we dit werk aangevat hebben. Op basis van een literatuurstudie enerzijds en een kwalitatief onderzoek gebaseerd op diepte-interviews anderzijds, is het voor ons enigszins mogelijk geworden deze vraag te beantwoorden. Maar laten we stap voor stap nemen.

We begonnen dit werk immers met een korte opfrissing van het onderwerp van de bachelorpaper die we vorig jaar maakten, namelijk de beeldvorming van minderheden. Daaruit bleek dat tal van studies aantoonde dat er ten opzichte van bijna alle minderheidsgroepen sprake is van onder- en/of misrepresentatie in de media. Ook het gebruik van stereotiepe beelden ten aanzien van minderheden is niet vreemd aan de media. In een tweede onderdeel bekeken we de voornaamste studies die zich toespitsten op de beeldvorming in de Vlaamse media. Het resultaat was niet bepaald rooskleuriger. Zowel wat vrouwen, ouderen, mensen met een handicap als allochtonen betreft, was de conclusie dat deze groep te weinig aan bod komen in de media. Vergelijkbare studies uit 1996 en 2002 toonden overigens aan dat over een periode van 15 jaar er slechts in beperkte mate veranderingen of verbeteringen merkbaar waren. Het onderzoek 'Monitor Diversiteit 2007' (Lardon, 2007) gaf aan dat vandaag nog steeds 60 procent van de sprekende personen op het Vlaamse scherm van het mannelijke geslacht is en bijvoorbeeld slechts 3 procent van hen ouderen zijn. Dit maar om aan te tonen dat uit studies blijkt dat er ook in Vlaanderen nog een lange weg af te leggen is naar een evenwichtige beeldvorming van minderheden. We wilden ons echter niet enkel baseren op de resultaten die uit eerder gevoerde studies naar voor kwamen. Daartoe vroegen we de respondenten naar hun mening over de berichtgeving van minderheden. Zeer opmerkelijk daarbij was dat er twee verschillende visies bleken te zijn. Twee geïnterviewde hoofdredacteuren en enkele autochtone journalisten vonden immers dat er niet echt sprake is van een onderberichtgeving van minderheden. Volgens hen doen de verschillende media, elk op hun manier, heel wat inspanningen om voldoende over alle groepen in de samenleving verslag uit te brengen en gebeurt dat zeker niet enkel in negatieve zin. De mening van de grootste groep met experten, personen van belangenorganisaties en journalisten van allochtone

afkomst lag eerder meer in de lijn van de resultaten die ook uit de literatuurstudie naar voor kwamen. Zij vinden dat minderheden te weinig aan bod komen in de media en dat ze te vaak negatief of stereotiep afgebeeld worden. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn volgens hen dat nieuws vaak gepaard gaat met negativiteit, maar zeker ook een gebrek aan kennis bij de journalisten over onderwerpen of bevolkingsgroepen. Ook het feit dat de media een afspiegeling van de samenleving zijn, kan een verklaring zijn. Zo zijn de respondenten het er bijvoorbeeld over eens dat het feit dat er nauwelijks experts uit minderheidsgroepen aan bod komen in de media, enerzijds wel een gevolg is van het veelal ‘witte’ contactenboekje van journalisten. Anderzijds zijn de meeste experts blanken, waardoor zich dat vertaalt in de media.

Het tweede aspect van deze uiteenzetting bestond er uit om een blik te werpen op de vertegenwoordiging van minderheden in de journalistiek. In dat verband schetsten we eerst een beeld van de internationale historiek van journalistensurveys alsook van het journalistenonderzoek in Vlaanderen. Daarna wilden we immers een poging doen om ‘het profiel van een journalist in Vlaanderen’ te bepalen. De resultaten van de literatuurstudie en de meningen van de geïnterviewden sloten hier perfect op elkaar aan. Bovendien legden ze een ‘pijnlijke’ situatie bloot. De conclusie van het meest recente onderzoek (Raeymaeckers et al., 2008a, p.4) naar het profiel van de beroepsjournalist in Vlaanderen, was immers dat *“het nieuws in Vlaanderen in hoofdzaak gebracht wordt door hoogopgeleide blanke mannen van tussen de dertig en vijftig jaar oud”*. De antwoorden uit de interviews bevestigden deze situatie. Zo werd duidelijk dat er wel degelijk sprake is van een ondervertegenwoordiging van minderheden op redacties. Van een volledige afwezigheid is geen sprake. Maar de cijfers die we in de literatuurstudie aanhaalden, tonen aan dat zowel vrouwen, etnisch-culturele minderheden, ouderen, als personen met een functiebeperking helemaal niet in de journalistiek vertegenwoordigd zijn naar verhouding met hun aanwezigheid in de samenleving. De situatie bij etnisch-culturele minderheden is zelfs zo dramatisch dat Raeymaeckers et al. (2008a, p. 4) in dit verband durven spreken van een *‘bijna volledige afwezigheid’*. De grootste oorzaak hiervan is volgens de respondenten de opleiding. Heel weinig personen uit minderheidsgroepen, vooral etnisch-culturele minderheden dan, volgen een journalistenopleiding. Daardoor is de vijver waarin redacties vissen nog overwegend ‘wit’. Enkele respondenten die zelf een allochtone achtergrond hebben, erkennen dit probleem. Daarnaast geven ze ook wel aan dat volgens hen de redacties niet bepaald openstaan voor minderheden. Ook enkele geïnterviewden van belangenorganisaties geven aan dat het voor minderheden niet gemakkelijk is om in een ‘wit en mannelijk bastion’ te werken.

Nu duidelijk geworden was dat de berichtgeving over minderheden allesbehalve correct en volledig te noemen valt en dat de verschillende minderheidsgroepen ook sterk ondervertegenwoordigd zijn in het journalistieke productieproces, konden we overgaan tot de centrale vraag van onze masterproef. We

gingen dus na of er tussen beide een verband bestaat. Zo zou het mogelijk moeten zijn om een antwoord te kunnen bieden op de vraag of een toename van bijvoorbeeld het aantal vrouwen en allochtonen op redacties kan zorgen voor een evenwichtigere en correctere beeldvorming over die groepen. Meteen werd duidelijk dat het nagaan van een mogelijk verband absoluut geen sinecure was. In het journalistiek productieproces zijn er namelijk heel wat verschillende niveaus die een invloed uitoefenen op de media-inhoud. Het niveau van de persoonlijke kenmerken is één van hen. De vraag is natuurlijk in welke mate die invloed behouden blijft onder ‘druk’ van de andere bepalende factoren. Heel wat onderzoekers (zie o.a. Weaver & Wilhoit, 1996; Reese, 2001) zijn echter de mening toegedaan dat persoonlijke kenmerken een zeer belangrijke invloed hebben bij het bepalen van de mediacontent. Ook het feit dat de verschillende journalistensurveys doorheen de jaren grote belangstelling hadden voor het socio-demografische karakter van de journalist, wijst op het belang van de individuele kenmerken. Daarbij viel wel te noteren dat er grotendeels consensus bestond dat het verband niet direct was.

Vervolgens maakten we een overzicht van studies waarbij gekeken werd of de toename van het aantal vrouwen in de journalistiek voor een veranderende berichtgeving gezorgd heeft. Dit zou ons immers ook inzicht kunnen geven in het belang van persoonlijke kenmerken bij het bepalen van de media-inhoud. De besproken onderzoeken (Mills, 1997; Weaver & Wilhoit, 1996; van Zoonen, 1994) toonden aan dat met enige voorzichtigheid kon gesteld worden dat onder invloed van vrouwen de mediacontent wel degelijk veranderd is. In een volgend onderdeel bleek dat ook het ‘allochtoon-zijn’ een bepalende invloed kon spelen.

Ook in ons empirisch onderzoek gingen we uiteraard de mening van de respondenten na over een al dan niet bestaand verband tussen de afwezigheid van minderheden in de journalistiek en de berichtgeving. We kunnen stellen dat iedereen ook hier van oordeel was dat er tussen beide zeker een verband bestaat. Over welk dit verband is en hoe sterk het is, bestond echter geen consensus. Volgens enkelen is er een directe relatie tussen beide. Door verschillende kenmerken zoals de kennis van een extra taal of een andere visie op onderwerpen, is volgens hen de berichtgeving van die personen anders. Een toename van minderheden in de journalistiek zou dus duidelijk resulteren in andere verslaggeving. Volgens heel wat anderen is het verband helemaal niet zo eenvoudig te bepalen. Een meer divers personeelsbestand zou zeker een goede zaak zijn en zelfs voor een evenwichtigere beeldvorming kunnen zorgen, maar de verklaring daarvan is niet meteen klaar en duidelijk. Minderheden kunnen volgens hen voor een moeilijk te voorspellen meerwaarde zorgen. Vooral de contacten die die personen hebben en een vereenvoudigde toegang tot bepaalde bronnen, lijken een bepalende factor. De voeling met bepaalde onderwerpen zou ook groter zijn, waardoor de berichtgeving correcter of vollediger kan gebeuren. Eén respondent denkt dat er geen verband is, omdat er volgens hem geen verschil zou mogen zijn tussen een journalist die bijvoorbeeld tot een bepaalde bevolkingsgroep behoort en een journalist die er niet toe behoort, maar wel elke dag met die

groep bezig is. Daarom is zijn mening dat een toenemende aanwezigheid niet meteen een invloed zou hebben op de berichtgeving. Min of meer in dezelfde lijn daarvan ligt het feit dat blijkt dat een groot deel van de geïnterviewden vinden dat specialisatie van journalisten een belangrijke zaak is. Zo kan het gebrek aan kennis over een onderwerp ook enigszins weggewerkt worden.

Door dit veelvoud aan inzichten is het mogelijk geworden om een antwoord te formuleren op de vragen die we ons aan het begin van deze masterproef stelden. Op basis van de literatuurstudie en het empirisch onderzoek komen wij tot de conclusie dat er wel degelijk een verband bestaat tussen de vertegenwoordiging van minderheden in de journalistiek en de berichtgeving over die minderheden. Volgens ons gaat het wel niet om een direct verband. Het is niet omdat een redactie bijvoorbeeld een percentage personen met een handicap zou hebben dat even groot is als hun aanwezigheid in de maatschappij, dat de berichtgeving over die groep per definitie in orde is. Daarentegen kan een toename van het aantal personen uit minderheidsgroepen, wel de kennis over en toegang tot onderwerpen of groepen als het ware vergroten. De meerwaarde van een divers personeelsbestand ligt eerder in het feit dat er intern een debat zou ontstaan en nieuwe inzichten gevormd zouden worden ten aanzien van bepaalde thema's. Ook kunnen de bestaande netwerken uitgebreid worden met nieuwe en diverse contacten. Op deze manier zal de aanwezigheid van minderheden op redacties op een indirecte wijze de berichtgeving over minderheden beïnvloeden, veranderen of evenwichtiger en correcter maken.

Daarom is het volgens ons belangrijk te streven naar een divers personeelsbestand. Of tenminste een inspanning te doen om de huidige quasi-afwezigheid van minderheden in de journalistiek weg te werken. Uit de interviews werd wel duidelijk dat deze inspanningen geen opdracht zijn voor de mediaorganisaties alleen. Ook andere groepen of niveaus hebben daarbij een taak te vervullen. Ter afronding van deze masterproef formuleren we dan ook graag enkele aanbevelingen (cfr. infra).

Beperkingen en aanbevelingen

Na het besluit van deze masterproef en het beantwoorden van de centrale vragen, willen we tot slot toch nog even de beperkingen aanhalen van ons onderzoek. In het verlengde van deze grenzen ligt echter een mogelijkheid tot verder onderzoek die de kennis over en het inzicht in het complexe onderwerp enkel maar kan vergroten.

Een nadeel van het kwalitatief onderzoek dat wij voerden, is dat de verkregen resultaten niet generaliseerbaar zijn. De conclusie die wij hierboven geformuleerd hebben, is dan ook enkel gebaseerd op de bevindingen uit de literatuurstudie en de inzichten uit de 12 interviews. De gesprekken met deze personen lieten ons toe inzicht te krijgen in de persoonlijke visie van verschillende spelers (autochtone en allochtone journalisten, hoofdredacteuren, belangenorganisaties, journalistenvereniging, overheid), maar zijn geenszins te interpreteren als de mening van de volledige sector. Waar het in ons onderzoek de bedoeling was het veld vrij breed te houden en de verschillende spelers aan het woord te laten, kan het zeer relevant zijn om verder onderzoek toe te spitsen op een specifieke groep. Een kwalitatief onderzoek dat zich bijvoorbeeld focust op de meningen en ervaringen van journalisten uit de verschillende minderheidsgroepen, kan evenzeer interessante resultaten opleveren over de invloed van persoonlijke kenmerken op de berichtgeving.

Uit de literatuurstudie bleek overigens ook dat het uitvoeren van vervolgonderzoeken rond het profiel van de journalist en de berichtgeving over minderheden, zeer belangrijk is. Het in stand houden van deze vergelijkbare studies, biedt immers de mogelijkheid evoluties vast te stellen rond beide onderwerpen. Ook kwam naar voor dat het nodig is de onderzoeken naar de berichtgeving over minderheden niet enkel toe te spitsen op de etnisch-culturele minderheden. Er is immers ook nood aan onderzoek naar de berichtgeving van andere minderheidsgroepen.

Een vraag die tijdens ons onderzoek ook aan bod kwam, is of initiatieven zoals de Cel Diversiteit van de VRT hun vooropgestelde effect behalen. Het zou dan ook interessant zijn om te onderzoeken wat de invloed van zo'n inspanning is, of het voor verbetering gezorgd heeft en of het (onrechtstreeks) invloed heeft op de beeldvorming van minderheden.

Wat deze initiatieven ter verbetering van de situatie betreft, toonde ons empirisch onderzoek duidelijk aan dat het moeilijk is om de theoretische gedachte en ideale situatie om te zetten in de praktijk. Omdat blijkt dat een divers personeelbestand toch een pluspunt is en invloed kan hebben op de

berichtgeving, willen we op basis van de bevindingen uit de interviews toch graag zeer kort enkele aanbevelingen doen om beide te proberen verzoenen.

Daarbij is het volgens ons duidelijk dat elke verschillende speler (minderheidsgroepen, media-instellingen, belangenorganisaties, ...) inspanningen moet doen. De belangrijkste functie van de overheid ligt daarbij in de sensibilisatie. Diversiteit is niet louter een zaak van de openbare omroep, ook andere media moeten aangespoord worden om hieraan te werken.

Zeer belangrijk is, zoals blijkt, ook een gedegen opleiding. Daar kan het beter bekend maken van de studies een werkpunt zijn, maar het blijft natuurlijk een persoonlijke keuze van elke student. Daarom is het belangrijk dat ook minderheden de stap zetten om een journalistieke opleiding te volgen. Het divers worden van de opleidingen is een grote noodzaak om voor een diversiteit op de redacties te zorgen. Daarnaast is het ook belangrijk dat de personen uit minderheidsgroepen zelf actief deelnemen aan het proces. Door een actieve participatie kan hun zichtbaarheid alleen maar vergroten en kan de berichtgeving beïnvloed worden. Het is dan ook belangrijk dat belangenorganisaties verder werken en zich blijven uitbouwen, om zo minderheidsgroepen ook een stem in het debat te verschaffen.

Binnen de media zelf tenslotte is het belangrijk het belang van berichtgeving over minderheden voldoende in te zien. Hoewel het dezer dagen meer dan eens onder druk staat, lijkt specialisatie van journalisten ons een belangrijke zaak voor een goede kennis over een bepaald onderwerp. Nog beter zou zijn om na te denken over het belang van een divers personeelbestand en inspanningen te doen om hieraan te werken. Men moet ook beseffen dat de nieuwscriteria voor personen uit minderheidsgroepen misschien anders zijn, maar daarom niet minder 'nieuwswaardig'. Iedereen kijkt als het ware door zijn eigen bril, maar slechts een veelvoud aan verschillende brillen levert volgens ons het beste zicht op de samenleving en kan die zodoende ook het beste weergeven.

Referentielijst

- Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België (1994). *Aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen*. Geraadpleegd op 15 maart 2009, op http://www.rvdj.be/pdf/berichtgeving_allochtonen.pdf
- Aronson, E., Wilson, T.D. & Akert, R.M. (2005). *Social Psychology*. New Jersey, N.J.: Pearson Education International.
- Bardoel, J. (1997). *Journalistiek in de informatiesamenleving*. Amsterdam: Cramwinckel.
- Breed, W. (1955). Social Control in the Newsroom: A Functional Analysis. *Social Forces*, 33(4), 326-335.
- Broos, D. & Van den Bulck, H. (2009). *Gekleurd beeld of zwart-wit televisie? Een onderzoek naar de representatie van etnische minderheden in het Vlaamse televisienieuws*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen, Vakgroep Communicatiewetenschappen. Beschikbaar op: <http://www.miramedia.nl/media/files/Onderzoek%20beeldvorming%20Vlaams%20televisienieuws%20UA%202008.doc>
- Brown, J.D. (2002). Mass Media influences on sexuality [elektronische versie]. *Journal of Sex Research*, 39(1), 42-45.
- Cottle, S. (2000). *Ethnic minorities and the media: changing cultural boundaries*. Buckingham: Open University Press.
- De Bens, E. (1983). *Het socio-demografisch en politiek-ideologisch profiel van de beroepsjournalist in Vlaanderen*. Brussel: VUB, Centrum onderzoek massacommunicatie.
- De Bens, E. (1995). Het profiel van de Vlaamse dagbladjournalist. In E. Hollander, C. van der Linden & P. Rutten (Eds.), *Communication, Culture, Community. Liber Amicorum James Stappers* (263-277). Nijmegen: Boh, Stafleu Van Loghum.
- De Bens, E., De Clercq, M. & Paulussen, S. (2003a). Dossier : De Vlaamse journalist. Het profiel van de Vlaamse beroepsjournalist (deel 1). *De Journalist*, 59, 4-7.
- De Bens, E., De Clercq, M. & Paulussen, S. (2003b). Dossier : De Vlaamse journalist. Het profiel van de Vlaamse beroepsjournalist (deel 2). *De Journalist*, 60, 5-8.
- De Bens, E., De Clercq, M. & Paulussen, S. (2003c). Dossier : De Vlaamse journalist. Het profiel van de Vlaamse beroepsjournalist (deel 3). *De Journalist*, 61, 6-8.
- De Clercq, M. (2002, juli). *Shedding Light On Absence: Women's Under-representation in The Newsroom*. Paper gepresenteerd voor de 23e IAMCR Conference, Barcelona.

- De Clercq, M. (2005, augustus). *Gelijke kansen, mevrouw? Gendersverschillen in de Vlaamse journalistiek. Onderzoeksrapport deel 1: Loon naar werken?*. Geraadpleegd op 28 februari 2009, op <http://66.102.1.104/scholar?hl=nl&lr=&q=cache:w2jJ4Y9zplAJ:pwserv1.ugent.be/comwet/html/personeel/publicaties/documents/tekstLoonsverschillenVlaamseberoepsjournalisten.pdf+de+journalist+van+de+21e+eeuw>
- Delepeleire, Y. (2008, 8 januari). Stereotype achtervolgt allochtoon nog steeds. *De Standaard*.
- den Boer, D.J., Bouwman, H., Frissen, V.A.J. & Houben, M. (1994). *Methodologie en statistiek voor communicatie-onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- De Ridder, K. (2005). Europees netwerk stimuleert diversiteit in media [elektronische versie]. *Divers, nieuwsbrief van het Vlaams minderhedencentrum*, 6(1).
- Deuze, M. (2002). *Journalists in the Netherlands. An analysis of the people, the issues and the (inter)national environment*. Amsterdam: Garant.
- Deuze, M. (2004). *Wat is journalistiek?* Amsterdam: Het Spinhuis.
- Devroe, I. (2004, mei). 'This is not who we are': *Ethnic minority audiences and their perceptions of the media*. Paper gepresenteerd voor de 'Communication and cultural diversity' Conference, Barcelona.
- Devroe, I. (2007). *Gekleurd nieuws?: De voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen*. Gent: Universiteit Gent. Beschikbaar op: <http://www.minderhedenforum.be/2media/documents/academiarapportgekleurdnieuws.pdf>
- Devroe, I. & Saeys, F. (2002). Allochtonen en aanverwante thema's in de Vlaamse pers. *Tijdschrift voor communicatiewetenschap*, 30(2), 56-76.
- d'Haenens, L. (1996). De multiculturele samenleving in het televisiejournaal. In L. d'Haenens & F. Saeys (Eds.), *Media & Multiculturalisme in Vlaanderen* (pp. 107-121). Gent: Academia Press.
- d'Haenens, L. & Saeys, F. (Eds.) (1996). *Media & Multiculturalisme in Vlaanderen*. Gent: Academia Press.
- D'hoore, B. (2008). *Een blik op de werkelijkheid!? De representatie van minderheidsgroepen in de media*. Onuitgegeven bachelorpaper, Gent, Vakgroep Communicatiewetenschappen.
- Drew, D.G. & Miller, S.H. (1977). Sex Stereotyping and Reporting. *Journalism Quarterly*, 54(1), 141-146.
- Expertendatabank (n.d.). *Expertendatabank. Gelijke kansen voor iedereen*. Geraadpleegd op 9 april 2009, op <http://www.expertendatabank.be/>
- Fisher, D.A., Hill, D.L., Grube, W.J. & Gruber, E.L. (2007). Gay, Lesbian and Bisexual Content on Television: A Quantitative Analysis Across Two Seasons [elektronische versie]. *Journal of Homosexuality*, 52(3-4), 167-188.
- Fiske, S.T. & Taylor, S.E. (1991). *Social Cognition (2nd edition)*. New York, N.Y.: McGraw-Hill.

- FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Dienst Demografie (2009). *Structuur van de bevolking*. Geraadpleegd op 21 maart 2009, op http://www.statbel.fgov.be/FiGURES/d21_nl.asp#5
- Gallagher, M. (1992). Women and men in the media [elektronische versie]. *Communication Research Trends*, 12(1), 1-15.
- Gans, H.J. (1979). *Deciding what's news: a study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek and Time*. Londen: Constable.
- Geerts, G. & den Boon, C.A. (1999a). *Groot woordenboek der Nederlandse taal (eerste deel)*. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie BV.
- Geerts, G. & den Boon, C.A. (1999b). *Groot woordenboek der Nederlandse taal (tweede deel)*. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie BV.
- Golding, P. & Elliot, P. (1979). *Making the news*. Londen: Longman.
- GRIP (n.d.). *GRIP Sensibilisatie*. Geraadpleegd op 9 april 2009, op <http://www.gripvzw.be/default.htm>
- GRIP (n.d.). *GRIP Opdracht en visie*. Geraadpleegd op 9 april 2009, op <http://www.gripvzw.be/>
- Hall, S. (1997). The Spectacle of the 'other'. In S. Hall (Ed.), *Representation: Cultural representation and signifying practices* (pp. 223-279). Londen: Sage Publications.
- Hil, R. & Bessant, J. (1997). *Youth, Crime and the Media: Media representation of and reaction to young people in relation to law and order*. Hobart: National Clearinghouse for Youth Studies.
- Johnstone, J.W.C., Slawski, E.J. & Bowman, W.W. (1976). *The News People. A Sociological Portrait of American Journalists and Their Work*. Urbana, I.L.: University of Illinois Press.
- Jonker, J. & Pennink, B. (2000). *De kern van methodologie: een inleiding*. Assen: Van Gorcum.
- Kif Kif (n.d.). *Kif Kif. Open je wereld, voor racisme ze sluit*. Geraadpleegd op 9 april 2009, op <http://www.kifkif.be/>
- La Ferle, C. & Lee, W.N. (2005). Can English Language Media Connect with Ethnic Audiences? Ethnic Minorities' Media Use and Representation Perceptions. *Journal of Advertising Research*, 45(1), 140-153.
- Lardon, S. (2007, december). *Monitor Diversiteit 2007. Kwantitatieve studie naar zichtbaarheid van diversiteit op het Vlaamse scherm*. Geraadpleegd op 15 maart 2009, op http://www.gripvzw.be/data/dossiers/34_Monitor%20Diversiteit%202007%20.pdf
- Law, I. (2002). *Race in the news*. Houndmills: Palgrave.
- Mahtani, M. (2001). Representing Minorities: Canadian media and minority identities [elektronische versie]. *Canadian Ethnic Studies Journal* 33(3), 99-133.
- Malik, S. (2002). *Representing Black Britain. A history of Black and Asian images on television*. Londen: Sage Publications.

- Maly, I. (2006). *Afkomst als motor? Over criminaliteitsberichtgeving, afkomst en beeldvorming*. Geraadpleegd op 14 maart 2009, op http://www.kifkif.be/page?&orl=1&ssn=&lng=1&pge=20&searchlist=all&pge_old=9&zoek=afkomst%20als%20motor&are=490
- Maly, I. (Ed.) (2007). *Cultu(u)rENpolitiek. Over media, globalisering en culturele identiteiten*. Antwerpen: Garant.
- Martens, P. (2005). *Mediarecht voor Journalisten*. Antwerpen: Garant.
- Maso, I. & Smaling, A. (1998). *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- McMane, A.A. (1998). The French Journalists. In D.H. Weaver (Ed.), *The Global Journalist. News People Around The World* (pp. 191-212). Cresskill, N.J.: Hampton Press.
- Mills, K. (1997). What difference do women journalists make? In P. Norris (Ed.), *Women, Media and Politics* (pp. 41-55). Oxford: Oxford University Press.
- Minderhedenforum (2008, 21 oktober). *Hoofdredacteuren steken kop in het zand*. Geraadpleegd op 8 april 2009, op [http://www.mo.be/index.php?id=63&tx_uwnews_pi2\[art_id\]=22819&cHash=1d3a01ddf9](http://www.mo.be/index.php?id=63&tx_uwnews_pi2[art_id]=22819&cHash=1d3a01ddf9)
- Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.
- Musschoot, D. (2006, 15 februari). Te weinig vrouwen maken het nieuws. *Het Nieuwsblad*.
- Online/More Colour in the Media (2009). *Homepage Online/More Colour in the Media*. Geraadpleegd op 9 april 2009, op <http://www.olmcm.org/>
- Ouaj, J. (1999) *More colour in the media, employment and access of ethnic minorities to the television industry in Germany, the UK, France, the Netherlands and Finland*. Manchester: European institute for the media.
- Paulussen, S. & De Clercq, M. (2005). Eigen berichtgeving. Bevindingen en beperkingen van sociologische enquêtes bij journalisten. In F. Saeys & H. Verstraeten (Eds.), *De media in maatschappelijk perspectief* (pp. 69-70). Gent: Academia Press.
- Pickering, M. (2001). *Stereotyping. The Politics of Representation*. Houndmills: Palgrave.
- Punch, K.F. (2006). *Introduction to social research: quantitative and qualitative approaches. 2nd edition*. Londen: Sage Publications. Beschikbaar op: <http://books.google.be/books?id=OvzPabc83HoC&printsec=frontcover>
- Raeymaeckers, K.; Paulussen, S. & De Keyser, J. (2008a). De beroepsjournalist in 2008: een profielstudie (deel 1). *De Journalist*, 115, 4-6.
- Raeymaeckers, K.; Paulussen, S. & De Keyser, J. (2008b). De beroepsjournalist in 2008: een profielstudie (deel 2). *De Journalist*, 116, 4-6.
- Raeymaeckers, K.; Paulussen, S. & De Keyser, J. (2008c). De beroepsjournalist in 2008: een profielstudie (deel 3). *De Journalist*, 117, 6-8.

- Reese, S.D. (2001). Understanding the Global Journalist: a hierarchy-of-influences approach [elektronische versie]. *Journalism Studies*, 2(2), 173-187.
- Richardson, J.E. (2004). *(Mis)Representing Islam. The racism and rhetoric of British broadsheet newspapers*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Roshco, B. (1975). *Newsmaking*. Chicago, I.L.: University of Chicago Press.
- Saeyns, F. & Devroe, I. (2002). Alloctonen en aanverwante thema's in de Vlaamse Pers. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 30(2), 56-76.
- Saeyns, F., Devroe, I. & Grammens, D. (2007). *Onderzoek naar de berichtgeving over alloctone minderheden in de Vlaamse nieuwsmedia*. Gent: Universiteit Gent.
- Schoenbach, K., Stuerzebecker, D. & Schneider, B. (1998). German Journalists in the Early 1990s: East and West. In D.H. Weaver (Ed.), *The Global Journalist. News People Around the World* (213-227). Cresskill, N.J.: Hampton Press.
- Scholl, A. & Weischenberg, S. (1998). *Journalismus in der Gesellschaft. Theorie, Methodologie und Empirie*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Schuijt, G.A.I. (1987). *Werkers van het woord: media en arbeidsverhoudingen in de journalistiek*. Deventer: Kluwer.
- Servaes, J. & Tonnaer, C. (1992). *De nieuwsmarkt. Vorm en inhoud van de internationale berichtgeving*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Shadid, W. (2005). Berichtgeving over moslims en de islam in de Westerse media: beeldvorming, oorzaken en alternatieve strategieën [elektronische versie]. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 33(4), pp. 330-346.
- Shoemaker, P.J. & Reese, S.D. (1996). *Mediating the message: theories of influences on mass media content (2nd ed.)*. New York, N.Y.: Longman.
- Shohat, E. & Stam, R. (1994). *Unthinking Eurocentrism. Multiculturalism and the media*. Londen: Routledge.
- Smelik, A., Buikema, R. & Meijer, M. (1999). *Effectief beeldvormen: theorie, analyse en praktijk van beeldvormingsprocessen*. Assen: Van Gorcum.
- Spee, S. (2003). 'Is iedereen in beeld?' Het belang van beeldvorming in het denken over gelijke kansen. In M. Michielsens, J. Breda, M. Van Haegendoren & J. Vranken (Eds.), *Jaarboek I Steunpunt Gelijkekansenbeleid* (pp. 193-209). Antwerpen/Apeldoorn: Garant. Gerpaadpleegd op 21 maart 2009, op <http://books.google.be/books?id=g3E5EwazDsIC&printsec=frontcover>
- Splichal, S. & Sparks, C. (1994). *Journalists for the 21st Century. Tendencies of Professionalization Among First-Year Students in 22 Countries*. Norwood, N.J.: Ablex Publishing Corporation.
- Staes, L. (1996). Berichtgeving over alloctonen en aanverwante thema's in de Vlaamse pers. In L. d'Haenens & F. Saeyns (Eds.), *Media & Multiculturalisme in Vlaanderen* (pp. 90-106). Gent: Academia Press.

- S.S.T. (2005, 30 juli). "Ik werk bij de VRT vanwege mijn kwaliteiten, niet vanwege mijn afkomst." *Het Nieuwsblad*.
- Teugels, M. (2003). *Allochtonen zijn lucht voor de pers*. Geraadpleegd op 8 april 2009, op http://www.fondspascaldecroos.org/dossiers_1176391329/culturele_minderheden/interview_1177154595
- Teunissen, F. (2005). *Wat is nieuws? Tegenstellingen in de journalistiek*. Amsterdam: Uitgeverij Boom. Beschikbaar op: http://books.google.be/books?hl=nl&lr=&id=BV1RR5fP21kC&oi=fnd&pg=PA15&dq=teunissen+%2B+wat+is+nieuws&ots=y_lev61n0F&sig=T-Fk6oMIQbtTnXVfUdjh5ZPhkG8#PPA25,M1
- TrefMedia (n.d.). *TrefMedia: trefpunt voor diversiteit in media*. Geraadpleegd op 9 april 2009, op <http://www.trefmedia.be/>
- Uce, V., Schueremans, S. & De Swert, K. (2006). *Dat was het nieuws: een onderzoek naar de invloed van de vernieuwingsoperatie van 2004 op de nieuwsinhoud*. Geraadpleegd op 22 maart 2009, op <http://webhost.ua.ac.be/psw/pswpapers/PSWpaper%202006-05%20volkan%20uce.pdf>
- Ungerleider, C. (1991). Media, minorities and misconceptions: the portrayal by and the representation of minorities in Canadian news media [elektronische versie]. *Canadian Ethnic Studies*, 23(3), 158-164.
- Van de Looverbosch, M. (2007). Uit de VVJ. Vrouwen zijn nodig. *De Journalist*, 99, 3.
- Van Dijk, T.A. (1991). *Racism and the Press*. Londen: Routledge.
- Van Gorp, B. (2004). De massamedia als factor voor sociale cohesie. In C. Timmerman, I. Lodewyckx, D. Vanheule & J. Wets (Eds.), *Wanneer wordt vreemd, vreemd? De Vreemde in beeldvorming, registratie en beleid* (pp. 241-257). Leuven: Acco.
- Van Gorp, B. (2006). *Framing Asiel. Indringers en slachtoffers in de pers*. Leuven: Uitgeverij Acco.
- van Zoonen, L. (1988). Rethinking Women and the News [elektronische versie]. *European Journal of Communication*, 3(1), 35-53.
- van Zoonen, L. (1994). *Feminist Media Studies*. Londen: Sage Publications.
- Vlaamse Radio- en Televisieomroep (2009). *Charter Diversiteit*. Geraadpleegd op 9 april 2009, op http://www.vrt.be/vrt_master/over/vrt_overvrt_diversiteit_engagement_charter_bis/index.shtml
- Vlaamse Regering (1998, 19 juni). *Vlaams Decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden*. Geraadpleegd op 21 maart 2009, op http://www.binnenland.vlaanderen.be/minderheden/_documentatie/minderhedendecreet_280498.pdf
- Vlaams Minderhedencentrum (2005). *Lexicon*. Geraadpleegd op 21 maart 2009, op <http://www.vmc.be/lexicon.aspx?letter=E>

- Waegeman, K. (1998). *De invloed van gender op het productieproces in de geschreven pers*. Onuitgegeven scriptie, Gent, Vakgroep Communicatiewetenschappen.
- Weaver, D.H. (1998). Journalists around the world: Commonalities and Differences. In D.H. Weaver (Ed.), *The Global Journalist. News People Around The World* (pp. 455-480). Cresskill, N.J.: Hampton Press.
- Weaver, D.H. & Wilhoit, G.C. (1986). *The American Journalist. A Portrait of U.S. News People and Their Work*. Bloomington, I.N.: Indiana University Press.
- Weaver, D.H. & Wilhoit, G.C. (1996). *The American Journalist in the 1990s: U.S. News People at the End of an Era*. Mahwah, N.J.: Erlbaum.
- Weischenberg, S., Löffelholz, H. & Scholl, A. (1994). Merkmale und Einstellungen von Journalisten. *Media Perspektiven*, 4, 153-167.
- Whitlow, S.S. (1977). How male and female gatekeepers respond to news stories of women. *Journalism Quarterly*, 54(3), 573-579.

Bijlagen

Bijlage I: Oriënterende vragenlijst bij diepte-interviews

1. Wie of wat beschouwt u zelf als minderheidsgroepen?

- Met andere woorden: welke verschillende minderheden zijn er volgens u en hoe zou u hen definiëren/omschrijven?

A. Beeldvorming van minderheden

2. Alvorens verder in detail te treden misschien eerst een vrij algemene vraag: wat is uw mening over de beeldvorming van minderheden in de Vlaamse media? U mag dit zeer ruim interpreteren.

- Vindt u die eerder goed of slecht?
- Is er nog veel werk aan de winkel?
- Merkt u veranderingen of verbeteringen?

3. Vindt u dat er eerder sprake is van een negatieve beeldvorming, dan wel van een gebrekkige beeldvorming?

4. Wat is volgens u de oorzaak van deze situatie?

- Is er een onwil bij de journalisten om de werkelijkheid weer te geven zoals ze is of is er eerder een gebrek aan kennis, een onwetendheid?

5. Is er volgens u een verschil in beeldvorming tussen de minderheidsgroepen of binnen één enkele minderheidsgroep?

- Zijn er ook verschillen tussen de geschreven pers en de audiovisuele media?
- Wat is uw mening in verband met internet hieromtrent? Is het een mogelijkheid voor minderheden om hun stem te laten horen of net een 'gevaar' voor de berichtgeving over minderheden, omdat bijna iedereen kan publiceren?
- Zijn er ook verschillen tussen openbare en commerciële organisaties?

6. Een twistpunt dat vaak aan bod komt, is dat de media bij allochtonen vaker de nationaliteit vermelden. Klopt dat volgens u?

- Gebeurt dat te vaak?
- Vermeldt men de nationaliteit beter niet als het niet relevant is voor het bericht?

7. Is het volgens u correct dat minderheden ook minder als expert aan bod komen in de media?

- Wat is daar de oorzaak van, denkt u?
- Zijn de contacten ('het adresboekje') van journalisten te beperkt en weinig divers?
- Kan een initiatief zoals de atypische expertendatabank, die Vlaams minister voor Gelijke Kansen Kathleen Van Brempt vorig jaar opstartte, hier een oplossing voor bieden?

8. Klopt het dat minderheden te vaak enkel aan bod komen in verband met minderhedenthema's?

B. Afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces

9. Klopt het volgens u dat minderheden ondervetegenwoordigd zijn in het journalistiek productieproces? Is hun aanwezigheid in de journalistiek niet in evenredigheid met hun vertegenwoordiging in de maatschappij?

- Wat is hier de oorzaak van, denkt u?
- Ligt de 'schuld' bij de media of bij de minderheden zelf?
- Zijn er ook problemen in de journalistenopleidingen? Zo ja, moeten op dat vlak inspanningen gedaan worden?

10. Denkt u dat een persoon die tot een minderheidsgroep behoort dezelfde kwaliteiten heeft/kan hebben als iemand anders?

- Is er bij allochtonen bijvoorbeeld niet vaak een taalbarrière?

C. Het verband tussen de afwezigheid van minderheden en de berichtgeving over minderheden

11. Bestaat er volgens u een verband tussen de afwezigheid van minderheden in het journalistiek productieproces en de beeldvorming van die minderheden in de media?

- Waarom denkt u dat?
- Welk verband is dat dan?
- Denkt u dan dat die personen anders werken (selecteren, informeren, schrijven, ...) of dat zij een bredere achtergrond/kennis hebben over onderwerpen?

12. Zou een meer divers personeelsbestand kunnen zorgen voor een evenwichtigere beeldvorming?
13. Kan dit ook verholpen worden door specialisatie van journalisten?
- Is het bij buitenlandberichtgeving bijvoorbeeld beter om te werken met plaatselijke/inheemse correspondenten? Of kunnen gespecialiseerde journalisten zoals Peter Verlinden of Rudi Vranckx dit probleem oplossen?
14. Worden er initiatieven genomen om de situatie te veranderen?
- Vanuit de media of vanuit de overheid?
 - Denkt u dat binnen de media de gedachte leeft dat de situatie moet veranderen?
 - Is het nodig dat minderheden meer aan bod komen binnen de mainstreammedia of kunnen specifieke minderhedenmedia ook soelaas bieden?
15. Wat is uw mening over het Charter Diversiteit en de Cel Diversiteit binnen de VRT?
- Gaat deze inspanning al ver genoeg of moeten er bijkomende initiatieven volgen?
 - Vindt u dat andere media ook met een soortgelijk charter moeten werken?
16. Zijn er volgens u de laatste tijd veranderingen of verbeteringen merkbaar (qua beeldvorming of qua personeelsbestand)?
17. Hebt u zelf nog opmerkingen of aanvullingen?

Hartelijk bedankt voor het interview!

Bijlage II: Transcript interview Geert De Clercq

Geert De Clercq is medewerker van de Cel Diversiteit binnen de VRT.

Dinsdag 14 april 2009 in het VRT-gebouw te Brussel.

- Kan je om te beginnen misschien even kort vertellen wat de Cel Diversiteit binnen de VRT precies inhoudt?

Ik zal dat kort proberen te doen. Ik zal het kort schetsen aan de hand van hoe de cel historisch gegroeid is. Als je keek in de jaren '70 en '80, en vroeger ook, was de VRT nogal een mannelijk bastion. Het was wit en mannelijk. Je werkt voornamelijk rond journalistiek, hé, in je masterproef?

- Ja inderdaad.

Dat was zeker ook het geval bij de journalisten. Bijna alle journalisten waren mannen. Dat was een typisch fenomeen van de jaren '60-'70. En dan kreeg je de vrouwenbewegingen. Ik heb het nu specifiek over man-vrouw, omdat het een aspect is van diversiteit dat we ook vandaag nog in de gaten houden hoor.

Eind de jaren '80 zijn we gestart met een ambtenaar van gelijke kansen en die werkte voornamelijk rond vrouwen. Toen zijn we gestart, maar was er van een Cel Diversiteit nog geen sprake. De VRT had ook nog geen ruim of algemeen diversiteitsbeleid. Dat stond ook nog niet duidelijk geformuleerd in charters of in de beheersovereenkomst.

Maar het is dus begonnen met gender. Er was een ambtenaar die specifiek daar rond werkte. Het was zelf ook een vrouw trouwens. En wat heeft zij zoal gedaan? Zij heeft gekeken naar selectieprocedures bijvoorbeeld. Om ervoor te zorgen, in de mate van het mogelijke natuurlijk, want in een jury moeten ook mensen zitten die vooral een goed jurylid zijn, dat daarop zijn minst een evenredige man-vrouw verdeling was. Vanuit het idee dat mannen eerder mannen zullen kiezen. Niet omdat het zo is, maar omdat het normaal is om iemand te kiezen die lijkt op jezelf. Het heeft niets met mannen op zich te maken natuurlijk. Het is maar een voorbeeld.

Toen dacht men ook naar beeldvorming toe. Ook daar zag je voornamelijk mannen in beeld. Veel experts waren toen mannen, zijn het nog altijd hoor, maar ik kan daar straks op terugkomen. Toen hebben we bijvoorbeeld een boekje gemaakt: 'Zeg niet te gauw er is geen vrouw.' Het is een boekje dat we in die tijd gemaakt hebben in samenwerking met Miet Smet. Eigenlijk was dat een boekje met contacten voor journalisten. Dus naar beeldvorming toe, met vrouwelijke experts op alle gebieden. In de hoop dat er ook meer vrouwen zouden gebeld worden en op radio en televisie zouden komen. Dat was een beetje de start.

Nu, in de jaren '80 krijg je die vrouw. Begin de jaren '90 en zeker naar het einde van de jaren '90 krijg je ook maatschappelijk en politiek gezien meer en meer andere minderheden die zich gaan roeren. We spreken dan vooral over etnisch-culturele minderheden. Politiek gezien begint dat

waarschijnlijk bij Paula D'Hondt die de migrantenproblematiek op de agenda zette. Je zou kunnen zeggen dat dat vrij laat is en dat is zo. Maar dat is net als bij vrouwen. Vrouwenbewegingen dateren al uit de jaren '60 en het probleem in de media ontstond pas rond de jaren '80. Dat is dus ook hetzelfde met allochtonen. Het eerste waar minderheden voor op de bres staan, als ze zich benadeeld voelen, is voor basisbehoeften. Onderwijs, gelijk stemrecht, tewerkstelling en huisvesting. Dat zijn de dingen waar men het eerst mee zit. Media is ook iets waarvan men denkt 'tiens, in de media vinden we onszelf ook niet terug'. Maar dat is vaak niet een prioriteit en dan komt het vaak ietsje later.

Het is maar om te zeggen waarom we pas in de jaren '90, vrij laat dus, van start zijn gegaan met een Cel Diversiteit. Media komt altijd iets later. Dus eind de jaren '90 krijgen we ook meer en meer de roep van de etnisch-culturele minderheden dat ze zichzelf niet terugvinden op televisie, noch op de radio en op internet. Toen kwam dat er bij. We hadden dus al die ambtenaar voor gelijke kansen, maar toen zagen wij ook dat diversiteit iets is dat je inclusief moet aanpakken. Want de problemen waar die vrouwen mee zaten, dat ze zichzelf niet gespiegeld zagen in allerlei rollen op televisie, was mutatis mutandis hetzelfde voor mensen met een handicap, holebi's of voor jong en oud. Telkens gaat dat min of meer over dezelfde problematiek.

Dus in de jaren '90 was er heel veel te doen rond etnische minderheden. Toen hebben we een aantal gesprekken gevoerd met minderheidsgroepen, specifiek rond media. En op het einde van die congressen hebben wij gevraagd: 'Wat vinden jullie specifiek? Wat mankeert er aan de beeldvorming?'. En dan hebben we beslist om te starten met een cel Diversiteit. En we hebben als VRT dan gezegd dat we het probleem begrijpen en er iets zullen proberen aan doen. 'We gaan starten met een diversiteitsbeleid en we gaan dat ook officieel in een Charter gieten. We gaan dat in onze beheersovereenkomst opnemen en we zullen er een cel opzetten van 2 mensen die eigenlijk mee aan de kar schudt.' Want die diversiteit is een dagdagelijkse verantwoordelijkheid voor al uw programmamakers enerzijds. Anderzijds ook voor uw HR dienst naar diversiteit in het personeel toe. Maar we gaan daar dus een cel op zetten die mee aan de kar schudt. Die advies geeft, ondersteunt. Zowel aan HR, als aan beeldvorming.

Dat zal je vaak horen van mij, dat zijn die twee sporen. Wij spreken altijd over een tweesporenbeleid. Eenvoudig gezegd: meer diversiteit op de schermen en meer diversiteit achter de schermen. Soms kruist dat, een presentator die gekleurd is, is personeel bijvoorbeeld. Dat is personeel, maar ook beeldvorming. Wij werken wel rond die twee sporen omdat je ze apart kan behandelen, maar soms lopen ze dus ook wel samen.

Vanaf 2003 zijn wij gestart met die cel. Vanaf toen kreeg je een ge-officialiseerd diversiteitsbeleid met ook een jaarlijks actieplan en ook een vijfjarenplan. Daarin werd gezegd waar we wilden staan na vijf jaar of na zoveel jaar. Dus vandaag de dag focussen wij ons specifiek op twee minderheidsgroepen wat de acties betreft. Dat zijn etnisch-culturele minderheden en mensen met een handicap. Die zijn er de laatste jaren dan nog bij gekomen. Ook daar is er een zelfde problematiek: de

mensen zien zich niet weerspiegeld in tal van rollen en trekken aan de bel. Wat niet weerhoudt dat wij ook man-vrouw in de gaten houden, zeker ook naar studies toe. Ook rond holebi's hebben we contacten. En ook leeftijd, men wil een spiegeling van jong en oud. Dat zijn zowat de vijf klassieke groepen: gender, leeftijd, holebi's, etnisch-culturele minderheden en mensen met een handicap.

- Dat was eigenlijk mijn volgende vraag. Wie of wat u als minderheidsgroep beschouwt? Maar dat zijn dan waarschijnlijk die vijf groepen?

Ja. Wel, die vijf beschouwen wij als diversiteitsdoelgroepen.

- En zijn er nog andere groepen?

Wel, het hangt natuurlijk af van wat je onder diversiteit verstaat. Want dat is een brede term. Hetzelfde bijvoorbeeld met 'Wat is een allochtoon?'. Jij hebt bijvoorbeeld een zwart hemd aan, ik draag liever T-shirts, is dat diversiteit? Ja. Diversiteit is eigenlijk alles wat u doet verschillen van iemand anders. Jij luistert misschien liever naar Klara en ik naar Sporza. Ook dat is diversiteit. Maar wij hebben vooral gedacht om het niet zozeer te hebben over smaken of voorkeuren. Wij hebben het eigenlijk over alles wat ons fysiek, zichtbaar doet verschillen van elkaar. Daar hebben we het vooral over.

Vooraf omdat wij dan ook denken naar diversiteit in beeldvorming en zeker voor televisie spreken wij altijd over zichtbare diversiteit. Hoe je kan zien dat mensen zichtbaar van elkaar verschillen. De eigenschappen die vasthangen aan de persoon zelf, zeg maar. Je leeftijd varieert bijvoorbeeld en dat is verbonden aan jezelf. Ook man of vrouw, handicap. Dat zijn kenmerken die met uw fysieke persoon te maken hebben. Het is natuurlijk wel moeilijk vast te nemen. Bij holebi's bijvoorbeeld.

Wat is nu diversiteit op zich? Maar dat zijn de vijf klassieke groepen die men er altijd bij neemt. Ik heb het nu over zichtbare diversiteit, maar stel dat je iemand op televisie ziet die blank is en Russisch is, maar bijvoorbeeld perfect Nederlands spreekt. En stel dat je de naam van die persoon niet in beeld ziet. En je kan niet opmaken uit het interview dat die man geen Belg is, dan heb je het misschien wel niet gezien. Dan is het op dat moment niet zichtbaar. Als iemand holebi is en op televisie komt, maar daar niet over spreekt. Dan weet je het ook vaak niet, tenzij het expliciet zichtbaar is natuurlijk. Daarom werken wij bij beeldvorming altijd rond zichtbare diversiteit.

- Wat is uw mening van de beeldvorming van minderheden in de Vlaamse media?

Dat is natuurlijk wel een zeer algemene vraag. Ik vind dat er in het algemeen nog veel werk aan de winkel is. Maar ik vind wel dat wij met de VRT, ik kan natuurlijk enkel spreken voor onze winkel, wel op de goede weg zijn. Dat we er toch aan werken. Een rode draad in wat wij hier doen, is dat je minderheidsgroepen in beeld ziet in allerlei rollen en over allerlei onderwerpen. In huis-tuin-en-keuken programma's en niet zozeer enkel als het gaat over die minderheid.

Je kunt bijvoorbeeld wel heel veel meisjes met een hoofddoek in beeld zien, maar je hebt het kwantitatieve en het kwalitatieve. Als het gaat over racisme bijvoorbeeld in het journaal, of er is iets rond de hoofddoek. Dan zal je natuurlijk veel meisjes met een hoofddoek zien die daar komen over spreken in praatprogramma's. Maar dan gaat het ook altijd over de islam en over de hoofddoek. En het specifiek aspect over het behoren tot een minderheid. Hetzelfde geldt voor mensen met een handicap. Je ziet vaak mensen met een handicap op tv, maar al te vaak gaat het over die handicap. Niet dat dat op zich niet goed is, dat kan zeer relevant en interessant zijn. Als je iets doet rond rolwagengebruikers en mobiliteit bijvoorbeeld. Dat je dan mensen met een handicap uitnodigt om daarover te spreken, is natuurlijk heel normaal. Maar je kunt ook diezelfde mensen zien in allerlei rollen. En dat zie je nog veel te weinig, vind ik.

Iemand in een rolwagen die meedoet aan een quiz bijvoorbeeld, omdat die gewoon een goede quizzer is. Een meisje met een hoofddoek die je interviewt als je een vox pop doet. Wanneer het bijvoorbeeld solden zijn, heb je zeker een stuk in het journaal waarbij men in de Veldstraat in Gent vraagt aan Jan en alleman: 'Wat heb je gekocht en wat vind je van de solden?' Dat zijn ook dingen waar je meisjes met een hoofddoek kan interviewen. Want die zijn ook consument, die gaan ook naar de solden.

- En dat gebeurt nog te weinig?

Dat vind ik wel. Uit onderzoek hebben wij ook gezien dat in alledaagse situaties mensen zichzelf herkennen als consument of als eender wat. Dus dat is een beetje een rode draad. Je kunt dat als een blauwdruk gaan kopiëren op allerlei programma's: quizen, showprogramma's of op experts in journaals. Je kunt ook een allochtone advocaat uitnodigen over een zaak die niets te maken heeft met racisme. Een specialist die praat over een totaal andere materie. Bij vrouwen zie je dat dat nu vandaag beter gaat. Bij vrouwen gaat het niet langer enkel over het huishouden en zo verder. Als je in de jaren '60 een vrouw op televisie zag, zag je die in stereotiepe situaties. Bijvoorbeeld de secretaresse, telefoniste of vrouw aan de haard. Dat is nu wel anders. Dat is een beetje de evolutie die we proberen te doen bij andere doelgroepen.

Maar ook kwantitatief zijn er problemen. Wij willen een spiegel zijn van de maatschappij, dat is zowat onze filosofie als VRT. We zijn een openbare omroep. Dat wil zeggen dat we er zijn voor iedereen. Op de openbare weg zie je ook jong en oud, dik en dun, man en vrouw. Wij proberen die spiegel te zijn op televisie, radio en op onze internetpagina's. Dat moet je ambitie zijn. Je moet dat in alle rollen proberen doen. Maar je moet dat op zijn minst ook kwantitatief proberen doen. Als er bijvoorbeeld tien procent allochtonen zijn, zou je moeten proberen streven naar tien procent kleur op televisie. Zou je moeten streven naar fiftyfifty man-vrouw. Dat moet je streefdoel zijn. Maar we zien dat we zover ook nog niet zijn.

Je kunt thuis zelf de test doen door eens te zappen: als je 100 sprekende mensen ziet, dan ga je 2/3 mannen zien en 1/3 vrouwen. Dus als je vandaag de dag, 2009, 100 mensen ziet spreken op televisie dan zie je 2/3 mannen. Dan zou je kunnen zeggen dat we niet goed bezig zijn.

Je kunt daar als media ook niet altijd aan doen, omdat je de scheeftrekkingen in de maatschappij gaat weerspiegelen. En zeker voor journalistiek is dat zo. In een talkshow als Ter Zake zit niet de 'man in de straat' in de studio. Daar zit een woordvoerder, experts en mensen die iets te vertellen hebben vanuit hun beroep. Als je bijvoorbeeld kijkt naar het parlement en je ziet dat 80 procent van hen mannen zijn, dan wordt het moeilijk om je uitzending te streven naar 50 procent vrouwelijke politici. Als de minister die je nodig hebt, een man is, zal je jammergenoeg meer mannen tonen in je uitzending. Dus op dat vlak kun je daar niets aan doen.

Dat is hetzelfde voor alle duidingprogramma's. Ons advies is dan ook om te werken aan een evenwichtige beeldvorming waar het kan. Daarom haalde ik ook net die vox pop aan. Daar kan je het als journalist wel doen. Dan heb je de tijd en de mogelijkheid. Je loopt op straat en je kunt kiezen. Er zijn veel verschillende mensen en je weet dat die allemaal een mening hebben. Op dat moment toon je de man of de vrouw in de straat.

Wat experts betreft zoeken wij altijd iemand die vlot kan praten. En die daarnaast ook een topexpert is, liefst nog dé topexpert. Dan heb je vaak ook niet de keuze tussen tien topexperts, maar slechts drie of twee. Als dat dan ook weer mannen zijn, zit je opnieuw in de rats. Wij proberen wel steeds op zoek te gaan naar nieuwe experts om de contactlijst voor onze journalisten aan te vullen, met gekleurde en vrouwelijke experts of experts met een handicap. Rond thema's die niet specifiek rond die eigenschappen hangen. Veel allochtone experts zijn wel gespecialiseerd in culturele thema's. Maar je kan bijvoorbeeld ook een allochtone weerman in beeld brengen, als die er zijn natuurlijk.

Voor ons moet een expert ook vooral snel bereikbaar zijn. Het is geen excuus, maar het is niet zo gemakkelijk. Omdat je net met het maatschappelijk plafond zit. Wij proberen in ons advies programmamakers warm te maken. Niet door hen te zeggen wat ze goed doen en wat niet, maar door samen te werken. Het is uiteindelijk hun verantwoordelijkheid. Wij helpen, ondersteunen en adviseren op allerlei manieren. Bijvoorbeeld ad hoc. Programmamakers kunnen hier altijd binnen springen voor informatie. Wij hebben hier heel veel netwerken en proberen ook heel veel verscheiden talent op te sporen. Wij proberen het water tussen beide ondieper te maken, door enerzijds veel contacten aan te bieden aan programmamakers. Maar ook door programmamakers die ad hoc bij ons langskomen met een specifieke vraag, op weg te zetten in hun research. Wij doen ook workshops of ateliers voor programmamakers, rond allerlei thema's.

Bij journalistiek zit je met feiten en contacten en bij fictie gaat het om acteurs en scenario's. Maar ook daar ben je op zoek naar jong en allochtoon talent.

Wij hebben bijvoorbeeld ook discussies over de vermelding van nationaliteit of etnische origine in een bericht. Wanneer is dat relevant en wanneer niet? Als ik in Gent iemand red van de

verdrinkingsdood en men zegt '34-jarige man uit Gent redt mensenleven', zal men niet zeggen dat het een Vlaming is. Als een Turkse Gentenaar hetzelfde doet, is het dan relevant om te zeggen dat hij Turkse roots heeft. Ik vind dat op zich niet. Want dan zou je het ook moeten zeggen als het een Vlaming is. Als bijvoorbeeld leeftijd voor mij relevant is, lijkt het me logisch dat je dat voor iedereen doet. Dat is bijvoorbeeld iets waar veel allochtonen mee zitten. Als er bijvoorbeeld een diefstal gebeurt door een Vlaming wordt dat nooit gezegd, maar als het een Marokkaanse Brusselaar is, zegt men het wel. Waarom die twee maten en twee gewichten?

Ik geef nog een voorbeeld. Hoe brengen we bijvoorbeeld een blind personage goed in beeld in een serie als thuis? Daar hangen wij ook workshops aan op.

Maar ik zal even terugschakelen naar uw vraag. Want we zaten bij de vraag wat er schort.

- Ja, inderdaad.

Je hebt heel veel aspecten. Je hebt de puur kwantitatieve. Op dat vlak zijn we er ook nog niet, rekening houdend met de weerspiegeling van de scheeftrekkingen in de maatschappij. Kwantitatief proberen wij dus aan te sporen om meer minderheden aan bod te laten komen. Maar ook kwalitatief hebben we nog veel werk. Maar ik merk dat we daar op de goede weg zijn. Vooral wat kleur betreft dan. Ik merk dat we veel meer kleur zien in programma's als 'Man Bijt Hond'. Dat is een voorbeeld dat ik vaak gebruik omdat daar mensen aan bod komen van allerlei pluimage in allerlei rollen. Daar kan je het ook gemakkelijk gaan doen. Je ziet in 'Man Bijt Hond' bijvoorbeeld heel veel senioren, een groep die je anders heel weinig ziet op televisie. Je had bijvoorbeeld ook Kris en Yves, twee mensen met een mentale handicap. Maar het ging niet over die handicap. Zij waren de sterren. Maar dat is een voorbeeld van hoe je het kan aanpakken, maar we zijn er nog niet. Er is nog veel werk.

- Zijn er volgens u grote verschillen tussen de verschillende minderheidsgroepen? Bijvoorbeeld dat de beeldvorming van mensen met een handicap veel slechter is dan andere minderheden?

Mensen met een handicap zijn inderdaad zeer weinig zichtbaar. Zeker ook in allerlei rollen. Daar werken wij aan, in programma's zoals 'Voorbij de grens'. 'Handicap' is ook zeer breed. Het gaat ook een stuk over beeldvorming. Bij 'Kaatje' hebben we bijvoorbeeld een onderwerp rond gebarentaal, waarbij we dove kinderen meer naar het programma proberen te trekken. En waar ook gewone kinderen gebarentaal kunnen leren. Dus daar zit je ook met een paar specifieke aspecten voor mensen met een handicap. Gaande van ondertiteling tot audiodescriptie.

Bijvoorbeeld televisie voor blinden of een toegankelijke website voor blinden. Heel veel blinde mensen zijn fervente radioluisteraars en willen dus ook eens op de website kunnen. Dan moet die natuurlijk toegankelijk zijn. Op dat vlak komen er heel veel dingen bij kijken, los van het feit of je ze ziet op televisie. Maar ook daar is nog werk aan. We proberen het wel meer en meer te doen.

We hebben bijvoorbeeld een dove quizkandidaat gehad in het programma 'Eén jaar gratis'. Die deed gewoon mee en er stond een doventolk naast Herman Van Molle. Op dat moment moet je natuurlijk overleggen met je producer om het te laten werken. Dat zijn voorbeelden van zaken die wij proberen te doen. Maar er is ook nog werk aan.

Anderzijds is het voor ons ook een soort van motivatie naar buiten toe. Soms is er een vicieuze cirkel. Veel allochtonen zeggen: 'Wij zien onszelf niet op televisie, de media is tegen ons en we willen er niets mee te maken hebben.' Als ze zich niet kandidaat stellen, is het natuurlijk moeilijk. Wij proberen minderheidsgroepen dan ook massaal te motiveren om mee te doen aan programma's. Want als zij in een hoekje blijven zitten, zal er niet veel veranderen. Je moet het contact tussen die twee op een positieve manier proberen te verbeteren.

Bij een vox pop bijvoorbeeld, zeggen journalisten vaak dat als ze met een camera naar een meisje met een hoofddoek stappen, die weglopen. Ze zijn bang omdat ze denken dat het over de hoofddoek en de islam zal gaan. Dat moet je ze overtuigen dat het niet over de hoofddoek gaat, maar iets totaal anders. Dat is wat Man Bijt Hond aardig lukt en we proberen dat ook in onze journaals meer en meer te doen. En als je aandachtig kijkt, zal je dat ook zien. Als we het kunnen doen, dan zullen we dat zeker doen. Dat automatisme bij programmamakers om voor een goede mix te zorgen, is nodig.

- Maar dus ook bij de minderheden zelf moet er aangemoedigd worden?

Ja, natuurlijk. Ik wil ook niet zeggen dat het hun schuld is, maar je moet duidelijk maken dat ze welkom zijn. En dat is wat wij dag na dag proberen doen. Tonen dat de deur open staat. Dat is hetzelfde naar tewerkstelling. Mensen denken vaak dat ze toch geen kans maken of dat de taaltesten moeilijk zijn om allochtonen te 'pesten'. Bij een stemtest ligt de standaard inderdaad zeer hoog, maar die is er voor iedereen. Daarom proberen wij in workshops duidelijk te maken dat ze er kunnen aan werken. Voor hen is dat niet anders dan voor iemand die Antwerps spreekt.

- De selectiecriteria zijn voor iedereen gelijk?

Ja, inderdaad.

Maar ik zal misschien eens ophouden met over de beeldvorming te praten, je hebt een aantal voorbeelden gehoord. De contacten zijn voornamelijk zeer belangrijk.

- Daarover had ik nog een vraag: is een initiatief als de expertendatabank van minister Kathleen Van Brempt een goed initiatief?

Zeker, daar hebben wij aan meegewerkt bijvoorbeeld. Zoals je vroeger het boekje had 'Zeg niet te gauw: er is geen vrouw', hebben wij intern altijd geprobeerd om experts in te voegen. Maar ook vanuit de overheid had je die impuls. Wij hebben dan samen gewerkt met minister Van Brempt. De vorige minister Mieke Vogels had ook al een initiatief genomen (*staat op en gaat een cd-rom zoeken*). Maar een boekje blijft natuurlijk altijd een boekje. Dat blijft dan op de kast liggen. Het is dan ook

altijd gemakkelijk om een databank op je pc te hebben. En dan hebben we inderdaad samen met Kathleen Van Brempt een online database opgestart.

-Zo'n initiatief is dus ook zeer goed?

Inderdaad. Je had dus eerst 'Zeg niet te gauw er is geen vrouw'. Toen was er de Cd-rom van Mieke Vogels (*toont de Cd-rom*). Die hebben wij intern ook ingevoegd in onze eigen databank voor de journalisten. Voor ons was dat het belangrijkste. Bij Van Brempt was dat eigenlijk hetzelfde. Want ook daar hebben wij een link gemaakt om dat intern toe te voegen. Om de journalisten aan diversiteit te doen denken. In die databank heb je vooral vrouwen en allochtonen. We hebben meegewerkt omdat ze aan ons ook vroegen waar ze moesten op letten als ze al die experts zouden aanschrijven. Wij hebben dan gezegd dat de mensen vlot bereikbaar moeten zijn. Want je hebt ook proffen of experts die geniaal zijn, maar als het ware in een ivoren toren leven en niet bereikbaar zijn. We moeten ze dus meteen kunnen bereiken. Voor radio en televisie is het ook zeer belangrijk dat iemand goed uit zijn woorden kan komen. Voor een krant is dat minder, als journalist kan je iemand die niet zo communicatief is, toch nog tot zijn recht laten komen. Maar live op televisie is dat niet zo eenvoudig. Wij wilden ook vooral experts over thema's die niets met diversiteit of gender te maken hebben. Het was voor ons wel moeilijk om die namen in te brengen en daarom hebben we gekozen voor een link.

- Oké, dan kunnen we het nu misschien even over het personeelsbestand hebben.

Ja. Er zijn ook allerlei acties die wij doen in functie van het personeel. Dat gaat dan in de richting van jouw centrale vraag, waar ik trouwens mee akkoord ga. Een diverse redactie: jong en oud, dik en dun, man en vrouw, iemand met een handicap of niet, heeft zeker invloed. Op voorwaarde dat die goed zijn in hun job natuurlijk. Dat heb ik daarnet ook al aangehaald. Wij wijken niet af van onze standaard. Als we een goede journalist zoeken, moet die goed zijn. Is dat niet zo, dan is dat spijtig. Maar dan doet het er niet toe of je man of vrouw bent. Als de journalisten goed zijn, dan zal volgens mij ook een meer diverse redactie, een meer divers programma maken. Een beter en meer divers programma! Daar ben ik van overtuigd. Ik zal een voorbeeld geven. Wij zijn twee mannen en wij weten bijvoorbeeld heel veel van de wereld van de vrouw of wat hen boeit. En wij beslissen om volgende week het magazine Flair te maken. Waarom zouden wij dat bijvoorbeeld met tien mannen niet kunnen? Als wij goede journalisten zijn, goed kunnen schrijven en inzicht hebben in de vrouwenwereld, zou dat moeten lukken. Maar het zal niet zo gemakkelijk zijn. Omdat je nu eenmaal ook niet altijd de *feeling* hebt, omdat je simpelweg geen vrouw bent. Stel dat er enkele vrouwen op die redactie zouden zitten, dan zou het veel gemakkelijker zijn. Het is misschien een dom voorbeeld, maar het omschrijft wel wat ik bedoel.

Wat ik hier bij de cel ook merk, is dat als je bijvoorbeeld een Marokkaanse medewerker hebt op de dienst, zoals bij ons het geval is, dat een extra troef is. Die persoon moet niet alles doen over

interculturaliteit. Die doet van alles door elkaar. Het feit dat hij een Marokkaanse achtergrond heeft, komt niet altijd van pas. Meer niet, dan wel zelfs. Maar als het van toepassing kan zijn, is het toch maar mooi meegenomen. Maar ook bij andere onderwerpen kan hij op zoek gaan naar bijvoorbeeld een Marokkaanse vrouw die iets te zeggen heeft over een huishoudelijk onderwerp. Omdat hij nu eenmaal veel contacten heeft. Die man is een wandelende database. Hij heeft heel veel contacten omdat hij gewoon in die materie opgegroeid is.

Ook iemand met een handicap bijvoorbeeld, op voorwaarde dat hij goed is in wat hij doet, zal in een brainstorm altijd wel aan iets anders denken waar wij misschien niet aan denken. Dat is dan omdat wij creatief gezien er niet mee bezig zijn. Ik zal een voorbeeld geven. Als het ramadan is en we daar iets over willen brengen in het nieuws, houden wij een brainstorm. Wij autochtonen denken dan aan een stuk rond samen thee drinken en eten. Dat gebeurt natuurlijk ook tijdens de ramadan. Of we denken aan problemen in slachthuizen. En dan had die Vlaamse Marokkaanse researcher het idee om voor 'Koppen' iets te doen rond atletiek. Hij volgde een atleet die een belangrijke prestatie moest doen net na de ramadan en dus gewoon doortrainde. Maar hij volgde ook de ramadan. En dat was zeer interessant. Het ging over topsport, maar tegelijkertijd over de ramadan. En dat is denken met een bochtje. Hij komt daar sneller op.

- Dus dat komt vaak door de achtergrond?

Het kan u zeker helpen. Je hebt gewoon een extra kwaliteit, een extra troefkaart of competentie op zak. Die je anders niet zal hebben. In het begin waren er ook geen vrouwen op de redacties. En de eerste vrouwelijke journalisten hadden ook opmerkingen rond de beeldvorming. En die klopten op de tafel. Ik ben er dus zeker van overtuigd dat het een extra troef is, op voorwaarde dat ze goed zijn in hun job.

Daarom zijn wij ook tegen positieve discriminatie. Wij zijn niet voor een quotum in de aard van: morgen moeten wij 50 procent vrouwen op onze redactie hebben en 10 procent moet allochtoon zijn. Daar ben ik niet voor te vinden. Maar we zijn wel te vinden voor streefcijfers en die hebben we dan ook.

Wij zeggen bijvoorbeeld op alle vacatures dat iedereen welkom is, ongeacht de afkomst of zo. Maar wij willen in de eerste plaats de goede persoon op de goede plaats. Naar personeel hebben wij dan een aantal concrete acties die wij van hieruit sturen. Specifieke diversiteitacties dus.

(Geert De Clercq gaat even naar het toilet)

Grosso modo hebben drie speciale acties. De eerste is werken naar scholieren toe. Omdat wij dachten dat we misschien iets konden doen om jongeren en scholieren, en dan vooral allochtone scholieren of scholieren met een handicap, te motiveren. Naar die twee groepen doen wij specifieke acties. Naar vrouwen toe, doen we dat niet meer. Maar bij die twee doelgroepen doen we dus wel concrete acties naar HR, naar personeel. Dus met scholieren spelen we als het ware CLB. We proberen af en toe onze deuren open te stellen. Wij proberen scholieren warm te maken voor een mediastudie, in de hoop dat

ze iets in die richting zullen studeren. Niet dat dat een vereiste is om in de media terecht te komen, maar het kan ook geen kwaad. Om cameraman te worden bijvoorbeeld is dat zeker aangewezen.

Wij stellen dus periodiek onze deuren open voor allochtone scholieren en scholieren met een handicap. Tot nu toe was dat vooral naar allochtone scholieren van 15, 16 of 17 jaar. We werken daarvoor samen met scholen. We zoeken natuurlijk jongeren waarbij het vuur al een beetje brandt als het ware. De return daarvan heb je natuurlijk pas zoveel jaar later. Maar we zijn nu toch al zes jaar bezig, sinds 2003. En we merken wel dat er nu jongeren langskomen die we toen gestimuleerd hebben. Die scholieren acties is dus een eerste iets. We hebben ook een brochure gemaakt voor scholieren en we hebben daar veel diversiteit ingestopt. Die brochure hebben we verspreid naar leerkrachten om zo veel scholieren te bereiken. Soms gaan we ook gaan spreken op scholen.

Een tweede aspect zijn de opleidingsstages. Dat is echt een concrete actie naar tewerkstelling toe. We noemen dat bezoldigde opleidingsstages voor talent in diversiteit. Jaarlijks hebben we zes jobs van een half jaar, waarvan vijf voor het werk van researchers. Wij noemen dat programmamedewerker. Dat is zowat de klassieke instapjob bij ons om te beginnen op een redactie. Daarnaast is er één technische job. Monteur, cameraman of klankman.

Maar hoe gaat dat dan in zijn werk? Want we zijn tegen positieve discriminatie, maar toch doen we iets speciaals. Letterlijk en juridisch heet dat positieve actie. Volgens ik weet zijn we op dat vlak pioniers, zijn we de enige. Want ik ken geen andere bedrijven die dat doen. Jaarlijks zetten wij dus zes vacatures open voor bepaalde duur. Wij zeggen niet dat die enkel voor allochtonen of mensen met een handicap zijn. Maar wij lanceren die vacature en daar staat heel uitdrukkelijk op dat wij die twee minderheidsgroepen aansporen om mee te doen. We roepen etnische minderheden en mensen met een handicap specifiek op om mee te doen. We zeggen: 'we zouden heel graag hebben dat jullie veelvuldig intekenen, want we hopen dat jullie eruit komen'. Het is niet gegarandeerd, maar we hopen dat wel.

Je zou het kunnen vergelijken met beeldvorming. Neem nu bijvoorbeeld de canvascrack. Je hoort heel vaak dat het allemaal mannen zijn bij quizen. En dat klopt. Er zijn weinig vrouwen die meedoen. Maar Herman Van Molle heeft in het programma de vrouwen al af en toe aangesproken om hen aan te moedigen om mee te doen. Op dat moment doet hij aan positieve actie. Hij roept vrouwen op om mee te doen en geeft hen een duw in de rug. Maar hij zegt niet dat mannen zich niet meer mogen inschrijven. Hij weet dat die zich sowieso inschrijven. Maar je hoopt door te zeggen dat vrouwen welkom zijn, dat er meer vrouwen zich zullen inzetten.

Dat is dus een aspect van die positieve actie. We doen dus niet aan positieve discriminatie, we zeggen niet dat het enkel voor vrouwen is. Die positieve actie is ook juridisch omschreven in de wet van '93. Maar omdat er weinig bedrijven het doen, is dat woord niet ingeburgerd. Iedereen kent wel positieve discriminatie, maar dat is verboden. Flair heeft dat eens geprobeerd, ze wilden graag meer mannen. Vanuit het idee dat het wel leuk zou zijn om ook eens een man op de redactie te hebben. Zij hebben

een vacature gelanceerd 'Flair zoekt man', maar daar moet je mee opletten. Omdat je dan zegt dat je enkel een man wil. Dat is gevaarlijk, want dan hebben vrouwen het gevoel dat ze niet mogen meedoen.

Wij hopen wel natuurlijk dat er een allochtoon uit de selectie komt, daarom doen we het ook. Maar er zitten ook Vlamingen tussen, we hebben niet gezegd dat ze niet mogen meedoen. Er zijn er zelfs verscheidene die mee solliciteren. Maar wij hopen dat er een allochtoon of iemand met een handicap uitkomt. En dat is ook niet verkeerd om dat te hopen, daarom doen we het ook. Daarom hebben wij hen opgeroepen om mee te doen. En net daardoor krijg je een grotere respons, ze voelen zich welkom. Wij hebben die vacature ook verspreid op minderhedenfora en plaatsen waar veel allochtonen zouden kunnen zoeken.

Wij doen nu dus een selectie voor het profiel van programmamedewerker. Waarbij we onze verschillende criteria voor elke kandidaat bekijken. Maar we houden er geen rekening meer mee om wie het gaat. We hebben hen opgeroepen om mee te doen, er is een grotere respons, maar nu is iedereen gelijk. Een tweede, juridisch aspect is dat ik op het einde of tijdens mijn selectierit wel kan kiezen tussen twee of drie gelijkwaardige kandidaten. Als je bijvoorbeeld tien CV's hebt die interessant zijn voor één job. Dan mag je wel kiezen voor iemand die behoort tot de minderheidsgroep. En wij zullen dat dan ook doen. Je mag dat ook zeggen dat je dat doet, want je kunt toch kiezen. Als je allemaal mannen hebt en je hebt dan eens een vrouw die evenwaardig is, dan kies je voor die vrouw. Je zou wel gek moeten zijn om het niet te doen, nu je eens de mogelijkheid hebt. Met die actie geven wij dus het voorbeeld naar onze HR dienst. Wees niet bevreesd om dat te zeggen. Maar steekt er nu bijvoorbeeld een Vlaming bovenuit, dan is het zo. Dan zal die het worden. Maar steekt er een allochtoon bovenuit, dan zal die het ook worden, niet omdat hij allochtoon is, maar omdat hij er bovenuit steekt.

Dat is dan ook onze hoop. Het lukt niet altijd, maar het lukt wel aardig. Natuurlijk hoop ik dat er allemaal allochtonen of mensen met een handicap uit de selectie voor de opleidingsstages komen, daarom werk ik ook op de Cel Diversiteit. Tot nu toe is ons dat bijna altijd gelukt.

Een laatste aspect van zo'n specifieke actie, is dat die tijdelijk is. Slechts een half jaar. Je draait een half jaar mee als researcher op een redactie. We hopen de troefkaart van diversiteit natuurlijk uit te spelen, maar je werkt gewoon mee als medewerker. Dat is het win-win principe. De redactie heeft een goede kracht, maar die ook een extra troefkaart heeft. Na die zes maanden hoop ik dat ze mogen blijven en een contract aangeboden krijgen, maar daarna is het aan hen. Dan laten we hen los, waardoor ze niet meer in die positieve actie zitten. Maar we hopen dat ze er raken.

Dit zijn bijvoorbeeld de mensen van dit jaar. *(toont lijstje met namen)*

Vorig jaar hadden we een primeur. We hadden een blinde researcher voor het programma 'Thuis'. Ook nu hebben we kandidaten in een rolstoel, die doof of blind zijn. Ook voor een redactie is dat een uitdaging. Ik had het daarnet al over de randvoorwaarden voor de kijkers of luisteraars. Dat is voor

medewerkers ook zo. Die blinde medewerker kan niet met een gewoon toetsenbord werken. Hij heeft een brailregel nodig. Voor mensen met een rolstoel zijn er ook mobiliteitsvoorwaarden nodig. Er is nog veel werk aan dit gebouw, we zijn het wel aan het renoveren, maar er is nog veel werk. Er komt heel veel bij kijken. Maar dat zijn ook acties die we doen rond diversiteit en personeel in het algemeen. Verschillende kleine dingen. Die blinde man werkt hier bijvoorbeeld nog steeds, maar hij moet zijn blindengeleidehond hier ook kunnen uitlaten. Zo maak je je bedrijf beetje per beetje toegankelijk voor collega's met een handicap.

- Je zegt dat bij zo'n selectie de kwaliteit de doorslag geeft. En niet de afkomst...

Ja, natuurlijk. Dat is altijd zo.

- Maar is die kwaliteit dan ook evenwaardig? Ik heb stage gedaan bij Het Nieuwsblad en daar hadden we het ook even over het onderwerp. Daar zijn inderdaad ook niet veel mensen uit minderheidsgroepen. Maar meestal is de kwaliteit van die mensen minder, waardoor ze minder aan bod komen. Is dat zo denkt u?

Ik heb de indruk dat het bij ons een beetje hetzelfde is als bij iedereen. Er zijn evengoed mensen van minderheden die ervan tussen vallen. Maar ik merk wel dat er meer kwaliteit is dan vroeger. Het heeft vooral ook met onderwijs te maken hoor. Als er niet veel minderheden afstuderen is het natuurlijk wel moeilijk. En je kunt ze vaak op één hand tellen. Als er per jaar drie afstuderen en er zijn vijfhonderd mensen die op het Rits afstuderen als journalist en die solliciteren hier allemaal voor die paar jobs. Dan heb je er sowieso al niet veel die er zullen bovenuit steken. Dat is gedeeltelijk waar. Het is niet enkel het onderwijs, maar het speelt een rol. Daarom werken wij ook specifiek in de richting van het onderwijs.

Goed informeren is ook belangrijk. Dat is het derde luik, naast de acties en de scholierenacties, dat wij hebben. Wij doen heel veel gesprekken met spontane sollicitanten. Informele gesprekken, die mensen krijgen geen examen. Ik krijg hier bijvoorbeeld jongeren bij mij die beginnen met studeren of die willen journalist worden. Die komen eens praten om te kijken wat het is. Er komen soms ook mensen langs die presentator willen worden en denken dat ze de volgende dag 'Het Journaal' kunnen presenteren. En dan ben ik ook eerlijk. Maar soms komen er ook mensen met heel veel talent, waarvan ik denk: 'Met uw CV kunnen we direct op een aantal deuren gaan kloppen.' Het is niet gezegd dat ze werk hebben, maar je weet nooit. Maar er zijn ook anderen waartegen ik moet zeggen dat ze nog veel werk hebben. Maar zij zijn dan ook blij omdat ze weten waar ze moeten aan werken. Ik geef hen dan bijvoorbeeld tips. En dat is hetzelfde naar studeren toe.

Het is moeilijk om op uw vraag te antwoorden of er minder kwaliteit is. Ik zou moeten een controlegroep hebben met Vlamingen. Ik denk dat ze intrinsiek niet minder of meer talent hebben dan Vlamingen. Er is hier bijvoorbeeld een jongen geweest bij ons, Mostaffa, die tien jaar in de Volvofabriek in Gent gewerkt heeft. In zijn vrije tijd was hij met camera bezig. Voor verenigingen

filmpjes maken, Maar die was mondig en had een hele brede kijk. Dat zat in hem. Hij had het nooit gestudeerd, maar hij kwam er hier wel uit. Dus er zijn mensen die 'het' gewoon in zich hebben. Maar ik denk dat ze door een gebrek aan scholing een nadeel hebben.

- En is er vaak geen taalbarrière, bijvoorbeeld bij allochtonen?

Wij werken vooral met jongeren die hier geboren zijn en ik merk dat niet zo. Bij de oudere generatie zie je dat wel. Maar bij de jongere generaties is dat evengoed Gents of Antwerps, dan wel met soms wat woorden Turks ertussen. Maar ik merk dat de taal evenzeer bij Vlamingen een barrière is. Ook het dialect is een barrière. Bij ons moet je communicatief zijn en goed met taal omkunt, maar dat moet niet perfect zijn. Een researcher zit net onder een journalist en die gaat vooral op zoek naar thema's, mensen en onderwerpen voor programma's. Maar die is niet verplicht om live in de ether een interview te doen. En dat is het verschil met een journalist. Die moet het ook kunnen verpakken. Hij moet daarnaast ook researchen, maar hij moet het ook kunnen brengen. Dan moet je ook die stemtest halen. Dus je kunt groeien.

- Jullie hebben nu bij de VRT het Charter Diversiteit, maar heb je ook een idee van de inspanningen bij andere media, zowel audiovisueel als geschreven pers?

Ik heb daar geen goed zicht op. Tijdens debatten hoor je het wel eens van collega's van VTM of eindredacteuren van kranten bijvoorbeeld. Maar bij mijn weten zijn er niet veel die zo'n beleid hebben. Of die echt durven zeggen dat ze ervoor gaan.

Ik weet bijvoorbeeld dat Belga een poging gedaan heeft voor opleidingsstages zoals bij ons. Maar zij hebben dat maar één jaar gedaan en sindsdien niet meer. Ze zeggen wel dat iedereen welkom is, maar echt concrete acties zijn er niet, bij mijn weten. Naar personeel toe, zijn wij de enige. Vandaag werken hier bijvoorbeeld nog altijd zes mensen die uit de stages van de vorige jaren komen. Mostaffa werkt hier bijvoorbeeld al vier jaar. Ook Ludvi werkt al vijf jaar als medewerker op de nieuwsdienst en is daar een vaste kracht. Er is die blinde man, die werkt hier ook al twee jaar. Dat is wel goed. Daarmee toon je dat het via zo'n project kan. En zo tonen wij aan dat het talent er wel is. Ze hebben misschien niet de perfecte studie, maar ze zijn er wel. Je moet wel vaak roepen dat ze welkom zijn. Want het effect van uw beeldvorming beïnvloedt vaak uw tewerkstelling. De mensen denken dat ze niet in aanmerking zullen komen. Ze solliciteren dan niet omdat ze denken dat het geen zin heeft.

Op debatten krijg ik ook vaak heel veel kritiek, want het gaat over die beeldvorming. Mensen zitten met een buikgevoel. Maar ik laat die kritiek voorbij gaan, want ik moet die mensen motiveren om ook bij ons te komen werken. Heel vaak zijn de meest kritische ook heel goede mensen. Dus dat is een beetje dubbel. Intern weet je dat er nog veel werk is, maar extern krijg je dan vaak de kritiek van de andere kant. Maar dat is normaal. Het is een werk van lange adem.

Ook bij vrouwen is dat zo. Vandaag werken hier bij ons 1/3 vrouwen, het is misschien iets meer, en 2/3 mannen. Dus op dat vlak zijn we er ook nog niet. En dat komt niet omdat het niet goed gaat, want bij de instroom hebben we nu meer vrouwen dan mannen die beginnen. Maar we zitten nog met al die mannen van de jaren '60, '70 en '80 die hier nog altijd werken. Dus boven de leeftijd van 50 werken hier nog altijd 80 procent mannen. Het groeit er uit. Maar we kunnen die mensen ook niet zomaar ontslaan.

Maar als ik kijk naar het personeel, wat allochtonen betreft, dan begin ik nu pas instroom te zien. En het is nog geen tien procent hoor, maar het is wel meer dan bij anderen bedrijven. Maar de Cel Diversiteit is ook maar een duwtje. Wij hopen dat heel veel mensen zelf gaan solliciteren omdat ze weten dat ze welkom zijn. Maar we krijgen meer en meer allochtone jongeren die journalistiek studeren en daar ben ik heel blij om. Omdat die ook een goede kans maken. Ze hebben niet meer, maar ze hebben toch een voetje voor. Als ze moeten opboksen tegen een jonge creatieveling die die opleiding niet heeft, dan halen ze het wel.

- Ik denk dat in de journalistiek vooral bij buitenlandberichtgeving zo'n extra troefkaart, qua achtergrond, zeer handig kan zijn.

Ja, dat kan. Natuurlijk.

- En kan dat probleem bijvoorbeeld ook oplost worden door specialisten zoals Peter Verlinden of Rudi Vranckx die zich specifiek toeleggen op één gebied of één onderwerp?

Je zit voornamelijk met de taal, hé. Onze Oost-Europa-kenners hebben bijvoorbeeld Russisch geleerd. Rudi Vranckx heeft altijd mensen in de buurt die de taal spreken. Nu, het helpt, maar het mag op zich geen *conditio sine qua non* zijn. Je zou niet mogen zeggen: 'Je moet een handicap hebben om iets te mogen doen rond een onderwerp over een handicap of je moet Marokkaan zijn om iets te doen rond Marokko.' Dat vind ik niet. Maar het heeft natuurlijk zijn voordelen.

Mostaffa is voor een documentaire bijvoorbeeld naar Palestina geweest, samen met een collega. Je ziet natuurlijk zo dat er tegenover de blanke vrouw een cultuurverschil was. Terwijl dat voor Mostaffa heel gemakkelijk was. Het is heel moeilijk om door die 'muur' te raken. Vranckx werkt bijvoorbeeld ook al jaren in een gebied en komt er wel door. Maar Mostaffa was voor die mensen een Arabier en het was voor hem veel gemakkelijker om er door te raken. Het heeft natuurlijk ook zijn nadelen, want aan de Israëlische checkpoints werd hij volledig uitgekleeft en de vrouw niet. Er was bijvoorbeeld ook eens een camera kapot en dan was het voor hem eenvoudiger om in die taal te onderhandelen om de camera van iemand anders te kunnen gebruiken. Voor ons is zo iets moeilijker. Dus het heeft inderdaad een enorm voordeel, maar het mag geen ook geen *conditio sine qua non* zijn. Maar je algemene vraag is nu dus of diversiteit op een redactie een extra troef heeft? En dat denk ik zeker wel. Zeker.

- Dus het is nodig dat er aan gewerkt wordt?

Ja. Ik heb die voorbeelden gegeven. Ik vind dat we voor een diverse redactie moeten gaan. Als die allerlei dingen kunnen doen en goed zijn in hun vak, zal dat automatisch leiden tot meer diversiteit in de beeldvorming. En tot een beter en meer divers programma. Daar ben ik van overtuigd.

(toont nog de monitor diversiteit)

Op die manier hebben wij het eens proberen kwantificeren, om te zien hoe de situatie nu echt is. En wij zagen bijvoorbeeld dat Kanaal 2 in fictie kwantitatief het best scoorde. Maar dat kwam natuurlijk door al die buitenlandse series. Oké dat is goed, er doen veel Zuid-Afrikanen in mee. Maar het is een beetje gemakkelijk. Maar als je elke dag de 'Cosby Show' toont, heb ik niet het gevoel dat je op de goede weg bent. Als wij elke dag 'Vlaanderen Vakantieland' uitzenden, hebben we natuurlijk veel cultuur. Het is belangrijk dat je dat doet. Maar voor ons is het belangrijk om de spiegel te zijn in Vlaanderen. Dat je in Afrika de spiegel bent van de Afrikaanse bevolking is logisch. Maar dat is goedkoop.

- Zijn er bijvoorbeeld grote verschillen tussen de monitor diversiteit van 2004 en 2007?

Wel, daarmee was ik wel wat hoopvol gesteld, omdat ik daar een duidelijke evolutie zag. Je ziet dat er een verschil is. Kwantitatief zie je dat we het in die huis-, tuin- en keukenrollen beter doen. We zijn daar nog lang geen spiegel, maar we gaan wel vooruit. Zeker naar kleur toe.

- Bedankt voor het interview!

Bijlage III: Transcript interview Mehmet Koksal

Mehmet Koksal journalist voor het agentschap IPS en freelancejournalist voor het magazine MO*. Zijn specialisaties zijn minderheden in de samenleving en politieke participatie van minderheden.

Dinsdag 14 april 2009 te Vilvoorde.

- U bent dus journalist. Voor wie schrijft u dan voornamelijk?

Oké, ik ben journalist voor het agentschap IPS en ben ook zelfstandig journalist voor 'MO*' magazine. Ik ben meer bekend als journalist en blogger op het internet. Ik heb vier jaar een politieke blog gehad: 'Humeur Allochtone'. Dus ik schrijf meestal in het Frans en in het Engels. Ik ben van Turkse afkomst, dus ik vertaal veel speeches en artikels van en naar verschillende talen. Ik ben beëdigd tolk voor het Belgische gerecht voor de talen Turks en Russisch. Dus ik gebruik veel talen in mijn journalistieke beroep. En mijn specialiteit is om de politieke participatie van minderheden in België te volgen.

- Ja. Wat is uw mening over de beeldvorming van minderheden in de Vlaamse media? Worden die vaker negatief afgebeeld? Of is er eerder sprake van een onjuiste weergave van de minderheden?

Ja, voor het imago van de minderheden in de Vlaamse pers en de Vlaamse media, kan je bijvoorbeeld enkel al kijken naar het laatste onderzoek van de VVJ en de AGJPB, de Vlaamse Vereniging voor Journalisten. Ze hebben een heel gedocumenteerd rapport gemaakt.

Veertien jaar geleden waren de Vlaamse media meer gediversifieerd. De Vlaamse media heeft een slechter imago gekregen over de allochtone gemeenschap en minderheden in het algemeen. Maar als men kijkt naar het laatste rapport van vorig jaar zie je dat het imago een beetje verbeterd is, maar niet genoeg natuurlijk. Minderheden worden vaak, te vaak, in beeld genomen rond zaken van vandalisme en fait divers. Te weinig in andere, dagelijkse onderwerpen.

Er is bijvoorbeeld heel veel discussie in verband met educatieve projecten voor minderheden. Daar is veel discussie over: mogen we een specifiek netwerk opbouwen voor de minderheden, omdat de huidige Belgische infrastructuur, Vlaamse of Franstalige, geen antwoord bieden op onze specificiteit. En dat hebben we nodig. Er zijn veel debatten binnen de allochtone gemeenschap, maar de Vlaamse en Franstalige journalisten geven er weinig aandacht aan, omdat ze bijna niets begrijpen van die debatten. Het heeft te maken met de taal en met de interesse van Vlaamse journalisten over zaken die specifiek over minderheden in België gaan. Dus meestal lopen de journalisten achter de grote namen van bekende Vlamingen en bekende politici. Maar ze geven te weinig aandacht aan interessante debatten binnen een specifieke gemeenschap.

- Denkt u dat er een onwil is bij de journalisten om minderheden meer aan bod te laten komen bij dagdagelijkse onderwerpen of gewoon een gebrek aan kennis, een onwetendheid over de minderheden?

Ik heb het gevoel dat het beide is. Ten eerste is er een gebrek aan kennis, taal en cultuur. Een gebrek van integratie. Het is niet enkel in één richting. Het is een twee richtingszaak. Ten tweede heeft de Belgische maatschappij weinig goede initiatieven voor onderzoek over problemen van minderheden in België.

Neem bijvoorbeeld het onderwerp van de hoofddoek. Dat is altijd getoond als een religieus, politiek symbool van een gemeenschap die zich niet wil integreren in de Belgische maatschappij. Maar ik heb bijvoorbeeld nog nooit een artikel gelezen over de sikh-gemeenschap. Wij zijn momenteel in Vilvoorde en er is hier een grote sikh-gemeenschap, een religieuze gemeenschap. Zij komen uit India en Pakistan en bij hen dragen mannen een hoofddoek. Het zou heel interessant zijn om een artikel te maken over hoe deze maatschappij in Vilvoorde, dus de sikh-gemeenschap, leven met hun hoofddoek in de Vlaamse gemeenten. Dus het probleem van de Vlaamse media is dat men altijd in één richting hun job doet. Men moet onderzoeken. Men moet vragen stellen en het woord geven aan verschillende groepen om te laten zien hoe het gaat met de andere culturen en zo verder.

- Een verwijt dat je ook vaak hoort, is dat de media bij allochtonen vaker de nationaliteit vermelden dan bij Vlamingen. Wat vindt u daarvan?

Ik heb er geen probleem mee. Het is natuurlijk een beetje moeilijk. In de politieke sfeer zegt men altijd dat er geen minderheden zijn. Iedereen is Vlaams. En ten tweede zijn er geen verschillende culturen. Maar als men kijkt naar de media, zien we dat het niet zo is.

Ik ben bijvoorbeeld Mehmet Koksal en dat zal altijd zo zijn. Ik blijf altijd een Turk in de ogen van de Vlaamse kijkers, journalisten en politici. Het is niet normaal als men spreekt over integratie en spreekt over 'vervlaamsing' van de allochtone gemeenschap in de Vlaamse maatschappij. Dan heb ik het gevoel dat het een beetje een racistische mening is van de redacteur.

Oké, mijn naam is Mehmet, ik ben in Brussel geboren en ik heb Turkije gekend als een vakantieplaats. Ik weet niets meer over Turkije dan over Spanje of Italië. Maar ik heb er geen probleem mee om mezelf als een Turk of Belg te laten zien. Ik heb geen probleem met het feit dat er veel culturen zijn. Volgens mij is het een rijkdom om verschillende culturen te hebben. Ik ben blij dat ik behoorlijk Nederlands spreek. Ik ben Turk, maar ook een Franstalige Brusselaar en ik woon in een Vlaamse gemeente. Maar ik ben ook blij dat ik Turks en Russisch spreek. Ik zal de verschillende talen ook doorgeven aan mijn vrienden, aan mijn zoon en familie. Ik ben niet alleen Vlaams, of alleen Belg. Ik ben meertalig en multicultureel. En ik ben daar blij mee.

- Wat je ook vaak hoort, is dat minderheden minder als expert in beeld komen. Als men bijvoorbeeld in het journaal een expert aan het woord laat is dat vaak een Vlaming en vaak een man. Vindt u dat dat klopt?

Als je kijkt naar het rapport van de VVJ, is het inderdaad zo. Maar het heeft misschien te maken met 'Le carnet d'adresse d'un journaliste', zoals men in het Frans zegt. Het adresboek van een professionele beroepsjournalist. Als ik kijk naar mijn eigen adresboek, heb ik vele experts van verschillende origine, groeperingen en gemeenschappen. Maar als je kijkt naar het adresboek van sommige collega's, dan zie ik dat er slechts enkele experts zijn. En dat die vaak bekende experts zijn. Dan is het altijd dezelfde expert die spreekt over telkens hetzelfde thema. En dan is het als het ware een vicieuze cirkel. Het is altijd dezelfde persoon die spreekt, uit eenzelfde gemeenschap en altijd over dezelfde onderwerpen. Dat is een vicieuze cirkel volgens mij. En ik ben daar tegen aan het vechten.

- Hoe bedoelt u dat? Hoe doet u dat dan?

Ik ben zelf journalist en ik doe zelf mijn werk zonder beperkingen. Ik neem niet altijd dezelfde expert of ik geef het woord aan iemand die, wat mij betreft, meer weet over de gemeenschap, maar niet bestempeld is als een onderzoeker van de KUL of de VUB. Iemand die op het veld staat en werkt met allochtone groepen is voor mij ook een expert. Natuurlijk zegt men altijd dat een universiteitsonderzoeker neutraler is dan iemand die op het veld werkt. Maar voor mij doet dat er niet toe. Ik lees ook sommige berichten waarvan ik vind dat ze helemaal niet juist zijn. Voornamelijk als men zoekt naar wat er gebeurd is, in een gemeente waar veel allochtonen wonen.

- Klopt het volgens u dat er te weinig mensen van een minderheid zelf journalist zijn? En dat dat misschien ook een oorzaak is van de negatieve beeldvorming van minderheden?

Ik ben natuurlijk een slecht voorbeeld voor dit thema. Maar ik vind dat er twee problemen zijn. Ten eerste zijn de Belgische redacties helemaal gesloten. Ze geven de indruk dat ze het perfecte bedrijf zijn. Het perfecte bedrijf moet multicultureel zijn, moet meertalig zijn en zo verder. Maar de Belgische redacties, de journalistieke sector, blijft spijtig genoeg een blanke redactie met dezelfde profielen van journalisten. En dat moeten we veranderen, als we een betere beeldvorming van de problemen van minderheden willen. Mensen die veel weten over de gemeenschap moeten ook op een redactie aanwezig zijn. Dus ten eerste zijn de redacties te gesloten voor een divers personeel.

Het tweede probleem is dat het beroep van journalist niet aantrekkelijk genoeg is voor iemand van een minderheid. Daarmee bedoel ik dat voor ons, voor de minderheden, het belangrijkste economische succes is. Men moet er voor zorgen dat je een grote wagen hebt en een grote woning. En dat men rijk wordt. Het is helemaal niet belangrijk of je intelligent bent of niet. Je rijkdom is een bewijs dat je intelligent bent. En dat is een verkeerde visie binnen de minderheden. En waarom is dat

zo? De minderheden zijn een veertigtal jaren geleden naar België gekomen om economische redenen. Hun eerste doel was om rijk te worden en te tonen dat ze een verstandig en intelligent persoon zijn. Maar de tweede en derde generatie allochtonen van vandaag zijn helemaal veranderd. Ze hebben meestal een goede opleiding genoten. Ze zijn dokter, politicus of journalist en ze zijn minder geïnteresseerd in het economische aspect van integratie. En dan heb je natuurlijk een culturele kloof tussen de eerste generatie en de tweede en derde generatie. Omdat de eerste generatie van allochtonen niet begrijpt waarom hun kinderen niet geïnteresseerd zijn in de economische toestand van de familie. Dat heeft volgens mij te maken met het goede onderwijssysteem in België.

- Ik studeer nu zelf journalistiek aan de universiteit van Gent en ik merkte toch dat er in mijn richting slechts één iemand van een andere afkomst zat. Moet er dan ook niets gebeuren aan de opleidingen? Om meer mensen uit minderheden aan te trekken naar die opleidingen?

U bedoelt dat men het programma moet veranderen?

- Nee, niet direct het programma veranderen, maar misschien de opleiding bekender maken bij de minderheden? Misschien zijn de minderheden niet op de hoogte van de kansen bij een beroep als journalist?

Het beroep van journalist is gewoon niet zo aantrekkelijk. Want de job is niet zo lucratief als vele andere jobs. Als u bijvoorbeeld een frituur of een winkel opent, verdient u meer dan een gewone freelance-journalist. Om te investeren in journalistiek in België moet je de passie hebben voor informatie, beeldvorming en integratie. En ook de wil hebben om uw gemeenschap te veranderen, om beter over uw gemeenschap te informeren. Je wordt nooit journalist om rijk te worden, een mooie woning of wagen te hebben. Daar ligt het probleem. Misschien moeten we aan de minister van financiën of begroting vragen om meer subsidies of financiële steun te geven aan journalisten. Het probleem om een meer specifiek publiek aan te trekken in het personeel, heeft meer te maken met de visie van een gemeenschap over een beroep. En journalist is niet het beste beroep voor minderheden.

- Ja. Is er volgens u een verband tussen de aanwezigheid van minderheden in het productieproces, met andere woorden het feit dat er minder mensen van minderheden journalist zijn, en de beeldvorming over die minderheden in die media?

Natuurlijk. Er is een directe oorzaak, denk ik.

De beeldvorming wordt bijvoorbeeld ook slechter en slechter aanvoeld door minderheden, hoewel het niet zo is. Het tweede rapport van de VVJ toont dat het imago van minderheden is verbeterd. Maar dat is niet het gevoel dat de gemeenschap heeft. Het gevoel is dat het imago slechter is en de journalisten altijd geobsedeerd zijn door de sensationele zaken en het slechte nieuws van onze gemeenschap.

Maar kijk, ik ben ook journalist en ik ben ook zo, hé. Ik ben altijd geïnteresseerd in de scoop en eigenlijk in het slechte nieuws. Ik heb helemaal niets aan het goede nieuws. Het beroep van een journalist houdt nu eenmaal voornamelijk in dat je slecht nieuws brengt. Wij vertellen bijvoorbeeld waarom een trein vertraging heeft en we maken geen nieuws als de trein op tijd gekomen is. Een journalist is als het ware een verslaggever van slecht nieuws. Maar als het natuurlijk altijd slecht nieuws is, geef je ook het imago dat er een specifiek probleem is met een bepaalde gemeenschap. Ik vind het niet zo eenvoudig om uit te leggen.

- U zegt dus dat de beeldvorming in de ogen van de minderheden verslecht is. Maar zou die dan niet kunnen verbeteren als er meer mensen van minderheden journalist worden, zoals u? Omdat die misschien meer achtergrond hebben en de problemen beter kunnen kaderen en uitleggen.

Ja, maar we moeten ook de ruimte hebben om alles te publiceren. We moeten de uitnodiging krijgen van bijvoorbeeld VRT of VTM om alles te komen uitleggen. Maar de grote massamedia zijn gesloten. Wij hebben geen andere keuze dan naar het internet te gaan of kleinere publicaties door te sturen. Maar het heeft maar een klein effect tegenover die andere boodschappen van de massamedia.

- En denkt u dat de minderheden zelf willen dat de situatie verandert? Dat de beeldvorming beter wordt?

Wat bedoelt u?

- Denkt u dat minderheden zelf vinden dat die beeldvorming ten onrechte zo slecht is?

Ze denken dat wel, maar het rapport toont dat het imago is verbeterd. Maar het heeft te maken met de internationale context van beeldvorming. De minderheden zijn natuurlijk meer geïnteresseerd door hun media en minder door de Vlaamse of Franstalige media. Het heeft te maken met het aanbod in die media. In Vlaamse kranten is er bijvoorbeeld te weinig ruimte om iets te brengen over culturele minderheden. En daarom is er een probleem en gaan mensen de media uit landen van hun origine gebruiken. Om zo beter informatie te krijgen.

In de ogen van de minderheden is het imago dat de Vlaamse media van de minderheden tonen, heel slecht. Dat is zo. En vice versa. Het imago van de minderheden is slecht in de ogen van de Vlaamse journalisten. Maar het imago is verbeterd als men het vergelijkt met het rapport van veertien jaar geleden.

Maar wat moeten we doen? Misschien meer praten, maar ja ik heb ook geen magisch idee. We moeten meer studeren en onderzoeken. Talen leren en zich integreren. Iedereen moet een inspanning doen om elkaar te kennen.

- De VRT heeft bijvoorbeeld het Charter Diversiteit waarmee ze een inspanning doen. Denkt u dat zo'n charter effect heeft?

Het echte effect van zo'n charter is een wettelijk effect. Men heeft zo'n charter om te zeggen aan uw personeel dat u een divers bedrijf bent en iedereen stimuleert. Maar de realiteit, de aanpassing van zo'n charter heeft te maken met de individuen in de bedrijven. Ik vind het jammer dat er nog te weinig journalisten van allochtonen afkomst zijn bij de VRT. Het Charter Diversiteit is zeker een goede zaak. En ik vind persoonlijk dat elk bedrijf, privé of publiek, een charter diversiteit moet hebben. Het zou een goede stap zijn als ook het Vlaamse parlement en de andere parlementen een charter hebben. Elk bedrijf moet een charter hebben en zich laten inspireren door de teksten van de Verenigde Naties over gelijkheid van personen.

Dan is er inderdaad een mogelijkheid om onze maatschappij beter te beschermen tegen racistische uitlatingen en activiteiten. Maar het is misschien ook tegen de cultuur van het liberalisme. Iedereen doet wat hij wil. Een uitspraak als 'ik ben racist en ik moet aan niemand iets verantwoorden' moet ingetoomd worden. Als je in België woont, zijn er waarden die je moet waarderen. De rechtse partijen hebben het daar altijd over, maar de waarden gelden voor alle personen. Onze waarden, van Westelijke civilisatie, is die van democratie, pluralisme, diversiteit en zo verder. Er zijn ook specifieke waarden, zoals de vrijheid van meningsuiting of de vrijheid van godsdienst. Die zijn opgenomen door de Verenigde Naties.

- Ik heb het idee dat het probleem van het tekort aan minderheden als journalist bij buitenlandberichtgeving nog belangrijker is. Om een voorbeeld te geven: de problematiek in Gaza een tijdje terug. Dan lijkt het mij misschien beter om te werken met plaatselijke correspondenten die meer op de hoogte zijn van de situatie, dan met Vlaamse journalisten die ter plaatse gaan en verslag uitbrengen.

De situatie in de Gaza strook is zo complex geworden dat er geen neutrale mensen meer zijn, die uw verslag kunnen helpen voorbereiden. Het idee om het nieuws voor te bereiden met iemand uit de streek, is zeker goed. Maar hoe doe je dan de *fact-checking*? Je moet altijd de informatie controleren voordat je het mag publiceren. Deze thematiek is te boeiend en te warm om een correcte berichtgeving te maken. Maar als u geïnteresseerd bent in lokaal nieuws, kunt u dat inderdaad beter doen in samenwerking met een lokaal iemand.

- Kunnen journalisten zoals Rudi Vranckx dat probleem verhelpen? Met andere woorden iemand die zich helemaal specialiseert in een bepaald thema of gebied. Kan dat een oplossing zijn? Omdat die dan ook wel misschien meer op de hoogte is van de situatie.

Ik ben een grote fan van de informatie van Rudi Vranckx. Dat is misschien de toekomst van de journalisten. Iedereen moet zich specialiseren in een specifiek thema. Als je bijvoorbeeld houdt van sport moet je alles weten over jouw ploegen, de spelers en de business van het voetbal.

Ik ben bijvoorbeeld gespecialiseerd in de politieke participatie van minderheden in België. Dus ik volg elke stap van kandidaten uit minderheidsgroepen bij de verkiezingen. Ik moet alles leren, volgen en schrijven om een juiste visie te hebben. Om het laatste nieuws te hebben. Als er iets groots gebeurt, ben ik ook de eerste om dat te melden.

De toekomst ligt echt in de specialisatie van journalisten. Al de andere, de deskjournalisten of mensen die zich baseren op persagentschappen zullen volgens mij binnen nu en twintig jaar verdwijnen. Omdat de computers alles zullen voorbereiden.

- Dus u vindt dat er nog een hele weg af te leggen is wat de beeldvorming betreft en ook het aantal minderheden die journalist zijn? Er is nog veel werk aan de winkel?

Ja, er is nog veel werk. We moeten nog veel leren en studeren.

Ik ben een voorstander van de vrijheid van meningsuiting. We moeten iemand ook het recht geven om zich te verdedigen. Dat is de basis van de journalistiek.

- Hartelijk bedankt.

Bijlage IV: Transcript interview Flip Voets

Flip Voets is secretaris-generaal en ombudsman van de raad voor de journalistiek.

Woensdag 15 april 2009 in het IPC te Brussel.

- Wie of wat beschouwt u zelf als minderheidsgroepen?

Als we het over minderheden hebben, hebben we het eigenlijk over wat we noemen de zichtbare minderheden. Dat zijn mensen, migranten en hun afstammelingen, uit derde wereldlanden en landen waarvan de cultuur niet zo nauw aansluit bij die van ons. Er was de migratie in de jaren '70, vooral uit Turkije en Marokko. En de jaren daarna ook uit andere landen en uit het Zuiden, zoals Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Ik denk dat dat algemeen beschouwd wordt als minderheidsgroepen.

- En worden bijvoorbeeld mensen met een handicap ook niet als minderheden beschouwd?

Ja, ja.

- Het gaat niet enkel om etnisch-culturele minderheden, maar minderheden in het algemeen. Dus bijvoorbeeld mensen met een handicap of holebi's.

Ja, holebi's ook. Maar dat is hetzelfde als bij vrouwen, hé. En dat is dan geen sociologische minderheid. Maar politiek gezien zijn vrouwen misschien wel nog steeds een minderheidsgroep. Groepen die te weinig aanwezig zijn of ondergerepresenteerd zijn.

Maar ik dacht dat het toch voornamelijk ging over wat men dan etnisch-culturele minderheden noemt.

- Mja, het gaat eigenlijk over alle minderheden, maar de etnisch-culturele minderheden komen natuurlijk het meest aan bod. En wat is uw mening over de beeldvorming van die minderheden in de Vlaamse media?

Hebt u het dan over die etnisch-culturele minderheden of minderheden in het algemeen?

- In het algemeen.

Ja, algemeen denk ik dat er een zeer grote evolutie is. Zowel wat de aanwezigheid van vrouwen betreft in de media in de eerste plaats. Maar ook van holebi's, denk ik. Ik denk dat daar een grote evolutie is gebeurd in de laatste twintig tot dertig jaar. Ik ben in de jaren '70 zelf begonnen op de nieuwdienst van de toenmalige BRT en toen waren er nog maar enkele vrouwen aanwezig. Dus je ziet dat zeker naar representatie toe, het aandeel vrouwen is toegenomen en ik bedoel dan presentatie van het journaal of reporters ter plaatse. Dat is nu in evenwicht.

Ook de berichtgeving over holebi's is toch anders dan twintig tot dertig jaar geleden. Maar het heeft ook te maken met de wetgeving die veranderd is en de moraal in het algemeen.

Wat de etnisch-culturele minderheden betreft, denk ik dat er nog steeds een grote achterstand is. Dat men er daar niet in geslaagd is om, in tegenstelling tot vrouwen en holebi's, om die een waardige plaats te geven op de redactie en ook niet in de beeldvorming.

- En hoe komt dat, denkt u? Is dat een soort onwil bij de journalisten om de situatie weer te geven zoals ze is? Of eerder een onwetendheid over wat er bij die minderheden speelt?

Ik denk niet dat er sprake is van onwil, integendeel. Er zijn nogal wat pogingen om daar over te berichten. Ik bedoel om daar op een positieve manier over te berichten. Maar je kunt er niet omheen dat het aantal journalisten en medewerkers, van het nieuws en andere programma's, van allochtone origine toch nog altijd zeer beperkt is. Ik denk niet dat het één procent is. Dat is dus een zware onderrepresentatie.

Ik denk dat je de etnisch-culturele minderheden in Vlaanderen kan schatten op tien procent. En in de media is dat zeker geen tien procent, hé. Dat maakt dat er heel wat redacties nog steeds integraal uit 'witte' mensen bestaan. De allochtoon van dienst is dan zo de echte 'allochtoon van dienst'. Er is echt een sfeer op een redactie die uitgaat van een witte meerderheid, om het zo te zeggen. Wat dan ook een wij-zij perspectief tot gevolg heeft.

Je stelt vaak ook vast dat, als er over allochtonen gepraat wordt, er over zij wordt gepraat. Terwijl er natuurlijk ook kijkers of lezers zijn die eigenlijk ook wij-mensen zijn. Maar men staat daar niet bij stil. Het is geen slechte wil, het is gewoon de samenstelling van de redactie. Die heeft ook tot gevolg dat het aantal bronnen in die groepen zeer beperkt is. Men heeft veel moeilijker toegang tot die groepen, waardoor de berichtgeving over die groepen dan toch ook weer gekleurd is door die andere bronnen. Het is een vrij complex geheel, wat dus maakt dat de beeldvorming en de representatie in de berichtgeving gekleurd zijn door het te weinig aanwezig zijn van de allochtonen in de journalistiek en op redacties.

- Zijn er volgens u verschillen in de representatie tussen nieuwsuitzendingen en andere soorten programma's zoals quizzen of talkshows?

Ik heb daar geen onderzoek naar gedaan of over gelezen. Ik weet het niet. Je ziet dat er af en toe een poging wordt gedaan om toch allochtonen uit te nodigen in een talkshow of bijvoorbeeld in een fictieprogramma. Maar dat blijven toch eigenlijk zeer uitzonderlijke situaties. Het is nog altijd niet goed, als je het vergelijkt met Groot-Brittannië in de eerste plaats. Maar ook Nederland en Frankrijk. Daar krijg je toch een veel meer divers aanbod te zien.

- Een verwijt dat je vaak hoort, is dat de media bij allochtonen vaker de nationaliteit vermelden, terwijl dat niet nodig is voor het bericht. Klopt dat volgens u en is het beter om die niet te vermelden, als het niet relevant is voor het bericht?

Er is een aantal jaren geleden een richtlijn goedgekeurd door de, toen nog, journalistenvereniging. Waar er eigenlijk werd gevraagd om de etnische origine enkel te vermelden als het relevant was. Je kunt je natuurlijk afvragen wanneer het relevant is. Dat is natuurlijk een ruime marge. Wat relevant is voor de ene, is dat misschien niet voor de andere. Het nadeel van de origine niet te noemen is soms dat het publiek de indruk krijgt dat men zaken wil verzwijgen.

Ik zal een voorbeeld geven van enkele jaren terug. Op de website van De Standaard is ooit het bericht gekomen dat enkele mensen op de metro in Brussel overvallen en beroofd werden. Hun handtas werd gestolen en dat ging met wat geweld gepaard. Er waren een viertal daders opgepakt. En onmiddellijk kwamen er bij De Standaard reacties dat ze 'weeral niet mochten zeggen dat het Marokkanen waren', terwijl het autochtonen waren die de diefstallen hadden gepleegd.

Soms is het dus misschien wel beter om de origine te melden. Het is een vrij moeilijk debat. Maar ik stel mezelf soms ook wel de vraag. Moet je bij een ordinair crimineel feit, want daar gaat het meestal over, dan zeggen dat het een Marokkaan was? Als er bijvoorbeeld in wijken van Brussel jongeren amok maken en dat zijn allemaal jongeren van een andere origine, dan vind ik dat wel relevant. Dan moet je dat niet verzwijgen. Of als er een radicalisering is bij bepaalde groepen, denk ik dat het wel relevant kan zijn om de origine te melden. Maar het is dus een moeilijk thema.

- De Raad voor de Journalistiek heeft dus een richtlijn aangenomen. Merkt u dan ook dat er verbetering is?

Dat klopt niet volledig. Die richtlijn is al van '95, die is dus al goedgekeurd door de journalistenvereniging meer dan vijf jaar voor de raad is opgericht. Maar wij hebben die wel mee opgenomen in het geheel van richtlijnen. Je stelt vast daar toch wel evolutie is. Men is een aantal jaren voorzichtig geweest bij het vermelden van origine. Maar daarna zag je dat er toch wel opnieuw opener over origine wordt bericht.

Maar het blijft een moeilijk criterium om te beslissen of het relevant is of niet. Het is duidelijk dat het in een aantal gevallen totaal irrelevant is en dan zou het nooit moeten gebeuren. Maar in een groot aantal andere gevallen kun je erover discussiëren. Misschien moet het dus de ene keer wel en de andere keer niet, maar het blijft toch een vaag gebied. Een grijze zone.

- Wat je ook vaak hoort, is dat minderheden minder als expert aan bod komen. Bijvoorbeeld een allochtone advocaat die in een journaal uitleg komt geven over een onderwerp dat totaal niets met racisme of minderheden te maken heeft. Klopt dat volgens u en wat is daar dan de oorzaak van?

Ik denk dat dat zeker klopt, maar het is natuurlijk ook zo dat de meeste experts blanken zijn. Hebt u bijvoorbeeld veel allochtone profs?

- Neen.

Welja, de media zijn natuurlijk ook een reflectie van de maatschappij. En je kunt dat ook niet forceren. Men doet wel inspanningen. Er is nu bijvoorbeeld een lijst opgemaakt met allochtonen die aan het woord kunnen komen. Maar je stelt toch vast dat als media beroep doen op bepaalde experts, en die kunnen het goed uitleggen, dat de media bij hen zal blijven hangen. En ik denk dat je dat de media ook niet kan verwijten. Men is echt op zoek naar een aantal mensen die over economie, sociale zaken of de beurs op een korte en een duidelijke manier kunnen uitleggen waar het over gaat. De mand is ook niet zo goed gevuld, hé.

Ik denk dus dat dat ook meer een weerspiegeling is van de toestand in de maatschappij. Dat is hetzelfde met acteurs. Ik ken bijvoorbeeld ook niet veel allochtone acteurs. Als je bijvoorbeeld zou kijken bij de opleidingen van het Rits, zou je zien dat daar ook relatief weinig allochtone mensen zijn die een acteursopleiding volgen. En dat reflecteert zich natuurlijk in wat je in de media te zien krijgt, hé.

- Ik vind persoonlijk dat bij buitenlandberichtgeving de aanwezigheid van journalisten die uit een minderheid afkomstig zijn, nog belangrijker is. Als het bijvoorbeeld gaat over berichtgeving over de Gaza-strook zoals een tijdje terug, lijkt het me misschien beter om te werken met plaatselijke correspondenten die een betere achtergrond hebben van de situatie en daardoor misschien een betere berichtgeving kunnen verzorgen. Wat vindt u daarvan? Of vindt u dat journalisten als Rudi Vranckx of Peter Verlinden, die echt gespecialiseerd zijn in een bepaald thema of gebied, een voldoende oplossing kunnen bieden?

Je noemt daar nu twee namen. Maar ik denk dat als het gaat om echt gespecialiseerde journalisten, dat de kleur er niet zozeer toe doet. Op voorwaarde dat die inderdaad ingewerkt zijn in het onderwerp en voldoende contacten hebben. Maar het is ongetwijfeld ook zo dat allochtonen vaak een kwaliteit hebben die soms meer aanwezig is dan bij de meerderheden zeg maar. Al is het bijvoorbeeld maar de kennis van het Arabisch, wat nu toch heel belangrijk is in de buitenlandse berichtgeving. Er zou dus misschien inderdaad meer beroep kunnen gedaan worden op de knowhow die bij die groepen bestaat. En je ziet dat dat vrij weinig gebeurt.

- Denkt u dat er een verschil is in de berichtgeving tussen de geschreven pers en de audiovisuele pers?

Over dat onderwerp? Dat denk ik niet nee.

- Over de berichtgeving in de geschreven pers en de audiovisuele pers.

Ik denk niet dat er fundamenteel een verschil is. Je vindt uiteraard misschien wel een nuanceverschil. De geschreven pers valt bijvoorbeeld nog uiteen in de populaire pers en de kwaliteitspers. Maar ik denk dat grosso modo het beeld wel hetzelfde is.

- En schuilt er geen groot gevaar in het internet, omdat daar zowat iedereen auteur is? En de nuance die journalisten vaak wel hebben dan wegvalt.

Ja, maar dat is niet enkel voor dit onderwerp het geval. Dat is voor alle andere ook het geval. Integendeel zelfs denk ik, want het internet biedt ook een groot aantal mogelijkheden. Het geeft bepaalde groepen de mogelijkheid om op een vrij eenvoudige en goedkope manier haar stem te laten horen, ook minderheden. Ik denk aan een aantal websites zoals Kif Kif of die van het Minderhedencentrum tot radicaal Islamitische websites. Maar goed, ze kunnen daar toch hun stem laten horen, waar ze dat in de meerderheidsmedia of de klassieke media niet kunnen. Het internet heeft dus zowel negatieve als positieve kanten.

- En is het volgens u dan nodig dat de meerderheidsmedia wel meer plaats maken over berichtgeving over minderheden? Of kan het probleem ook opgelost worden door specifieke minderhedenmedia, zoals het magazine Joods Actueel bijvoorbeeld?

Ik denk dat het geen of-of verhaal is, maar een en-en verhaal. Minderheden moeten natuurlijk ook hun eigen stem hebben via hun eigen media of hun eigen kanalen, zoals internet. Maar dat belet natuurlijk niet dat ook de klassieke media, die pretenderen over alles te berichten, dat die ook plaats moeten maken voor berichten over minderheden en ook minderheden aan het woord moeten laten.

- U hebt het daarnet al onrechtstreeks gezegd, maar bent u van mening dat de vertegenwoordiging van minderheden in het productieproces niet representatief is met hun vertegenwoordiging is in de maatschappij?

Inderdaad, verre van zelfs. Er is nog een enorme achterstand in te halen.

- En is dat voor de verschillende minderheden zo of dan voornamelijk voor de etnische minderheden?

Wel, ik zei het al. In het begin zei ik dat wat de vrouwen betreft, wat je dan een sociologische minderheidsgroep zou kunnen noemen, in aantal een enorme vooruitgang is geboekt. Je ziet nu toch zelfs al vrouwen die echt verantwoordelijke posities hebben in media. Wat holebi's betreft, denk ik dat er ook een vooruitgang is gebeurd. Maar je zit natuurlijk met de etnisch culturele minderheden die sterk ondervertegenwoordigd zijn.

- En wat is daar de oorzaak van denkt u?

Ik denk dat er verschillende oorzaken zijn. Ik sprak daarnet over Engeland, Nederland en Frankrijk en daar zijn er veel minderheidsgroepen die afkomstig zijn uit de ex-kolonies. Denk maar aan de Surinamers in Nederland of mensen uit Pakistan in Engeland. In Frankrijk idem dito. Dat zijn dan natuurlijk mensen die dan naar het moederland, om het zo te noemen, gekomen zijn en die daar veel

gemakkelijker aansluiting vonden. Ze kenden niet alleen de taal, maar ook de cultuur. Want die hadden ze al meegekregen op school in de kolonies. Terwijl wij onze minderheden zijn gaan halen in landen die totaal geen binding hadden met België, zoals Turkije en Marokko. En ook andere landen. Er is dus al een grotere kloof te overbruggen. Bovendien zie je dat een land als Engeland ook zeker intellectuelen onder die minderheden is gaan halen in India of in het Caribische gebied. Bij ons is dat minder het geval. Dat is pas de laatste jaren het geval. Nu zie je bijvoorbeeld dat er bij de politieke vluchtelingen ook intellectuelen zitten. Maar in de jaren '70 en '80 kwamen die minderheden uit de meest achtergestelde gebieden, bijvoorbeeld uit het Rifgebergte in Marokko.

Er is dus niet alleen die politieke kloof met België, maar die mensen waren nog eens achtergesteld in hun eigen land ook. Dat maakt dat die groepen een veel grotere inhaalbeweging te maken hebben. In Engeland heb je bij wijze van spreken mensen uit minderheidsgroepen die van vandaag op morgen op de BBC kunnen gaan werken. Ze spreken perfect Engels, hebben hun volledige leven naar de BBC World Service geluisterd en denken als het ware ook Brits. Er is geen enkele Marokkaan of Turk die hier binnenkomt en Belgisch denkt, wat dat dan ook moge wezen. Ze kennen noch de taal, noch de cultuur. Er is een veel grotere kloof te overbruggen.

Ten tweede denk ik dat er ook algemeen kan geconstateerd worden dat ons integratiebeleid van de jaren '70 en '80 gefaald heeft. Inburgeringcursussen zijn bijvoorbeeld maar iets van de laatste jaren. Vroeger kwamen migranten hier aan en werden zij als het ware van de één op de andere dag naar de mijnen gestuurd. Na tien of twintig jaar spraken die de taal nog steeds niet. Met het gevolg dat zich dat herhaalt in de tweede generatie. Daar is er dan ook nog eens een achterstand.

Het integratiebeleid is zich pas de laatste jaren actiever gaan bezig houden met die groepen. En dan zie je de gevolgen natuurlijk in het onderwijs, in de opleiding. De universiteiten hebben ook geen representatief beeld van minderheidsgroepen. Journalisten- en acteurs- of produceropleidingen. Maar dat zijn natuurlijk de mensen die in de media terecht komen. Dus je kunt de media niet verwijten dat ze discrimineren bij wijze van spreken, als er geen of nauwelijks instroom is. In die zin zijn de media ook een beeld van wat er in de maatschappij op dat vlak is fout gelopen. Van wat de problemen zijn in de maatschappij.

- U had het daarnet over die opleidingen en dat klopt volgens mij zeker. Ik studeer zelf journalistiek en in mijn richting zat slechts één iemand van een andere origine.

Wel dat is nog veel. Ik geef nu vijf of zes jaar les op drie verschillende plaatsen en ik heb er in die jaren maar twee of drie gehad.

- Denkt u dan niet dat de opleiding bekender moet gemaakt worden bij de minderheden?

Je merkt ook wel dat degenen die het uit die groepen maken, niet meteen naar dergelijke opleidingen gaan. Omdat men denkt meer prestige te halen uit iets dat meer opbrengt. Velen willen via een opleiding zeer rijk worden en in de journalistiek zijn de kansen daarop niet echt groot. Dus er is ook

wel een probleem bij de verwachtingen van dat beperkte aantal mensen die toch doorstoten naar de universiteiten.

- Dan kom ik eigenlijk tot mijn centrale vraag, namelijk of er volgens u een verband bestaat tussen de aanwezigheid van minderheden in het journalistieke proces en de berichtgeving over die minderheden?

Ja! Ongetwijfeld. Natuurlijk.

- En is dat dan omdat u denkt dat die minderheden anders werken of gewoon een bredere basis hebben over onderwerpen?

Het geeft ten eerste al een andere toegang tot de bronnen. Als er bijvoorbeeld rellen zijn in Brussel, dan komt het vaak voor dat blanke journalisten en cameramensen met stenen worden bekogeld omdat zij als 'de vijand' worden beschouwd. Het is ongetwijfeld zo dat mensen die de taal spreken en misschien verre familie hebben in die groepen, gemakkelijker toegang hebben tot die bronnen. Bij rellen zie je dat 'witte' journalisten bij de politie of sociale werkers uitleg gaan vragen, die dan de tussenpersoon spelen en de stem van de relmakers laten horen. Dus ik denk dat het direct een ander beeld zou geven, een meer volledig beeld. Een genuanceerder beeld ook. Dat geldt ook voor heel veel zaken.

Denk maar aan de herrie rond Abou Jahjah enkele jaren geleden. Die werd voorgesteld als de duivel, terwijl de man vorig jaar door het Hof van Beroep is vrijgesproken. Er was niets van aan. Wel, hadden de media misschien meer mensen gehad met gevoeligheden langs die kant, dan was die berichtgeving anders geweest. Ik zeg niet dat alle blanke journalisten bevooroordeeld waren. Er zijn ook journalisten die ook de andere klokken laten luiden. Maar op de redactie had je toch een discussie die je niet zou gehad hebben als er een veel meer divers personeel zou zijn.

Denk bijvoorbeeld ook aan de beeldvorming van de Islam. Hoe kun je nu over de islam volledig berichten als er op je redactie niet iemand is die tenminste een Islamitische achtergrond heeft? Hij moet daarom niet zelf moslim zijn, want op redacties zijn het meestal allemaal vrijdenkers. Maar een Islamitische achtergrond hebben. Anderen moeten lang studeren om daar te kunnen ingaan. Er zijn zoveel onderwerpen die vandaag brandend actueel zijn en waarover wij toch berichten vanuit een eenzijdige kijk. 'De kijk van de witte meerderheid'.

Als je bijvoorbeeld kijkt bij de BBC, zie je toch dat daar een veel completer beeld is van programmapresentatoren, programmamakers en journalisten. En dat je daar natuurlijk ook een veel ruimere en vollediger kijk hebt op een onderwerp. Dat is ook hetzelfde met de Amerikaanse bladen.

- Dus een meer divers personeelsbestand zou voor een vollediger of evenwichtiger beeldvorming zorgen?

Uiteraard, dat is toch de evidentie zelf. Dat was toch ook zo met vrouwen. Het nieuws is veranderd door de aanwezigheid van vrouwen. Dat wil niet zeggen dat al die mannen voordien allemaal slecht

waren of dat die antivrouw waren. Maar er komen gewoon andere onderwerpen en er is een andere manier om naar de zaken te kijken.

- Denkt u dat mensen uit een minderheidsgroep de zelfde kwaliteiten kunnen hebben als mensen uit een meerderheidsgroep zeg maar?

Ik zal een voorbeeld geven. Ik heb nu zelf net stage gedaan bij Het Nieuwsblad en daar zijn ook heel weinig mensen van allochtone afkomst of mensen met een handicap aanwezig. En op een bepaald moment praatte ik daarover met collega's en die vertelden dat er wel inspanningen gedaan worden, dat die mensen wel welkom zijn, maar dat de kwaliteit gewoon lager is. En dan neemt men natuurlijk liever iemand anders aan.

Wel, dat klopt. Ik heb u de oorzaken gegeven waarom er zo weinig instroom is. En die hebben te maken met redenen die buiten de media liggen. En het is dus inderdaad wel zo dat je bij de instroom moet vaststellen dat men onvoldoende de taal kent, om maar iets te zeggen. Taal is een essentiële vereiste om te communiceren. Ik denk dat dat een tijdelijk probleem is hoor. Dat zal na verloop van tijd wel opgelost raken. Dat zie je trouwens ook in het buitenland. Langs de andere kant is men misschien soms ook wel wat te streng hoor. Als iemand bijvoorbeeld een taalfout maakt die typisch is voor allochtonen, Turken hebben bijvoorbeeld vaak problemen met de lidwoorden, dan gaat men dat onmiddellijk als een enorme fout bekijken. Terwijl wanneer een Vlaming dialect spreekt, dat direct met de mantel der liefde wordt toegedekt. In die zin is het toch ook wel een beetje een andere attitude van de meerderheid.

- Denkt u dat er binnen de media zelf het idee leeft dat er iets moet veranderen? Ik heb bijvoorbeeld in een artikel op internet gelezen dat er volgens twee Vlaamse hoofdredacteurs 'helemaal geen probleem is met de berichtgeving over etnisch-culturele minderheden. Dat de Vlaamse media goed bezig zijn en als er een probleem is, is dat te wijten aan de beperkingen van het medium.'

Ik weet niet of die samenvatting volledig klopt. Ik vind dat toch zeer schematisch hoor.

- Die hoofdredacteurs hebben het wel gezegd en daaruit kan je afleiden dat er binnen de media zelf misschien niet het idee leeft dat er verandering nodig is.

Ik weet het niet, ik kan niet in het hoofd van elke hoofdredacteur kijken. Gelukkig maar. Maar ik denk dat er toch heel wat mensen zijn die het beseffen. Ze zullen dat misschien niet publiek medelen in een debat of zo, maar ik denk dat ze wel beseffen dat er nog een probleem is. Maar vergelijk het gewoon met de media in Nederland, Engeland of Frankrijk. Daar zal je het verschil meteen zien. Je moet maar eenmalig naar het nieuws kijken in één van die drie landen en je zult het verschil merken. Je moet maar eens naar de lijst van journalisten kijken in toonaangevende bladen om te zien dat dat

een redactie is die veel meer divers is dan degenen die wij hier hebben. Maar goed, men gaat het misschien niet publiek zeggen.

Bovendien herhaal ik dat het geen kwestie van slechte wil is, hé. Er zijn pogingen. En het is ook niet zo dat enkel allochtone journalisten kunnen schrijven over allochtone onderwerpen. Er zijn heel wat autochtone journalisten die daar goed over berichten en hun best doen. Die de stem van de minderheden laten weerklinken. Maar als er dan incidenten zijn of zo, zie je toch vaak dat er iets ontbreekt.

- Bij de VRT heb je bijvoorbeeld het Charter Diversiteit, maar denkt u dat er ook bij andere media inspanningen gedaan worden? Want ik heb de indruk dat het enkel de VRT is die met dat Charter een inspanning doet en dat andere media een beetje achterop blijven.

Er zijn inspanningen geweest, hé. Er zijn een aantal stages georganiseerd, niet enkel bij de VRT, maar ook bij Belga bijvoorbeeld. Dat was samen met de Koning Boudewijnstichting. Dat is een poging. En daarnaast niet zozeer pogingen om journalisten aan te trekken, maar om meer diversiteit in de berichtgeving te bieden. Gazet van Antwerpen is nu bijvoorbeeld met een reeks bezig waarin ze elke dag een item maken over iemand van een andere origine in de stad. Zij hebben ook kranten gemaakt voor jongeren. In Antwerpen is de helft van de leerlingen in de secundaire scholen allochtoon, mensen die geen Nederlands als moedertaal hebben. Dus als kranten op termijn willen overleven, zullen ze ook bij die groep moeten aansluiting vinden. Daarom heeft de Gazet van Antwerpen de voorbije jaren twee of drie keer een krantje gemaakt voor scholieren in Antwerpen, met toch ook heel wat inbreng van de scholieren zelf en dus ook van allochtone scholieren. Dus er zijn toch heel wat pogingen om die kloof te overbruggen.

- En vindt u bijvoorbeeld dat het Charter Diversiteit bij de VRT al ver genoeg gaat of moeten er nog bijkomende inspanningen gebeuren? Denkt u dat zo'n Charter echt werkt?

(haalt de wenkbrauwen op)

Ik wil over dat charter nu geen uitspraak doen, maar ik stel enkel vast dat er weinig evolutie is.

- U had het al over die verschillende inspanningen van de verschillende media. Vindt u dan dat er over het algemeen een evolutie merkbaar is? Een verbetering over de berichtgeving?

Ik wil niet zozeer een uitspraak doen over de berichtgeving, want dan zou je dat echt moeten onderzoeken. Maar de aanwezigheid van minderheidsgroepen op redacties is nauwelijks vooruit gegaan de laatste jaren.

- En de beeldvorming op het scherm dan? Denkt u dat er bijvoorbeeld meer kleur is te zien op het scherm in vergelijking met een aantal jaren terug?

Ik heb het niet onderzocht, maar mijn indruk is dat dat niet zo is, nee.

- Denk je dat er een verschil is tussen openbare en commerciële omroepen? Bijvoorbeeld dat het Charter Diversiteit bij de VRT vanuit een soort verantwoordelijkheidsgevoel als openbare omroep is?

Ja, ik vind het goed dat de openbare omroep dat expliciet mee als zijn opdracht beschouwt en er iets aan doet. En ik begrijp dat dat gevoeliger ligt bij de openbare omroep en dat er een grotere verantwoordelijkheid is van de openbare omroep. Als ik dan de programmatie bekijk, hoewel ik het te weinig volg, zie ik dat VTM bijvoorbeeld in hun journaals zelfs een van hun ankers van allochtone afkomst is. Dus daar is nu niet zoveel verschil.

- Merkt u binnen de raad voor de journalistiek dat er klachten binnen komen die met dat onderwerp te maken hebben?

Zeer weinig. Zeer weinig!

- Daaruit zou je dan eigenlijk kunnen concluderen dat de berichtgeving misschien niet zo gebrekkig of negatief is.

Ik kan daaruit concluderen dat daarover zeer weinig klachten binnenkomen. (*lacht*) Maar om daar nu een relatie tussen te zien? Een vereiste om een klacht in te dienen is natuurlijk dat je een persoonlijk belang inroept, hé. Wij hebben nu een paar klachten binnen rond de beeldvorming rond AEL, maar daar is nog geen uitspraak over. We hebben ook twee jaar geleden een reactie gehad van de Servische gemeenschap, maar dat was tegen een ontspanningsprogramma. Maar goed het zijn er maar enkele, eerder uitzonderingen.

- Oké, dan heb ik de meeste vragen gesteld. Tenzij u zelf nog opmerkingen of aanvullingen heeft?

Niet echt. U hebt een heel volledige vragenlijst afgewerkt.

- Bedankt voor het interview.

Bijlage V: Transcript interview Katleen De Ridder

Katleen De Ridder is medewerkster van het Trefpunt voor Media en Diversiteit van het Minderhedenforum.

Woensdag 15 april 2009 op het bureau van het Minderhedenforum te Brussel.

- Is het misschien mogelijk om als begin misschien even kort uit te leggen wie of wat u, of jullie binnen het minderhedenforum, als minderheden beschouwen?

Ah, oké. Wij spreken eigenlijk enkel over etnisch-culturele minderheden. Dat betekent dat een aantal doelgroepen die, traditioneel en door het beleid ook, als minderheden worden beschouwd, met name vrouwen, arbeidsgehandicapten, vijvenvijftigplussers en holebi's volgens sommigen, eruit vallen.

Wij spreken over etnisch-culturele minderheden, wat de volksmond allochtonen placht te heten. En dat zijn, volgens de Vlaamse VESOC-definitie, mensen die één ouder of twee grootouders hebben die geboren zijn in een niet EU-land. Dat is de definitie die het beleid gebruikt om etnisch-culturele minderheden te definiëren. Wie daar bij ons ook bijzit, de groep in naam van wie wij ook spreken en wiens belang wij verdedigen, zijn die etnisch-culturele minderheden plus de nieuwkomers. Hoewel we daar minder rond doen. Anderen zijn daar gewoon beter in, vluchtelingenwerk Vlaanderen bijvoorbeeld. En dat zijn ook de woonwagenbewoners, die eigenlijk autochtonen zijn. Die zijn eigenlijk Belg van oudsher, alleen willen zij in een woonwagen wonen op een woonwagenterrein. Omdat dat in hun roots van de 19^e Eeuw al het geval was en dat is overgeleverd van generatie op generatie. Dat zijn de groepen in wiens naam wij spreken.

- U zei daarnet 'wat de volksmond allochtoon noemt'. Vindt u dat dan misschien een gevaarlijke term?

Tgoh, daar is al heel veel over gezegd. Ik zal daar natuurlijk weinig nieuws over vertellen. In het debat heb je mensen die de term willen afschaffen omdat hij stigmatiserend en gecontamineerd is. En ook heel veel negatieve connotaties oproept. Dat is zo. Dat is een probleem en we zijn daar niet blij mee. Maar ik stel me twee vragen als je de term zou afschaffen. Ten eerste gaan de problemen dan niet weg. En die problemen zijn er wel degelijk. Ten tweede heb je woorden nodig om dingen te benoemen en er is op dit moment geen andere term. In het verleden had je vreemdelingen, maar toen zei men dat dat stigmatiserend was en niet inclusief. Daarna had je de term migrant. Op een gegeven moment was dat ook geen neutrale term meer. Want een migrant is iemand die migreert, iemand die reist. Terwijl de allochtonen nu eigenlijk ingezetenen zijn, wiens ouders of grootouders andere roots hebben. Het zou correct zijn om te spreken over kinderen van migranten. Dat is ook wat Paul Scheffer in Nederland voorstelt. Maar 'kinderen van migranten' is dan weer te lang en hier raakt die term

weinig ingeburgerd. Dus houden we het maar op allochtonen, omdat we niets beter hebben. Maar tevreden zijn we er niet mee.

- Wat is uw mening over de beeldvorming van minderheden in de Vlaamse media? Dat is misschien zeer ruim, maar toch.

Dat is inderdaad zeer ruim. Als je een zeer lang verhaal kort maakt, zeggen wij dat er ten eerste te weinig zijn. Zowel in de producten, de uiterlijke verschijningsvorm van die media dus, als op de werkvloer, vinden we dat er een onderrepresentatie is. Het cijfer dat wij hanteren als richtsnoer is tien procent. Omdat in de Vlaamse bevolking, op die 6 miljoen Vlamingen, ongeveer tien procent kinderen van migranten zijn. En dat cijfer is niet gereflecteerd in de Vlaamse media. Daarom spreken we van onderrepresentatie.

Anderzijds zeggen we dat het hier niet alleen gaat om een kwantitatief probleem, maar ook een kwalitatief probleem. En dan zit je meer in de sfeer van beeldvorming. Die vinden we negatief, eenzijdig, stigmatiserend. Die focust op de problemen en focust sedert 9/11 zeker ook op de Islam. Waarbij bepaalde problemen rond de Islam die dikwijls meer te maken hebben met het internationale gebeuren dan met het Europese, laat staan het Belgische of Vlaamse, worden opgelicht en andere blijven onderbelicht. Dat is, om een heel lang verhaal kort te maken, daar onze mening over en daar willen we iets aan doen.

- En vindt u dan dat er eerder sprake is van een negatieve beeldvorming of van een onvolledige, gebrekkige beeldvorming?

Het is eigenlijk een beetje de twee. Als je zegt dat de beeldvorming op dit moment niet representatief is, dan is die zeker eenzijdig negatief en dan gaat het ook om onvolledigheid. Ze is negatief, maar we kunnen niet zeggen dat de beelden die op dit moment de wereld worden ingestuurd niet kloppen. Alleen dekken ze niet de gehele realiteit.

Maar er zijn inderdaad wel een aantal, laat het ons uitdagingen noemen, naar multicultureel samenleven, die maken dat allochtonen de boot dreigen te missen in onze samenleving. En die dingen die mag je vertellen: moeilijk inhaken in onderwijs of moeilijk zijn weg vinden op de arbeidsmarkt. Maar het vreemde is dat iedereen het er over eens is dat we er iets moeten aan doen. Maar als je naar de manieren gaat kijken om er iets aan te doen, is de consensus zoek. En één van die middelen is volgens ons ook om een zekere beeldvorming bij te stellen, maar daarnaast heb je nog vele andere zaken die je moet doen.

Dus eerder onvolledig dan alleen maar negatief of eenzijdig, wat er een aspect van is.

- Is er volgens u een verschil in beeldvorming tussen de verschillende minderheidsgroepen? Bijvoorbeeld dat mensen met een handicap dan wel beter in beeld gebracht worden.

Ik heb geen expertise als het gaat over mensen met een arbeidshandicap bijvoorbeeld, want dat is mijn job niet. Dus het is moeilijk om mij daarover uit te spreken, ik kan dat moeilijk hard maken.

Maar als je kijkt naar de groep van de etnisch-culturele minderheden, dan staan de moslims in de hoek waar de meeste klappen vallen. Dat is sinds 9/11 zo. Hoewel er een theorie is, dat wanneer je bepaalde groepen krijgt die doorstoten naar de middenklasse, dat die dan weer racistisch worden ten aanzien van andere etnische groepen die nog deel uitmaken van de bas-class. Bijvoorbeeld Marokkanen die racistisch zijn tegenover de Polen. Zoiets bijvoorbeeld.

Nu ja, niemand heeft een patent op racisme, hé. Ik denk dat iedereen de neiging heeft om voor de eigen groep te kiezen en andere groepen uit te sluiten of te benadelen. Maar in een samenleving moet je die biologische neiging tegen gaan en hopen dat daar een consensus over bestaat. Als dat niet zo is, weet ik niet welk maatschappijmodel we verkiezen. Een soort van wet van de sterkste, maar dat kan niet de bedoeling zijn, vrees ik.

- En zijn er volgens u ook verschillen in representatie in nieuwsuitzendingen en andere soorten programma's?

Het is wel zo dat wij in onze analyse zeggen dat pers of nieuwsmedia, en dan bedoel ik hard nieuws en duidingmagazines, dat die op hun eentje de grootste verantwoordelijkheid dragen voor de onvolledige, eenzijdige en stigmatiserende beeldvorming. Heel veel persproducten zitten eigenlijk in de amusementssfeer, de sfeer van lifestyle of zitten in het slot 'vrije tijd'. Laten we ook sport en cultuur even bij vrije tijd nemen. En al bij al is daar vrij weinig aan de hand. Integendeel zelfs. De laatste jaren zie je uitgerekend daar een verbetering. Maar de vraag is dan of dat door de media zelf komen, omdat ze daar meer inspanning leveren. Neen. Het komt door de toegenomen participatie in de samenleving. Je hebt nu eenmaal meer allochtone sport- en cultuurlui. Uiteraard reflecteert zich dat ook in de aanwezigheid in de pers. Alleen zien we dat wanneer het gaat over nieuws, zij een negatief beeld tonen, waardoor zowel allochtonen zich slecht voelen over zichzelf en waardoor die Vlaamse goegemeenten allochtonen gaat uitspuwen of daar allerlei ideeën rond heeft.

En hoe komt dat? Nieuws is altijd negatief. Dus voor een gedeelte is dat wel een uitleg. Maar voor een deel gaat het ook om een attitude bij journalisten, om dat altijd maar weer te problematiseren. Ook vanuit het niet kennen van de allochtone gemeenschappen. Wat zijn nog oorzaken? Het feit ook dat je weinig allochtone journalisten hebt. Dat journalisten deel uitmaken van de middenklasse, terwijl allochtonen voornamelijk in de lagere klassen van de samenleving zitten.

Dus je hebt wel een aantal oorzaken die eigen zijn aan het journalistiek bedrijf. En die je minder hebt in andere redacties. Hoewel je nergens allochtone redacties of allochtone televisiemakers hebt. Maar binnen de amusementssfeer zien we een verbetering. Wij hebben ten andere ook een prijs uitgereikt aan interculturele televisie die goed was. In 2007 was dat de eerste keer en 'Man Bijt Hond' heeft die

toen gewonnen. Omdat we net merken dat binnen vrije tijd op televisie er veel meer kleur is de afgelopen maanden.

Maar pers blijft een aantal beelden de wereld insturen, bepaalde mythes hardnekkig herkauwen, dezelfde invalshoeken hanteren.

- Naar mijn mening is dat bij buitenlandberichtgeving voornamelijk zeer belangrijk. Omdat daar vaak een achtergrondkennis nodig is.

Ja. Het is natuurlijk zo dat de buitenlandberichtgeving in het algemeen negatief afstraalt op de gemeenschappen hier. Zowel de allochtone gemeenschappen als de autochtone gemeenschappen. En dat is eigenlijk triestig, want niemand kan daar iets aan doen. Wij kunnen er niet aandoen dat de aanslagen in Madrid en Londen gebeuren. Dus je zit daar toch voor een deel met onmacht. Al die buitenlandse beelden van de Islam.

Maar anderzijds is het ook zo dat de buitenlandberichtgeving focust op bepaalde mythes die we zijn gaan geloven. Neem nu bijvoorbeeld 'the clash of civilizations'. Dat wordt altijd opnieuw herkauwd. Ik heb vorige week nog een editoriaal gelezen in De Standaard van Mia Doornaert, nochtans een goede journaliste, waarin zij zegt dat het feit dat de Turkse premier (*Erdogan*) Rasmussen aanvankelijk niet wilde erkennen als voorzitter van de Europese Unie, en dat Barack Obama daar in feite Erdogan zijn arm heeft moeten omwringen, bij wijze van spreken. Dat interpreteerde zij als een teken dat de 'clash of civilizations' bestond.

Er zijn echter denkers, zoals de Amerikaan John Esposito bijvoorbeeld, die dat onderzocht hebben. Hij heeft een gigantische enquête gedaan onder moslims overal ter wereld. Eigenlijk heeft hij de stem van 1,3 miljard moslims over de wereld in kaart gebracht. Als je aan die mensen vraagt of er een clash is en of zij tegen het Westen zijn, dan zie je dat dat al bij al nog meevalt. Dus dat is zo'n hardnekkig interpretatieframe, waarmee wij naar internationale verhoudingen kijken. En ik begrijp niet waarom men zich daar in vast rijdt. Waarom dat steeds maar weer herhaald wordt, zonder dat men het in vraag stelt? Je krijgt daardoor een zekere afstraling, het genereren van een negatief imago van allochtonen en moslims hier, die daar eigenlijk allemaal niet kunnen aan doen. Zij hebben niet om die clash of dat vaag paradigma gevraagd. Maar het feit is dat men niet bereid is, in de journalistiek en buitenlandjournalistiek, dat paradigma toch nog eens tegen het licht te houden en ook tegenstemmen van het paradigma te laten horen. Dat vind ik dus kwalijk en dat blijft niet zonder gevolgen.

Waarmee ik niet wil gezegd hebben dat wij hier een slechte buitenlandberichtgeving hebben, want dat is niet waar. Zeker de VRT en De Standaard. De mythe wil een beetje dat onze Vlaamse media geen aandacht meer besteden aan buitenlandberichtgeving. Dat gaat voor een aantal media op, maar je hebt nog altijd kwalitatieve mainstreammedia die met de beperkte middelen die ze hebben toch nog vechten voor een goede buitenlandberichtgeving. Maar die staat wel onder druk. Vooral bij commerciële spelers als De Standaard.

Maar mijn punt is daar dus dat hardnekkige mythes steeds maar worden herkauwd. Vooral over de moslims, internationale betrekkingen, over zij die onze vrijheden niet gunnen, maar dat die lang niet altijd waar zijn. Lees er Esposito maar eens op na.

- Kunnen bijvoorbeeld gespecialiseerde journalisten, zoals Rudi Vranckx of Peter Verlinden, die zich echt volledig toeleggen op een thema of een gebied, daar voor een oplossing te zorgen? Of zou het daar misschien toch beter zijn om met plaatselijke correspondenten te werken die misschien toch meer op de hoogte zijn van de achtergrond?

Wel, je noemt er nu eigenlijk twee die tegelijkertijd eigenlijk ook plaatselijke correspondent zijn. Zij hebben beide bijvoorbeeld hun gezinsleven opgeofferd om heel veel ter plekke te kunnen zijn.

Iemand als Rudi Vranckx is ook niet te beroerd om op zoek te gaan naar niet officiële bronnen. Ik zal niet zeggen dat hij levensgrote risico's neemt, maar hij wil toch wel zeer bewust de stem van de Irakees laten horen. Hij heeft bijvoorbeeld ook opnames gemaakt in de Palestijnse gebieden, terwijl dat helemaal niet evident was. Dus zij proberen wel voor een ander beeld te zorgen. Zij doen dat eigenlijk al. Ik denk wel dat het een beetje witte raven zijn. Je noemt nu echt steengoede journalisten, zo zijn ze niet altijd. Je noemt er natuurlijk ook twee van de VRT en ik zei daarnet al dat de buitenlandberichtgeving van de VRT zeer goed is.

Maar van die lokale correspondenten is geweten dat er steeds minder zijn, omdat dat heel duur is. En media zijn bedrijven. Een krant wordt gemaakt door een bedrijf en als zij in het kostenplaatje kunnen snoeien, zullen zij dat ook doen. Zeker ook vanuit de redenering dat alles wat niet heel veel gelezen wordt, mag weggelaten worden. Christian Van Thillo hanteert naar het schijnt twaalf procent als norm. Als twaalf procent van de lezers iets niet leest, dan moet het weg. Maar je moet maar eens op de site van kwaliteitskranten als De Morgen en De Standaard kijken naar de meest gelezen artikels. Daar krijg je soms op nummer één naaktfoto's van Madonna of het nieuwe kapsel van Britney Spears. Als dat de meest gelezen artikels zijn, weet ik niet wat er moet gezegd worden over een artikel rond de gevolgen voor het Palestijnse volk van de invasie van januari.

Als de norm dan wordt of het voldoende lezers of kijkers aantrekt, dan gaan die lokale correspondenten ook onder druk komen te staan. Omdat het heel veel kost en weinig lezers aantrekt. Daardoor kunnen bedrijven met die berichten ook geen adverteerders aantrekken en beslissen ze vaak om de correspondenten terug te trekken.

'We zullen ons wel baseren op de telexen van de persagentschappen,' hoor je dan. Maar de persagentschappen zijn ook bedrijven en commerciële spelers. Die hebben ook geen massa's lokale correspondenten. Een persbureau als Reuters, toch redelijk vermaard, heeft bijvoorbeeld geen correspondent in Saoedi-Arabië. Dat is het grootste Arabische moslimland. Niet het grootste moslimland, want dat zijn Pakistan en Indonesië. Dat zijn de landen waar de grootste

moslimgemeenschappen zitten. Maar in de Arabische wereld is Saoedi-Arabië een heel belangrijke speler, ook politiek. En Reuters heeft daar niemand ter plaatse.

De enige zaken die wij krijgen uit die moslimwereld zijn een aantal highlights, de conflicten uiteraard ook en soms ook geënceneerde betogingen.

De analyse is eigenlijk zeer goed gemaakt door Joris Luyendijk, een Nederlandse journalist, niet de eerste de beste. In zijn boek 'Het zijn net mensen' heeft hij aangegeven dat de moslimwereld een gigantisch groot gebied is, dat hier slechts beperkt gecoverd wordt. Daardoor hebben wij het idee dat alles daar kommer en kwel is. En dat de mensen een soort van godvrezende fanatiekelingen zijn. Maar als je daar naartoe gaat, is dat allemaal zo erg niet als wij wel denken. De beelden die wij van die landen en mensen hebben, blijken in de realiteit eigenlijk wel mee te vallen. Je kunt je daar perfect aangenaam bewegen in die landen. En die normalisering wordt natuurlijk nooit gebracht, maar zo werkt de pers.

Het zou natuurlijk helpen als men daarin meer investeerde. Maar dat is in een commerciële logica van huidige mediabedrijven een probleem. Buitenlandberichterij is een groot slachtoffer. Je ziet dat ook bij de berichterij over Europa. Die is complex, niet eenduidig en zwart-wit. Men denkt dat mensen dat niet lezen en daar niet in geïnteresseerd zijn. Maar dat is ook een mythe. Dat is niet altijd waar. Je zult altijd mensen hebben die willen betalen voor een kwaliteitspers. Dus dat is investeringswaardig.

Maar dat is het hele debat dat momenteel bezig is binnen de media. Je moet maar eens een aantal publicaties doornemen, zoals 'De krant moet kiezen' dat ook al van Hollanders is. Ook hier zijn er publicaties. De reader van Indymedia die net verschenen is rond de crisis in de media, die een commerciële crisis is, maar ook een journalistieke crisis is. En die twee hangen natuurlijk samen. Want je laat iets zeer gevoelig als informatieverspreiding over aan commerciële spelers. Dat is heel paradoxaal. En dat debat is momenteel aan de gang. Het is een natuurlijk een hele analyse, ik ben waarschijnlijk al te veel aan het afwijken.

- Dat is geen probleem. Een verwijt dat je vaak hoort, is dat de media bij allochtonen vaker de nationaliteit vermelden, terwijl dat niet relevant is voor het bericht.

Ja. Ik weet niet of je de voorgeschiedenis kent van die maatregel. Die maatregel gaat al zeer lang mee. Die is uitgevaardigd door de journalistenbond zelf, in 1994, nadat er voor het eerst onderzoek is gevoerd rond de berichterij van allochtonen in de media. Dat was het eerste onderzoek, het moederonderzoek, dat toen heeft uitgewezen dat zowel in kranten als in journaals die berichterij inderdaad negatief was, te veel op criminaliteit focuste, te veel focuste op problemen,

De journalistenbond heeft op dat onderzoek gereageerd door een aantal tips of lichte richtlijnen aan de journalisten mee te geven, rond de nationaliteit van allochtonen. En de eerste tip was toen: 'Vermeld de nationaliteit niet, tenzij het relevant is'. Maar nu zijn we 15 jaar later en nu zegt de

journalistenbond dat er ook berichtgeving is waar het positief kan zijn. Zoals ik daar net zei, zijn er steeds meer allochtonen binnen sport, cultuur, binnen literatuur bijvoorbeeld. Er zijn steeds meer allochtonen die in de pen kruipen, die romans schrijven. Dat is allemaal interessant. Maar wat doe je daar? Ga je daar nationaliteit of etnische roots ook verdoezelen? Want daar kan het net positief afstralen op de groep. En heeft het bovendien ook nut.

Neem nu bijvoorbeeld de voetballer Boussoufa. Moet je erbij vertellen dat hij Marokkaanse roots heeft? Is dat niet al duidelijk door zijn naam? Men zegt dat het niet meer altijd relevant is. Het kan immers ook positief afstralen op de groep. Dus als je het niet vermeldt binnen de criminaliteits sfeer, moet je het nergens vermelden. Dat is zonde. En bovendien is het soms zo duidelijk, dat je het niet moet zeggen. Bovendien zijn gewoon heel veel mensen van nationaliteit Belg, Nederlander of wat dan ook. Dan gaat het eigenlijk al meer over afkomst dan over nationaliteit. Je krijgt nu met andere woorden de trend om nationaliteit niet meer weg te stoppen.

En dan is er nog een tweede iets. Zeker binnen de sfeer van criminaliteit, zijn journalisten niet langer bereid om, wat zij zelf noemen, politiek correct te zijn. Ik weet niet of het fameuze rapport van Marion Van San jou iets zegt? Dat is een criminologe die in 2002 in opdracht van onze toenmalige minister van justitie een rapport heeft uitgebracht, waarin zij het verband zou onderzoeken tussen jeugdcriminaliteit en etnische afkomst. En zij heeft toen vastgesteld dat in de statistieken van jeugdcriminaliteit vooral Marokkaanse jongens meer voorkomen dan wie dan ook, dan Turken, maar ook dan Vlamingen of meisjes.

Sinds dat rapport zeggen journalisten dan ook dat er een vast omstaand maatschappelijk kader is, dat zegt dat Marokkaanse jongens meer delinquent zijn dan wie dan ook. Ze zeggen dus dat je in het kader daarvan bij de berichtgeving over een feit toch moeilijk kan weggommen dat het gaat om iemand met Marokkaanse roots. Dan ga je eigenlijk uzelf censureren en de lezer informatie achterhouden die nochtans in dat kader maatschappelijk relevant is. Dus zeggen ze in het kader daarvan dat je het moet vermelden. Binnen criminaliteit, heel expliciet nationaliteit/etnische roots en ze verwijzen daarbij naar Van San.

Meer in het algemeen zijn de jaren '90 voorbij. In de jaren '90 had je een periode waarbij journalisten meer bereid waren om naar dat soort richtlijnen te luisteren en er gevolg aan te geven. Nu is dat eigenlijk niet meer zo. Zij zeggen dat dat de periode van politieke correctheid was en ze willen daar niet van weten. Politieke correctheid leunt altijd natuurlijk een beetje aan bij zelfcensuur. Journalisten zijn de grootste verdedigers van de persvrijheid en grote tegenstanders van zelfcensuur.

Ik weet persoonlijk ook niet of die maatregel zoveel zoden aan de dijk brengt. Ik weet dat in het debat daar enorm op gefocust wordt. Maar ik zie dat eigenlijk een beetje met lede ogen aan, want dat is niet de essentie. Vernoem het wel of niet, vernoem het altijd of nooit? Mijn advies is: wees vooral consistent en consequent. Maar weet dat het niet de essentie is van het probleem.

- Wat is de essentie dan wel?

De essentie van het probleem van beeldvorming ligt voor mij bij twee dingen. Ten eerste het feit dat journalisten deel uitmaken van de witte middenklasse. Niet van de elite, dat zouden ze wel willen. Sommigen, vooral de politieke journalisten, leunen ook dicht aan bij de die elite. Maar de gemiddelde journalist is eigenlijk iemand die een job heeft, middenklasse. Hij is ook niet meer de idealist van weleer. Maar hij heeft dus een job en verdient daar goed zijn brood mee.

Maar de gemiddelde journalist beschouwt dat hele probleem van multiculturaliteit toch een beetje als een ver-van-zijn-bed show. Zij heulen mee met die attitude dat dat allemaal een probleem is en dat je met die allochtonen met een soort van Fremdkörper zit die zich niet willen aanpassen. Wat ze weten over allochtonen is meestal wat iedereen er van weet: problemen in het onderwijs, problemen op de arbeidsmarkt, veel miserie en armoede, profitaat. Dat soort onderwerpen. Waar er dan wel aansluiting is met de samenleving, weten ze niet. Ze kennen die allochtoon niet en die zitten ook niet in hun eigen vriendenkring. Dat is een probleem. En ze zouden dat kunnen oplossen. Ik zeg niet dat ze allemaal allochtone vrienden moeten maken. Maar ze zouden wel voor een professionele oplossing kunnen zorgen door het aangaan van netwerken, het aanboren van expertise. Daar tijd in te investeren, maar dat is ook een groot probleem want dat kost geld. Zodat je journalisten krijgt die zich specialiseren op dat thema. Dat is een eerste probleem en een oplossing voor dat probleem. De attitude, de expertise.

Een tweede probleem, en daar zie ik geen oplossing, is dat je bij ons een journalistiek krijgt die meer en meer een story-based journalism is naar het Angelsaksische model. Waarbij objectiviteit en neutraliteit het richtsnoer is en nieuws geselecteerd wordt volgens die twee criteria. Maar het idee dat je anders naar de realiteit kijkt vanuit je achtergrond, dat je verschillende brillen hebt, dat sociologische idee leeft niet meer op onze redacties. Steeds minder en minder. Je hebt een aantal oudere journalisten die dat wel inzien en zeggen dat zij wel nog een maatschappijmodel en een idealisme voor ogen hebben. Maar als je vraagt hoe ze dat in de concrete praktijk vertalen, dan blijft het stil.

De manier waarop zij journalistiek zien, de taakperceptie en de visie die vandaag domineert, is een probleem dat onrechtstreeks negatieve repercities heeft voor het verhaal waar ik mee bezig ben. Omdat je journalisten moet hebben die bereid zijn om te zoeken naar een journalistiek die allochtonen mee in bad trekt. Om daar echt een journalistiek concept voor te creëren. Dat gaat dan niet enkel over diversiteit, maar ook over andere thema's. Maar die bereidheid is er niet, integendeel zelfs. Men zegt mij dat ik de journalistiek wil sturen. 'Wat jij vraagt is zeer gevaarlijk', is een repliek die ik vaak krijg. 'Want wij zijn neutraal en objectief. En jij zegt dat wij subjectief moeten zijn. En dat kan niet'. Maar eigenlijk zijn zij ook subjectief. Want als je vraagt om de objectieve nieuwscriteria eens op te sommen of te benoemen, is het antwoord zeer vaag. Het antwoord is vaak 'je moet nieuws herkennen.

Dat is een soort van 'fingerspitzengefühl', je kent dat of je kent dat niet'. Maar zo simpel is het helemaal niet.

Dat is een breder debat dat moet gevoerd worden, maar ik kan dat op mijn eentje niet doen. Maar zo lang de bereidheid er niet is om er nog maar over na te denken Dat is natuurlijk heel moeilijk. Het is zeer breed en dan moet je precies de wereld veranderen. Ik zou al blij zijn met het eerste, als de attitude veranderde. Dat er netwerken worden aangeboord en zo.

Dat maar om te zeggen dat heel die regel van nationaliteit vermelden of niet minder interessant is. Het gaat dieper dan dat. De drempels liggen meer verdoken.

Stel dat vanaf morgen iedereen de nationaliteit wel noemt, ook in positieve sferen. Bijvoorbeeld een tóffe Marokkaan die een góéd boek geschreven heeft. Daarmee is het probleem niet opgelost. Dan blijf je bij pers en hard nieuws met het probleem zitten en wat gaan we er daar dan aan doen.

- Ja. U hebt daarnet al gezegd dat de minderheden ook ondervertegenwoordigd zijn in het productieproces. Dat er minder minderheden journalist zijn. Wat is daar de oorzaak van denkt u? Ligt de oorzaak binnen de media zelf of ...

Ik denk beide. Het is natuurlijk een probleem van onderwijs. Journalisten hebben bijna allemaal gestudeerd en je ziet dat allochtonen vaak niet verder studeren. Het probleem is bekend, hé. Het probleem van doorstromen naar hoger onderwijs, maar ook het probleem van uitstroom. Laat staan dat er dan nog uitstroom is van opleidingen die aansluiting geven op een job in de media. Dat is zeker een probleem. De journalistenopleidingen verkleuren niet en blijven 'wit'.

Daarnaast denk ik dat er ook een vreemde paradox speelt. Want redacties zijn wel vragende partij om allochtone journalisten aan te trekken, maar je ziet dat op een aantal redacties allochtone journalisten dan ook wel weer niet lang blijven. Mijn analyse is dat allochtone journalisten die op een Vlaamse redactie gaan werken, het niet zo gemakkelijk hebben. Waarom niet? Omdat zij soms, niet altijd, maar soms allochtoongerelateerde berichten belangrijker zullen inschatten dan hun autochtone collega's. Dat is wat ik daarnet zei, namelijk dat iedereen kijkt door zijn eigen bril.

Wat gebeurt er dan? Je moet je zo'n redactievergadering voorstellen. Rachida of Mohammed zal daar bepaalde topics naar voor willen schuiven als nieuws en dan krijg je de discussie over wat nieuws is en wat niet. Maar die Rachida of Mohammed zitten daar dan natuurlijk als 'einzelfanger'. De collega's zullen hen misschien volgen in verband met het nieuws. Het gaat natuurlijk ook over persoon, hoe goed iemand kan overtuigen. Maar ze zullen zeker niet elke keer mee gaan en dan krijg je de discussie of iets nieuws is of niet. Is het belangrijk? Interesseert het onze kijker, lezer of luisteraar? En je zult die discussie, als Rachida of Mohammed zijnde één keer kunnen voeren, misschien ook twee keer kunnen voeren. Je zult de discussie misschien ook een keer kunnen winnen. Maar je kunt niet elke keer opnieuw de selectiecriteria in vraag stellen. Zo werkt het niet. Als je ergens gaat werken dan onderschrijf je het mission statement van uw werkgever. Dus een allochtoon

op de redactie kan niet telkens 'zijn ei kwijt'. Dat is een probleem. Die persoon kan niet altijd zijn ei kwijt. Ofwel blijf je ergens en pas je je aan. Schrijf je je in, in het mission statement van zo'n redactie en schrijf je volgens de redactionele lijn. Ofwel ga je weg na verloop van tijd.

In Nederland zien we dat er een aantal jaren geleden meer allochtone journalisten waren dan momenteel, omdat zij afhaken. Je moet dat ook wel wat relativiseren. Er is in het algemeen een grote wissel op redacties. Er is veel uitvloeiing, zeker bij jonge mensen. Dat is een algemeen verschijnsel. Dat daar af en toe een allochtoon bij zit, hoeft niet altijd iets te maken te hebben met zijn afkomst. Het is een harde stiel en een harde stiel geworden. Je hebt weinig leertijd op zo'n redactie. Je wordt in het water gegooid en moet direct zwemmen. Het is ook niet meer zo riant goed betaald. Het imago en het maatschappelijk aanzien van journalisten zijn ook niet meer wat ze geweest zijn. Dat is natuurlijk allemaal wel waar. Je moet niet elk socialisatieproces etnisch gaan verklaren.

Maar het verhaal dat ik nu breng is minstens met twee allochtone journalisten in Vlaanderen gebeurd. Je krijgt daar, wat ik noem, een socialisatieproces dat je ook in de politiek ziet. Heel veel allochtone journalisten maken mee wat allochtone politici meemaken. Dat is dat zij ergens worden aangetrokken om de link te leggen met de etnische groepen, maar als ze die kaart te veel trekken, wordt dat ook afgestraft. Dan wordt gevraagd daarvan af te stappen en zich in te schrijven in de redactionele lijn of de participatie. Er zit daar dus een spanning tussen en de oplossing weet ik ook niet.

Maar dergelijk socialisatieproces is volgens mij ook een oorzaak voor het feit dat er weinig allochtone journalisten zijn, iets wat misschien meer op een onbewust psychologisch niveau speelt. Het is ook een feit dat redacties daardoor ook geen aantrekkelijke werkgevers zijn. Het is immers een klein wereldje, zo'n verhalen gaan snel rond. Mensen die boos zijn op een redactie en weggaan, stemt wel tot denken bij anderen.

Het is ergens ook niet aantrekkelijk om in zo'n 'wit bastion' te gaan werken. Redacties zijn met andere woorden ook niet altijd een aantrekkelijke werkgever. Maar wat ik nu zeg heeft ook consequenties. Want dat betekent dat de journalistiek moet veranderen in functie van etnische groepen en ik weet ook niet of het zover wel moet gaan. Ik heb ook geen pasklare oplossingen voor sommige tendensen die ik beschrijf. Moet je die keren? Is dat een kwestie van tijd? Ik weet het niet.

Hebben vrouwen bijvoorbeeld de journalistiek veranderd? Naar het schijnt wel, maar de politiek alleszins niet. Want vrouwen zijn in de politiek nog steeds fel in de minderheid en in de journalistiek krijg je een vervrouwelijking van de job.

- Het is misschien een rare vraag, maar kan een persoon uit een minderheid dezelfde kwaliteiten hebben als journalist, als iemand uit de meerderheid?

(haalt de wenkbrauwen op)

- U kijkt verbaasd, maar ik zal mijn vraag uitleggen. Ik heb zelf net stage gedaan bij Het Nieuwsblad en we hadden het daar ook even over het onderwerp van mijn masterproef. Daar

zeiden collega's dat de redactie zeker bereid was mensen uit minderheden aan te nemen, maar dat de kwaliteit vaak minder is, waardoor dat natuurlijk moeilijker is.

En wat bedoelen ze dan met het feit dat de kwaliteit minder is?

- Ik denk dat de taalbarrière het grootste probleem is. Dat de Nederlandse taal vaak niet voldoende gekend is.

Ja. Je moet dat ook weer relativiseren. Meer en meer journalisten, zeker zij die uitstromen uit journalistenopleidingen, hebben geen goede taalbeheersing van het Nederlands. Noch grammaticaal, noch schrijftechnisch. Om het over woordenschat dan maar niet te hebben. Dat is dus een algemene trend die je zeker niet louter aan allochtonen moet toeschrijven. De allochtonen die een jong product zijn van het Vlaams onderwijs zijn even taalvast, of even weinig taalvast, als hun autochtone peers. Het is een beetje een mythe, dat allochtonen minder taalvast zouden zijn. Het gaat echt over individuen. Maar ik wil ook benadrukken dat het een algemene trend is die heel veel leerkrachten bevestigen. Zelf zie ik bijvoorbeeld in mails met journalisten ook heel wat vreemde dingen verschijnen, hoor.

Maar dat is ook weer een deel van een socialisatieproces. Vrouwen moesten vroeger dubbel zo goed zijn om aan de slag te kunnen en nu moeten ook allochtonen dubbel zo goed zijn. Ik heb de indruk dat men een loep legt op elke misstap van een allochtoon. En dat dat dan toegeschreven wordt aan het feit dat die fout logisch is door de etnische afkomst, waardoor die persoon een soort aansluiting op onze samenleving zou missen. Ik weet het niet. Ik ben het daar lang niet altijd mee eens. Ik denk dat het voornamelijk te maken heeft met een stuk leerproces dat niet meer kan plaatsvinden op een redactie. Want 'time is money'.

Men zou beter ook een ander aspect inzien en onder ogen zien. Dat is namelijk dat op dit moment, vooral in steden, de jeugd etnisch kleurt. Daar zitten interessante markt voor hun kranten, maar zij missen ook dat deel van de samenleving. Dat is dus een aspect waar ze zich ook wel eens mogen over buigen, denk ik.

- Waar ze beter zouden kunnen op inspelen?

Ik denk het wel. Het doet mij een beetje denken aan de experimenten die ook al met jongeren gebeurd zijn, hé. 'Jongeren' is natuurlijk wel een duidelijker af te bakenen doelgroep. De Morgen heeft bijvoorbeeld heel lang 'De Mix' gehad, maar dat is van voor jouw tijd. Met de VTM-isering is dat afgeschaft, nog niet zo heel lang geleden eigenlijk. Een paar jaar terug is dat eigenlijk teloor gegaan. Allochtonen zijn daarentegen een heel diverse groep. Het is moeilijk die onder één noemer te vangen. Maar het is wel zo dat het een deel van de samenleving is, dat redacties eigenlijk missen. Dat is ook wat ik daarnet vertelde. Ze halen dan een allochtone journalist binnen om te weten welk nieuws ze missen. Maar als die persoon dan nieuws aanbrengt, krijgt hij te horen dat het geen nieuws is. Dan kan die discussie niet gevoerd worden omdat tijd en geld ontbreken.

Maar die taalbarrière ... tgh. Zeker als we het over hoogopgeleide mensen hebben, en bij journalisten is dat zo, is dat een mythe. Dat zou betekenen dat twee derde van mijn collega's niet taalvast is. Daar merk ik eerlijk gezegd niets van.

- Dan kom ik eigenlijk tot de centrale vraag van mijn masterproef. Namelijk of er volgens u een verband is tussen de aan- of afwezigheid van minderheden in het productieproces en de berichtgeving over minderheden?

Dat is een zeer moeilijke vraag. Het is niet wetenschappelijk onderzocht. Nochtans staan in heel veel conclusies van onderzoeken, aanbevelingen. Bij het besluit van het onderzoek bevelen de auteurs vaak iets aan. Bij die aanbevelingen staat altijd 'het aanwerven van allochtone journalisten'. Dus dat betekent dat men denkt dat je automatisch een andere beeldvorming krijgt, als je meer allochtone journalisten op de redactie hebt.

Oké. Maar stel dat die these waar is, hoeveel moet je er dan hebben of hoeveel procent? Is één iemand genoeg? Dan zou dat ook betekenen dat de beeldvorming rond jongeren verbetert als je één jongere aanwerft. Kathy Lindekens heeft gisteren nog een stuk geschreven in De Standaard, rond beeldvorming van jongeren naar aanleiding van de gebeurtenissen in Dendermonde en een aantal rampberichten zoals dat in elke klas een psychopaat zou zitten of jongeren die massaal aan de zelfdoding zijn. Wel, zou één jongere dat probleem oplossen? Krijg je een vrouwvriendelijk beeld in onze media, door één vrouw aan te nemen? Wat doen we dan met al die reclame waar vrouwen toch nog altijd ge-mainstreamed worden volgens een bepaald eng model?

Dan weten we met ons gezond verstand al dat dat niet waar is. Die ene zal het verschil niet maken. Maar wat dan wel? Tien procent, twintig procent? Of de meerderheid? Of een allochtone hoofdredacteur?

Dan wordt de denkoefening interessant. Het zou zeker geen kwaad kunnen als je op een redactie allochtone journalisten hebt, maar nog interessanter wordt het als je binnen je redactionele lijn echt expliciet bereid bent te zoeken naar dat deel van de samenleving dat je mist. Naar dat nieuws dat je mist. Om daar uw eigen selectiecriteria eventueel nog eens tegen het licht te houden. Om een bepaalde attitude ten aanzien van allochtonen, of ten aanzien van dat hele probleem, aan te nemen. Om eigenlijk uw visie op de samenleving te herdenken. En inzien dat je het niet altijd kan dramatiseren, want dat je dan zorgt voor sociale adhesie in plaats van sociale cohesie. Met andere woorden dat je ook het journalistieke concept wil gaan onderzoeken. Alles wat ik daarnet noemde, is volgens mij eigenlijk belangrijker dan één, twee, drie of vier allochtone journalisten op een redactie. Als je de redactionele lijn niet wil herbekijken, doet het er niet toe of je een Jan aanwerft of een Mohammed.

Wat echt interessant zou zijn, is een allochtone hoofdredacteur. Vooral ook omdat hoofdredacties vandaag de brugfunctie zijn tussen directie en redactie. Een brugfunctie is natuurlijk ook dikwijls een

eufemisme voor wat volgens sommigen enerzijds betekent loyaal zijn aan de directie en volgens anderen loyaal zijn aan de redactie. Ik las onlangs dat Peter Vandermeersch vertelde dat zijn redactie hem altijd een beetje wantrouwt omdat hij moet rapporteren aan de directie en ook deel uitmaakt van het directiecomité. Maar voor de directie is hij dan wel weer iemand van de redactie, die de belangen van de redactie komt verdedigen. Ik vind het een goed teken dat Peter Vandermeersch dat zegt, want dat betekent dat hij probeert om toch tenminste een modus vivendi te vinden tussen wat journalisten willen, die willen vooral hun job goed doen, en wat de directie wil en dat is voornamelijk zo veel mogelijk verkopen.

Het zou interessant zijn als je op beleidsniveau van een krant, bij de hoofdredactie en bij de directie, kleur krijgt. Dan kan je misschien met veel tussenstappen zeggen dat je op termijn gaat naar het genereren van andere beelden, andere verhalen die worden verteld. De mythes die nog eens tegen het licht worden gehouden. De hardnekkig negatieve mythes die nog eens herbekeken worden. Dan zouden we daar misschien naar toe gaan. Maar die ene allochtoon, of die drie, op een redactie zal het verschil niet maken denk ik. Volgens mij moeten veel andere voorwaarden vervuld zijn. Dat is het moeilijke aan dit dossier.

Wat mijn analyse betreft, maar ik sta daar wel niet alleen want Tom Naegels en Ico Maly vinden dat bijvoorbeeld ook, zijn de drempels niet de oppervlakkige drempels. Niet de zichtbare dingen zoals een paar allochtonen op de redactie. De VRT pakt daar bijvoorbeeld graag mee uit. VTM ook, Farook langs alle kanten. Dan hebben ze het gehad. Of noemen we nationaliteit of niet? Dat zijn de zichtbare, concreet tastbare dingen. Maar de drempels zitten volgens mij onderhuids. In de dingen die moeilijker te benoemen zijn. Door die dingen die moeilijker te benoemen zijn wordt het vaak abstract. En dan spreek je precies over spoken. Nochtans moet je daar door, denk ik. Dat debat moet gevoerd worden. Maar dat is complex.

- Denk je dat de media inspanningen doen om de situatie te verbeteren?

Het is zeker niet hun eerste besogne. Wat lipdienst betreft wel natuurlijk, ze zullen allemaal zeggen dat het belangrijk is. Maar als puntje bij paaltje komt ... Zeker vandaag. Zeker binnen de commerciële crisis van media, de journalistieke crisis ook. Hoe moet je kwaliteit en een businessmodel verzoenen?

Daar is men op dit moment wel mee bezig. Omdat de redactie soms met lede ogen aanziet dat de commerciële logica heerst. En de eigenaars zijn daar mee bezig omdat ze zien dat hun businessmodel onder druk staat. Dat ze minder geld verdienen. Ook door de komst van het net natuurlijk. Door de crisis in het algemeen. Doordat adverteerders minder geld hebben, moeten ze geld gaan halen bij de lezer. Maar hoe doen ze dat dan? Als je meer geld wil halen bij de lezer, moet je dat dan doen met de naaktfoto's van Madonna of met goede stukken over Europa? Dat is een beetje het debat dat vandaag bezig is en dat eigenlijk domineert.

Het is ook een debat over de betekenis, de macht en de rol van journalistiek vandaag. En dat gaat onder meer ook over kwaliteitsjournalistiek. Mij interesseert het om daar mijn kar aan te hangen. Kwaliteitsjournalistiek is ook Europa en het buitenland. En brengt ook die stukken die misschien minder afnemers vinden, maar edoch nog altijd voldoende. Het zou eigenlijk ook de diversiteit, de etnische diversiteit, moeten bestrijken.

Dus ik hang daar een beetje mijn kar aan vast. Maar in alle bescheidenheid weet ik dat heel veel actoren die met media begaan zijn dat niet als eerste prioriteit zullen hebben. Het ligt dan aan mij om dat goed te verkopen. Maar het is dus zeker geen eerste taak op dit moment.

Dat neemt niet weg dat er wel degelijk interesse is. Van het beleid, van het onderwijs, vanuit de media.

In het laatste stuk dat op de mediapagina van het minderhedenforum verschenen is, geeft Tom Naegels eigenlijk het verslag van een debat weer, waar hij ook aanschoof bij het panel. Hij zegt dat er bij redacties een soort moeheid is rond multiculturaliteit. 'Toch niet weer die allochtonen, we hebben het wel gehad.' Het debat werd heel emotioneel gevoerd. Eigenlijk wil men daarover niet meer spreken omdat alles al gezegd is: ze doen het slecht in het onderwijs, er is racisme op de arbeidsmarkt, ... Maar ze willen nu vooral met rust gelaten worden daarover. Hij zegt dat dat de teneur is. Als het zo zou zijn, is dat geen goed nieuws. Er is natuurlijk wel iets van.

- Wat is bijvoorbeeld uw mening over het Charter Diversiteit ...

Van de VRT. Ik kan dat moeilijk afkraken, hé. Ik kan niet zeggen dat het initiatief niet goed is en het op niets lijkt. Uiteraard zijn wij blij dat de VRT in 2003 dat Charter heeft ondertekend. En dat zij daar ook een operationeel beleid aan koppelen, met de Cel Diversiteit. Maar wat die cel vooral doet, is het organiseren van die fameuze stages. Daar stoppen ze serieus hun Latijn in. Ten tweede voert de cel een actieve aanwezigheidspolitiek naar buiten toe. De cel heeft heel veel expertise.

Maar wat zij meer moeten doen, vind ik, en wat ze nalaten te doen, is binnen de VRT actief het draagvlak vergroten. Vooral binnen de journalistiek dan. Dat doen ze eigenlijk niet. Of te weinig. Ik begrijp ook hoe dat komt. De cel heeft een louter adviserende rol. En journalisten, die er prat op gaan dat zij de specialisten zijn, laten zich niets aanpraten door zo'n cel. Die denken: 'Wie ben jij om mij dat hier te komen vertellen.' Die leggen dat heel gemakkelijk opnieuw naast zich neer.

Gianni en Geert (*werknemers cel diversiteit*) zijn daar nu vier jaar en eigenlijk geldt een beetje het spreekwoord 'wiens brood men eet, diens woord men spreekt.' Zij zullen weinig kritisch zijn voor het eigen huis. Dat is ook logisch. Ik ken bijvoorbeeld ook de problemen van het minderhedenforum, maar ik zal de vuile was niet buitenhangen. Dat is normaal. Maar dat is wel een groot probleem. De zweepfunctie van de cel is daardoor beperkt.

Bovendien zitten zij niet ingecorporeerd op het niveau van het management, maar op het niveau van de sociale dienst. Als je dan een inhoudelijk debat wil gaan voeren met journalisten en

televisiemakers, geef je vanuit een sociale dienst een volledig fout signaal. Bij de BBC is het niet anders. De Diversity Desk van de BBC zit ook op de afdeling human resources en niet op het managementniveau. Het heeft ook een louter adviserende rol. De idee is dat je een flexibel lichaam hebt binnen de BBC dat bij iedereen expertise kan genereren en ideeën kan uitwisselen. Dat is leuk en dat is ook goed. De Cel Diversiteit doet dat ook. Zij nodigen mensen uit, experts die komen spreken en een wervend verhaal vertellen. Maar intern een echte zweef functie of een draagvlak genereren, doen ze niet. Als ze het overigens wel zouden doen, zouden ze volgens mij binnen de kortste keren hun job kwijt zijn, omdat ze ruzie zullen maken.

Ergens verkiezen zij strategisch ook wel om dat niet te doen. Wat verstandig is, want als er jaarlijks iemand anders zou komen werken, ben je misschien nog slechter af.

De cel is dus een goed initiatief, maar ze heeft een aantal beperkingen. Dat ligt niet aan de mensen die daar werken, want Gianni is een zeer charmant persoon die bruggen kan slaan tussen mensen. Dat is toch ook wel belangrijk. Maar ja, hij moet natuurlijk roeien met de riemen die hij heeft.

- Natuurlijk. Ik heb gisteren een gesprek gehad met Geert De Clercq van de Cel Diversiteit. Dat was ook wel interessant. Vindt u dan bijvoorbeeld dat andere media ook zo'n charter zouden moeten aannemen? Want ik denk dat de VRT wel de enige is die zo'n charter heeft.

Hm. Ja. Maar het hangt echt wel af van de uitvoering. Zo'n charter is maar een stap. Het valt en het staat met de uitvoering daarvan. Dus ben ik dat idee genegen? Uiteraard ben ik het zeker niet ongenegen als media dat doen. Dan vind ik dat een eerste stap in de goede richting. Want het zijn natuurlijk goede intentieverklaringen als je eraan wil werken. Maar ik wil dan vooral zien hoever ze zullen gaan in de uitwerking ervan en hoe ze het allemaal zullen implementeren. Eerlijk gezegd denk ik niet dat dat zal gebeuren. Er is geen enkel medium dat daar nog maar heeft over gedacht, so far.

- Je ziet het niet direct gebeuren?

Eric Goens, de directeur informatie van VTM, heeft eens een slip of the tongue gehad in een debat. Daar zei hij dat VTM dat eigenlijk misschien ook wel nog zou moeten hebben. Maar hij is daarna teruggefloten naar het schijnt.

- Zijn er volgens jou de laatste jaren veranderingen of verbeteringen merkbaar? Als we het dan hebben over het onderwerp van de berichtgeving van minderheden en hun aanwezigheid in het productieproces.

Wat het productieproces betreft, als je louter personeel telt, kan je dat nagaan. Als je het kwantitatief gaat becijferen, maar dan moet je een nulmeting hebben. Ik zeg maar iets: als nu drie procent in de media allochtoon is, moet je weten tegenover wanneer dat is en of dat een verbetering is. Maar als het gaat over journalisten, heb ik in een tekst uit 1994 teruggevonden dat minder dan één procent van de Vlaamse beroepsjournalisten, toen 2500, allochtoon is of allochtone roots heeft. Vandaag zijn er 3000

beroepsjournalisten, ongeveer. Dat is een stijging doordat meer mensen zich journalist mogen noemen en niet doordat er meer zijn bijgekomen. En nog steeds is minder dan één procent van die 3000 van allochtone origine. Is er een verbetering op dat vlak in de journalistiek? Nee! Als je ook kijkt of er bij productiehuisen die heel veel televisie maken, een verbetering is, is dat ook niet het geval.

Wat ik wel merk is dat binnen de tweede en de derde generatie, met andere woorden de kinderen van migranten, die hier geboren zijn, dat daar heel veel zin is om bijvoorbeeld binnen het slot van vrije tijd heel veel te doen. Er zijn heel veel mensen met scenario's voor fictie, voor leuke programma's. Die voor een deel ook de kaart van de diversiteit trekken.

We zitten nu eenmaal ook in een situatie dat de allochtonen dikwijls iets brengen over allochtonen. Kijk daarvoor bijvoorbeeld naar stand-up comedians. Die brengen allemaal iets over hun eigen wereld, maar zo werkt dat natuurlijk ook. Iemand wees mij er onlangs op dat we nog steeds in een situatie zitten waarbij een allochtone dokter allochtone patiënten heeft en waar allochtone advocaten, allochtone cliënten hebben. Die sfeer is er nog altijd. Ik denk niet dat dat erg is, want dat is volgens mij een overgangsfase.

Maar ik zie dus dat er heel veel interessante verhalen nog niet verteld worden, maar wel in de pipeline zitten. Ik vraag mij wel af of die mensen aansluiting zullen kunnen vinden bij de actoren van het medialandschap vandaag. We hadden in december bijvoorbeeld een dag rond interculturele humor en ik had toen de eindredacteur van 'De Slimste Mens' uitgenodigd, Sam De Graeve van Woenstijnvis. Die vertelde het volgende. 'Ik heb een paar maanden geleden een Vlaming ontmoet met Turkse roots en die persoon had een eenvoudig, maar briljant idee voor een korte tv-serie. Fictie. Een vijf- à zestal afleveringen. Waarin een Vlaamse Turk het schopt tot premier van Vlaanderen door allerlei toevallige wendingen van het lot. Dat was echt een goed idee. Dat was een scenario barstens vol ideeën.'

Ik vond dat goed nieuws en vroeg aan Sam wat die persoon vandaag doet. En hij zei: 'Ah ja, ik ben hem daarna nog eens tegengekomen en hij is nu geld aan het zoeken. Hij is eigenlijk niet aan het schrijven op dit moment.'. Dan stel ik mij de vraag waarom Woenstijnvis, zo'n huis dat toch leeft van vernieuwende televisie en van nieuwe formats zijn keurmerk maakt, die man niet onder hun vleugels nemen.

Ik vind persoonlijk dat Woenstijnvis ook zeer Vlaamse concepten hanteert. Als je bijvoorbeeld kijkt naar 'Van Vlees en Bloed' dan vraag ik mij af hoe Vlaams een programma wel kan zijn. Daar heeft ook geen allochtoon naar gekeken, want om de sfeer van dat programma te verstaan moet je Vlaming zijn en zelfs liefst in een gemeente of in een dorp opgegroeid zijn. Ik vind dus dat een huis als Woenstijnvis zich daaraan moet wagen. Uiteindelijk hebben ze expertise, want ze hebben '0032' gemaakt. Dat programma is overal, internationaal in de prijzen gevallen. Alle mogelijke televisie-awards in de categorie interculturaliteit zijn in 2007 naar '0032' gegaan. Als je het verhaal hoort van

de making-off van dat programma, hoor je dat zij echt enorm geïnvesteerd hebben in netwerken en research naar nieuwkomers met een verhaal. Zij zijn dus bereid om naar die verhalen te zoeken en om daar televisie rond te maken.

Daarom vroeg ik aan Sam waarom ze die man laten gaan hebben als dat idee echt zo briljant was. Ik denk dat als dat soort aansluitingen met de tweede en derde generatie zou gebeuren, we de komende jaren veel toffe verhalen gaan horen, lezen en zien. Het gaat wel vooral over televisie en film. Maar daar kan altijd iets van doorsijpelen. Ik weet niet hoe dat zal aflopen, maar je ziet dat er potentieel is. Wij hebben hier jongeren-netwerk en ook daar zitten heel veel mensen met ideeën rond media. Dat zou dus misschien wel een stap in de goede richting kunnen zijn, afhankelijk van hoe de dobbelsteen zal rollen.

- Er zijn zeker mogelijkheden?

Er is zeker talent en er zijn goede verhalen. Het is een misvatting dat diversiteit altijd over miserie moet gaan. Je moet niet altijd inzoomen op de problemen in het onderwijs, ik heb het dan over die Franse, bejubelde semi-documentaire 'Entre les murs'. Dat was misschien ook wel een heel goed verhaal, afhankelijk van hoe je het bekijkt.

Maar er valt zo veel te vertellen, met leuke invalshoeken waar je inclusieve televisie mee maakt. Waar je televisie mee maakt die tenminste niet suggereert dat we in een witte maatschappij leven. Alleen is het de vraag of dat jong, allochtoon talent hun verhaal zal kunnen doen bij de Vlaamse productiehuisen die toch vandaag de plak zwaaien. Ofwel moeten ze zelf een productiehuis uit de grond stampen. Maar ik weet niet of je het landschap moet gaan verkavelen volgens etnische breuklijnen. Ik denk dat er bij die Vlaamse productiehuisen ook heel veel knowhow zit, die zij dan weer nodig hebben. Ik weet niet goed hoe het zal lopen. Dan zou er verbetering kunnen komen. Maar om te zeggen dat ik nu zoveel verbetering zie, dat niet. Men is zich meer bewust van het probleem binnen de media. Maar men is het soms ook wel beu.

- Oké. Dan heb ik eigenlijk alle vragen gesteld die ik wou stellen. Tenzij u zelf nog opmerkingen of aanvullingen hebt?

Ik zou over dit onderwerp lang en veel kunnen praten, hé. Het is mijn job en ik ben er al vijf jaar voltijds mee bezig. Maar ik denk dat je de belangrijkste ... Ik heb mijn 'ei' wel kunnen leggen, ja. De essentie van mijn standpunten rond het onderwerp heb ik wel kunnen brengen. Je kunt altijd nog extra tekstmateriaal op onze site zoeken. De kroniek over 15 jaar actie heb je misschien al gevonden. Ik kan je ook ons standpunt journalistiek meegeven als je wil, waar heel veel voorbeelden instaan uit de pers.

- Oké, hartelijk bedankt.

Bijlage VI: Transcript interview Bart Sturtewagen

Bart Sturtewagen is hoofdredacteur van De Standaard.

Donderdag 16 april 2009 op de redactie van De Standaard te Groot-Bijgaarden.

- Kunt u misschien even vertellen wie of wat u zelf als minderheidsgroepen beschouwt?

In de context van hoe de redactie is samengesteld of in het algemeen?

- In het algemeen.

Er zijn heel veel minderheidsgroepen. Sommigen zijn zelfs geen minderheden. Door sommigen worden vrouwen als minderheden beschouwd, terwijl ze een meerderheid zijn. In eerste instantie denk je dan inderdaad aan alloctonen. Aan gehandicapten, of mensen met een beperking moet je tegenwoordig zeggen, heb ik vernomen. Er zijn zoveel groepen waar wij over berichten die je misschien niet als minderheid omschrijft, maar die wij wel als een doelgroep of als segment van de samenleving zien. Dat zijn er velen, dat zijn ook ouderen en jongeren bijvoorbeeld. Zelfs mensen die tussen die twee groepen inzitten, zijn dan een minderheid. Zo kan je bijna alles als een minderheid beschouwen.

- Ja inderdaad. Vrouwen bijvoorbeeld zijn geen minderheid, maar binnen de media zelf worden ze vaak als minderheid beschouwd.

Ja inderdaad.

- En wat is uw mening over de berichtgeving over die minderheden in de Vlaamse media? Dat is misschien zeer ruim, maar toch.

Dat is inderdaad een zeer ruime vraag. Ik denk dat wij allemaal op onze manier ons best doen om om de zoveel tijd over al die problemen en die sectoren te spreken. Of die aan bod te brengen. Er zijn ook heel veel gelegenheden om dat te doen, hé.

Je hebt bijvoorbeeld ook mensen met een laag inkomen. Voor zover die groepen georganiseerd zijn en woordvoerders of spreekbuizen hebben, komen die altijd wel op de één of andere manier aan bod. Of er is een dag van En dat zijn dan gelegenheden om het eens over die groepen te hebben. Uiteindelijk zijn we wel altijd op zoek naar verhalen over de samenleving of wat er aan de hand is in onze wereld. En wat er rond ons gebeurt. Bijvoorbeeld over jongeren met ADHD. In de mate dat er vanuit die groepen of vanuit die omgeving ook signalen komen, worden die toch wel opgepikt denk ik, in het algemeen.

- Maar je hoort toch vaak, vooral over alloctonen dan, dat die enkel negatief in het nieuws komen. Klopt dat volgens u?

Ik denk niet meteen dat dat zo is. Het is natuurlijk zo dat negatief nieuws in ieder geval meer kans heeft om in de krant te komen, dan positief nieuws. Over wie of wat het ook gaat. Als alles goed gaat,

is er eigenlijk geen nieuws. Als de trein op tijd komt bijvoorbeeld, zal niemand dat melden, hé. Dus dat speelt wel mee. En vaak gaat het over problemen. Er worden problemen op de agenda gezet en er wordt over oplossingen gesproken.

Vandaag bijvoorbeeld stond er iets in de krant over hangjongeren, dat ging dan niet expliciet over allochtonen, maar het was toch een poging om hen ook eens positief te benaderen. Dus je zoekt wel naar een manier om dat te doen.

Wij zijn niet zozeer in die zin daarmee bezig. Het gaat eerder over het feit of er een maatschappelijk probleem is, wat er over te melden is en de verschillende standpunten. Je probeert dan toch ook de betrokkenen zelf aan het woord te laten, of degenen die namens hen spreken. Maar het zal dus ongetwijfeld zo zijn dat de negativiteit meer kans heeft om in de krant te komen.

Maar ik heb niet het gevoel dat dat nu meer in verband met allochtonen is. Bovendien zou je dan moeten kunnen vaststellen wat de norm is. Wat er aan positief en negatief nieuws is. En dan kom je in een aantal moeilijke debatten terecht. Bijvoorbeeld wat het verband is tussen allochtoon zijn en criminaliteit of werkloosheid. Of lage opleiding en dat soort zaken. Maar het is moeilijk om te bepalen wat dan de norm zou zijn en of wij positiever of negatiever zijn dan die norm. Dat is eigenlijk op zich al een debat, hé.

- Denk je dat er een verschil is in berichtgeving tussen de geschreven pers en de audiovisuele pers?

Dat zal ongetwijfeld zo zijn. In het algemeen hebben wij natuurlijk meer ruimte om verschillende dingen te laten zien, in reportages en zo. De audiovisuele media is natuurlijk een heel moeilijke categorie om te benaderen. Gaat het dan over het nieuws of over allerhande programma's zoals 'Man Bijt Hond'? Dat zijn eigenlijk nogal brede categorieën om er een antwoord op te geven. Ik weet wel dat ze er mee bezig zijn, met name de VRT is daar toch wel sterk mee bezig. Je doet je best, maar of dat dan genoeg is, is natuurlijk een andere vraag.

- U haalt het nu zelf al aan, het Charter Diversiteit, vindt u dat een goed initiatief?

Wel, zoals ik zeg: je ziet de problematiek en je probeert er iets aan te doen. Maar aan de andere kant is het ook niet de bedoeling van de media om de werkelijkheid te veranderen. Je probeert die te begrijpen en daarover te berichten, daar duiding over te geven. Voor een stuk bepaal je daardoor ook hoe de beeldvorming is. Dat is zo.

Je bent ook altijd een speler, als je in de media actief bent. Je kunt zeggen dat we die beeldvorming moeten bijsturen en er dingen aan doen. Maar aan de andere kant moet je daar toch ook een stuk afstand van houden en laten zien hoe het is. Ik weet dat dat eigenlijk heel moeilijk is. Of je iets nu bijvoorbeeld van onderuit of van bovenuit bekijkt, dat zijn al twee verschillende gezichtspunten. De waarheid bestaat daarover niet.

Ik denk dat het er op neer komt om van zoveel mogelijk kanten informatie te hebben en zoveel mogelijk invalshoeken te hebben. Dat geheel moet dan voor de lezer de mogelijkheid bieden om zelf een mening te vormen. Ik denk dat dat de doelstelling moet zijn. En daar speel je als media een rol in, maar je bent ook maar één van de bronnen van die lezer.

- En hebt u er een zicht op of er nog dergelijke initiatieven, zoals het Charter Diversiteit, in de media aangenomen worden? Want ik heb de indruk dat dat enkel binnen de VRT het geval is.

Ze hebben daar een tijd lang hun best voor gedaan. Ik weet eigenlijk niet hoe het daar nu nog mee gesteld is. Ik weet dat ze ook een aantal pogingen gedaan hebben die niet even goed zijn afgelopen. Het is een moeilijk verhaal. Voor je het weet riskeer je om er van beschuldigd te worden dat je de werkelijkheid aan het verbloemen bent, in plaats van ook het positieve verhaal te vertellen. Misschien is de werkelijkheid wel niet zo tof, dat zou kunnen, hé.

- Klopt het volgens jou dat de minderheden ondervertegenwoordigd zijn in het productieproces, dus onder de journalisten?

Dat is ongetwijfeld zo. Ongetwijfeld. En dat is ook een vraag die wij ons al vaak gesteld hebben. Wat kunnen we er aan doen? Wij hebben hier heel veel stagiairs, ik heb begrepen dat je er zelf ook één bent. Dat zijn er echt veel, tientallen per jaar, die door het bedrijf gaan. Maar we stellen vast dat je zo goed als geen enkel daarvan als allochtoon kan bestempelen. Mensen met een handicap is dan nog een andere groep. Maar ook dat zie ik toch zelden of nooit. Blijkbaar is er dus een probleem dat de mensen zich al hebben weggecijferd of door allerhande barrières zijn tegengehouden, voor ze nog maar de kans krijgen bij ons om hier een stage te lopen. We hebben zelf nog demarches gedaan om te vragen om iemand met een allochtone achtergrond te sturen, omdat we daar naar op zoek waren. Maar je moet toch een beetje een basisopleiding hebben en dan zijn ze er al niet meer.

Dat heeft ons tot de conclusie doen brengen dat je eigenlijk nog vroeger zou moeten beginnen en zelf voor opleiding zou moeten zorgen. Waardoor je natuurlijk nog veel meer risico loopt op het mislukken van dergelijke trajecten. En de vraag is natuurlijk ook hoe ver je dan moet gaan in positieve discriminatie. Is dat op zich wel fair? Want als je iemand een baan aanbiedt, in deze schaarse tijden op de arbeidsmarkt, en je geeft die aan iemand waarvan je weet dat hij of zij niet de beste is, maar het is iemand uit een bepaalde categorie en je wilt die bevoordelen... Niet per se omdat je iemand persoonlijk wil bevoordelen, maar omdat je de diversiteit in de groep wil versterken, wat op zich een doelstelling kan zijn. Dan stel je vast dat die er niet zijn.

- Ik denk dat dat inderdaad wel klopt want in mijn afstudeerrichting was er ook maar één iemand van de veertig personen die van allochtone afkomst was. En denkt u dan dat er meer inspanningen moeten gedaan worden om die opleidingen bekender te maken bij minderheden?

Ja. Ik heb wel het idee dat ze er mee beginnen. Maar er zijn natuurlijk veel aspecten aan die zaak. Soms heeft taal er iets mee te maken. Is er gebrek aan zelfvertrouwen om te denken dat ook zij het kunnen bereiken en in staat zijn om als journalist door te stoten? Ik weet het niet, want er zijn ongetwijfeld voldoende mensen die potentieel zouden moeten hebben.

Ik denk soms dat het wel een probleem van zelfvertrouwen is. Omdat ze vooraf al denken dat er toch tegen hen zal gediscrimineerd worden en dat ze het dus niet moeten proberen. Het is ook niet zo gemakkelijk om mensen in te passen, want culturele verschillen zijn niet te onderschatten. Het is al voorgekomen dat hier bijvoorbeeld mensen komen die dat zelfvertrouwen wel hebben en enorm gemotiveerd zijn. Je zou bijna van een soort over-motivatie kunnen spreken. En je moet natuurlijk wel nog kunnen werken binnen een team, het moet nog doenbaar zijn. Als je mensen probeert een opleiding te geven en in dienst te nemen, heb je altijd wel eens mislukkingen. Dan blijkt na een tijd dat het toch niets zal worden, om allerlei redenen dan. En soms heeft dat te maken met de handigheid om in een team te werken of zich in te passen. Of om in de strategie of de keuzes van een organisatie te stappen. Niemand van ons is hier om zijn eigen ding te doen. We zijn hier om samen één krant te maken, iedere dag. En soms komt het dan wel eens voor dat er bepaalde mensen met een missionaire visie naar ons toekomen en dat is natuurlijk niet de bedoeling. Dan mislukt zoiets wel eens.

- En denkt u dat die journalisten die wel uit een minderheid afkomstig zijn, dezelfde kwaliteiten kunnen hebben als andere journalisten? Toen ik stage deed op Het Nieuwsblad, hadden we het ook wel eens over het onderwerp van mijn masterproef en daar vertelden enkele collega's dat men wel inspanningen doet en bereid is om mensen uit minderheden aan te nemen. Maar dat bij die mensen de kwaliteit vaak minder is, onder andere door een taalbarrière.

Taal speelt inderdaad een rol. Dat is uitermate belangrijk. Maar dat is natuurlijk iets dat heel vroeg begint, vanaf de kleuterklas eigenlijk. Het zou dus uitermate belangrijk zijn dat men in de allochtone gemeenschap zou inzien dat het verwerven van taal uiterst belangrijk is voor de toekomstkansen van hun kinderen. Maar zelfs dat is misschien nog te overwinnen. Er kan aan gewerkt worden. En er zijn ook mensen die gewoon zo goed zijn, dat die dat op latere leeftijd nog overwinnen.

Er is zeker heel veel talent, daar ben ik van overtuigd. Ik heb ook al met mensen gesproken die zo getalenteerd waren, dat ik heb moeten besluiten dat zij niet geschikt waren voor de journalistiek. Mensen die een academische achtergrond verwerven, die dus zeker geschikt zijn wat het niveau van intelligentie en taal betreft, moeten nog altijd wel het heilige vuur van de journalistiek hebben. Dat is toch nog altijd de basis van alles, dat moet iedereen hebben, hé. Want het is een heel speciaal vak, zoals je ondertussen zult geleerd hebben. Het is niet om 9u binnenkomen en om 17u buitengaan. En het is ook niet altijd even intellectueel stimulerend, je moet allerlei zaken doen. Iedereen moet samen aan dat ene product werken. En dan zijn er soms wel taken waarvoor je niet lang moet verder

gestudeerd hebben, bij wijze van spreken, maar die wel een vak zijn. Dan is het een vraag of het niet onverstandig is om iemand die toch eerder cerebraal is en diepgaande essays wil schrijven, om die af te raden om in de journalistiek te gaan. Maar daar af en toe misschien wel eens een opiniestuk van te publiceren. Zo'n mensen heb ik ook al ontmoet. En dan hebben we hen uiteindelijk niet aangenomen. Want je kunt inspanningen doen en nog wat polijsten aan iemand die nog wat te leren heeft. Maar als het potentieel er is, zijn we daartoe bereid.

Maar als je het gevoel krijgt dat de doelstelling van iemand is, om geen journalist te zijn onder de journalisten, maar eerder een vertegenwoordiger van een gemeenschap...

Ik heb al meegemaakt dat het ging over iets op een academisch niveau en dat willen we soms wel eens brengen op onze pagina's of we willen die mensen zeker kennen om als bron te gebruiken, maar dat is nog iets anders dan de dagelijkse dienst van een krant. Met avonddienst en zondagdienst. Met het feit dat je ook wel eens iets moet doen dat niet binnen je sector ligt, omdat een collega er niet is. Je moet ook bereid zijn tot collegialiteit en het laten ronddraaien van de organisatie en als dat er niet inzigt, heb je een probleem, wie het ook moge zijn.

- Dan kom ik eigenlijk tot de centrale vraag, namelijk of er volgens u een verband bestaat tussen de aanwezigheid van journalisten afkomstig uit een minderheidsgroep en de beeldvorming over die minderheden?

Dat is in ieder geval de hypothese waar wij vanuit gaan als we denken dat we zouden moeten in staat zijn om meer diversiteit in onze organisatie te brengen. Je zou een aantal thema's op de agenda zien komen die er nu misschien afvallen. Maar ik heb de indruk dat wij dat soort antennes ook zonder mensen uit een minderheid zouden kunnen ontwikkelen. Maar je blijft altijd van buitenaf naar binnen kijken, hé. Als je natuurlijk zelf geen diverse, maar een homogene groep hebt, dan ben je misschien wel geïnteresseerd, maar dan ben je een buitenstaander. En dan kijk je misschien zelfs een beetje bevoogdend daar naartoe. Dus een voordeel zou zijn, dat je zeker een intern debat zou hebben. Of dat je toch een inbreng zou hebben die meer inzicht kan brengen over wat die culturele verschillen dan precies zijn of hoe die aangevoeld worden aan de overzijde.

Dat is eigenlijk de reden waarom je er als organisatie aan denkt om zelf meer inspanningen te doen om het te bereiken, als ze niet zelf automatisch naar ons komen.

Er zijn natuurlijk moeilijkheden die je moet proberen te overwinnen. Wij hebben het eens geprobeerd en hebben daarvoor een functie gecreëerd die voordien niet bestond. Dus we hebben iemand boventallig in dienst genomen en er extra budget voor gezocht omdat we vonden dat we dat echt moesten proberen doen. We hebben toen toch tamelijk wat inspanningen gedaan, opleidingen en gesprekken gehouden over wat nog moest bijgeschaafd worden. En dat was absoluut niet iemand die intellectueel onder de lat doorging. Toch is dat traject niet goed afgelopen. Omdat we de match niet vonden over wat de rol was van journalist in een team van journalisten. Heeft dat nu te maken met

allochtoon zijn of niet? Of was het gewoon een karakteriële match die er niet was, ik weet het niet. Misschien van beide een beetje.

Maar als je zoiets natuurlijk maar nu en dan probeert, heb je veel kans dat het mislukt. Als je over een aantal jaren gezien twintig of dertig mensen in dienst neemt, mislukt er ook al eens iets, maar je houdt er misschien wel 18 of 25 over. Maar als je natuurlijk maar één keer iets probeert en even later nog eens, dan kunnen al je trajecten mislukken. Dus je zou eigenlijk moeten in staat zijn om in één golf tien of twaalf mensen te accepteren en te aanvaarden dat misschien de helft er zal uitvallen. Maar dan heb je er nog steeds vijf of zes over. Goed, dat zijn dagdromen in de huidige omstandigheden.

- Maar een meer divers personeelsbestand kan volgens u dus voor een meer evenwichtige beeldvorming zorgen?

Ik denk dat wel ja. Ik denk dat dat sowieso het geval is. Je riskeert eigenlijk altijd om mensen aan te werven die lijken op leden van de huidige organisatie en op jezelf. En waarom is dat? Dat zal altijd zo zijn en je ziet dat overal wel dat je mensen aanneemt waarmee het klikt. En met wie klikt het? Met mensen die dezelfde visies, geschiedenis, cultuur of achtergrond hebben. Als je bovendien ook nog de lat zeer hoog legt door te zeggen dat je een universitair diploma moet hebben om in aanmerking te komen, dan heb je al een zekere homogenisering in het voortraject. Naarmate er meer mensen zouden afstuderen met een diverse achtergrond, zouden we er op den duur toch moeten in slagen om een aantal van die mensen bij ons te laten doorgroeien. Dat is zeker onze doelstelling.

De vraag is: kunnen wij in afwachting daarvan iets doen of heeft dat geen zin. Het is vervelend, want wij kunnen zeggen dat we dat willen doen voor zover ze ons worden aangeboden, maar dan zal het nog lang duren vrees ik. We proberen dan wel eens om dat te doorbreken, als we daar de kans toe zien. Precies omdat we als organisatie denken er voordeel bij te hebben. Maar dat wil niet zeggen dat een project automatisch succesvol is. Ik meen te weten dat ook bij de VRT een aantal van die projecten mislukt zijn. Dat de doelstellingen niet dezelfde waren eigenlijk, dat die niet konden verenigd worden.

- Ja. Maar ik krijg wel de indruk dat hier bij De Standaard wel het idee leeft dat het beter is om er aan te werken.

Dat is zo. In feite vinden we dat gewoon fout dat het niet of niet voldoende zo is. In feite is dat een manco. Onze organisatie is daardoor minder sterk dan dat ze zou kunnen zijn. En ze is niet een afspiegeling van de samenleving waar we naar toe gaan. Op termijn moeten ook meer mensen met een diverse achtergrond onze krant lezen, als we willen blijven groeien. Want dat zal de samenstelling van onze samenleving zijn. En dan moeten we het dus natuurlijk hebben over thema's die hen interesseren.

Uiteindelijk is dat hetzelfde probleem als wanneer we ons afvragen hoe we onze krant een jonger imago kunnen geven, terwijl we eigenlijk bestaan uit mensen die gemiddeld veertig jaar oud zijn. Er

zijn natuurlijk jongere mensen, maar ook oudere. En dat onze krant misschien gemiddeld een soort veertigers-imago uitstraalt, hoe kunnen we dat dan oplossen? Dat is eigenlijk hetzelfde probleem. Wat is daarvoor nodig? Het is ook niet de bedoeling om een jongerenhoekje of dergelijke te maken, het is veel complexer dan dat. Maar met dat soort problematiek zijn we bezig. Precies omdat we denken dat de diversiteit de realiteit is van vandaag en zeker van morgen. Dus dan moeten we die ook omarmen en die als een mogelijkheid zien om nog beter te doen wat we doen. En dat is een spiegel te zijn van de samenleving.

- Ja. Die allochtone groep die er is binnen de samenleving, is natuurlijk ook een potentiële lezersgroep die je kunt bereiken.

Zeker en vast.

- Maar ik las bijvoorbeeld in een artikel op internet dat twee Vlaamse hoofdredacteuren zeiden dat er helemaal geen probleem was met de beeldvorming van bijvoorbeeld etnisch-culturele minderheden. En dat de Vlaamse media goed bezig zijn, ook over die interculturele thema's. En als er al een probleem is, dat dat ligt aan de beperkingen van het medium. Dat vind ik toch wel een straffe uitspraak.

Ja. Ik vind in het algemeen dat je nooit moet zeggen dat je zo goed bezig bent en dat het prima loopt zoals het loopt. Het kan altijd beter. Wat ik zeker ook wel vind, is dat er heel wat inspanningen worden gedaan om thema's aan de orde te stellen en zeker niet altijd vanuit een negatieve hoek. Maar misschien wel zoals ik zei een beetje van buitenaf. Vanuit een soort goedbedoeld positivisme. En dat heeft zijn beperkingen.

Er is ook een risico, om daar nog even op terug te keren, bij het in dienst nemen van mensen die dan, laat ons zeggen, wel intellectueel geschoold zijn en voldoende voorbereid zijn op de taak van journalist. Uit de aard daarvan hebben ze zich eigenlijk al voor een stukje uit hun gemeenschap getild. Dat was vroeger ook het geval met arbeiderszonen en –dochters. Als die dan gestudeerd hadden, werden die dan eigenlijk wel nog erkend door hun eigen achterban? De schepen van Beringen, Selahattin Kojak, die wordt door zijn eigen gemeenschap een beetje beschouwd als iemand die te veel aanleunt bij de anderen. Die overgelopen is als het ware. Je wordt dan door weldenkenden aan autochtone kant als een leuk iemand beschouwd, maar voor je het weet heb je een soort excuusallochtoon gecreëerd, die niet noodzakelijk betere toegangen heeft tot een gemeenschap dan iemand die van buitenaf komt.

Als die anderzijds natuurlijk talen spreekt die niet gebruikelijk zijn onder blanke afgestudeerden, is dat natuurlijk wel een belangrijk voordeel. En als die dan ook nog een culturele affiniteit heeft en weet hoe een moskee er vanbinnen uitziet, is dat natuurlijk wel een voordeel. Maar als hij er zelf niet meer komt, omdat hij dat achter zich heeft gelaten, is het ook helemaal niet zo zeker meer dat hij wel nog iets kan toevoegen. Dat zijn allemaal dingen die het zeer complex maken.

- Ja. En hebt u er een idee van hoe de situatie op de vloer bij De Standaard zelf is? Hoeveel vrouwen hier bijvoorbeeld werken.

Ik kan dat niet uit het hoofd zeggen, maar er zijn toch zeker niet weinig vrouwen onder ons. Het kan geteld worden, hé. De colofon staat in de krant dus je kunt ze tellen. Ik denk niet dat het fiftyfifty is, maar dat heeft op zich ook te maken met de hardheid van de job. Dat is de laatste tien à vijftien jaar toch sterk toegenomen.

Dat wisselt natuurlijk ook veel. Er zijn ook vrouwen die chef zijn. Er is ook een vrouw die adjunct algemeen hoofdredacteur is, Anni Van Landeghem. Wat dat betreft heb ik niet het gevoel dat er een tekort is. Maar dat is eigenlijk iets van de laatste tien à vijftien jaar. Daarvoor was dat veel minder het geval.

- En wat de andere minderheden betreft dan?

Wat de andere minderheden betreft, denk ik dat we zeker een probleem hebben. Mensen met een fysieke handicap zijn er niet, hoewel er wel eens iemand hardhorig is. En wat alloctonen betreft, hebben wij verschillende keren een poging gedaan, ik gaf het al aan, maar op dit moment is er ook niemand.

- Ik denk persoonlijk dat mensen afkomstig uit minderheidsgroepen vooral bij buitenlandberichterij een extra troef kunnen betekenen, omdat die over bepaalde onderwerpen een extra achtergrond hebben. Denkt u daar ook zo over of denkt u dat gespecialiseerde journalisten als Rudi Vranckx en Peter Verlinden, die zich specialiseren in een gebied of een thema een oplossing kunnen bieden? Of zou het toch beter zijn om bijvoorbeeld met correspondenten ter plaatse te werken?

Je moet wel een onderscheid maken tussen mensen die wij hebben als bronnen of occasionele medewerkers en mensen die we in dienst hebben. Het is natuurlijk zo dat wij heel veel bronnen hebben, met name in alloctone kringen. En dat we die mensen ook wel de ruimte geven om opiniestukken te maken voor onze pagina's. Maar dat zijn natuurlijk wel mensen die dan spreken namens organisaties of vanuit een academische achtergrond. Dus dat is niet zozeer het probleem.

De vraag is in welke mate je zulke mensen in dienst kunt nemen. En het probleem met specialisatie is net een beetje dat als je echt een specialist wil hebben in een krant, je die wel kunt bellen. Er zijn van allerhande specialisten en je kunt die interpellieren en vragen stellen. Of je kunt die vragen om zelf een stuk te maken als je denkt dat je daar behoefte aan hebt. Maar dat is nog iets anders dan iemand in dienst nemen in het kader van een organisatie die zeer multifunctioneel is of dat moet zijn.

Er is heel veel druk op de omvang van redacties, dus er wordt heel veel souplesse en flexibiliteit verwacht. Bereidheid om van alles te doen. En dat is net waar het een beetje op botst. In eerste instantie heb je dus een goede journalist nodig en vervolgens kan die zich wel in een aantal zaken specialiseren. Een specialist in dienst nemen, maar die dan ook alleen daarin gespecialiseerd is, is

eigenlijk iets wat we minder en minder doen. Dat wil niet zeggen dat we geen mensen meer hebben die van iets hun specialiteit maken. Maar in eerste instantie moet je het journalistieke vak onder de knie hebben en dan kun je na een tijdje misschien gespecialiseerd worden in iets. En even later misschien in nog iets anders. Je hebt intern wel mobiliteit. Zoals mensen die van de culturele redactie naar de buitenlandredactie veranderen. Dat soort interne mobiliteit is er wel, maar het begint met het journalistieke vak onder de knie te hebben. En iemand die begint en zich meteen wil specialiseren en toeleggen op een vakgebied, is eigenlijk een profiel dat minder en minder in een redactie past waar je multifunctioneel moet zijn.

- Ja. Een verwijt dat je ook vaak hoort bij berichtgeving over minderheden, over allochtonen dan voornamelijk, dat de nationaliteit vaker vermeld wordt, terwijl dat niet relevant is voor het bericht. Klopt dat volgens u en is dat een probleem?

De grote vraag is natuurlijk wanneer dat relevant is. Ik krijg bijvoorbeeld ook regelmatig brieven van mensen uit de Joodse gemeenschap die vragen waarom het van belang is te vermelden dat bijvoorbeeld een bankier die opgepakt werd van Joodse origine was. Soms is dat inderdaad niet van belang en kan je jezelf afvragen waarom het er bij staat. Maar soms is dat wel zo. En dat is niet zo eenduidig. Dat weet je ook niet altijd op voorhand. Is het van belang om te zeggen dat het om een man of een vrouw ging? Of dat iemand van Oosterzele was. Dat zijn feiten, elementen die duidelijker maken waarover het gaat.

Als het om een apotheker gaat bijvoorbeeld, kunnen de apothekers ook bellen omdat ze vinden dat ze gestigmatiseerd worden. Dus je kunt daar ook een overgevoeligheid voor ontwikkelen. Maar het is natuurlijk juist dat het in een aantal gevallen niet relevant is en dan ook niet dienstig is om dat te vermelden. Maar dat weet je niet altijd op voorhand.

- Wat ook vaak aan bod komt is dat minderheden minder als expert naar voor komen in de media. Zou het niet beter zijn om over thema's die niets met minderheden of racisme te maken hebben, ook eens een allochtone advocaat te bellen?

Natuurlijk.

- Kan een initiatief, bij u waarschijnlijk wel bekend, zoals de expertendatabank die minister Van Brempt opgestart heeft, een oplossing bieden. Is dat een goed initiatief?

Dat is zeker een goed initiatief. Je bent vaak op zoek naar diversiteit binnen je bronnen. Dus ik ga er wel van uit dat dat gebruikt wordt op bijvoorbeeld onze binnenlandredactie. Wij staan daar open voor. Ik vind dat inderdaad een goed idee.

- U had het nu over diversiteit in de bronnengroep. Kan een journalist die zelf uit een minderheidsgroep afkomstig is, daar ook niet een extra troef in zijn? Omdat die misschien meer contacten heeft.

Dat zou inderdaad de hypothese zijn. Dat iemand een netwerk kan opbouwen in een segment van de samenleving waar het niet zo gemakkelijk is om in door te dringen. Dat is eigenlijk de hypothese waar je vanuit gaat als je zegt dat je diversiteit nodig hebt. Want anders zou het niet relevant zijn. Anders zou je zeggen: 'goede journalisten zijn goede journalisten en welke kleur je hebt maakt eigenlijk niet uit'. Dat zou een hypothese kunnen zijn. En toch moeten we er van uitgaan dat culturele achtergrond belangrijk is. Wij weten bijvoorbeeld al hoe moeilijk het is in België tussen Vlamingen en Franstaligen. Het is vaak niet zo evident om als Vlaamse journalist Franstalige bronnen aan het woord te krijgen. Je wordt toch beschouwd als een soort vertegenwoordiger van de tegenpartij, vijand zou ik niet durven zeggen, maar toch van de tegenpartij. Dus als wij Reynders of Milquet willen interviewen stellen zij zich ook de vraag met welk doel dat is. En dat is niet met een ander doel dan waarmee we Van Rompuy of Verhofstadt interviewen. Maar dat moet dan toch in een kader gepast worden. Je voelt dat dat anders is.

Daardoor alleen al weet je dat de culturele bagage, de achtergrond van iemand een factor is. Je kunt dat niet wegcijferen. Het gaat niet louter om beroepskennis en ervaring, maar ook om wie je bent. En dat kun je ook niet veranderen, het is wat het is.

- Ja, inderdaad. Dan zijn de meeste vragen eigenlijk gesteld. Ik denk dat ik concluderend kan zeggen dat binnen De Standaard wel ingezien wordt dat het zeker een meerwaarde kan bieden voor de berichtgeving. En dat er ook inspanningen gedaan worden, maar dat het helemaal niet zou eenvoudig is.

Dat is inderdaad de samenvatting. Het is niet zo eenvoudig om te zien hoe je dat nu kunt doen zonder dat je opnieuw in andere contradicties terecht komt zoals positieve discriminatie. En wat mag je eigenlijk als basis verwachten wat kwaliteitsinbreng betreft van iemand die tot een team toetreedt waar de kwaliteitsvereisten hoog zijn? Hoe ver kun je daarover compromissen maken? En wat kun je dan doen om die achterstand op te vullen of in te lopen? Wat mag je eigenlijk verwachten van de kandidaat zelf dat die aan inspanningen zal doen? Wanneer verwacht je teveel van iemand?

Je zou kunnen zeggen dat wij door de manier waarop wij werken, wat wij van mensen vragen en hoe wij de krant aanzien, al een drempel leggen voor iemand die vanuit een andere cultuur komt. Dat zou kunnen, omdat het zo is. Maar dan zit je natuurlijk met een groter probleem. Dus wij zijn daar tastende. We proberen dingen, maar willen daar ook niet naïef in zijn.

We proberen eigenlijk uit te gaan van wat het belang van de organisatie is. En dat is inderdaad om een spiegel van die samenleving te zijn en dus ook om die diversiteit te omarmen, zoals ik daarnet heb gezegd. Niet zozeer om dat te accepteren, maar zelfs om daar een positieve waarde van te maken.

Maar dan nog is het niet eenvoudig om dat te doen gebeuren. Ik denk ook dat de factor tijd daar een belangrijke rol zal in spelen.

- Zijn er de laatste jaren dan verbeteringen of veranderingen merkbaar?

In ieder geval te weinig, hé. We hebben wel eens mensen voor korte tijd in dienst gehad. Maar tot nu toe heeft dat nooit voor een blijvend resultaat gezorgd. Maar misschien is dat een eerste fase. Dat we een aantal keer een paar mensen proberen. Dat die dan een andere weg inslaan en dat op een bepaald ogenblik dan wel lukt

- Al doende leert men.

Ja, inderdaad. Al doende kunnen we leren. We moeten daar ook niet krampachtig in doen. Het heeft ook geen zin dat iemand wordt binnengehaald en als een excuus-Ali of excuus-Fatima wordt neergezet. En dat die op die manier eigenlijk ook meteen gestigmatiseerd is. Ik heb op een bepaald ogenblik met iemand gesproken die buitengewoon gemotiveerd was, maar die qua opleiding eigenlijk zo ver achter stond dat ik dacht dat het geen zin heeft om zo iemand voor de leeuwen te gooien. Je kunt iemand als een eenling niet in een team brengen van mensen die toch op een bepaald niveau discussiëren en met elkaar omgaan. Dat zou op het menselijke vlak gewoon nooit hebben geklikt. Ik zeg het, in een groter geheel was dat misschien wel mogelijk geweest, of in een meer freelanceachtige positie. Want dat zijn ook mogelijkheden om het te proberen, maar daar is Het Nieuwsblad beter voor geschikt dan De Standaard, omdat zij met meer plaatselijke medewerkers werken. Om daar dus te kijken voor mensen die misschien niet alle registers van het vak beheersen, maar die wel nieuws kunnen aanbrengen. Ze kunnen het dan misschien nog niet perfect opschrijven, maar daar kun je dan nog een batterij eindredacteuren achter zetten. Op die manier kan je toch mensen de kans geven om zich te laten kennen. En misschien kunnen er dan wel mensen doorgroeien. Maar daar is een redactionele organisatie die heel veel tentakels heeft en lokaal ingeplant is, zoals Het Nieuwsblad, beter geschikt voor. Dat kan eigenlijk wel een methode zijn, waarbij hier en daar na verloop van tijd misschien toch iemand kan opgepikt worden en zo via de regionale redactie toch verder zou kunnen doorgroeien. Want dat is ook een verschijnsel dat bestaat, hé. Dat mensen via Het Nieuwsblad, de regio of de sport, binnenkomen en doorgroeien. En na verloop van tijd op De Standaard terecht komen. Dat is ook een traject. Dat is eigenlijk zelfs relatief gebruikelijk. Er zijn heel wat mensen bij ons die nog een verleden hebben bij Het Nieuwsblad. Dat is misschien de manier om het te doen, hé.

- Inderdaad. Heel hartelijk bedankt voor het interview.

Bijlage VII: Transcript interview Paul Daenen

Paul Daenen is hoofdredacteur van Het Laatste Nieuws.

Vrijdag 17 april 2009 op de redactie van Het Laatste Nieuws te Kobbegem.

- Kunt u misschien om te beginnen, als we het hebben over diversiteit in de media, vertellen wat u zelf als minderheidsgroepen beschouwt?

Ik ben niet bezig met minderheidsgroepen. Waarom? Ik vertrek niet van een theoretisch model om een krant te maken. Ik vertrek maar van één model en dat is nieuws! En meerderheid of minderheid interesseert mij niet zozeer. Het interesseert mij enkel als het nieuws is. Dan is het interessant voor de krant. Maar het is niet omdat er iets is rond minderheden, dat het interessant is voor de krant.

- En dat het nieuws is?

Inderdaad. Enkel daarom is het nog geen nieuws.

- U bent daar op zich niet zo mee bezig?

Ik ben daar totaal niet mee bezig.

- Ook niet als het gaat om personeel?

Personeel? Nee, helemaal niet. Personeel vinden is sowieso niet gemakkelijk. We hebben zelfs die luxe niet om daar mee bezig te zijn. Zo erg is het. Het is zo moeilijk om talent te vinden in deze sector, dat we elk talent dat we vinden, binnen nemen. En we kunnen ons zelfs niet afvragen of er een evenwicht is of een bepaald percentage personeel van allochtone afkomst is bijvoorbeeld. Die luxe hebben we niet. Voor mij is iedereen goed. Minderheid of meerderheid, dat interesseert mij niet. Afrikaan, Aziaat of Australiër: alles is goed zolang we maar talent vinden.

- Maar je hoort toch vaak dat de beeldvorming over allochtonen bijvoorbeeld eerder negatief is. Of onvolledig.

Mja. Je hoort zo veel. Alleen geloof ik maar de helft van alles wat je hoort. Eén van onze beste lay-outers is bijvoorbeeld een allochtone jongen. Ik denk dat die van Marokko afkomstig is. Maar volgens mij zit er dan ook maar één allochtoon in de volledige groep lay-outers. Maar die is zeker één van de beste. Eén van onze toppers. Maar het is helemaal niet zo dat er maar één iemand van de veertig van allochtone afkomst is, omdat we tegen allochtonen zijn. Wij schrijven examens uit en houden sollicitatiegesprekken en selecteren uit wie zich aanbiedt. Begrijp je?

- Zijn er dan minder mensen uit minderheden die zich aanbieden?

Ja, dat is zo. Ja.

- En hoe komt dat denkt u?

Dat weet ik niet. Ik weet het niet. Hoe is de situatie in de studies journalistiek? Ik neem aan dat er...

- In mijn richting zat er inderdaad ook maar één iemand van allochtone afkomst.

Welja, kijk. Wat moeten we dan doen? De meesten komen uit die richting. Dat is normaal. Het is een doorloopproces en als er daar weinig zijn, bieden er zich ook weinig kandidaten aan, hé. En wat doe je dan?

- Denkt u niet dat een meer divers personeelsbestand voor een meer evenwichtige krant kan zorgen?

Ja en nee. Ten eerste zou ik absoluut niets tegen een meer divers personeelsbestand hebben. En ten tweede zou ik dat zelfs toejuichen. Maar dat is een heel theoretisch model. En ik ben er niets mee om in theorieën te redeneren. Ik moet elke dag met de praktijk omgaan. En wij zien dat als wij sollicitaties uitschrijven of advertenties doen voor vacatures, dat er zeer weinig of zelfs geen minderheden op af komen. Maar als we er hebben, krijgen ze alle kansen. Kijk bijvoorbeeld naar die ene man van de lay-out. In een mum van tijd is die doorgegroeid. Die zit nu echt bij de top van onze lay-outers. Waarom ook niet? Ik heb tegen niemand iets. Ik moet echter maar met één iets rekening houden en dat is talent.

- En denkt u dat die talenten bij mensen uit minderheden evenzeer aanwezig kunnen zijn?

Natuurlijk, waarom niet? Uiteraard.

- Er is waarschijnlijk vaak een taalbarrière bijvoorbeeld?

Een taalbarrière, ja. Ik denk ook dat journalistieke en grafische studies niet zo'n eenvoudig toegankelijke studies zijn voor mensen uit minderheden. Denk ik, hé. Dus ja.

- En werken hier bijvoorbeeld ook mensen uit andere minderheden, naast de allochtonen dan. Bijvoorbeeld mensen met een handicap of holebi's?

Holebi's wel waarschijnlijk, maar ik vraag daar niet om. Dat interesseert mij niet. Sommigen outen zich sowieso, uiteraard. Maar ik neem aan dat er daarnaast nog wel holebi's zullen zijn, waarvan ik het niet weet. Maar dat zijn mijn zorgen niet. Zolang ze maar iets kunnen, zijn ze voor mij allemaal even goed.

- En zijn er bijvoorbeeld mensen met een handicap?

Ik spreek enkel over de redactie, hé. In het hele bedrijf zullen er wel zijn, maar op de redactie denk ik niet. Nee.

- Kan zo'n journalist van allochtone afkomst geen extra troef zijn, omdat die misschien gemakkelijker toegang heeft tot andere bronnen?

Dat kan, zeker. Maar wij moeten toch niet op zoek gaan naar allochtonen? Wij moeten op zoek gaan naar een goede journalist. Ik kijk maar naar één ding: of die persoon talent heeft om te doen wat hij moet doen. En of die dan zwart, rood of geel is, interesseert mij echt niet. Begrijp je?

- De VRT heeft bijvoorbeeld het Charter Diversiteit ...

Ja. Maar de VRT is een staatsomroep, begrijp je?

- Denkt u dan dat het vanuit een verantwoordelijkheidsgevoel als openbare omroep is, dat zij dat charter hebben?

Zij moeten dat doen, hé. Het is ook een beetje een imago aannemen.

- En denkt u dan niet dat zo'n initiatief een goed idee is voor de andere media?

Je bent er niets mee! Is dat een goed idee? Ja. Maar het is opnieuw een heel theoretisch iets. Wat ben je met dat charter als je toch al bijna op voorhand weet dat je het niet in stand kan houden. Als ze zich niet aanbieden. Begrijp je?

- Natuurlijk. Maar ik heb bijvoorbeeld ook al een gesprek gehad met iemand van de Cel Diversiteit van de VRT en zij bieden bijvoorbeeld een aantal opleidingsstages aan, waarbij ze expliciet naar minderheden op zoek gaan.

Ja, inderdaad. Maar de VRT heeft voor alles heel veel tijd en heel veel mensen die niet productief moeten zijn. Waarom? De VRT is een staatsomroep. Ze krijgen geld binnen, waar ze niets moeten voor doen. Wij zijn een commerciële instantie. Wij hebben al die dingen niet. Wij hebben geen mensen om op dergelijke projecten te zetten. Alles moet hier uiteraard renderen. Begrijp je?

Wij hebben niet de luxe, die de VRT heeft. Die kunnen ergens een programma voor opstellen en extra mensen aannemen die zich bezig houden met hoe ze kunnen voldoen aan de eisen van het charter. Maar zo zit dat hier niet in elkaar. Wij zijn een commerciële instelling.

- Dus op dat vlak is er volgens u wel een verschil tussen een commerciële en een openbare instantie?

Uiteraard. De VRT heeft zoveel geld, dat ze soms zelfs niet weten hoe ze het kunnen opkrijgen. Wij moeten elke maand zorgen dat we toekomen met wat we hebben. En daar het beste mee brengen. En dat is een totaal andere wereld.

- En denkt u dat er ook een verschil is tussen de geschreven pers en de audiovisuele pers, naar beeldvorming of naar personeelsbestand van minderheden toe?

Daarvoor ben ik niet genoeg op de hoogte over de situatie van de audiovisuele pers. Dat durf ik niet zeggen. Daar durf ik echt geen antwoord geven. Want ik ben niet op de hoogte van de audiovisuele

pers, ik ben daar nooit mee bezig geweest. Maar ook daar zul je een verschil hebben tussen VTM, als puur commerciële instelling die moet leven van de adverteerders, en dan de grote VRT. De kolos met heel veel mogelijkheden, ook financieel. Dat zal allemaal een rol spelen, hé.

À propos, ik lieg. Want ik zeg dat er één iemand is van allochtone afkomst, maar we hebben twee layouts van allochtone afkomst. Ik zou liegen, er is dus nog iemand die anders gekleurd is. Maar dat zijn in mijn ogen de enige twee.

- U zegt dat er gewoon niet veel mensen uit minderheden zich aanbieden. Maar als die zich zouden aanbieden, zou het dan een meerwaarde zijn?

Ja!

- En denkt u dat het ook een invloed zou hebben op de beeldvorming over minderheden?

Ja, natuurlijk. Natuurlijk zou het een verrijking zijn. Niet enkel voor het product, maar ook voor de werkvloer.

- En kan het dan voor een bedrijf, ook een commercieel bedrijf, misschien toch niet lucratief zijn om meer op zoek te gaan, als het een verrijking kan bieden?

Ik vind dat we de dingen niet mogen omdraaien. Zoals je niet langs de ene kant mag discrimineren, mag het ook niet langs de andere kant. Je hebt het theoretisch model: als je bijvoorbeeld twee mensen hebt die gelijkwaardig zijn, een allochtoon en een Vlaming, dan mag je niet zomaar voor de Vlaming kiezen. Dat mag dus niet. Maar je mag ook niet langs de andere kant discrimineren.

Je kan het dus niet maken om niet naar het grootste talent te kijken en het allochtoon zijn op zich belangrijker te vinden dan dat talent. Dat mag je ook niet doen. Je moet daar een lijn in trekken. Een goede, eerlijke en niet discriminerende lijn is om te gaan voor talent. En wie of wat er achter dat talent schuilt, welke kleur dan ook, interesseert ons niet. We gaan voor het talent. Als je dat niet doet, zit je in een tweespalt met compromissen en wijk je af van je weg. En als je zijwegen inslaat, lijdt dat altijd tot onduidelijkheid, onjuistheid of incorrectheid. Dat denk ik toch.

Maar, nogmaals, het zou zeker welkom zijn. Want die ene persoon hier bij ons, waar ik al over gesproken heb, daar leer je heel veel van. Ook bijvoorbeeld over vooroordelen over allochtonen. Door er mee om te gaan, mee te praten en die bezig te zien, vallen heel veel vooroordelen weg. Natuurlijk is dat een verrijking voor de werkvloer. Dat spreek ik absoluut niet tegen. Integendeel. Want hij is ook zeer open over zijn afkomst en wij praten daarover. Soms komt hij dan langs met zakken vol koekjes en zoetigheden. Dan deelt hij dat uit op de redactie en is het feest. En dat is zeer leuk. Absoluut. Maar je kunt niet zeggen dat we daarom nog naar mensen uit minderheden op zoek moeten gaan. Begrijp je? Dan ben je aan het weggaan van de hoofdweg. En dat is dat we mensen moeten hebben die de job aankunnen en talent hebben. Dat is het belangrijkste.

- De métier van de journalistiek?

De métier is inderdaad het belangrijkste. En wie daar achter schuilt of daar achter gaat doet er niet toe. Dat kan iedereen zijn.

- En als het dan iemand uit een minderheid is ...

Graag, graag.

- De allochtone minderheid omvat ongeveer een tiental procent in de samenleving. En dat is voor jullie natuurlijk ook een potentiële lezersgroep. Als media zich willen blijven ontwikkelen en blijven doorgroeien, zal het ook belangrijk zijn om die lezersgroep aan te spreken. Terwijl die zich nu misschien niet gereflecteerd zien in de kranten.

Dat is moeilijk, hé. Moeilijk. Dat is een vraag waar je niet heel rechtlijnig ja of nee kunt op antwoorden. Ik denk niet dat een krant allochtonen zal bereiken door een 'hoekje voor allochtonen' te hebben. Daar geloof ik niet in. Je brengt als krant ook geen beeld van gehandicapten door te zeggen dat er een 'hoekje voor gehandicapten' in de krant is. Zo gaat dat niet. Een krant is een product dat in zijn totaliteit moet weergeven wat er leeft in Vlaanderen. Begrijp je?

- Ja, een spiegel van de samenleving.

En dat kan maar door één ding gedreven worden en dat is het nieuws. Dat kan niet gedreven worden door te zeggen dat je vandaag iets rond die minderheid moet doen en morgen iets rond een andere minderheid. Want misschien gaat die minderheid dan ook de krant lezen. Zo werkt dat niet.

Stel dat je iets wil doen rond allochtonen, wat moet je dan doen? Waar zijn allochtonen in geïnteresseerd? Gaan die een krant lezen omdat je elke dag een hoekje voor hen hebt? Dat zou trouwens een zware onderwaardering zijn van die mensen. Het komt neer op zeggen 'we geven ze hier een plaatsje en dan gaan ze wel naar ons toekomen'. Zo werkt dat niet. Op een moment dat zij genoeg geïntegreerd zijn in Vlaanderen, moeten we hopen dat ons product hen zal aanstaan.

- Om het product dan?

Inderdaad, in zijn totaliteit, om het product. En niet omwille van dat hoekje. Daar geloof ik niet in.

- Is het, om een spiegel te zijn van de samenleving, ook niet nodig om minderheden ook bij gewone onderwerpen aan het woord te laten? Bijvoorbeeld als er een artikel geschreven wordt over de bankencrisis, om dan ook eens allochtone expert of een expert met een handicap aan het woord te laten?

Je moet geen expert hebben omdat die een handicap heeft of omdat die allochtoon is. Je moet een expert hebben om zijn expertise. En dan kan dat iedereen zijn.

- Natuurlijk. Maar vaak zijn het de blanke experts, en dan nog vaak dezelfde, die aan het woord gelaten worden. Terwijl er ook allochtone experts bestaan die evengoed op de hoogte zijn van het onderwerp.

Dat kan. Ja, dat kan.

- En dat gebeurt nu nog te weinig.

Je kunt van ons toch niet verlangen dat we op een bepaald moment naar allochtone experts op zoek gaan. Je gaat naar de gewone kanalen en ja...

Sorry, maar alleen al in een normale nieuwskatern wordt er wel al wat geschreven over minderheden. Dat mag je toch niet vergeten. Er wordt toch veel over geschreven. Allochtonen staan vaak in een krant. En niet enkel maar rond onderwerpen waarvan de bevolking denkt dat het negatief is. Dat is dus niet het geval. Ik vind dat dus niet.

Zie je, ik hou nogal van rechtlijnige en duidelijke dingen. Bij de krant moet je gaan voor talent en bij de inhoud moet je gaan voor het nieuws. En je wijkt niet van die weg af door te denken of je nu een zwarte persoon over iets aan het woord moet laten of over dat probleem een Marokkaan. Zo werkt het niet. Waar ben je dan mee bezig tot het einde van de dag? Op dat moment ben je allerlei compromissen aan het sluiten en ben je niet langer met het product bezig. Je moet zorgen dat je het beste stuk hebt, met de beste expert. Is die expert van Ierse of Afrikaanse afkomst, so what. Dat doet er allemaal niet toe, maar het moet wel een goede expert zijn.

- Is het bij buitenlandberichtgeving vaak niet gevaarlijk, is het daar niet beter om iemand met een andere etnische achtergrond te hebben? Omdat die ...

Dat gebeurt soms, hé. Dat gebeurt. Maar ten eerste hebben wij niet zo'n zware dagelijkse buitenlandberichtgeving. Enkel als er groot nieuws is uit het buitenland, brengen wij dat. Als er iets in Amerika gebeurt, proberen wij dat wel door een Amerikaan te laten updaten of becommentariëren. Maar ja, moet dat dan een zwarte of een blanke zijn? Je moet gewoon de beste expert hebben.

- Ja. Het gaat altijd om de beste expert of de beste journalist?

Ja, je moet daarin een lijn trekken. En als je van die lijn afwijkt, ben je rare dingen aan het doen.

- Als je dan bijvoorbeeld meer allochtonen op de redactie zou hebben, zouden die dan niet voor een extra invalshoek kunnen zorgen bij een bericht?

Ja, ja. Absoluut. Absoluut! Maar je kunt ons niet verwijten dat we geen mensen uit minderheden hebben, want ze dienen zich niet aan.

- En moet er dan bijvoorbeeld geen inspanning gedaan worden om de opleiding bekender of aantrekkelijker te maken voor minderheden?

Wij zijn er niet om opleidingen aantrekkelijker te maken, hé!

- Nee, natuurlijk niet. Vanuit de regering dan.

Daarvoor is de politiek er. Die hebben daar een taak in. Daarvoor pleit ik al honderd jaar, maar je praat hier in Vlaanderen tegen de muren. Daar pleit ik al honderd jaar voor. Het is onze taak niet.

- U pleit er voor, maar er is geen gehoor naar?

Opleidingen in Vlaanderen zijn enorm slecht. Op alle vlakken. Vreselijk. Echt op alle vlakken. Dat is mijn stokpaardje, maar ik ben gewoon tegen de muren aan het praten. Maar het is onze job niet, hé. Wij moeten er niet voor zorgen dat er aan universiteiten en hogescholen betere opleidingen komen voor journalisten. Daar zijn andere mensen voor. Die daar voor betaald worden en daarvoor de capaciteit hebben. Al twijfel ik er soms aan of ze die capaciteit wel hebben. Die moeten dat doen, hé.

- En denkt u dat binnen de media, in het algemeen dan, het idee leeft dat er iets moet veranderen? Of dat het een positieve zaak zou zijn? Want in een artikel op internet las ik bijvoorbeeld dat twee Vlaamse hoofdredacteuren, waarvan de naam niet genoemd werd, zeiden dat er helemaal geen probleem was met de beeldvorming van etnisch-culturele minderheden. En dat de Vlaamse media zelfs goed bezig zijn. En als er al een probleem is, dat de oorzaak is van de beperkingen van het medium. Ik vond dat toch een straffe uitspraak.

In mijn ogen is er ook geen probleem. Ik denk dat alle kranten en alle media in hun berichtgeving naar een goed evenwicht zoeken. Soms zijn we daar zelfs te veel mee bezig. En willen we politiek te correct zijn. Er is geen probleem. Alleen wat de instroom van werkzoekenden betreft moet ik zeggen dat er absoluut een minderheid van allochtonen en dergelijke zich aanbieden. En dat is het probleem. Maar er zijn andere instanties die die problemen moeten oplossen, hé. Daarvoor moet je niet naar ons wijzen, dat moeten andere mensen doen.

- Ja. En als er mensen zich aanbieden uit minderheden en die hebben het talent, dan bent u bereid die aan te nemen?

Maar natuurlijk, heel graag zelfs.

- Maar echte initiatieven ...

Wij kunnen geen initiatieven nemen. Wij zijn elke dag met onze krant bezig. Ons initiatief is om elke dag kranten op de markt te brengen. Dat is onze job. Daarnaast hebben wij heel weinig tijd voor andere initiatieven. Soms denken mensen dat journalist een bijberoep is, hé. Maar dit is een full-time job hoor, een krant opstellen. Je ben daar van 's morgens tot 's avonds als je gaat slapen mee bezig. Dat is onze job.

Verwijt jij bijvoorbeeld een voetbalploeg dat er te veel of te weinig zwarten meespelen? Daar wordt dat nooit gezegd, hé. Heeft er al ooit iemand gezegd tegen Anderlecht bijvoorbeeld: 'Oej oej, deze keer lopen er maar twee zwarten van de elf op het veld en twee jaar geleden waren het er nog negen. Die Jacobs (*trainer van Anderlecht*), dat is nogal een slechte trainer.' Dat wordt toch ook niet gezegd?

- Het gaat inderdaad ook om de beste spelers.

Het gaat om het resultaat, om wie de beste speler is. En Jacobs zou wel gek zijn om een zwarte speler uit de ploeg te laten als hij weet dat die beter is dan een blanke. En dat doet hij ook niet. Voor ons geldt toch net hetzelfde.

- Inderdaad, daar hebt u gelijk in.

En Anderlecht heeft ook nog nooit een speler gekocht omdat hij een zwarte huidskleur heeft, maar wel omdat hij goed kan voetballen.

- Inderdaad. Dan heb ik eigenlijk de meeste vragen gesteld.

Ja. Ik ben misschien wat cru in mijn antwoorden. Maar jullie worden zo heel erg theoretisch opgeleid. Ik probeer jullie altijd terug met jullie neus op de realiteit te drukken.

Bijlage VIII: Transcript interview Ico Maly

Ico Maly is verantwoordelijke voor Kif Kif Mediawatch.

Dinsdag 21 mei 2009 in de Vooruit te Gent.

- Kunt u om te beginnen misschien even kort uitleggen wat Kif Kif precies is?

Kort? Ik zal mijn best doen. (*lacht*) Kif Kif is de interculturele website van Vlaanderen.

Wij zijn in feite een beweging die ook erkend is als beweging. Wij willen vooral strijden rond antiracisme, emancipatie en rond interculturaliteit.

In 2003 zijn we gestart. Toen was dat eigenlijk een website van onze toenmalige voorzitter Tarik Fraihi, die een artikel geschreven had. Alle reacties op dat artikel verzamelde hij op zijn site Kif Kif. Na vier jaar zijn we uitgegroeid tot een beweging met een zestigtal vrijwilligers die zich daarvoor inzetten.

Wat doen we dan precies? Wij organiseren jobbeurzen, we hebben een eigen vacaturedatabank, we leiden jongeren op om journalistiek te gaan doen. We geven hen ook een forum op de website.

Het project waar ik mee bezig ben binnen Kif Kif, is Mediawatch. Daar leren we eigenlijk jongeren een discoursanalyse aan en geven hen de instrumenten om media te analyseren op vooroordelen. Voornamelijk op impliciet niveau.

We hebben onder andere vorig jaar een boek uitgebracht. Wij organiseren ook 'Kleur de kunst'. Dat is een kunstwedstrijd die nu de Kif Kif-awards noemt. Dat doen we al vijf jaar. Van de eerste wedstrijd van 'Kleur de kunst' is er ook een boek uitgekomen met allemaal verschillende allochtone romanciers.

Dat zijn zo ongeveer de dingen die wij voornamelijk doen. We doen eigenlijk heel veel. Soms grijpen we ook in en klagen we racisme aan. De laatste klacht tegen het Vlaams Belang was bijvoorbeeld door ons ingediend. Deutsche Bank hebben we ook aangeklaagd wegens racisme, omdat ze geen allochtonen wilden aanwerven. En nu zijn wij bezig met de zaak rond Adecco, het interim-kantoor.

- Het gaat dan voornamelijk rond interculturaliteit heb ik begrepen. Waarom precies? Er zijn in de maatschappij ook nog andere minderheden zoals mensen met een handicap.

Eigenlijk is dat ontstaan uit een soort noodzaak. Je ziet in de laatste twee decennia een enorme verrechtsing, een enorme antistem rond multiculturaliteit en zo verder. Wat dat betreft was er eigenlijk een grote leemte. In de zin dat er heel weinig organisaties onafhankelijk mee bezig waren. Er zijn wel allerlei instellingen die aan de staat gelieerd zijn. Maar er zijn er heel weinig puur vanuit het middenveld, op eigen kracht. Daarom werken wij rond dat thema, wat niet wil zeggen dat die andere groepen ook geen bewegingen verdienen. Maar je kunt ook niet alles doen.

- Het is misschien een zeer ruime vraag, maar wat is uw mening over de beeldvorming van minderheden in de Vlaamse media?

Moet ik daar kort of lang op antwoorden? (*lacht*)

- Dat mag je zelf kiezen.

Tgoh. Helaas niet rooskleurig, volgens mij. Ik denk dat het op het expliciete niveau best nog meevalt in Vlaanderen. Daarmee bedoel ik dat we het echt flagrante, oude racisme volgens mij nog heel weinig zien in onze media.

Maar als we het hebben over impliciete vooroordelen, denk ik dat we in een slechte periode zitten. Ik zal proberen uitleggen wat ik daarmee bedoel. Je ziet, sinds de val van de Berlijnse Muur, dat cultuur een heel belangrijk criteria wordt in het onderscheid tussen ons en de ander. Voor de val van de muur was dat ideologie. Je was communist of je was iemand van het vrije Westen. Je ziet vandaag de dag dat die tegenstelling blijft bestaan, maar de rode vijand is dan vervangen door de moslim. Cultuur wordt het criterium om het verschil tussen ons en de ander te duiden.

In het begin van de jaren '90 zag je dat het Vlaams Blok daar een monopolie op had. Het was ongeveer de enige partij die op dat moment enorm controversieel was rond allerlei tegenbewegingen. Als je nu kijkt, in het nieuwe millennium, dan zie je dat dat verhaal en het discours van het Vlaams Belang eigenlijk gedeeld wordt door heel veel mensen. Niet enkel op politiek niveau. Je krijgt bijvoorbeeld ook 'De weg naar Mekka' van Jan Leyers. Dat programma werd ongelooflijk geroemd in België, heeft heel veel prijzen ontvangen. Maar toch zie je dat eigenlijk heel de weg naar Mekka binnen hetzelfde stramien zit. Jan Leyers gaat namelijk tien landen bezoeken en alles wat hij ziet kan hij blijkbaar verklaren door de islam.

- Ja.

De geschiedenis van het land doet er niet meer toe. Politieke en economische structuren doen er niet meer toe. Vanuit de islam kan hij alles verklaren. Je ziet dus dat ook Jan Leyers identiek hetzelfde stramien volgt. Natuurlijk veel subtieler dan Filip Dewinter bijvoorbeeld, maar de onderliggende premissen zijn eigenlijk dezelfde.

Je ziet in de nasleep van 'De weg naar Mekka' dat een aantal linkse, of zelfverklaarde linkse intellectuelen opstaan. Zoals Benno Bernard, Jan De Pauw of Geert van Istendael, die eigenlijk nog een stapje verder blijken te gaan dan dat Vlaams Blok-discours. Zij gaan opeens opiniestukken schrijven dat de islam het nazisme is van deze tijd en zo verder. Ik vrees dat waar je vroeger extreem rechts in de marge had met een bepaald discours, je vandaag ziet dat die ideeën eigenlijk wijdverspreid zijn. Dat is natuurlijk ongelooflijk gevaarlijk. Dat wil zeggen dat we die meer en meer gaan delen. Dat we die gaan zien als iets dat normaal is en niet langer controversieel.

In die zin durf ik zeggen dat de beeldvorming niet zo goed is. Maar ik wil er wel bij zeggen dat er allerhande initiatieven genomen worden om er iets aan te veranderen. Maar ik zie er te weinig van.

De VRT heeft de Cel Diversiteit en er zijn een aantal lessen die men al geleerd heeft. Maar ik denk dat we nog altijd met een groot probleem zitten.

- Ja. Ik las in een artikel op de website van Kif Kif dat u beeldvorming omschrijft als een parasiet die ongemerkt in het taalgebruik sluipt. Kunt u dat misschien even toelichten?

Er zijn twee manieren om naar beeldvorming te kijken. De manier die jij het meest gezien hebt in jouw richting communicatiewetenschappen, is een vrij kwantitatieve wijze. We tellen namelijk hoeveel allochtonen in beeld komen en grosso modo in welk soort nieuwsberichtgeving dat is. Dat is één manier.

De manier waarop wij kijken is echter helemaal anders, namelijk hoe het zich in taal manifesteert. Taal is iets dat we dag in dag uit gebruiken. Het is dat taalgebruik dat we ideologie zouden noemen. Dat vinden we heel vaak in kleine dingen terug.

Ik zal een voorbeeld geven. De zin: 'Ook in Nederland zijn migranten een tijdbom'. Het woordje ook is eigenlijk een ideologische marker, omdat dat woord eigenlijk aantoont dat de spreker zegt dat de lezers en hijzelf vinden dat het bij ons óók zo is. Dat zijn kleine dingen die heel controversieel zijn, maar waar we niet over vallen omdat we die aannemen als waar. We stellen ons er geen vragen bij. Dat is wat ik bedoel als ik zeg dat die beeldvorming in onze taal zit. We krijgen die eigenlijk mee zonder dat we het goed beseffen. Zeker als het niet controversieel is.

Daarom focussen wij ook heel vaak op de VRT. Veel minder dan op Het Laatste Nieuws. We nemen aan dat de VRT kwaliteit is en als we daar dezelfde dingen terugvinden als in Het Laatste Nieuws, heb je te maken met iets dat als normaal aangenomen wordt. En iets wat als normaal gezien wordt, is machtig en invloedrijk. Daar situeert zich beeldvorming. Wij zien beeldvorming als een spel van ideeën die wijdverspreid worden door onze samenleving.

- Vindt u dat de beeldvorming dan negatief is of eerder gebrekkig en onvolledig?

Dat is een moeilijke vraag. Beeldvorming kan zeer negatief zijn door gebrekkig te zijn. Als we bijvoorbeeld moslims enkel en alleen proberen te verklaren vanuit de islam en we dus niet meer willen zien dat zij ook advocaten zijn waar ze een deel van hun identiteit hebben of naar de chiro gaan en daar een deel van hun identiteit hebben, dan zorgt die focus er voor dat we hen eigenlijk abnormaliseren. Onszelf leggen we nooit enkel en alleen uit van de Vlaamse cultuur. Bij Dutroux heeft bijvoorbeeld nooit iemand gezegd dat dat iets moet zijn dat eigen is aan onze cultuur. Maar als er een moord gebeurt door een allochtoon, dan kijken we wel enkel naar die cultuur. Dat zorgt ervoor dat die persoon opeens helemaal anders wordt en dat je eigenlijk ook een negatief beeld krijgt. Beide hangen aan elkaar vast. Aan de ene kant is de beeldvorming gebrekkig en aan de andere kant is hij ook grosso modo negatief.

- Denkt u dat er een verschil is tussen de geschreven en de audiovisuele pers?

Dat lijkt mij vrij duidelijk. De geschreven pers is iets beter dan de audiovisuele pers. De verklaring daarvoor is eigenlijk heel eenvoudig. Beide media draaien voornamelijk op kijkcijferlogica, ook de openbare omroep. Maar de krant heeft nog altijd iets meer ruimte om nuance aan te brengen dan een stukje van drie minuten in het journaal.

Het is die logica, en dat is niet alleen rond allochtone thema's, die ervoor zorgt dat we heel slecht opgeleid worden rond allerhande thema's. Want alles moet in die drie minuten kunnen en dan kan je geen complexiteit of nuance in je verhaal stoppen.

De kernoorzaak van het probleem heeft niet zozeer enkel met interculturaliteit te maken, maar met van alles en nog wat. Je ziet dus wel een verschil, maar dat wordt kleiner en kleiner. Omdat je ziet dat kranten zich eigenlijk ook meer en meer naar korte en sappige berichtjes gaan richten. Meer afbeeldingen in de kranten. Ook daar verlies je meer en meer de ruimte. Laat ons zeggen dat De Standaard en De Morgen wel iets meer nuance brengen dan het televisiejournaal van VRT.

- Wat is dan uw mening over internet? Want enerzijds zou je kunnen zeggen dat het een gevaar met zich meebrengt omdat zowat iedereen auteur is en de nuance die journalisten wel nog hebben vaak ontbreekt. Maar anderzijds is het natuurlijk ook een forum voor minderheden om hun stem te laten horen.

Die dubbelheid is er ontegensprekelijk. Ik denk dat je op internet de meest ongelooflijke rotzooi en racistische taal tegenkomt. Helaas. Dat is zeker het geval op fora en modules onder krantenartikels. Wat je daar soms leest is echt hallucinant. Aan de andere kant zie je dat door het feit dat het gratis is, grosso modo is het toch vrij gemakkelijk om iets te posten, dat er daardoor ook allerhande initiatieven ontstaan die wel meer diepgang brengen. Een fenomeen als Indymedia bijvoorbeeld. Niet dat ik alle artikels zo fantastisch vind, maar daar vind je wel stukken die je ergens anders niet ziet. Met Kif Kif proberen we dat ook waar te maken, dat lukt soms maar niet altijd. Als je bijvoorbeeld ook kijkt naar 'Uitpers', wat heel weinig lezers heeft, dan vind je daar hele goede artikels. Het zijn ook allemaal ex-journalisten van De Standaard die uit onvrede met de nieuwe redactielijn opgestapt zijn en dat initiatief opgestart hebben. Maar daar zie je wel degelijk die diepgang.

Het zorgt er aan de ene kant voor dat je meer en beter informatie kan vinden. Maar je kunt ook een ongelooflijke rotzooi vinden en ik denk dat die hoger in aantal is. Volgens mij, en dat geldt zowel voor internet, televisie als kranten, is het aan intellectuelen om wegwijzers aan te brengen. En die intellectuelen bedoel ik niet negatief, hé. Maar zij moeten zeggen wat kwaliteitsvolle informatie is en wat niet. Dat gebeurt in feite te weinig. Maar ik zie goede zaken en slechte zaken. De ideologie van Al Qaeda verspreidt zich ook via internet. Het is een zeer krachtig wapen voor die ideologie. Het is een zeer dubbel fenomeen.

- Klopt het volgens u dat minderheden vaak enkel in de media aan bod komen over minderheden thema's zelf? Als men bijvoorbeeld in het journaal een vox pop brengt rond de solden, zie je daar zelden een meisje met een hoofddoek aan het woord.

Grosso modo klopt dat, maar je ziet daar verandering in.

- Ah ja, toch wel?

Ja. Wat de VTM betreft ben ik er niet zo in thuis, maar VRT volg ik toch nauwgezet. En daar weet ik bijvoorbeeld dat de Cel Diversiteit daar voor zorgt. Dat ze ook eens een vrouw met een hoofddoek interviewen bijvoorbeeld. Bij de laatste soldenperiode zag je wel degelijk dat ook vrouwen met een hoofddoek vertelden waarom ze voor de deur stonden te dringen. Op zo'n kleine dingen zie je wel degelijk verbeteringen. Ze zijn minimaal, maar ze zijn er wel.

- Je hoort ook vaak dat minderheden minder als expert aan bod komen in het nieuws. Klopt dat en wat zou daar de oorzaak kunnen van zijn?

Ja, dat klopt helaas nog altijd. Door Kif Kif heb ik daar heel wat ervaring mee. Ik kan zeggen dat de mensen die voor Kif Kif werken en allochtoon zijn, ook expert zijn in hun vak. Het zijn geen ervaringsdeskundigen, maar bijna iedereen heeft een licentiaat politieke wetenschappen, sociologie of antropologie. Dus dat zijn experts.

Ik zal aan de hand van een voorbeeld even illustreren wat je wel nog merkt. Er was ooit een dubbelinterview met mezelf en een collega. Ik werd door de journalist behandeld als een expert, iemand die vanuit zijn kennis aan het spreken was. Mijn collega, die evenzeer expert is in de politieke wetenschappen, werd opeens gevraagd of hij thuis de ramadan viert. Je ziet dus dat heel persoonlijke vragen je positie van ervaringsdeskundige verklaren.

Dus ja, die logica werkt en die is vrij hardnekkig. Hoe komt dat? Ik weet het niet. Dat is ergens iets dat zich afspeelt in de hersenen. Maar ik denk dat het ook een soort van intrige is, om te weten hoe het bij die groep is. De vooronderstelling is volgens mij dat zo iemand pas als expert kan spreken als het thuis ook in orde zit. Enkel als hij thuis, zeg maar, de matige islam beleeft kan hij zich geloofwaardig uitspreken als expert over dergelijke thema's. Ik denk dat dat de lijn is.

Waarom zie je zo weinig allochtonen als expert op andere domeinen? Het antwoord van de media is altijd hetzelfde, namelijk dat ze ze niet vinden. Dan kan ik voor een deel inpikken op uw thesisonderwerp, denk ik, namelijk dat dat voor een groot deel te maken heeft met netwerken. Journalisten werken met een boekje met telefoonnummers. Als je niet in dat boekje staat, wordt je ook niet opgebeld. Hoe blijf je in dat boekje met telefoonnummers? Ten eerst moet je 'plakken' op het beeld, je mag er dus niet te abnormaal uitzien. Daarnaast moet je ook vlot praten, liefst in oneliners en met enige commotie er rond. Want dat verkoopt allemaal. De mensen kijken en zappen niet weg. Dan zie je dat heel veel mensen opeens uit de boot vallen.

- Is een initiatief zoals de atypische expertendatabank van Vlaams Minister Kathleen Van Brempt een goede inspanning? Of is het niet echt een oplossing?

Het is al de tweede keer. Er is vroeger al een DVD geweest en die heeft niet gewerkt. Als er drie journalisten dat ooit geopend hebben zal het veel zijn denk ik. Je moet wel toegeven dat de kwaliteit van die eerste DVD ook niet zeer goed zat. Ik heb de mails met de vragen in die tijd ook ontvangen. 'Bent u expert? Bent u allochtoon? Op welk gebied bent u expert?' Er was geen kwaliteitscontrole. Met alle respect voor die mensen, maar daardoor zitten daar heel weinig professoren in. Er zijn veel mensen die bijvoorbeeld in een huisgroep Nederlands werken. Dat is nog iets anders dan wat een journalist zoekt natuurlijk.

Op zich is dat geen slecht initiatief denk ik, maar het is vooral de volgende stap die moeilijk is. Namelijk journalisten zo ver krijgen dat ze die DVD effectief gebruiken. Daar zie ik een probleem. Namelijk dat journalisten niet afstappen van hun agenda. Ze zeggen dat overigens ook letterlijk in debatten daar rond. 'Ik weet dat die goed zijn, maar het is mijn ding niet.' Het is daarom dat je bijvoorbeeld ook zeer vaak Rik Torfs ziet. Je ziet die overal praten en over van alles en nog wat. Hij is professor kerkelijk recht. Maar die man is grappig, een kwinkslag hier en daar. Daarom zie je die zo vaak. Abou Jahjah is op een bepaald moment bijvoorbeeld ge-hyped geweest. Om identiek dezelfde reden: hij was altijd goed voor commotie. De volgende dag stonden de kranten vol over wat hij in 'De Zevende Dag' gezegd had. Hij zag er wel goed uit en er was altijd commotie.

Je hebt dus als het ware een lijst met charismatische experts die slimme dingen kunnen zeggen in korte tijd. En dat lijkt mij het grote probleem.

- Ja. Bij buitenlandberichtgeving, lijkt mij verslaggeving ook iets zeer gevaarlijks als het ware. Omdat daar vaak een achtergrondkennis vereist is. Zou het volgens u dan beter zijn om met plaatselijke correspondenten te werken of kunnen journalisten zoals Peter Verlinden of Rudi Vranckx dat probleem oplossen?

Ik denk dat je daar de kern van het journalistieke probleem van vandaag de dag aanhaalt. Je hebt journalisten ter plaatse nodig, die daar wonen en werken. Die de mensen daar kennen en weten wat daar gebeurt. Die daar eigenlijk aan onderzoeksjournalistiek gaan doen. Die zijn er vandaag niet meer. Rudi Vranckx wordt bijvoorbeeld ingevlogen. Die man zit ook niet aan het front, maar gaat naar persconferenties. Ik zeg niet dat alles wat hij maakt slecht is, sommige reportages over Irak waren soms verhelderend doordat je iets zag dat je normaal niet te zien krijgt.

Maar grosso modo is dat inderdaad het probleem. Dat is ook een evolutie die sinds de jaren '90 aan de gang is. Namelijk dat kranten allemaal winst moeten maken, buitenlandse journalisten veel te veel geld kosten en er op dat gebied dan ook zwaar gesaneerd wordt. De meeste journalisten van 'Uitpers' waar ik het daarnet over had, waren buitenlandse correspondenten voor Vlaamse kranten. Die waren heel gedegen en hadden heel veel kennis. En dat zie je dus verdwijnen, met heel rampzalige gevolgen.

Ankie Rechess is bijvoorbeeld een Nederlandse die onder andere ook voor de VRT bericht vanuit Israël. Die mevrouw zegt de domste dingen. Dat is echt hallucinant. Zij trekt altijd de Israëlische kaart. Zij zit ook niet in de Palestijnse gebieden natuurlijk. Ze zit in Jerusalem en valt dus onder de censuur van het militaire apparaat van Israël. De kwaliteit van haar berichtgeving is echt rampzalig.

Ik zie daar niet direct een oplossing voor, omdat ik kranten daar niet direct zie in investeren. Maar volgens mij is dat echt noodzakelijk. Als je bijvoorbeeld iets gedegen over Israël en Palestina wil lezen, heb je nog drie journalisten waar je kan op vertrouwen denk ik.

Amira Hass bijvoorbeeld, een correspondent van de Israëlische krant Ha'aretz, woont sinds jaar en dag in de bezette gebieden en zij bericht van daaruit. Maar nu zie je bijvoorbeeld ook dat Ha'aretz is overgenomen en dat ze nu nog één artikel per week of per twee weken schrijft. Dus ook daar wordt er terug in geknipt. Maar het is zeer moeilijk om gedegen bronnen te vinden. Je ziet ook dat buitenlandberichtgeving altijd verwijst naar AP, Belga en zo verder. Dus je krijgt daar eigenlijk gewoon een copy-paste van ...

- Persagentschappen?

Eigenlijk ook van persberichten. En dat is nefast. We krijgen eigenlijk twee keer propaganda naast elkaar. In het Israëlisch-Palestijns conflict ben ik redelijk thuis. En wat zie je dan? Dat je de propagandaversie van de Israëlische regering krijgt en daar tegenover wordt meestal een zwakkere propagandaversie van de Palestijnse autoriteiten geplaatst. Die communiceren heel slecht. De suggestie is, denk ik, dat de waarheid wel ergens in het midden zal liggen. Wat natuurlijk niet het geval is. Je verwacht van een journalist dat hij de waarheid probeert te achterhalen. Je verwacht niet dat hij twee versies naast elkaar legt en de kijker of de lezer laat kiezen als het ware. 'Gis zelf maar wat waar is of kies iets tussen de twee.' Dat is uiterst nefast. Daar moet verandering in komen.

- Klopt het volgens u dat de minderheden in de media ondervetegenwoordigd zijn in verhouding met hun vertegenwoordiging in de samenleving?

Als journalist of ...

- Als journalist.

Ja!

- Wat is daar de oorzaak van denkt u?

Dat is een heel complex fenomeen. Aan de ene kant gaat dat om opleiding van de allochtonen zelf. Dat is een groot probleem. We zien in onze universiteiten en hoge scholen dat het aandeel allochtonen daar veel te laag is. Daar kun je niet rond.

Of dat wil zeggen dat er niet genoeg zijn, is iets anders denk ik. Er zijn wel degelijk allochtone jongeren die aan gedegen journalistiek kunnen doen. De VRT weet dat. Bij hun stages krijgen ze ieder jaar rond de tachtig à honderd inschrijvingen. Laat ons nu zeggen dat een vierde daarvan in

aanmerking komt, dan heb je nog altijd twintig mensen. Dat zijn er bijna twintig meer dan wat we vandaag de dag zien. Want hoeveel zijn er? Veli Yüksel, Farook Özgunes, Phara de Aguirre met wat goede wil, dan heb je nog die Indonesische mevrouw. Maar ik denk dat we er dan ongeveer zijn. Dat is heel triestig en die kloof wordt niet zomaar verklaard.

Wat zien wij nu bij Kif Kif? Er zijn bijvoorbeeld een zevental vrijwilligers van Kif Kif die ooit bij de VRT gewerkt hebben. Dan zie je dat ook ideologie een heel belangrijk iets is. Ik zal het voorbeeld geven van Mourat. Dat is een zeer gedegen journalist. Hij heeft zes maanden stage gelopen bij de VRT en is daar nog zes maanden kunnen blijven. Zijn contract is echter niet verlengd, omdat hij thema's wou aankaarten als racisme. Dan werd hij niet als objectief beschouwd en lag hij dus in conflict met de hele redactie. Hij is het dan afgestapt.

Er is bijvoorbeeld ook een sociologe van de KU Leuven, een zeer gedegen mevrouw. Zij heeft stage gelopen bij de VRT, maar is het na een maand afgetrapt. Ze kon het niet meer aan. Onder andere rond Vlaams Nationalisme en racisme op redacties.

Dus ik denk dat we zo'n dingen niet mogen onderschatten. De media zijn daarin niet anders dan andere sectoren. De politie heeft bijvoorbeeld identiek hetzelfde probleem gehad. Opeens was er een grote instroom van allochtone politieagenten, maar direct was er ook weer een heel grote uistroom. Het draaideureffect. Ze voelen zich niet thuis, worden gepest en ze verlaten de redactie. Dat is dus een probleem.

Een ander probleem, en zeker bij de VRT, zijn taalexamens. Wij hebben in Vlaanderen een historische fixatie op het Nederlands en die gaat eigenlijk zeer ver. In die zin dat we maar één bepaalde variant van het Nederlands als legitiem beschouwen. Dat is puur op het niveau van het accent. Dus niet het feit dat men slechte zinsconstructies maakt en zo. Puur op het accent worden mensen geweigerd.

In Nederland zie je dat dat helemaal anders is. De man van 'Rayman is laat' bijvoorbeeld, spreekt een Surinaams Nederlands. Goed Nederlands, maar met een Surinaamse tongval en dat kan. Bij ons kan dat voor de Sergio's van deze wereld en iedereen die Antwerps praat. Maar Nederlands met een allochtone tongval gaat blijkbaar opeens niet meer. Ik denk dat we daar met een groot probleem zitten. Dat is ook een politiek probleem. Want voor zover ik het goed begrepen heb zijn die taalexamens verplicht. Het is een probleem omdat je bij die stages bijvoorbeeld ziet dat redacties heel erg tevreden zijn van iemand en die willen houden, maar die persoon na zijn stage het examen moet doen en niet slaagt. Die verdwijnt dus weer.

Dat geldt echter ook voor mensen die bijvoorbeeld research doen. Die spreken dus zelfs niet op televisie, die doen het onderzoek. Maar ook zij moeten door die examens en heel vaak slaagt men daar niet in. Dat is een gigantische drempel. Niet enkel voor allochtonen, maar ook voor autochtonen. De meeste journalisten op de VRT hebben dat examen acht keer gedaan, hé. Dat is een gigantische drempel die je inbouwt, terwijl die niet altijd noodzakelijk is. Ik wil er mij bij neerleggen dat er een

bepaalde grens moet zijn, maar die fixatie op dat standaard Nederlands is een enorme drempel. Daar kunnen we niet naast en ik denk dat we daar eigenlijk een debat zouden moeten over hebben. Maar dat is zeer moeilijk. ‘De val van het Nederlands en onze grote waarden.’ Maar dat zijn in grote lijnen de verklaringen denk ik

- Ik heb ook al een interview gehad met Katleen De Ridder van het minderhedenforum. Die vertelde mij dat een ander probleem waarschijnlijk is dat redacties inderdaad wel bereid zijn om mensen uit minderheden aan te nemen, om hun wereld als het ware te leren kennen, maar als die mensen dan nieuws aanbrengen op een redactievergadering dat vaak niet als nieuws beschouwd wordt.

Dat is eigenlijk wat ik daarnet bedoelde met de ideologische gedachte van redacties. Iedere organisatie heeft een organisatiecultuur. Dat wil zeggen dat bepaalde mensen beslissen wat nieuws is en wat niet. Wat neutraal nieuws is en wat niet neutraal is. En daar zit je met een botsing. Die is op dit moment onvermijdelijk omdat je allemaal gevestigde waarden hebt, mensen als Siegfried Bracke, die een heel bepalende invloed hebben op wat nieuws is en wat geen nieuws is.

Dus is structureel racisme of berichtgeving rond racisme als een deel van de opbouw van onze samenleving, geen nieuws. Dat is voor de media geen nieuws. Maar één man die weigert dat zijn vrouw door een mannelijke gynaecoloog behandeld wordt, is wel nieuws. Of drie vrouwen die in een burkini willen gaan zwemmen, wat een ongelooflijk marginaal probleem is. Dat wordt opeens een topic in het VRT-journaal. ‘Zwemreglementen voor drie vrouwen in een boerendorp.’ Dat wordt wel nieuws.

Dat heeft met allerlei ideologische constructies te maken. Daarmee wordt constant bevestigd dat we met een enorm verregaande islamisering van onze samenleving zitten. ‘Kijk maar eens wat zij niet allemaal wensen en eisen’. En dat past in het stramien van commotie, waardoor het nieuws is.

De anderen zijn verloren gelopen mei 1968’ers, maar dat is voorbij, dat is zever. Dat zijn allemaal ideologische constructies die zorgen voor een bepaalde organisatiecultuur en die bepalen wat kan en wat niet kan. Heel vaak voelen die allochtone journalisten zich niet gewenst of niet gewaardeerd en trappen ze het gewoon af. Daar heeft Katleen De Ridder gelijk.

- Dan kom ik eigenlijk tot de centrale vraag van mijn thesis. Is er volgens jou een verband tussen de afwezigheid van minderheden op redacties en de berichtgeving over die minderheden?

Ja, maar het is geen één op één relatie. Wat wil ik daarmee zeggen? Het is niet omdat je tien procent allochtone journalisten zou hebben, als afspiegeling van de samenleving, dat de berichtgeving dan per definitie in orde is. Dat geloof ik niet. Omdat ideologieën niet zo werken. Dat hangt heel erg af van

ideeën die wij, autochtone witte journalisten, verspreiden. Die vinden ook ingang bij de allochtone gemeenschap.

Ik weet niet of je dat gevolgd hebt, maar er was onlangs een onderzoek rond de partnerkeuze van allochtone jongens en meisjes. Jongeren van Turkse en Marokkaanse origine. Wat kwam daar uit voort? Dat de beelden die die meisjes en jongens over elkaar hebben, delen met autochtonen. Ook de allochtone meisjes gaan er van uit dat die allochtone jongeren hangjongeren zijn, machojongeren zijn die hun vrouwen onderdrukken en zo meer. Dus gaan zij in het buitenland op zoek naar een partner.

Wat wil ik daar mee zeggen? Dat het dus niet is omdat je geboren bent in een Turks of een Marokkaans gezin, dat je opeens geen deel meer bent van onze samenleving. En dat je opeens wel heel goed zicht hebt op wat klopt en wat niet klopt. Dat is de nuance die ik maak.

Grosso modo denk ik wel dat je kunt zeggen dat in het geval die allochtone jongeren hun netwerk en hun kennis inbrengen, dat ze meekrijgen van thuis, dan denk ik dat je mag verwachten dat je verbetering zal zien. Maar het is dus geen één op één relatie.

Uiteindelijk is het een vraagstuk rond kwaliteit. Analyses van samenlevingsproblemen leer je niet bij uw familie of vrienden. Die leer je voornamelijk op scholen en universiteiten. Ik ga er van uit dat Martine Tanghe even goed kan zijn als die allochtoon die in de plaats kan komen. Maar het vraagt wat tijd om je in te werken, dingen te bestuderen en om dingen te analyseren. En daar zit nu net het probleem. Want die tijd hebben de media niet.

We hebben ook al documentaires gezien van allochtone journalisten of allochtone experts, die identiek dezelfde denkbeelden verspreiden als bijvoorbeeld Jan Leyers. Heel veel allochtonen vonden de serie van Jan Leyers ook fantastisch. Maar dat wil natuurlijk nog niet zeggen dat ze ook fantastisch is. Dus die één op één relatie is er niet.

Wat je ook wel ziet, is dat er soms enorm onzinnige dingen verkondigd worden en ik denk dat het daar wel een dam zou opwerpen. Heel veel allochtonen zullen zeggen dat wat men verkondigt niet klopt.

Als Benno Bernard schrijft dat de islam geconditioneerd is door het nazisme ... Bij zo'n onderwerpen zal het wel voor een buffer zorgen. Maar het is geen één op één relatie. Ik denk dat dat wel belangrijk is: het pleidooi van 'als we allochtonen hebben komt het allemaal wel in orde.'

- Het is niet zo eenvoudig?

Nee, helemaal niet. Helaas niet. Anders was het op zich nog vrij gemakkelijk op te lossen.

- U had het daarnet al over het feit dat het om kwaliteit van de journalist gaat. Het is misschien een rare vraag, maar denkt u dat mensen uit minderheidsgroepen een even grote kwaliteit kunnen hebben als mensen uit meerderheidsgroepen?

(knikt)

- Ik zal mijn vraag misschien even uitleggen. Ik heb namelijk zelf net stage gedaan bij Het Nieuwsblad en daar vertelde men dat ze wel bereid zijn om allochtonen of mensen met een handicap aan te nemen, maar dat de kwaliteit vaak lager is dan van autochtone journalisten. En dat het daardoor moeilijk is, want men kiest natuurlijk voor de beste journalist.

De vraag is wat ze bedoelen met kwaliteit. Gaat dat over het correct schrijven van het Nederlands? Gaat dat over invalshoeken, de neus hebben voor wat nieuws is en wat niet? Daar moet je enige nuance in aanbrengen. Ik veronderstel dat ze met kwaliteit bedoelen de neus hebben voor nieuws, want dat is een klassieker op redacties. Het ruiken van wat een scoop zal zijn. Dan kan ik me voorstellen dat heel veel allochtone jongeren met dingen komen die voor de gemiddelde redactie geen nieuws zijn of dat die scoop er niet is.

Ik kan me voorstellen dat sommigen ook nog taalfouten schrijven. Dat is helaas niet eigen aan onszelf, maar aan ons onderwijs. Een studie van Artevelde heeft onlangs aangetoond dat de helft van journalisten in wording bij taaltesten niet geslaagd is. Niet enkel slecht gescoord, maar zelfs niet geslaagd. Daartoe behoorden ook heel veel autochtonen. Je ziet dus dat de kennis van het Nederlands achteruit gaat. In die zin durf ik pleiten voor positieve acties. Namelijk dat je iemand aanneemt en die leert schrijven, correct schrijven.

Ik ben zelf het beste voorbeeld dat dat vrij goed lukt. Ik schrijf nog altijd fouten, maar vroeger was ik een ramp wat pure Nederlandse taal betreft. Ik kon geen zin schrijven zonder een fout te maken. Maar doordat mijn teksten in het begin verbeterd werden, leerde ik daaruit. Na een tijd begin je dan ook beter en beter te schrijven. Het is een kleine investering die men moet doen. En die men moet willen doen.

- De verklaring van de media is dan waarschijnlijk ook dat zij niet de tijd en het geld hebben om die investering te doen?

Dat lijkt mij de kern van het probleem. Alles moet heel snel gaan en je moet als het ware teksten 'schijten' als je in de media werkt. Je moet eens een krant openslaan en tellen hoeveel stukken één journalist in diezelfde krant geschreven heeft. Gemiddeld kom je aan drie à vier stukken. Je moet mij eens uitleggen wanneer die man zijn research doet om drie à vier artikels te schrijven de dag voordien. Dat is hallucinant. Als je dan ook nog eens kijkt welke onderwerpen iemand allemaal verwerkt... Dat gaat van kernfysica 's ochtends, naar iets over interculturaliteit 's middags en 's avonds komt er iets rond tewerkstellingsbeleid. Maar wanneer die man zijn onderzoek doet, weet ik niet.

Daar raken we aan de kern van het journalistieke bedrijf. Het probleem is dat alles draait rond geld en dat alles enorm snel moet gaan. 'Tussen de soep en de patatten', als het ware. De mensen moeten direct renderen. En zo werkt het niet. Ook bij Kif Kif werkt het niet zo. Bij een bedrijf kom je als afgestudeerde binnen en, sorry dat ik het moet zeggen, maar je kunt niets. Je hebt veel kennis en veel

dingen geleerd. Maar voor de job die je zal moeten doen, moet je investeren. Wij aanvaarden bijvoorbeeld ook geen stagiairs meer voor een maand. Want je moet er drie weken tijd instoppen en als ze weten wat ze moeten doen en zelfstandig kunnen werken, is de stage voorbij. Dat is altijd zo. Dat is nu eenmaal part of the job.

Daarom is het bij kranten heel vaak zo dat iemand begint als freelancer. Je schrijft heel veel artikels, waar slechts enkele van gebruikt worden. En als je jezelf bewezen hebt als freelancer, zullen ze je eventueel aanwerven. Wie kan daarvan overleven? Je moet al bijna van rijke huize zijn om een volledig jaar te kunnen schrijven. Voor een hongerloon, want heel veel van je artikels worden niet gebruikt. Dan vragen wij ons af waarom de lagere klassen dat niet aankunnen. Ik zou het ook niet gekund hebben. Je moet je huishuur en zo betalen en dan moet je opeens een jaar voor niets gaan werken, want daar komt het op neer. Dat zijn dus weer die drempels.

Maar om nu effectief op uw vraag te antwoorden. Kan er kwaliteit zijn? Ja. Natuurlijk kan er kwaliteit zijn, daar ben ik rotsvast van overtuigd. Mensen uit minderheden kunnen zelfs een meerwaarde bieden. Bij buitenlands nieuws bijvoorbeeld. Als je een Marokkaanse journalist hebt die ook nog Arabisch machtig is, dan kan dat heel veel betekenen.

Ik denk toevallig aan een voorbeeld. Twee jaar geleden was er heel wat heisa rond een televisiestukje over Hamas. Een Mickey Mouse zou antisemitische dingen gezegd hebben. Dat verscheen in alle kranten. Maar uiteindelijk bleek dat dat bericht van een denktank van de zionistische lobby kwam. Die doen niets anders dan de media te proberen bespelen. Uiteindelijk heeft men dat na een maand volledig uitgevlooid met Arabischtaligen. Toen bleek dat er helemaal geen antisemitische dingen verteld werden. Maar het was wel al allemaal verschenen. Niemand had dat gecontroleerd. Het werd gewoon overgenomen en verspreid in onze kranten. Indien je een Arabischtalige buitenlandse journalist zou hebben, zou je eerste eens kunnen vragen om dat eens te bekijken en te vertalen. En te kijken of het klopt wat er gezegd wordt?

Je kan dus wel degelijk kwaliteitsvolle journalisten van allochtone origine vinden, die zelfs een meerwaarde kunnen betekenen voor de redactie. Misschien zal je er wel wat meer moeten naar zoeken en zal je andere netwerken moeten gebruiken om de vacature bekend te maken. In het begin zal je misschien ook moet helpen met enkele artikels. Maar volgens mij is het de investering meer dan waard. Meer zelfs, voor mij mag dat verplicht worden. Maar ja.

Het is niet alleen voor media een probleem. Het is een samenlevingsprobleem. Als je ziet hoe de situatie is: 56 procent van de Marokkanen leeft onder de armoedegrens en 59 procent van de Turken. Dan heb je een gigantisch maatschappelijk probleem. Bovendien zitten de mensen die werken voornamelijk in de laagste regionen van onze samenleving. Het gevaar is dan dat je een soort etnische onderklasse gaat creëren. Dat is een bom onder de samenleving. Op termijn loopt dat nefast af. In die zin hebben we wel degelijk een beleid nodig om die groepen naar boven te krijgen in de samenleving. Dat is niet enkel in de media, maar ook in andere bedrijven. We moeten die groepen naar boven zien

te krijgen. Het kan niet zijn dat we buitenlandse ingenieurs hebben die schoonmaken in de fabriek, want vandaag is dat wel degelijk het geval. We moeten daar heel dringend maatregelen voor nemen, dat moest eigenlijk al lang gebeurd zijn.

- Denkt u dat binnen de media zelf eigenlijk het idee leeft dat er iets moet gebeuren? Want ik las bijvoorbeeld in een artikel op internet dat twee Vlaamse hoofdredacteurs zeggen dat er helemaal geen probleem is met de berichtgeving over etnisch-culturele minderheden. En ook Tom Naegels zegt bijvoorbeeld dat er bij redacties een soort moeheid is rond interculturaliteit.

Dat merk je. Ten eerste is er wel een probleem. Ik heb het al aangegeven, maar er is wel degelijk een probleem met de berichtgeving. Het verwondert mij wel niet dat zij vinden dat er geen probleem is. Want dat is die ideologische constructie die gegroeid is.

Ook sp.a zegt nu dat er geen taboes meer moeten zijn, dat we die moeten doorbreken. We moeten de 'parler vrai' gebruiken en zeggen waar het op staat. Ze zien geen probleem, maar doen het wel allemaal. Het is natuurlijk de kern van het probleem. Dat was uw eerste punt.

Wat die moeheid op redacties betreft, zie je dat dat inderdaad het geval is. Dat wil nog steeds niet zeggen dat je goede berichtgeving krijgt. In 2004-2005 was er een hoogtepunt wat berichtgeving betreft: de moord op Theo van Gogh, de moord op Joe Van Holsbeeck. Toen was er een hoogtepunt rond die berichtgeving over de interculturele samenleving. En vandaag leeft het gevoel bij veel journalisten van 'Been there, done that'. Het is al allemaal gezegd, vinden ze.

Dat is niet echt waar. Het is nog niet allemaal gezegd volgens mij, maar het plaatje is wel grijsgedraaid. Het blijft niet verkopen. Hoe vaak kan je het over de hoofddoek hebben? Dat dateert al van '87. Het is dus al 22 jaar dat we over die hoofddoek aan het leuteren zijn.

Je ziet ook dat daar een consensus komt. Drie jaar geleden werd ik door De Standaard geïnterviewd rond de hoofddoek. Mijn punt was dat ik de hoofddoek niet wou verdedigen, maar wel het recht op godsdienstvrijheid. Volgens mij valt daaronder dat iemand met een hoofddoek moet kunnen gaan werken. Toen waren de meningen ongeveer fiftyfifty. De ene helft van het debat was voor een verbod, de andere helft stond achter het recht van godsdienstvrijheid. Twee jaar geleden werd ik opnieuw geïnterviewd rond de hoofddoek en was ik nog de enige die op dat standpunt stond. Op een bepaald moment is er geen debat meer. Als er geen zwart-wit meningen meer zijn, verkoopt het ook niet meer. Je kunt de krant niet volschrijven met het feit dat iedereen hetzelfde vindt. Dan is het geen nieuws, want iedereen denkt het al.

Dus daar heeft Tom Naegels wel gelijk, denk ik. Je hoort nog bitterweinig over interculturaliteit. Af en toe krijg je een opflakking en heel vaak is dat door een aantal stemmen. Wat bedoel ik daar mee? Je ziet bijvoorbeeld dat zelfs Filip Dewinter met moeite nog scoort op dat thema. Indien hij zijn boek 'Insjallah' vier jaar geleden zou uitgebracht hebben, zouden er weken opiniestukken verschenen zijn. Voorstanders, tegenstanders, iedereen zou reageren. Nu niet meer. Eén item op 'Ter Zake', één item

in het VTM-nieuws, vermeld in een opiniestukje van Marc Reynebeau. En hij heeft een opiniestuk tegen geschreven. Dat was het.

Wat is dan wel nieuws? Zelfverklaarde links intellectuelen die hetzelfde zeggen als Filip Dewinter. Dan krijg je het 'Masker van de dwang', een stuk van Van Istendael uit een boek. Ik denk dat dat twee weken heisa veroorzaakt heeft op de opiniepagina's van De Standaard. Omdat Van Istendael aanzien wordt als een links persoon. En plots neemt hij volledig rechtse standpunten aan. Dat is niet vaak gezien en dat is nieuw. Dus daar wordt dan de aandacht op gevestigd.

Het is eigenlijk een vrij commerciële logica van de media die gaat bepalen wat nieuws is en wat niet. Het feit dat extreem rechts dingen zegt is niet zo nieuw. Behalve Wilders, die is 'goed bezig'. Die slaagt er nog altijd in om van een mug een olifant te maken.

- Ja, inderdaad. Er komt nu blijkbaar ook een vervolg op de Fitna.

Ja. Het scoort, hé. Waarom zou hij het niet doen?

- U had het daarnet al over het Charter en de Cel Diversiteit van de VRT. Maar worden er volgens u nog initiatieven genomen binnen de media?

Binnen de media heel weinig. Ik denk dat die cel ongeveer het enige is dat er effectief is. Vroeger had je nog een aantal werkgroepen bij de vereniging van beroepsjournalisten rond deontologische codes en zo. De eerste keer was in 1994 en de laatste keer was 2 jaar terug. Maar ook toen zei de vereniging van beroepsjournalisten dat ze eigenlijk niet geloven in die aanbevelingen.

Ik denk dat die Cel Diversiteit ongeveer het enige is. Het is goed dat die er is, maar ook die mag versterkt worden.

- Ja. Meer slagkracht krijgen?

Die moet veel meer slagkracht krijgen.

- Eigenlijk is het een louter informatieve, adviserende functie aan programmamakers die dat waarschijnlijk vaak naast zich neerleggen.

De impact van die Cel Diversiteit op de beeldvorming is zeer miniem. Ze geven dat ook zelf toe, waarschijnlijk niet in een debat, maar toch.

Ze hebben meer impact wat de dingen betreft die je daarnet aanhaalde zoals vrouwen met een hoofddoek interviewen bij de soldenperiode, een divers publiek in beeld brengen bij programma's. Op dat vlak hebben ze invloed. Ze fungeren ook als een soort zoekfunctie voor redacties. Wanneer die een allochtoon nodig hebben, krijgen wij via de Cel Diversiteit een mail binnen dat ze naar een allochtoon op zoek zijn. Op die vlakken wel.

Ik weet niet of ik dat wel moet zeggen, maar ze hebben volgens mij ook een zeer nefaste rol.

- Hoe bedoelt u?

Omdat ze eigenlijk fungeren als een soort marketinginstrument. Ik heb al in heel veel debatten gezeten met Gianni of Geert van de Cel Diversiteit en die komen daar eigenlijk altijd verdedigen hoe

goed de VRT wel bezig is rond diversiteit. Oké, ze hebben die cel, maar je kan niet zeggen dat het goed is. Mijn pleidooi voor hen is, en ze weten dat wel, om minder debat te voeren en minder conferenties en congressen te doen. Maar meer intern te sleutelen en intern meer gewicht in de schaal te leggen. Een pleidooi houden, zodat de Cel Diversiteit verankerd wordt aan het management. Zodat je macht, aanzien en invloed krijgt. Dat gebeurt volgens mij te weinig en het verkopen gebeurt te veel.

Begrijp me niet verkeerd: op zich mogen ze verkopen. Maar intern moeten de zaken eerst in orde zijn, voor ze naar buiten gaan verkopen. En ik vind hen veel te zwak intern en te sterk naar buiten toe. Ik zou het liever omgekeerd zien. Of tenminste even sterk vanbinnen als ze vanbuiten zijn. Dus in die zin heeft die cel volgens mij een nefaste invloed omdat ze ook binnen de VRT aan mensen het idee willen geven dat ze goed bezig zijn. Maar ze zijn niet goed bezig. Het kan beter. Ze moeten meer intern strijden.

Ze doen nu bijvoorbeeld al vijf of zes jaar die stages. Dat zijn vijftientig à dertig mensen die de revue gepasseerd zijn. Maar je moet eens vragen hoeveel van die mensen daar nu nog werken. Drie?

- Ja. Ik heb al een gesprek gehad met Geert De Clercq en het zijn er inderdaad twee of drie.

Dat is triestig. Als dit de actie is, moet je eens berekenen hoeveel jaar we dat moeten doen voor je aan tien procent komt. En dan moet iedereen er al blijven werken en niet op pensioen gaan en zo. Het is een eindeloos verhaal, want het gaat om honderd jaar of zo. Ik vind het een goed initiatief, maar de resultaten zijn ongelooflijk mager. Daar moet men aan sleutelen. Men moet pleidooien houden om daar verbeteringen te krijgen. Ik heb vaak het idee dat zij het initiatief gewoon uitvoeren en zeggen dat het hun schuld niet is dat die mensen niet blijven. Misschien wel, maar ze zijn wel de interne poot om er op te duwen en dat gebeurt te weinig.

- Moeten er vanuit de regering ook initiatieven genomen worden?

Daar zit eigenlijk de kern van het probleem. De kijkcijferlogica bij de VRT is een politiek probleem. Het is geen commercieel probleem. Bij VTM is dat wel het geval, die draaien op reclame-inkomsten. Maar de VRT niet. Zij draaien op politiek en dus eigenlijk op de burger. Vroeger in de beheersovereenkomst van 2001 was het eerste item 'zoveel mogelijk kijkers halen'. Dat is nu misschien geschrapt, maar het wordt eigenlijk wel nog altijd zo vernoemd. Voor mij is dat niet de rol van de openbare omroep. Het interesseert mij zelfs niet hoeveel kijkers er zijn.

Wat mijn probleem nu is, is dat alles infotainment wordt omdat ze zoveel mogelijk kijkers willen bereiken. Op een vrij korte tijdspanne zie je alles veranderen. Het debatprogramma 'Morgen Beter' bijvoorbeeld op Canvas, van één of twee jaar terug, was niet perfect, maar het had heel veel diepgang. Met heel veel spreektijd voor de gasten. Dat is nu 'Phara' geworden. Met alle respect voor Phara, maar 'Phara' is 'De Laatste Show' van Canvas, hé. Daar slaagt men er in om aan Louis Tobback te vragen de toekomst van het socialisme uit te leggen in drie minuten. Dat is absurd. Maar je ziet dus

dat ook Canvas steeds meer neigt naar infotainment, naar sappig, snel, flitsend. Dat heeft wel degelijk te maken met die illusie die mensen als Siegfried Bracke hebben. Als je de nieuwe 'Ter Zake', wat onder leiding van Bracke valt, vergelijkt met de vorige, is het hallucinant hoeveel korter alles geworden is. Hoeveel minder tijd mensen hebben om te antwoorden. Oké, ze zullen misschien meer kijkers hebben. Siegfried Bracke zegt dan dat hij de democratie gered heeft. Er zijn inderdaad meer mensen die kijken, maar niemand is goed geïnformeerd. Je mag iedere dag naar 'Ter Zake' kijken en je zult geen bal bijgeleerd hebben.

Mijn pleidooi is dus dat dat politiek gezien geschrapt moet worden. De kijkcijfers moeten eruit gezwierd worden. Het is volgens mij veel efficiënter dat je 30 of 50.000 mensen bereikt, wat dramatisch weinig is, hé vandaag de dag. Maar als je 50.000 mensen bereikt en die terdege informeert, dan is de impact op de samenleving veel groter dan wanneer je een miljoen kijkers bereikt, maar niemand iets leert. Dat wil men vandaag niet meer inzien. Kwaliteit is geen criterium meer. Als men over kwaliteit spreekt, heeft men het eigenlijk over kwantiteit. Een programma is kwaliteitsvol als het veel kijkers heeft. Maar op het inhoudelijke rekent men niet meer af. En dat is nefast. Omdat je ziet dat de meeste mensen hun informatie uit televisie halen.

Als ik naar thema's rond interculturaliteit kijk, ik ben vrij goed op de hoogte daarvan, zie ik allerlei dingen die fout zijn of kort door de bocht. Maar een vriend van mij zit in de landbouw. Hij woont in Lissewege en het aantal allochtonen is daar op één hand te tellen. Wel, als die man naar nieuws over interculturaliteit kijkt, is dat voor hem waarheid. Als hij kijkt naar dingen over landbouw, dan weet hij ook heel goed wat klopt en wat niet. Het is geen boer, hé, het is iemand die advies heeft, dus ook een intellectueel. Maar een intellectueel die niet meer opgeleid wordt. Want vanuit zijn job is hij niet met interculturaliteit bezig, vanuit zijn realiteit is hij er niet mee bezig en op televisie krijgt hij miserie. Dat zorgt er voor dat je eigenlijk een intellectuele armoede creëert bij een intellectuele toplaag van de samenleving.

Ik heb nog een voorbeeld van onlangs nog. In 'Panorama' toonde men laatst de ene zondag een reportage rond de opwarming van de aarde en de volgende week een andere reportage. Ik zag die eerste en daar werd een uur lang gezegd dat de opwarming van de aarde niet waar is. Het was heel overtuigend. Over dat onderwerp ben ik niet op de hoogte. Ik ben tegen de opwarming van de aarde, maar vraag mij niet hoe het allemaal in elkaar zit. Ik heb veel te weinig kennis om kwaliteitsvol te beoordelen of dat correct was of niet. Ik was dus niet aan het twijfelen. De week erna was er de reportage waarin men alles afbreekt van de vorige reportage, maar ik heb die tweede aflevering niet gezien.

- Ja. Dan mis je de andere kant wel.

Ik ben dus ongelooflijk slecht geïnformeerd. Die twee worden naast elkaar gezet als zijnde twee versies van dezelfde realiteit. Er wordt niet gezegd dat de ene versie correcter is dan de andere. Er

werd als het ware niet bijgezegd dat de eerste reportage gemaakt werd door professoren die vroeger ingehuurd werden door de tabaksindustrie om te verkondigen dat sigaretten niet schadelijk waren.

Dat zijn intellectuelen die eigenlijk betaald worden door de grote bedrijven om te zeggen dat alles onzin is. Toch wordt dat gewoon uitgezonden in 'Panorama' als zijnde gedegen journalistiek. Dat is ongelooflijk nefast in onze samenleving.

- Ja. Dan misschien nog een laatste vraag om af te ronden. Merkt u veranderingen of denkt u dat er echt nog een grote weg af te leggen is wat de beeldvorming van minderheden betreft?

Er is een grote weg af te leggen!

- Zijn er de laatste jaren dan veranderingen of verbeteringen merkbaar?

Je ziet een paar kleine verbeteringen. Bijvoorbeeld het noemen van nationaliteit bij criminaliteit. Daar zie je dat media minder de drang hebben om constant de nationaliteit te vermelden. Dat was helemaal anders ten tijde van Joe Van Holsbeeck bijvoorbeeld. Ik zat toen rond de tafel bij de VRT om samen met journalisten te kijken wat er nu fout gelopen was bij de berichtgeving rond de moord op Joe Van Holsbeeck. Mijn eerste punt was daar dat ik niet begreep waarom men altijd de afkomst vermeldde. Ik zie de relevantie daar niet van in. Een moord is een moord, de schuldige moet veroordeeld worden. Maar als je daar de nationaliteit bij vermeldt, creëer je constant het idee dat hun cultuur en afkomst iets te maken heeft met het crimineel zijn. Wat alle onderzoeken tegenspreken, behalve één. Dat ene onderzoek is het onderzoek van Marion Van San. Een rampzalig onderzoek. Als je dat zou indienen als thesis, ben je gegarandeerd gebuisd. Je moet gewoon het besluit lezen en je weet al hoe laat het is. Het gaat voortdurend over misschien, lijken en zou kunnen. Alles is voorwaardelijke wijs. Zij heeft enkele groepen een cultuur toegewezen. Bijvoorbeeld Marokkanen. En die groepen is ze dan gaan vergelijken met criminaliteit. Maar de sociaal-economische positie is niet in rekening gebracht. Terwijl alle andere onderzoeken stellen dat net die sociaal-economische positie in de samenleving de belangrijkste verklaringsgrond is voor criminaliteit. Hoe lager de sociale positie, hoe meer criminaliteit. Als je dat in rekening brengt, zie je ook dat er geen verschil is tussen autochtonen en allochtonen. Er zijn inderdaad meer allochtonen in de criminaliteit, maar er zijn ook meer allochtonen in de lagere klassen. Dus als je die criteria er bij neemt zie je dat dat eigenlijk vrij gelijk loopt.

Dat onderzoek van Marion Van San is zeer invloedrijk geweest. Zo erg zelfs dat journalisten zeiden dat ze sinds dat rapport weten dat cultuur en afkomst relevant is en dat ze het daarom vernoemen. Nu zie ik dat dat minder en minder nog gebeurt. Dat is een enorm goede zaak.

Wat niet wil zeggen dat het soms niet moet. Soms kan de afkomst relevant zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan grenscriminaliteit in Kortrijk en zo, waarbij de daders uit Frankrijk komen. Of de bendes die uit Polen komen. Dan is het wel relevant vanuit politiek oogpunt. Omdat we samenwerkingsverbanden moeten maken met Polen en Frankrijk om die mensen te kunnen aanpakken. Het vermelden kan relevant zijn in zaken van racisme, ongeacht wie de racist is. Of het nu een Marokkaan is of een

autochtoon. Maar daar moet je het wel zeggen om het te kunnen begrijpen. Anders zal je niet begrijpen waarover het bericht gaat. Dus soms kan het relevant zijn, maar het is een oefening die je altijd moet maken. Het is niet altijd relevant. Op dat punt zie je wel vooruitgang.

Die presentatrice op één die nu gestopt is en ook zangeres is ...

- Sandrine Van Handehoven?

Ja, inderdaad. Zij is ook specifiek door de Cel Diversiteit daar gekomen. Ook bijvoorbeeld Mo in 'Thuis'. Je ziet dus wel een aantal vrij kleine dingen komen. Maar grosso modo ...

Het feit dat Jan Leyers vandaag de dag als expert rond de islam opgevoerd wordt is hallucinant. Er zijn hier professoren die de hele wereld rondreizen en veldonderzoek doen. En dan nodigt men Jan Leyers uit om uitleg te geven over de Islam. Met alle respect, maar die man heeft tien citytrips gedaan. Dat is zo, hé. Iedereen leeft met het idee dat hij maanden ter plaatse was, maar dat is niet zo. Die man is drie dagen in Marokko geweest, terug naar huis gevlogen. Daarna drie dagen naar daar gevlogen en zo verder.

Dan ben ik ook expert hoor. Daar zie je dus nog altijd die voorliefde om aan alles culturele verklaringen te geven. Alles kan je blijkbaar vanuit cultuur verklaren. We zullen dat nooit doen bij ons zelf, maar bij de ander is dat blijkbaar zeer eenvoudig. Je trekt het vakje cultuur open en kunt alles verklaren. Daar zie je heel weinig verandering. Ik denk dat we op kwantitatief vlak voor een deel kleine verbeteringen zien. Maar op inhoudelijk vlak helaas niet.

Ik ben pessimistisch, hé. (*lacht*)

- Oké, dan heb ik eigenlijk alles gevraagd dat ik wou vragen. Hartelijk bedankt. Tenzij u zelf nog opmerkingen of aanvullingen heeft?

Neen, eigenlijk niet.

- Dan zou ik u heel hartelijk willen bedanken voor het interview.

Bijlage IX: Transcript interview Michaël Freilich

Michaël Freilich is hoofdredacteur van Joods Actueel.

Woensdag 22 april 2009 op de redactie van Joods Actueel te Antwerpen.

- Het interview is in het kader van mijn masterproef. Dat is eigenlijk een onderzoek om te kijken of er een verband is tussen de berichtgeving over minderheden en hun aan- of afwezigheid in het productieproces. Dus kijken of bijvoorbeeld het feit dat er minder allochtonen, of ook minder joden, op redacties werken, een invloed heeft op de berichtgeving over die minderheden.

Ja

- Dat is de opzet van mijn masterproef.

Oké. U bekijkt het in de lijn van het feit dat er minder joden zijn of ze daardoor ook minder vertegenwoordigd zijn op redacties? Waarschijnlijk. Of ook het feit dat proportioneel er minder zijn? Stel dat de joodse gemeenschap één procent uitmaakt van de bevolking dat ze dan ook één procent moeten uitmaken van de redacties. Of hoe bekijkt u dat?

- Ik begrijp niet precies wat u bedoelt. Maar ik zal een voorbeeld geven. Allochtonen maken bijvoorbeeld tien procent van de Belgische samenleving uit...

Ik dacht dat het minder was, maar goed.

- Ik heb dat toch al verschillende keren gehoord en enkele onderzoeken tonen dat ook aan.

Ah ja, ik dacht dat het zeven procent was, maar het zou kunnen. Het is een grote gemeenschap. De joodse gemeenschap is natuurlijk veel kleiner.

- Als je kijkt naar redacties zie je dat er helemaal geen zeven of tien procent journalisten van allochtone afkomst zijn.

Ik dacht dat er 700.000 moslims zijn in ons land. Op 11 miljoen is dat geen tien procent.

- Inderdaad, maar het gaat ook niet enkel om moslims. Het gaat om allochtonen in het algemeen.

Wel, u moet het volgende weten. Ten eerste hoeveel joden er in België wonen. Dat zijn er 50.000. Op tien of elf miljoen Belgen geeft dat nog geen half procent. Dus op een krantenredactie waar honderd of tweehonderd mensen werken, zou je normaal één journalist van joodse afkomst moeten terugvinden. En ik denk dat dat wel het geval is.

Daarnaast zijn er in de joodse gemeenschap ook verschillende strekkingen. In Antwerpen heb je bijvoorbeeld strekkingen en in Brussel is het helemaal anders. Men schat dat ongeveer de helft van het aantal joden in Antwerpen woont en de helft in Brussel. In die twee steden leven telkens ongeveer 20.000 joden. Dan nog 10.000 mensen verspreid over het land.

Maar in Antwerpen zijn de meeste joodse mensen praktiserend religieus. Terwijl de mensen in de rest van het land dat niet zijn. Ook in Brussel niet. En daar kun je ook niet zien dat die mensen een andere religieuze afkomst hebben of een joodse achtergrond hebben.

In Antwerpen behoren veel mensen tot de ultraorthodoxe gemeenschap. Dat is een gemeenschap die zich minder openstelt, om verschillende redenen. Bij de zeer religieuzen is dat omdat het gewoon niet compatibel is met hun levensstijl. Om er actief aan deel te nemen bijvoorbeeld. Bij de zeer religieuze joodse families in Vlaanderen hebben de mensen veel kinderen. Als je vijf of acht kinderen hebt, is het als vrouw moeilijk om te gaan werken. Je moet thuis voor de kroost zorgen. Dus de helft van die populatie kan al niet gaan werken, want ze is bezig met de familie.

Dan heb je de mannen. Die zijn vooral geïntegreerd in of bezig met zakelijke activiteiten. Ofwel in de gemeenschap zelf: joodse beenhouwers of joodse bakkers bijvoorbeeld. Ofwel in de zakenwereld. Want het jodendom is altijd zeer sterk aangetrokken geweest door het doen van internationale zaken, omdat we de geschiedenis ervan kennen. Joodse mensen mochten, in het verleden door het antisemitisme, bijvoorbeeld nooit grond bezitten. Daarom is er ook een zeer sterke connectie van de joodse wereld met de diamantsector. Wetten hebben ervoor gezorgd dat joden niet te veel macht kregen, dus mochten zij geen land kopen. Destijds werden ze dus uitgestoten door boeren en zo.

Toen kwam er de diamanthandel en zagen de joden dat dat iets was dat ze konden verhandelen. Joden kunnen ook goed spreken. Stel dat we morgen moeten vluchten, dan kunnen we onze diamanten eigenlijk meedragen. Het is niet zo dat als iemand een fabriek heeft en hij morgen weg moet, dat hij een probleem heeft. Dat is trouwens gebeurd in de 18^e Eeuw. Toen waren er jodenvervolgingen in België en heeft de diamanthandel zich verplaatst naar Amsterdam. In Amsterdam is er nog steeds een grote handel in diamant, net omdat de joden daar aanwezig waren. Omdat dat historisch zo gegroeid is, zijn er ook vandaag nog veel joodse mensen terug te vinden in de diamanthandel of in andere soorten handel. Omdat het een zeer internationale gemeenschap is. Mensen zijn getrouwd met andere joodse mensen die in New York, Engeland, Frankrijk of Israël wonen bijvoorbeeld. Dat maakt dat het voor hen ook vaak veel gemakkelijker is om handel te drijven.

Ik spreek bijvoorbeeld zes talen. Mijn vrouw is Engelse. Ik ben opgevoed in het Nederlands en het Frans. Dat zet mij in een positie, stel dat ik geen hoofdredacteur van Joods Actueel zou zijn, dat het voor mij zeer gemakkelijk is om aan handel te doen. Want om handel te doen moet je veel talen en veel mensen kennen. En ik heb familie die in New York, Tel Aviv, Londen en Parijs woont. Net omdat het een kleinere gemeenschap is. De modale Vlaming kent helemaal niet zo veel talen en heeft ook niet zo veel vertakkingen. Misschien een oom die in het buitenland woont, maar dat is dan een uitzondering.

Dus het feit dat handel zo'n internationale zaak is, maakt ook dat de ultraorthodoxe mannen makkelijker in de handel stappen in plaats van een traditionele job te nemen. Ook niet enkel omdat het voor hen gemakkelijker is, maar omdat je in de handel ook vaak voor jezelf werkt. Dan kun je je

eigen regels bepalen. Ik denk dat iemand die ultraorthodox is, met een lange baard en pijpenkrullen, ten eerste niet gemakkelijk een job zal vinden met zijn uiterlijk. En hij wil dan ook nog eens zijn eigen programma kunnen invoeren. Hij wil bijvoorbeeld kosjer eten, wat in de cafetaria van de bank moeilijk zal zijn. Op joodse feestdagen wil hij vrijaf nemen. Een joodse man heeft er ook geen problemen mee om op zondag te werken, dat is enkel een christelijke dag. Hij zou liever de vrijdag om 16u al naar huis gaan, omdat op vrijdagavond de joodse sabbat al begint. Al die praktische problemen kun je wel overkomen. Maar dat zorgt er toch voor dat joodse mensen, vooral zeer religieuze mensen, kiezen voor ofwel de diamantsector waar ze werken voor een joodse werkgever die dat allemaal toelaat. Ze kunnen kosjer eten en op joodse feestdagen zijn ze toch gesloten. Of ze kiezen om zelf handel te drijven. Terwijl veel vrouwen niet gaan werken omdat ze een grote familie hebben. Dat is zowat de situatie bij de ultraorthodoxe gemeenschap.

Bij de modernere orthodoxen, zoals ikzelf, is het wel gemakkelijker om ergens anders een job te vinden. Ik heb bijvoorbeeld vrienden, zij dragen ook een keppeltje, die bij een bank of een advocatenkantoor werken. Ze nemen hun keppeltje wel af als ze gaan werken, omdat de werkgever dat gevraagd heeft. En sommige van hun collega's weten ook niet dat zij joods zijn. Je kunt dat ook niet zien. Als ik mijn keppeltje zou afnemen en iemand mijn gezicht niet kent, kun je dat ook niet direct zeggen.

Dus de joodse mensen zijn in Vlaanderen al minder vertegenwoordigd, vooral omdat het een religieuze gemeenschap is.

In Brussel zijn de meeste mensen echter niet joods praktiserend. Ze geloven wel, zoals veel christelijke mensen wel in god geloven maar ze praktiseren niet. Ze zullen wel naar de communie gaan en trouwen voor de kerk, maar meer dan dat doen ze niet. In Brussel is dat net hetzelfde. Eén keer per jaar, op de belangrijke feestdag Jom Kipoer, gaan ze naar de synagoge. Als ze trouwen doen ze dat voor een rabbijn en als ze sterven doen ze het ook via het rabbinaat. Voor het overige doen ze niet veel rond religie. Daar zie je dat die mensen zeer goed vertegenwoordigd zijn in allerlei jobs, soms zelfs oververtegenwoordigd voor hun aantal. Ze gaan in zeer grote getale werken.

Maar nogmaals: je kunt niet altijd zien dat iemand joods is. Soms kun je het merken aan zijn naam met een joodse of Duitse achtergrond. Maar je kunt niet zomaar zeggen wie een joodse man of een joodse vrouw is. Die zijn dus wel heel goed vertegenwoordigd, zoals we zien in andere landen. In Engeland en Frankrijk bijvoorbeeld zijn heel veel mensen in de pers van joodse afkomst.

Als je hier bijvoorbeeld in Wallonië kijkt, in de politiek, zijn er veel meer joodse mensen dan in Vlaanderen. Er is een joodse senator, er is ook nog Vivianne Teitelbaum van de MR, er is nog iemand bij Ecolo. Op die vijftientigduizend Franstalige joden zie je dus dat die wel aanwezig zijn. Net omdat voor hen die beperking van een grote familie niet telt en ze geen probleem hebben met de joodse regels. Zij zijn niet zo praktiserend en dus zijn die regels niet zo van belang in hun dagdagelijkse leven. Zo kun je een beetje een breuklijn maken tussen Antwerpen en Brussel.

Dan is er natuurlijk nog de rest van het land, waar verspreid ongeveer 10.000 joodse mensen leven. Dat zijn voornamelijk ook mensen die niet zeer religieus zijn. Als je praktiserend religieus bent, moet je eigenlijk naar Antwerpen komen. Want als je kosjer wilt eten kan je het enkel hier vinden. Wil je dat je kinderen naar een joodse school gaan, kan dat enkel hier. Wil je een synagoge vinden, dan kan dat voornamelijk hier. In Brussel is er ook maar één synagoge bijvoorbeeld.

Ik zal nog een voorbeeld geven. Ik heb in de krant een interview gelezen met de vrouw van de politiecommissaris van Gent. Die kwam enkele weken geleden in opspraak. Die vrouw stond afgebeeld met een halsketting met een davidster. In het interview zegt ze ook dat ze joods is, net als haar zoon. Als zij haar davidster onder haar kleren zou dragen, zou je nooit geweten hebben dat dat een joodse vrouw is. Ze is getrouwd met een politiecommissaris die Vlaming is. Ik weet niet wat die vrouw als beroep heeft, het kan zijn dat zij in een instelling, een bank of een ziekenhuis werkt. Maar dan werkt zij daar in de eerste plaats als Vlaming en als Belg. Dan heeft dat niet te maken met de identiteit of dat die vrouw zich wil tonen als joodse. Dat is bijkomstig.

Het is ook zeer belangrijk om te zeggen dat er een verschil is tussen enerzijds religie en anderzijds nationaliteit. Nationaliteit heeft te maken met het land waar je woont, religie is iets privé. Veel mensen die voor bedrijven werken, doen dat niet omdat ze joods zijn. Als iemand voor een bank of een advocatenkantoor werkt, doet hij dat om een job te hebben. Religie behoort tot de privé-sfeer.

- Ja. Wat is uw mening over de berichtgeving van minderheden, en dan misschien joden in het bijzonder, in de mainstreammedia?

Er is een probleem. Er is natuurlijk vaak een veralgemening. Ik moet telkens opnieuw aan de pers uitleggen dat de ultraorthodoxe gemeenschap die wij kennen in Antwerpen, slechts een kwart uitmaakt van de joodse gemeenschap. Slechts één op vier. Maar als je een artikel ziet over joden, staat er gegarandeerd een foto bij van ultraorthodoxe joden.

Eén kwart is ultraorthodox, een kwart is modern orthodox en de helft is niet religieus. Dus dat betekent dat een minderheid binnen de joden, één op vier, toch altijd afgebeeld worden als het over joden gaat. Ik probeer aan journalisten ook mee te geven dat ze goed moeten oppassen als ze iets schrijven over joden. Je kunt geen veralgemening maken en dat is nochtans wat de pers vaak doet. Het is natuurlijk gemakkelijker als je een veralgemening kunt maken.

Als Joods Actueel, het magazine, bijvoorbeeld een kritisch opiniestuk schrijft over iets, lees je vaak in kranten dat de joodse gemeenschap boos is. Terwijl wij helemaal niet boos zijn, maar gewoon onze job als journalist doen. Dat gaat om kritiek geven. En dat is iets wat een persmedium voortdurend doet. Je kunt elke dag een krant openslaan en je zal zien dat hoofdredacteurs, columnisten en opiniepeilers altijd kritiek geven. Over alle onderwerpen. Bijvoorbeeld dat Jean-Marie Dedecker slecht bezig is, dat Karel De Gucht niet naar Zwitserland zou moeten gaan of dat de ontslagpremie van Axel Miller van Dexia schandalig hoog is. Ten eerste wordt daar nooit gezegd dat de journalisten

boos zijn. Terwijl het bij de joodse gemeenschap een trend aan het worden is om te zeggen dat wij boos zijn als wij kritiek geven op iets.

Een andere zaak is dat 'Joods Actueel' vaak wordt vereenzelvigd met de hele joodse gemeenschap. Maar het is niet omdat in de naam van ons magazine 'Joods' staat, dat wij de hele joodse gemeenschap vertegenwoordigen. Wij zijn geen vertegenwoordiger, wij zijn pers. Je kunt ook niet zeggen dat de 'Gazet van Antwerpen' in naam van iedereen in Antwerpen spreekt, omdat die stad vermeld wordt in de naam van de krant. Of dat de 'Washington Post' in naam van iedereen uit Washington spreekt. Hetzelfde voor 'Le Parisien' in Parijs en bijvoorbeeld de Frankfurter Allgemeine Zeitung voor de mensen uit Frankfurt. Pers is pers. Dat is één zaak.

De joodse gemeenschap is, zoals de Vlaamse gemeenschap, een gemeenschap van mensen die behoren tot het jodendom omdat ze ofwel joods geboren zijn, er zich bij aansluiten of er elke dag privé mee bezig zijn. Maar de joodse religie is eigenlijk niet meer dan een religie. Een religie hebben, heeft eigenlijk zeer weinig te maken met meningen. Bij ons in het jodendom toch, in het Katholicisme is dat anders. Daar heb je een 'grote baas', de paus, en als hij iets zegt, is er een hiërarchie van paus naar kardinaal, naar bisschop en zo verder. Als de paus iets zegt, moeten alle christenen dat doen. In het jodendom is er geen 'paus' en is iedereen vrij om zijn eigen mening te hebben zolang die niet indruist tegen de joodse wetten. Dat heeft met de dagdagelijkse zaken, zoals politiek, eigenlijk niets te maken. Als wij kritiek brengen op de politiek, is dat de mening van onze eigen columnisten of van die mensen. En het staat iedereen vrij om een andere mening te hebben.

Het jodendom en democratie gaan zeer goed samen. Iedereen mag zijn mening verkondigen. In Israël zie je dat bijvoorbeeld. Daar zijn er heel veel stemmen die zeggen dat wat hun eigen regering doet, fout is. Iedereen mag een eigen mening hebben. Maar hier wordt vaak veralgemeend. Waarbij het standpunt van een magazine als 'Joods Actueel' of een joodse organisatie wordt veralgemeend naar de hele joodse gemeenschap. Wat niet waar is, want iedereen mag een eigen mening hebben.

Dat is een verschil met een land als België. Als morgen premier Van Rompuy iets zegt, kan ik aannemen dat dat in het buitenland gezien wordt als het standpunt van België. Je mag dan nog zeggen dat je het niet eens bent met de visie van de premier, je bent in de minderheid, want de premier is nu eenmaal democratisch verkozen. Als hij bijvoorbeeld beslist om soldaten naar Afghanistan te sturen, zal dat gebeuren. Of jij dat nu wil of niet, België zal het doen. Omdat er een democratisch proces is. Dat is een verschil. Er is geen democratisch verkozen leider van de joodse gemeenschap, waarbij als hij of een magazine iets zegt, dat zo is voor iedereen.

Een grap die je vaak hoort, is 'Twee joden is drie meningen'. Omdat joodse mensen gekend zijn om debatten en argumenten. Dat gaat al terug tot de tijd van de Talmoed. Ik kan je het tonen. Dat zijn achtenveertig dikke boeken, die duizenden jaren oud zijn. De hele Talmoed is opgebouwd rond argumenten en tegenargumenten. Het gaat natuurlijk wel over de joodse wetgevingen en hoe je die

moet interpreteren. Maar het toont wel aan dat binnen het jodendom heel wat debatcultuur bestaat. Daar is het uit ontstaan.

Daar zit het verschil met de islam. In de islam gaat het vaak om geweld. Mohammed met het zwaard en zo. Terwijl heel de joodse geschiedenis en de mensen nooit gekenmerkt geweest zijn door geweld. Er zijn geen plaatsen van joodse gewelddadige opstanden of aanslagen op nazi's bijvoorbeeld. In de tweede wereldoorlog was er wel het verzet, maar we hebben nooit een zelfmoordaanslag meegemaakt op Duitse troepen.

In het jodendom zelf is het debat zeer belangrijk. Iedereen mag en kan zijn mening uiten. Voor elke mening die wij of iemand anders poneren, kun je er zeker van zijn dat er iemand anders is die een andere mening heeft. Daarom is het fout als de media of anderen veralgemenen in de aard van 'de joden dit, de joden dat'. Want er is geen 'de joden'. De joden zeggen van alles en hebben verschillende meningen. Net zoals het zeer moeilijk is om te zeggen 'de Vlamingen'.

- Ja. U heeft het over die veralgemeningen in media. Zou dat dan niet kunnen verholpen worden door meer joodse mensen op redacties? Die zouden kunnen zeggen dat bijvoorbeeld maar één vierde van de joden ultraorthodox is en dat er een andere foto moet gebruikt worden.

Ja. Maar nogmaals: omdat wij als joodse mensen slechts 0,5 procent uitmaken van de Belgen, zal dat niet lukken. Omdat er niet genoeg zijn. Stel dat de joodse gemeenschap twintig procent zou uitmaken van de Vlamingen, dan zou dat een heel ander beeld geven. Maar ik denk ook dat je dan nooit die veralgemening zou zien, want dan weten de meeste mensen wel wat juist is en fout is. Die twee hangen samen. Ofwel ben je als groep groot genoeg en dan maken de mensen die fout niet meer. Ofwel ben je een zeer kleine groep en dan maken de mensen die fout wel.

Er is wel een groot verschil tussen zeven procent moslims en een half procent joden. Dat maakt wel een groot verschil. 50.000 of 700.000, dat is twaalf keer meer. De enige manier om dat op te lossen is door richtlijnen te geven. Via bijvoorbeeld de raad voor de journalistiek of via de minister van media. Door bijvoorbeeld te zeggen dat men moet oppassen met veralgemeningen als het gaat over minderheidsgroepen. Het is een minderheidsgroep, die naam betekent ook iets.

- Zijn die er? Worden die richtlijnen genomen vanuit de raad voor journalistiek of vanuit de regering?

Wel, wij proberen om dat aan te kaarten bij de verschillende raden en bij de kranten. Maar dat lukt moeilijk.

Men zegt vaak dat de joodse gemeenschap 'boos' is, maar journalisten zijn nog bozer of hebben nog langere tenen als je hen wijst op iets wat ze fout gedaan hebben. Dan willen ze dat niet recht zetten. Ik zal een voorbeeld geven. 'Joods Actueel' had een kritisch artikel over de Vlaamse opera. Want er was een opera over het Israëliësch-Palestijns conflict en er waren heel wat randactiviteiten. Wij hebben

gesteld dat de mensen die deelnemen aan die randactiviteiten allemaal zeer eenzijdig kritisch zijn over Israël. Wat natuurlijk kan en mag. Je mag kritiek hebben. Maar je kunt aan de ene kant niet zeggen dat je als Vlaamse opera een neutrale instelling bent en geen positie neemt in het conflict. En aan de andere kant wel enkel eenzijdig mensen uitnodigen. Dan willen wij duidelijk maken dat ze ook iemand van de andere kant aan het woord moeten laten.

Ik zal nog een voorbeeld geven. Stel dat er een organisatie is in het buitenland die zegt dat ze de problematiek van Vlaanderen en Wallonië willen begrijpen. Dan kan je daarvoor niet Bart De Wever en Filip Dewinter uitnodigen. Iedereen weet dat die twee partijen voor een onafhankelijk Vlaanderen strijden, terwijl andere partijen dat niet doen. Als je enkel die twee mensen uitnodigt en zegt dat je neutraal bezig bent omdat je hun standpunt laat horen, dan moet je toch zeggen dat zij hun standpunt wel mogen uitleggen, maar dat je ook andere stemmen moet laten horen als je neutraal wil blijven.

Dat is wat wij gedaan hebben met onze 'kritiek' op de Vlaamse opera. Enkele dagen later lezen wij in de pers, op de voorpagina, 'Joden boos op Vlaamse opera'. Ten eerste was er niemand boos, het ging om kritiek. De pers moet dat eigenlijk doen, het is de rol van de pers om kritische vragen te stellen. Ten tweede, veel erger, het ging niet om joden. In de titel stond: 'Joden boos' en in de ondertitel stond 'de Joodse gemeenschap is in haar wiek geschoten'. Ik kan jou die tekst bezorgen als jou dat zou helpen. Het was echt op de voorpagina. Wij hebben een lezersbrief gestuurd naar De Morgen om een rechtzetting te vragen. Want 'Joods Actueel' is niet de joodse gemeenschap, wij zeggen dat steeds opnieuw. Ik heb het al aangehaald, dat het niet is omdat in onze naam 'Joods' voorkomt dat wij in naam van de gemeenschap spreken, te vergelijken met de 'Gazet van Antwerpen' die niet voor alle Antwerpenaren spreekt. De krant heeft dat niet willen publiceren. We hebben verschillende mensen gecontacteerd. We hebben de versie van onze tekst aangepast. Wij hebben ook iemand bij de journalistenbond gecontacteerd om te proberen bemiddelen. Maar De Morgen heeft gezegd 'Sorry, het is niet meer actueel'. Terwijl het natuurlijk zeer actueel is.

Daar zie je dat de krant aan de ene kant een grote fout maakt. Want iedereen die leest 'Joden boos' denkt dan 'ze zijn daar weer, die joden. Ze kunnen met niets lachen.' En dat creëert een negatief beeld van de joden bij iedereen die zoiets leest.

Als we een rechtzetting willen zegt de krant: 'sorry maar we laten jullie niet meer aan het woord.'. Dus daar zie je vaak dat kranten hun eigen agenda nastreven. In dit geval van De Morgen, gaat het waarschijnlijk om het feit dat De Morgen gekend is als een linkse krant en zij, wat ze de Israëllobby noemen, een hak willen zetten door hen belachelijk te maken. Je ziet dus dat de media vaak redenen aanhalen. Omdat ze politiek niet akkoord zijn met de lijn die wij varen.

Dat zie je ook in andere verhalen. Bijvoorbeeld toen er het verhaal was over de misvieringen op de VRT. In het evangelie waren er een aantal passages die kwetsend konden overkomen voor joodse mensen. Omdat men het had over huichelaars in de synagoge. Wij hebben dat aangekaart. Wij hebben namelijk de kerk zelf om een reactie gevraagd. Om het standpunt van de kerk te weten. Zij vertelden

dat er inderdaad richtlijnen zijn, uit 1988 en hernieuwd in 2001, die zeer duidelijk stellen dat een pastoor die een preek heeft met passages die fout begrepen kunnen worden, de taak heeft om die passages te kaderen. In dit geval, over Mattheus en over de huichelaars in de synagoge, was het dus aan de pastoor om uit te leggen dat het niet gaat om de synagogen die wij hier kennen. Het ging om de synagogen uit de tijd van Jezus, toen een kerk en een synagoge eigenlijk hetzelfde betekende. Dat is dus de uitleg. De kerk zegt inderdaad dat die richtlijnen bestaan en niet werden nageleefd. Maar wat krijg je in de krant? 'Joden boos op de VRT'. Met enerzijds het standpunt van 'Joods Actueel', waarbij we ons afvragen of het kan dat de misviering op de VRT wordt uitgezonden zonder duiding. En aan de andere kant het standpunt van de VRT, waarbij zij zeggen dat 'Joods Actueel' zich niet te mengen heeft met de religie van anderen. Maar het standpunt van de kerk zelf, waarbij zij toegeven dat 'Joods Actueel' eigenlijk gelijk heeft omdat er richtlijnen zijn, dat kwam niet aan bod in het artikel.

Ik heb toen een journalist gecontacteerd, Dajo Hermans van Het Nieuwsblad, om te zeggen dat ik dat niet begreep. De dag voordien was ik aan de telefoon en vertelde ik hem het verhaal. Ik heb hem daarbij gezegd dat het zeer belangrijk was om ook het standpunt van de kerk te laten horen. De volgende dag opende ik de krant en ik zag daar niets van terug. Maar ik zag wel de kop 'Boze Joden'. Ik heb hem toen gebeld en hij zei: 'Michaël, je moet mij ook begrijpen, wij moeten toch ook kranten verkopen.'. Zie je? Het antwoord was dat zij kranten moesten verkopen en dat dat enkel kon als er een conflictmodel uitgelokt werd. Met de joden aan de ene kant en de VRT aan de andere kant. Als je komt met het verhaal dat de katholieke kerk ons gelijk heeft, was het verhaal niet interessant genoeg. Soms heeft het puur te maken met opportunisme van journalisten en soms met andere redenen zoals politieke redenen. Maar het blijft een feit dat een minderheid een minderheid is en dat men daartegen moet opboksen.

- Ja. En is het nodig dat minderheden zoals joden, maar ook andere minderheden in het algemeen, meer plaats krijgen binnen de mainstreammedia? Of kunnen speciale minderhedenmedia, zoals 'Joods Actueel' bijvoorbeeld, daar ook een oplossing voor bieden?

Wel, ik denk dat het belangrijk is dat een medium als 'Joods Actueel' bestaat. Net om het standpunt van een kleinere gemeenschap ook te laten horen en te laten meespelen in het debat. Positieve discriminatie eisen in de vorm dat elke redactie zoveel minderheden moet opnemen, is niet nodig denk ik. Wat wel nodig is, is dat mensen correct zijn. En als ze op foute informatie gewezen worden, dat ze die willen rechtzetten. Ik denk dat we dan een heel eind verder zullen zijn.

Wat ik wel denk, is dat het zeker goed kan zijn als minderheden samen een groep kunnen vormen. Dan staan ze natuurlijk sterker. De joodse gemeenschap is bijvoorbeeld een half procent van de bevolking. Als de joodse gemeenschap spreekt, geeft men daar soms meer aandacht aan, dus dat is misschien niet reflectief. Maar je hebt nog andere minderheden, bijvoorbeeld de moslims. Ik denk dat

als die zich zouden groeperen, ze sterker naar voor zouden kunnen komen met hun klachten. En dan zal het ook niet gezien worden alsof het uit één gemeenschap komt.

- Wat je ook vaak hoort, is dat minderheden minder als expert aan bod komen in de media. Bijvoorbeeld zou men ook eens een joodse advocaat aan het woord kunnen laten bij een onderwerp dat niets met het jodendom te maken heeft. Klopt dat volgens u?

Voor een deel, maar niet altijd. Enkele weken terug was er op de VRT in het programma 'Volt' iets over plastische chirurgie. Ze hebben dan een opname gedaan bij een chirurg in Antwerpen, die joods was. Maar hij droeg geen keppeltje, want hij is geen religieuze jood. Daar zie je dus dat een joodse arts toch gevraagd wordt bij een onderwerp dat niets met het jodendom te maken heeft. Dat is niet omdat hij joods is, maar omdat hij een goede arts is. Dat zien we wel.

Maar ik herhaal nogmaals dat doordat de joodse gemeenschap een zeer kleine minderheid is, ze automatisch minder aan bod komen. Maar het kan zeker helpen dat de media zelf aan een soort van positieve discriminatie zouden doen. Dat ze ook iemand uit het jodendom of de islam zijn visie laat geven bij iets dat niets met het jodendom of de islam te maken heeft, bijvoorbeeld een politieke zaak. Dat horen we bijna niet.

Als ik een opiniestuk zou schrijven over de verkiezingen zouden ze mij daar bijna nooit voor vragen. 'Joods Actueel' wordt steeds gebeld als het gaat om Israël, de joodse gemeenschap of dergelijke zaken. Voor andere onderwerpen vragen ze bijna nooit onze mening. Dat is spijtig. Soms zie je het wel. Onlangs werd ik uitgenodigd door de radio voor een programma om mensen te leren kennen. Ze vragen die mensen om vijf persoonlijke objecten mee te brengen en daarover te spreken gedurende een half uur. Gewoon om een profielschets te maken van die persoon. Dat doen ze dan vooral omdat ik gekend ben in de media en mensen meer inhoud of achtergrond willen.

- Wat is bijvoorbeeld uw mening over het Charter en de Cel Diversiteit van de VRT? Omdat zij daarmee een inspanning willen doen om voor een betere beeldvorming te zorgen rond minderheden.

Heb je het over het nieuwe of het bestaande Charter?

- Het bestaande Charter.

Ik weet niet echt wat daar in staat, misschien kunt u het mij zeggen.

- Wel, het zijn niet echt concrete regels. Maar het is een Charter waarin men zegt inspanningen te willen doen om voor een betere beeldvorming te zorgen en ook voor een meer divers personeelsbestand.

Ik kan er inkomen dat dat charter bestaat en dat er ook een aantal minderheden werken bij de VRT. Het is altijd positief dat er zo'n charter is. Want een charter of richtlijnen komen er pas als er problemen zijn. Stel dat 20 procent van de werknemers bij de openbare omroep van allochtone

afkomst zou zijn, dan denk ik niet dat er zo'n richtlijn nodig was geweest. Er waren problemen en mensen hebben ingezien dat die er waren. Dus het is positief dat zo'n richtlijnen bestaan.

Of die echt veel effect hebben is een andere vraag. Ik ken een aantal journalisten bij de VRT die van Marokkaanse en Turkse afkomst zijn. Spijtig genoeg worden zij ook meestal op dat soort Marokkaanse verhalen gezet. Als er iets is met een moskee sturen ze daar hun moslimcorrespondent op af. Het zou mooier zijn als er bijvoorbeeld iets in de joodse gemeenschap gebeurt en er een reporter met een moslimorigine op af komt. Gewoon omdat hij een reporter is, zonder te kijken naar zijn achtergrond. Het is wel positief dat zo'n richtlijnen er zijn, maar ik weet niet...

Ik houd mij natuurlijk vooral bezig met de joodse gemeenschap en wij ervaren het niet als een probleem dat wij ondervertegenwoordigd zijn.

- Dan heb ik eigenlijk nog één, louter informatieve vraag. Namelijk of alle mensen die artikels schrijven voor 'Joods Actueel', mensen uit de joodse gemeenschap zijn.

Neen. Dat is het mooie. 'Joods Actueel' is een blad voor iedereen. Wij hebben ook veel niet-joodse lezers die willen weten wat het jodendom is of ze willen de politiek van het Midden-Oosten eens vanuit een ander standpunt belicht zien. Dat soort zaken.

Dus wij hebben lezers uit verschillende gemeenschappen, maar ook de mensen die voor ons schrijven. Ook binnen het jodendom zelf. Wij hebben mensen van joodse origine die niet gelovig-joods zijn. Wij hebben mensen die een beetje religieus zijn. Er zijn ook zeer religieuze mensen die bij ons werken. Allemaal verschillende mensen dus. Maar we hebben ook mensen die niet-joods zijn en voor ons werken. Die artikels schrijven omdat ze zich nauw verbonden voelen met joodse mensen. Het artikel met kritiek op de Vlaamse opera werd trouwens geschreven door iemand die niet-joods is. Wij hebben de journalist er dus ook op gewezen dat niet enkel de joden 'boos' zijn. In dit geval ging het om een niet-joodse man. Dit is het artikel waarover het gaat. (*toont het artikel in het magazine*) En die meneer, Guido Joris, is niet-joods. Nooit geweest overigens. Maar hij is wel een medewerker van 'Joods Actueel'.

- Is het een bewuste keuze dat ook niet-joden meehelpen aan het magazine?

Wij hebben dat nooit als bewuste keuze gedaan. 'Joods Actueel' is een vervolg van een bestaande krant. Die heette toen het 'Belgisch Israëliisch Dagblad'. Die man heeft ook toen al artikels geschreven. Toen ikzelf aan het roer van 'Joods Actueel' gekomen ben, heb ik gezien wie er allemaal meewerkte met het Belgisch Israëliisch Dagblad. En wij hebben die medewerkers als het ware overgenomen. Het was dus geen bewuste keuze, maar als ik daar nu op reflecteer, vind ik dat natuurlijk zeer positief. Dat wij ook niet-joodse mensen hebben om aan te tonen dat 'Joods Actueel' een deel uitmaakt van het landschap. En niet exclusief voor joodse mensen bedoeld is. De mensen die wij interviewen zijn ook niet altijd joden. (*toont magazine*) Hier zie je bijvoorbeeld een interview met Mark Eyskens, die zich trouwens zeer nauw verbonden voelt. Hij zegt vaak dat er zonder het

jodendom geen christendom zou geweest zijn. De mensen die voor ons werken zijn niet allemaal joods, maar wij reiken ook buiten de muren van de joodse gemeenschap. Om te zien wat er in de niet-joodse wereld leeft. Wat men daar zegt over het jodendom en Israël.

- Oké. Dan heb ik eigenlijk alle vragen gesteld. Tenzij u zelf nog opmerkingen of aanvullingen heeft?

Neen. Ik denk dat dat het is, voor mij toch.

- Oké, dank u wel.

Bijlage X: Transcript interview Koen Vidal

Koen Vidal is Chef buitenland van De Morgen.

Vrijdag 24 april 2009 op de redactie van De Morgen te Brussel.

- Is het om te beginnen misschien mogelijk om even uit te leggen wat u zelf als minderheidsgroep beschouwt? Omdat dat eigenlijk nogal ruim is.

Nu dwing je mij op een vrijdag tot een wetenschappelijke definitie (*lacht*)

- Sorry.

Euh...

- Of welke groepen u als minderheidsgroepen beschouwt?

Het is ten eerste iets, hoe raar dat ook klinkt, waar ik niet zo heel gedefinieerd mee bezig ben. Waar ik wel mee bezig ben, is het volgende. Stel dat je ergens een nieuwsverhaal hebt rond, ik zeg maar iets, foltering van homo's, dan gaat er bij ons een soort van natuurlijke klik af. Zonder dat wij denken: 'ah dat is een minderheid, dat moet zeker aan bod komen.' Dat is bijna gewoon een natuurlijke reflex, die ook een beetje bij de wortels van de krant liggen.

Daarom verras je mij met de vraag wat ik daar precies mee bedoel. Omdat het bijna iets is waar wij toch automatisch op reageren.

Maar bon, als ik dan toch even in hokjes moet gaan steken, dan zou ik zeggen homoseksuelen. Alsook de klassieke allochtone groepen hier in België: de Afrikanen, Marokkanen, Turken en Noord-Afrikanen. Dat zijn zo de klassieke groepen denk ik.

Maar ik herhaal het nogmaals: we zijn er aan de ene kant zeer alert over, maar tegelijkertijd vind ik het soms moeilijk. Bijvoorbeeld vrouwen als minderheidsgroep beschouwen, vind ik heel raar. Hetzelfde met Marokkanen en homoseksuelen eigenlijk. Ik vind dat die eigenlijk bij de meerderheid horen. Maar als er bijvoorbeeld een interessant stuk is over het glazen plafond, dan gaan we daar zeker op ingaan. Zijn we dan over minderheden aan het schrijven? Ik weet het niet. Volgens sommige wetenschappelijke definities waarschijnlijk wel, maar volgens andere niet.

- Wat is uw mening over de berichtgeving rond minderheden in de Vlaamse media in het algemeen?

Die vraag moet je specificeren, want dat is te algemeen.

- Wel, over allochtonen of etnisch-culturele minderheden lees je vaak dat zij ten eerste ondervetegenwoordigd zijn in de berichtgeving en dat ze ten tweede vaak negatief en stereotiep in beeld komen.

Ja.

- Klopt dat volgens u?

Weet je, ik vind die vraag te algemeen omdat ik dan een uitspraak moet doen over de media in zijn geheel. Dat is moeilijk.

Als je mij bijvoorbeeld vraagt hoe ik de berichtgeving van 'La Dernière Heure' over minderheden vindt, dan zou ik antwoorden 'afschuwelijk, kwetsend en gevaarlijk.'

- Waarom precies?

Omdat minderheden daar eigenlijk, en vaak ook op de voorpagina, bijna altijd als misdadigers en criminelen worden afgeschilderd. Tot en met de robotfoto toe. Dat is een zeer populaire krant. Het is een sportkrant die door zeer veel mensen gelezen wordt. Ook door veel senioren, die zo al een beetje angstvallig naar de maatschappij kijken. Die krant versterkt dat gevoel nog ongelooflijk.

- Maar het is dus niet mogelijk om over de media in het algemeen te spreken omdat er te grote verschillen zijn?

Neen. Ik vind dat je dat medium per medium moet bekijken. De krant die ik natuurlijk het beste ken, is deze krant (*De Morgen*). Er heerst een grote alertheid over dit thema, een grote gevoeligheid. En ook een grote drang om daar over te schrijven.

Als je nu bijvoorbeeld iets heel concreets bekijkt. De Koning Boudewijnstichting heeft beurzen voor journalisten die naar typische migratielanden willen gaan. Om zo een beetje de brug te maken tussen België en landen als Turkije en Marokko. Wij zijn een krant die daar gebruik van maakt en daar absoluut veel aandacht wil aan besteden. Dat is een heel concreet voorbeeld.

Een ander ding is: de landen van herkomst, zeg maar Marokko, Turkije. Daar is er ook een gevoeligheid rond. Neem nu bijvoorbeeld Turkije en het debat rond de toetreding tot de Europese Unie. Beschouw je dat als minderhedenberichtgeving? In zekere zin wel. Er is hier in België een grote Turkse gemeenschap en die gemeenschap is gelieerd met het land van herkomst. Ik redeneer nu natuurlijk ook als buitenlandredacteur, hé. Dat is de boîte die ik het beste ken. Zijn daar discussies over? Ja, daar zijn heel veel discussies over. Dan gaat het meestal over de moeilijke thema's of moeilijke figuren. Een moeilijk thema is bijvoorbeeld criminaliteit. Wat als uit de statistieken toch blijkt dat er veel allochtonen zijn in de 'kleine' criminaliteit. Wat doe je daar mee? Dat is een discussie die hier heel hard gevoerd wordt. Ik denk dat daar enigszins consensus rond is, namelijk dat je het op een goede journalistieke manier moet oplossen. Je kunt dat niet zomaar in de vuilnisbak smijten. Je moet het brengen, maar breng er alsjeblief zoveel mogelijk context rond.

Doen we dat te veel of te weinig? Ik weet dat op een debat van Kif Kif bijvoorbeeld, *De Morgen* bijna steeds als een rode doek beschouwd wordt. Wij krijgen vaak veel kritiek. Ik heb daar op zich geen probleem mee, dat is natuurlijk omdat het de krant is waar ze zich het meest van aantrekken dat ze er te weinig rond berichten. Je hoort bijvoorbeeld veel minder kritiek op *Het Laatste Nieuws*, ook al zijn die op dat vlak zeker niet zo goed als wij, denk ik. Als je met mensen van Kif Kif gaat spreken,

zullen ze dus heel vaak op De Morgen 'vliegen'. Op zich vind ik dat wel leuk en uitdagend. Maar ik denk dat er al bij al een grote gevoeligheid en ook een grote bezorgdheid is om daar voorzichtig mee om te springen. Maar het is niet altijd gemakkelijk.

Een figuur als Abou Jahjah bijvoorbeeld. Daar zijn ook verschillende meningen over, hé, ook hier op de krant. De bewuste dag dat Abou Jahjah werd opgepakt, een aantal jaar terug, was Verhofstadt in de Kamer en kondigde die aanhouding bijna aan. Een aantal uur nadien werd hij aangehouden, wat nog altijd één van de meest flagrante schendingen is geweest van de scheiding der machten. Minstens even erg als de Fortis-affaire. Maar daar zie je dan zeer snel een consensus rond groeien in de kranten. Je hebt ook de referentiepunten, hé. Je hebt de grondwet. En een volledige scheiding der machten, hé: de premier die in het parlement aankondigt dat Justitie in gang moet schieten om hem te arresteren. Daar is direct consensus rond ontstaan en is er heel hard tegen geageerd.

- Klopt het volgens u dat minderheden vaak enkel aan bod komen in de media rond minderhedenthema's?

Ja.

- Bijvoorbeeld, ik zeg maar iets, als men in het journaal een vox pop maakt rond de solden, dat men dan vaak niet de reflex heeft om ook eens iemand met een hoofddoek aan het woord te laten. Wat op zich dan niets met de minderheid te maken heeft.

Hm. Dat is inderdaad zo, hé. Ik vrees dat het een beetje langs twee kanten werkt. Ik vind dat media enerzijds die selectie niet mogen maken. Als het straatbeeld er inderdaad op een bepaalde manier uitziet, dan moet je als journalist inderdaad 'in' dat straatbeeld stappen. Op dat moment zijn het voor de journalist allemaal mensen die naar de solden gaan. Als er dan inderdaad 3 vrouwen op 10 met een hoofddoek zijn en je interviewt 4 of 5 personen, dan is het onnatuurlijk om daar geen vrouwen met hoofddoek bij te hebben.

Aan de andere kant, en dan ga ik even weg van het voorbeeld van de solden, zie je ook vaak dat bij de minderheden zelf, de allochtonen, vooral die thema's worden aangehaald. Neem nu bijvoorbeeld de boeken die verschijnen van allochtonen. Ik ken weinig uitzonderingen, maar zij schrijven bijna allemaal over allochtonenproblematiek. Nadia Dala bijvoorbeeld, wil daar niet van weten. Zij wil gewoon een Belgische vrouw zijn met allochtone roots in deze samenleving. Zij schrijft daar veel minder over. Maar dat is eigenlijk een redelijk grote uitzondering. Je ziet vaak dat die minderheden zelf ook over die thema's schrijven. Dat is op zich ook niet slecht. Maar dan kan je de journalist niet verwijten dat hij naar die persoon stapt om iets te vernemen over de allochtonen thematiek. Het zit dus een beetje aan beide kanten vrees ik.

- Een tweede aspect dan. Klopt het volgens u dat minderheden nog steeds ondervertegenwoordigd zijn in het productieproces?

Dat denk ik wel.

- Is dat bijvoorbeeld hier bij De Morgen ook zo?

Ja. Ja, dat denk ik wel. Ik ben zo even de redactie aan het overlopen. Op de buitenlandredactie heb je Ayfer Erkul. Maar dat is iemand zoals Nadia Dala. Je moet die niet als minderheid beginnen omschrijven of je hebt 'problemen'. Niet dat ze het wegsteekt, maar ze heeft haar hele leven in Gent gewoond. Ze woont nu in Brussel, dat is een Brusselse. Bon, zij schrijft wel heel veel over Turkije, ze spreekt ook Turks en zo.

Maar als je probeert mensen in 'een hokje te steken', denk ik dat zij de enige is die je daar één minuut zou kunnen in stoppen. Verder is er niemand. Ik weet ook niet hoe dat komt. Want er wordt hier op een zeer informele, spontane manier gerekruteerd hoor. Mensen die een stuk sturen en als het goed is, wordt het gepubliceerd. En zo kan daar misschien dan een 'relatie' uit ontstaan als er een job vrij komt. Wij werken zelfs niet met CV's of toch zelden. Een CV is altijd welkom om te zien wie je voor je hebt. Maar het gaat om de stukken die iemand schrijft.

Misschien moet dat nog komen, hé. Ik weet het niet. Ik stel mijzelf soms ook die vraag. Hoe komt het? Bij de stagiairs zie ik ook dat het het geval is. Jij volgt nu bijvoorbeeld journalistiek. Hoeveel allochtonen zitten daar?

- Eén iemand op veertig leerlingen.

Eén persoon. Ja. Dat is toch een beetje de uitstroom. Niet de exclusieve uitstroom, maar een deel van de uitstroom waar wij gaan uit rekruteren. Ik heb de indruk dat de vijver nog altijd blank is, ja.

- Moeten er dan inspanningen gedaan worden, vanuit de regering, om opleidingen aantrekkelijker te maken?

Ja. Maar ik zou dat dan niet enkel toespitsen op journalistiek en zo verder. Ik zou gaan kijken naar het probleem in zijn algemeenheid. Hoe zit het in het basisonderwijs en wat kan er aan gedaan worden? Hoe is de situatie in het secundair onderwijs? Hoe is het met de doorstroming? Hoe gaat de doorstroming naar universitair onderwijs?

Dan kun je ook gaan kijken hoe het met de schrijfcapaciteit van die mensen gesteld is. In het universitair onderwijs bijvoorbeeld zijn de examens steeds meer multiple choice aan het worden, ik weet dat van een aantal neven en nichtjes die naar de universiteit gaan. Er zal wel een goede reden voor zijn. Maar voor journalistiek bijvoorbeeld is dat natuurlijk wel een probleem. Want op zich is een schriftelijk examen dat je daarna mondeling moet verdedigen, een zeer goede oefening. Het dwingt je om op korte termijn de essentie neer te schrijven. Je bereidt je er dan ook zo op voor, als je gaat blokken. Je weet in welke vorm je het moet gieten, namelijk schrijven en daarna mondeling verdedigen. Dus ja, iemand die niet zo goed kan schrijven, kan door de universiteit spartelen omdat er bijvoorbeeld vaak multiple choice examens zijn. Moeten we dat niet in vraag beginnen stellen? Enfin,

het is maar een pleidooi om ook daarvoor oog te hebben. Het kan niet zijn dat je het op masterniveau nog moet oplossen, want dan zit je al met een scheeftrekking natuurlijk.

- Er is dus een afwezigheid van minderheden, maar de oorzaak ligt volgens u niet direct bij de media? Het is dus niet zo dat de media niet bereid zijn om zo'n mensen aan te nemen?

Nee

- De criteria zijn waarschijnlijk gelijk, om wie het ook gaat.

Ja. Er is geen sprake van een bewust beslissingsproces tegen allochtonen. Neen.

- En denkt u dan dat de hoeveelheid minderheden in het productieproces een invloed heeft op de berichtgeving over die minderheden?

Euh. Ja, dat denk ik wel.

- Waarom dan voornamelijk?

Dat is moeilijk te zeggen. Als je een klein groepje hebt, bijvoorbeeld de politieke redactie van zes of zeven mensen, en je plaatst daar iemand met een andere achtergrond dan zal die een toegevoegde waarde creëren die moeilijk te voorspellen is. Als dat iemand is van allochtone afkomst, zal die een speciale gevoeligheid hebben. Die zal een achtergrond hebben. Die zal een extra taal kennen en zo verder. Ik ben zeker dat daaruit een bepaalde dynamiek zal komen. Hoe dat in elkaar zit, is moeilijk te zeggen. Want dat hangt ook af van die persoonlijkheid, maar ik denk dat het zeker een verrijkend aspect kan brengen.

- Het kan misschien zorgen voor een andere invalshoek ...

Ja

- ... of voor een andere toegang tot netwerken binnen bepaalde sectoren van de samenleving?

Inderdaad.

- Ik heb ook al een gesprek gehad met Katleen De Ridder van het minderhedenforum en zij vertelde dat er volgens haar vooral een soort mentaliteitsverandering moet komen binnen de media. Omdat media soms iemand aannemen uit een minderheid en als die persoon dan nieuws aanbrengt op een redactievergadering, het door de autochtone redacteurs vaak niet als nieuws beschouwd wordt. Dat is misschien net die andere kijk van iemand uit een minderheid.

En wat is dan het concrete voorbeeld dat zij geeft?

- Die mevrouw kende iemand uit een minderheid die op een redactie werkte. Op redactievergaderingen bracht hij dan onderwerpen aan waarvan hij dacht dat ze interessant waren, maar dan werd meestal gezegd dat het geen nieuws was. En hij is dan ook ...

Ik vind het moeilijk om daarop te reageren, omdat je met concrete voorbeelden moet werken. Waarom? Ik zit hier elke ochtend bij de redactievergadering op de krant. En er worden heel vaak

voorstellen afgeschoten. Iemand van allochtone afkomst zal dat ook overkomen. Het is op dat moment wel moeilijk om te zeggen of het de specifieke allochtone invalshoek is die wordt afgeschoten. Of het daar niets mee te maken heeft.

Ik weet niet of dat klopt. Ik weet niet of ze concrete voorbeelden heeft gegeven, maar ik denk dat dat echt belangrijk is. Om een concreet voorbeeld te hebben. Want het overkomt mij dagelijks dat mijn voorstellen het niet halen. Of dat het ergens anders in de krant komt te staan. Hoewel ik die onderwerpen dan zeer belangrijk vind. En ik schiet zelf ook dagelijks voorstellen af van anderen. Je mag ook niet vergeten dat de biotoop van een krant niet anders kan dan een vrij harde argumentatiebiotoop te zijn. Je hebt maar 30 à 45 minuten ochtendvergadering en er wordt heel snel getrancheerd.

Misschien is het ook omdat die persoon zijn dossier niet goed heeft voorbereid of zijn onderwerp iets te algemeen en te wollig verkoopt. Dan wordt het natuurlijk meteen weg gekletst. Dat gebeurt hier ook dagelijks. Als je denkt een goed idee te hebben, maar je formuleert het slecht, dan mag je misschien morgen nog eens opnieuw proberen. Ofwel is het volledig afgevoerd. Het heeft daar ook mee te maken. Het is een vrij harde biotoop. En je moet kijken wat er speelt? Is het het allochtone effect? Of is het gewoon iemand die zijn dossier niet goed heeft voorbereid? Daarmee bedoel ik niet dat allochtonen hun dossiers slecht verkopen. Het is mij ook al overkomen dat ik met een onderwerp kom dat ik ongelooflijk belangrijk vind, waarvan ik achteraf beseft dat ik het anders had moeten aanbrengen.

- Kan het bij buitenlandberichtgeving, omdat u daar ook in gespecialiseerd bent, niet voornamelijk belangrijk zijn om een meer divers personeelsbestand te hebben?

Eventueel. Ik vind dat, los van de afkomst of huidskleur, ook niet-allochtone mensen een grote gevoeligheid moeten hebben voor zulke thema's. Ik zal een voorbeeld geven. Namelijk de nieuwe burgerlijke code in Marokko van een aantal jaar geleden. Je ziet gewoon dat dat een verregaande impact kan hebben op de maatschappij.

Neem nu bijvoorbeeld ook een dubbele minderheidsgroep, homoseksuelen in Marokko. Bon, wie heeft daar een boek over geschreven? Cathérine Vuylsteke. Zij is niet allochtoon, maar zij heeft een heel grote gevoeligheid voor die thematiek. En zij heeft dat ook heel goed gedaan, vind ik. Volgens mij is het echte antwoord dus niet enkel allochtonen opnemen op de redactie en denken dat het probleem dan opgelost is. Dat je daardoor per definitie een grotere gevoeligheid creëert. Ik vind dat die er sowieso moet zijn.

- Ja. Om nog eens terug te komen op die buitenlandberichtgeving. Als het bijvoorbeeld gaat over informatie in het journaal over Irak, dan lijkt het mij misschien beter om te werken met plaatselijke correspondenten die een betere achtergrond hebben. Of denkt u dat dat wel kan

opgelost worden door mensen als Rudi Vranckx en Peter Verlinden die zich echt toeleggen op een bepaald gebied of een bepaald thema.

Ik zou geen van beide uitsluiten. Wij hebben rond Irak, en ook Afghanistan, verschillende keren geprobeerd om met plaatselijke correspondenten te werken. In Irak was dat een plaatselijke arts in Basra die regelmatig een column voor ons schreef. Het is ook niet zo gemakkelijk en praktisch om in een Nederlandstalig gebied met anderstalige correspondenten te werken. Dat heeft zijn beperkingen.

Een voorbeeld is als er om zeven uur 's avonds nog nieuws binnenkomt over een bomaanslag en iemand daar een Engelstalige tekst over doorstuurt. Maar dat Engels is niet echt correct en je moet het nieuws ook nog in een vloeiende tekst gaan veranderen, dan is het niet zo evident natuurlijk. In een ideale wereld zou je inderdaad op zoek moeten gaan naar iemand die wel goed Engels spreekt en goede stukken kan schrijven. Maar daar stoot je een beetje op de financiële grenzen van een medium in Vlaanderen, dat niet hetzelfde is als de BBC, The Independent of The Guardian. De budgetten zijn daar gewoon helemaal anders. We doen daar dus pogingen toe, omdat we dat belangrijk vinden, maar het is niet altijd mogelijk.

- U hebt het nu ook over de mogelijkheden qua budget. Denkt u dan dat er ook verschillen zijn tussen commerciële en openbare omroepen?

Qua bezetting of qua thematiek?

- Beide eigenlijk.

Ja er is sowieso een verschil. De openbare omroep werkt op belastinggeld dat van iedereen komt. Dus iedereen moet bediend worden, ook de minderheidsgroepen. Dus daar ligt, puur filosofisch, een verplichting. En principieel een verplichting van de openbare omroep om daar meer aan te doen, ook qua thematiek.

Ik denk dat we het nog niet zo slecht getroffen hebben met de VRT. Ik denk dat, als je kijkt wat het aanbod in andere landen is, dat je hier toch nog steeds met een grote inspanning zit om iets te brengen wat de moeite waard is. Ook al komt daar heel veel kritiek op. Ik vind die kritiek soms nogal goedkoop. Er zijn bijvoorbeeld mensen die zeggen dat kwaliteitsfilms te weinig aan bod komen op Canvas, maar ik vind dat dat nogal meevalt. Het kan altijd beter. Soms stel ik me zelfs de vraag waarom de VRT niet meer lef heeft om een bepaalde film of een documentaire op één uit te zenden zodat het een nog breder publiek heeft. Dat is een interessant debat, vind ik.

Naar VTM, de commerciële zenders, toe is die principiële verplichting er minder. Maar door het feit dat ze toch een enorm massamedium zijn, hebben zij ook wel de verplichting om dat zo goed mogelijk te proberen invullen.

- Ja. De VRT heeft nu bijvoorbeeld het Charter en de Cel Diversiteit. Denkt u of bent u op de hoogte of er nog dergelijke inspanningen gebeuren binnen de media? Want ik denk dat de VRT daar eigenlijk als enige staat...

Ja

- ... die echt inspanningen doet.

Hm

- Zijn er nog inspanningen?

Bij mijn weten niet.

- Doet De Morgen bijvoorbeeld speciale inspanningen?

Neen, bij mijn weten niet. Nee.

- Is zo'n charter een goed initiatief en heeft dat effect denkt u?

Wel, ik ben ooit naar een voorstelling van het jaarrapport van de Cel Diversiteit geweest. Volgens mij heeft dat nut, ja. Is het de beste manier voor elk medium? Dat denk ik niet. Je moet ook oppassen dat zo'n cel geen eiland wordt waarin van alles bedacht wordt. Die cel moet uiteindelijk wel nog een impact hebben op de hele instelling. Voor de VRT kan dat misschien wel werken, maar ik zie dat hier niet meteen werken. Omdat je hier een veel organischere, spontaner en bewust minder gestructureerde redactie hebt.

- Ik las ergens dat Tom Naegels zei dat er bij de media een soort saturatiegevoel heerst, het gevoel van 'been there, done that' rond interculturaliteit. Klopt dat denkt u?

Neen, dat klopt niet. Wat je wel ziet is... Er is een periode geweest dat ik zelf nogal ongerust was over bepaalde evoluties binnen de media. Dan spreek ik over de periode après 9/11, Pim Fortuyn... Die periode. Waarin je over het algemeen een verharding zag in de maatschappij en ook een verharding in de berichtgeving. Waarbij men helemaal niet meer zo politiek correct was. Die oneigenlijke discussie. Want ik vind dat een bullshit discussie. Journalistiek moet gewoon correct zijn. En het gedoe rond politiek correct of niet politiek correct ...

Het was echt hip om niet politiek correct te zijn in die periode.

En ik denk dat Tom Naegels daar op doelt, op die berichtgeving. Maar de zachte berichtgeving, over sans-papiers bijvoorbeeld, zag je in de verdrukking komen voor nieuws over bomaanslagen in Madrid en de follow-up daarvan. En de aanwezigheid in Brussel van bepaalde cellen daarvan. Er is toen een heel aspect van de allochtone gemeenschap gedeeltelijk uit het oog verloren, in de echte massamedia. Dat is natuurlijk niet meer correct. Als journalist moet je natuurlijk naar de samenleving kijken, maar als je dan maar één bepaald aspect aanhaalt. Bijvoorbeeld altijd de meest radicale moskee eruit pikken, de meest radicale imam, de meest radicale jongeren en zo verder, dan zit je fout natuurlijk.

- Wat ik ook al verschillende keren gehoord heb, is dat journalisten vaak met een adressenboekje werken, wat ook zo is. Met daarin experts die aan het woord kunnen komen in een artikel. Maar dat het nodig is om dat adressenboekje meer divers te maken. Dat het vaak blanke en mannelijke experts zijn die daarin staan en dat het daardoor ook vaak dezelfde experts zijn die aan bod komen.

Ja. Wat moet ik daarover zeggen? Ik zie daar persoonlijk wel... Voor mij, heel persoonlijk dan, speelt dat geen rol. Als ik mijn adresboekje bekijk, dan zie ik dat dat gewoon een 'buitenlands' adresboekje is. Een dossier waar ik vooral mee bezig ben, is Congo en in mijn boekje staan dan ook zowel mensen als Filip Reyntjens als mensen in Goma en Kivu. Ik bel ze allemaal. Omdat het je stuk gewoon veel juister maakt. Dus ik wil deze vraag zeker wel gebruiken voor een stevig pleidooi naar een gediversifieerd adressenboekje voor journalisten. Als je bijvoorbeeld een stuk schrijft over Islamabad waar de Taliban op 100 kilometer staat, kan dat pas een goed stuk zijn als je ook eens gaat horen bij iemand in Islamabad zelf. Hoe het daar aangevoeld wordt. Dat komt misschien niet altijd in quotes terecht, maar bon.

Bij ons op de buitenlandredactie is het toch wel altijd de bedoeling om mensen zo veel als mogelijk uit te sturen. Ook al kunnen we niet op dezelfde manier werken, met vaste correspondenten, zoals The New York Times. Dat is gewoon niet mogelijk. Maar als er iemand op verplaatsing gaat, komen die mensen wel terug met contacten. Met mensen die ze daar gesproken hebben en die komen in hun adresboek. Dat is wel de bedoeling.

Ook daar zie je een evolutie in twee richtingen. Vijf à tien jaar geleden bijvoorbeeld was de allochtone zijde van de samenleving ook minder georganiseerd. Kif Kif bijvoorbeeld stond nog in zijn kinderschoenen. Terwijl dat nu echt al een krachtig machientje is geworden. Met een website, radio, opinie en zo verder. Dat is een goed voorbeeld van hoe de allochtone gemeenschap zich ook zelf sterker heeft gemaakt. Om hun stem te laten horen.

- Dat ze zelf ook spreekbuizen krijgen om in de media aan bod te komen?

Ja.

- Dan misschien nog een laatste vraag over de ondervertegenwoordiging van minderheden in de media. Denkt u dat dat ook een gevolg kan zijn van de kwaliteit van de personen? Ik zal mijn vraag misschien uitleggen. Ik heb net stage gedaan bij Het Nieuwsblad en daar zijn ook heel weinig journalisten uit minderheden. Men vertelde dat ze wel bereid zijn om zo'n mensen aan te nemen, maar dat de kwaliteit van de mensen die zich aanbieden vaak minder is.

Wel, ik heb daar te weinig zicht op. Maar ik heb al gehoord dat het inderdaad een probleem is. Ik weet niet hoe het in Gent zit, maar zelfs de Erasmus-hogeschool in Brussel krijgt extra geld om allochtone mensen of minderhedengroepen in de cursus journalistiek te integreren.

En ik weet dat er qua schrijfstijl, gewoon puur wat schrijven betreft, een probleem is. Ik kan dat alleen maar ten zeerste betreuren. En ik stel me de vraag hoe dat mogelijk is. Dat iemand die 21 of 22 jaar is, hogeschool of universiteit heeft doorlopen, toch nog steeds een probleem heeft met schrijven. Dat is geen verwijt naar dat individu. Gedeeltelijk misschien ook wel, misschien moeten die ook beseffen dat dat één van de voorwaarden is om voor een krant te schrijven of voor een medium te werken. Daar valt of staat het mee, hé. Als je geen stuk kunt schrijven, is het afgelopen. En het is niet aan de krant om schrijfcursussen te geven. Dat is het doel van de opleidingen of de persoon in kwestie.

Ik weet dat daar inderdaad een probleem zit. Aan de andere kant zie je ook wel dat er een heel hoge kwaliteit is binnen die minderheidsgroep. Waarom zij dan niet bij de media terecht komen? Ik denk dat als je vergelijkt met tien jaar geleden, er wel een evolutie merkbaar is. Een evolutie die te vergelijken is met de parlementaire vertegenwoordiging, denk ik. Zeker nog niet op relatief normaal niveau, maar het zit wel in de lift. Dat is in de media ook zo.

En in de keuze van onderwerpen is er ook meer en meer een verandering merkbaar. Het is duidelijk dat er nog veel moet verbeterd worden, maar het is ook duidelijk dat er een evolutie is. En ik denk dat die evolutie positief is.

- Ja.

Met die backlash van Pim Fortuyn en zo, had je wel een gevaarlijk moment, vind ik. Maar ik heb het gevoel dat we daaruit aan het raken zijn.

- Ja. En zou dat ook te maken hebben met het feit dat de tweede en derde generatie allochtonen er aankomt? En niet meer de eerste generatie. Dat bijvoorbeeld taal bij hen al beter ontwikkeld is.

Dat is een aspect. Nu, ik heb al gemerkt dat die evolutie ook niet zo progressief is als wij soms wel denken. Maar dat je soms vooruit gaat, dan weer achteruitgaat. Dan weer vooruit en nog eens achteruit.

Om nog eens terug te komen op die Pim Fortuyn-periode. Daarin zag je ook een zekere verharding in de relatie tussen journalisten en allochtonen. Ik ben toen op een debat geweest, en normaal verloopt een debat altijd zeer aangenaam voor mij, maar dat was een zeer onaangenaam debat. Omdat ik voelde dat daar een enorm, bijna, weerzien was ten aanzien van mij. Ik had gewoon even een half uur de tijd nodig om te beseffen wat er aan de hand was. Dat bleek toen te maken te hebben met een aantal artikelen. Of met de plaatsing van een foto, waar ik als journalist zelfs niets mee te maken had. Dan merk je ook dat we daar vijf jaar geleden nooit zo'n strijdpunt zouden rond gemaakt hebben, maar nu heerst er een soort van hypergevoeligheid en een verharding langs beide kanten. Dat heb ik toen wel gevoeld.

- Oké. Dan heb ik eigenlijk de meeste vragen gesteld die ik wou stellen. Bedankt.

Graag gedaan.

Bijlage XI: Transcript interview Peter Verlinden

Peter Verlinden is journalist voor de VRT-televisie (Het Journaal, Ter Zake) en gespecialiseerd in het gebied van de Grote Meren in Centraal-Afrika.

Dinsdag 28 april 2009 in het VRT-gebouw te Brussel.

- Misschien een vrij algemene vraag om te beginnen. Kunt u eens vertellen wie of wat u zelf als minderheden beschouwt, wanneer we het hebben over minderheden en de media?

Bij ons hier in België, bedoel je dan?

- Ja, inderdaad.

Euhm, je hebt verschillende soorten minderheden natuurlijk. Laat ons zeggen dat je vanuit etnisch standpunt alle mensen hebben die niet autochtoon zijn. Dat gaat van Afrikanen, naar Arabieren, enfin alle bevolkingsgroepen die in een minderheid zijn in ons land. En vermits we een meerderheid hebben aan autochtonen, aan traditionele Belgen zeg maar, zijn Afrikanen bijvoorbeeld een minderheid. Ik vernoem die omdat ik dat zelf nogal opvolg. Dat zijn evengoed Marokkanen of Turken. Alle etnische minderheden.

Dan heb je nog een ander soort minderheden denk ik, maar daar houd ik mij minder mee bezig. Dat is het soort mensen dat tot een bepaalde groep behoort. Bijvoorbeeld homoseksuelen. In de mate je ze in groepen kan indelen natuurlijk. Bijvoorbeeld ook de vierde wereld, de allerarmsten dus. Ook dat is eigenlijk een minderheid, hé.

- Ook mensen met een handicap?

Ja, mensen met een handicap evengoed. Inderdaad. Iedereen die eigenlijk afwijkt, zullen we maar zeggen, van de algemene regel. Wie afwijkt van de 80 à 90 procent van de mensen die we op straat zien, is eigenlijk een minderheid.

- Als u bezig bent met uw job, dat is dan voornamelijk buitenlandberichtgeving, heeft u het ook vaak over personen die in onze samenleving een minderheid vormen. Denkt u dat dat een grote invloed heeft op de beeldvorming over die minderheden bij het publiek?

Dat denk ik wel. Bijvoorbeeld als wij op de buitenlandredactie iets doen rond moslims. In de landen waar wij over berichten zijn ze wel een meerderheid, maar bij ons vormen ze wel een minderheid. En dat dreigt absoluut een bepaald imago of beeld te kleven bij het grote publiek op wie die moslims zijn.

Ik ben er me heel erg van bewust dat, wanneer je bijvoorbeeld iets maakt over een bomaanslag in Pakistan, en je vermeldt daarbij dat 'islamitische fundamentalisten' dat gedaan hebben, dat je het risico loopt dat een deel van ons kijkpubliek daardoor alles wat islamitisch is gaat caseren of

onderbrengen bij die categorie van mensen die bomaanslagen plegen. Ik ben mij daar absoluut van bewust.

Het probleem is enkel dat je er heel weinig kan aan doen. Je kunt er iets aan doen door op te letten met je woordgebruik. Door bijvoorbeeld niet te zeggen 'moslims', maar wel 'een fundamentalistische moslimgroepering'. Wat ik persoonlijk dikwijls probeer, er zijn collega's die het ook doen, is om die stigmatisering van die minderheden zoveel mogelijk te vermijden. Dat wil zeggen dat je het dan hebt over 'een terroristische groep'. De vraag is in welke mate het moslim-zijn relevant is voor het verhaal. Als je bijvoorbeeld zegt dat er een aanslag gebeurd is door een sjiiitische of soenitische groep, dan is dat wel relevant. Omdat dat de conflictuele partijen zijn. Maar als je zegt dat de aanslag gepleegd is door moslims, is dat natuurlijk niet relevant, want in een land als Irak is zowat iedereen moslim. Er zijn wel wat christenen, maar dat is een minderheid.

Ik ben er mij absoluut van bewust dat je groepen stigmatiseert. Ik ben er mij van bewust dat je door het benoemen van groepen in het buitenland, groepen in het binnenland, in ons geval dan minderheidsgroepen, een label kan opkleven. Een label van 'gevaarlijk' of 'terrorist' of eender wat. Dus moet je daar heel voorzichtig mee omspringen. Maar in heel wat gevallen sta je daar vrij machteloos tegenover en heb je er heel weinig vat op.

- Ik heb de indruk dat dat in de eerste plaats bij buitenlandberichtgeving zeer gevoelig ligt. Is het dan misschien beter om met lokale correspondenten te werken? Of kunnen journalisten zoals u of Rudi Vranckx, die zich heel erg toeleggen op een gebied of een onderwerp, daar een oplossing bieden? Ik bedoel natuurlijk niet dat u geen goed werk levert, verre van...

Bedoel je lokale correspondenten, mensen van daar?

- Ja, inderdaad. Omdat die misschien een bredere achtergrond hebben.

(kijkt bedenkelijk)

- Of volgt u die redenering niet?

Dat is een heel moeilijke kwestie. Zeker in conflictgebieden is dat bijzonder moeilijk, los van het taalprobleem. Je moet duidelijk aangeven wat je bedoelt met lokale correspondenten. Een Belg of Vlaming daar ter plaatse is nog iets anders dan bijvoorbeeld een Irakees zelf.

Stel dat je een Nederlandstalige Irakees zou vinden, of een Nederlandstalige Congolees in mijn geval, die als correspondent zou kunnen dienen in dat land. Dan is een groot probleem dat in een conflictueel gebied, die mensen in de meeste gevallen zich niet kunnen losrukken van het gebied. Het is een groot voordeel om een buitenstaander te zijn, maar je moet natuurlijk je job goed doen. Je moet je inwerken en voor al die gevoeligheden alert zijn.

Ik persoonlijk heb, wat Congo betreft, geen goede ervaringen met plaatselijke correspondenten. Er zijn geen Nederlandstaligen, maar bijvoorbeeld Congolezen die voor persagentschappen werken... Of Rwandezen, want in Rwanda is die situatie nog veel scherper. De tegenstellingen tussen de groepen in

Rwanda, hutu's en tutsi's, zijn nog veel scherper. En ik heb daar absoluut geen goede ervaringen mee. In de zin dat als je het dossier zelf goed kent en je krijgt een bericht binnen van een Rwandees over een conflictsituatie of een probleem in Rwanda zelf, je heel snel ziet dat die persoon tot één van beide partijen behoort. Het is voor die mensen zeer moeilijk om objectief te zijn, zeker in een repressief regime.

- Er zijn nauwelijks neutrale mensen?

Zij kunnen ook bijna niet anders. Want de persvrijheid bestaat bij hen niet. Ik spreek me niet graag uit over Irak, omdat Rudi dat veel beter kent dan ik, maar ook in Irak is dat een probleem.

Bijvoorbeeld de situatie Israël-Palestina. Wij hebben daar een Nederlandse correspondentie die voor ons werkt. Maar als je bijvoorbeeld een Palestijn zou nemen omdat je denkt dat die de situatie beter zou kennen, is die vaak partijdig. Hij zal het misschien wel beter kennen, maar hij is bijna per definitie parti-pris.

Je moet het ook eens omdraaien. Stel nu, en dat gebeurt ook, dat een buitenlands medium in België een Belgische correspondent heeft die over de Vlaams-Waalse verhouding moet berichten. Als dat dan een Waal, een Brusselaar of een Vlaming is, zal hij het wel op een andere manier vertellen. Dat is ginder ook het geval.

Ik geloof dus helemaal niet dat mensen uit het land zelf, per definitie een betere verslaggeving of aan betere journalistiek zouden doen. De vereiste is natuurlijk zeer groot als je daar zelf gaat werken. Je moet natuurlijk je materie wel genoeg beheersen. En dat is een groot probleem. We hebben wel de mogelijkheid om voor enkele gebieden in de wereld mensen te hebben die, en dat mag ik toch wel zeggen denk ik, de materie zeer goed kennen. Zoals Rudi het Midden-Oosten goed kent. Zoals ik denk dat ik toch wel mag zeggen dat ik Congo, Rwanda en Burundi goed ken. Zoals bijvoorbeeld Stefan Blommaert de Balkan en Oost-Europa goed kent. Maar noem een ander gebied in de wereld en we hebben er misschien niemand. Bijvoorbeeld Australië. Of zelfs Latijns-Amerika, hoewel we een paar mensen hebben die zich daar op toeleggen. Er zijn dus grote gaten. Maar dat kan ook niet anders als kleine omroep. Wij kunnen eigenlijk enkel onze specialiteit ontwikkelen rond een gebied waar we regelmatig naar toe kunnen gaan. Je moet, naar mijn gevoel, zelf toch op zijn minst twee of drie keer per jaar naar het gebied kunnen gaan waar je mee bezig bent. Anders verlies je die voeling.

Een andere zijde is dan weer dat als je iemand hebt die daar ter plaatse is... Er is ook nog een derde mogelijkheid, hé. Ten eerste kan je beslissen om het van hieruit te doen, zoals wij het doen. Of je neemt iemand lokaal, van daar ter plaatse. Wat voor ons in het Nederlands bijna ondoenbaar is, maar wat je wel hebt via de persbureaus bijvoorbeeld. Waar zij dan wel lokale mensen hebben, dat is waar ik kritiek op heb. Maar soit.

Dan is er ook nog de derde mogelijkheid en dat is dat iemand van hier, een Nederlander of een Vlaming, daar woont en daar dus langdurig is. Maar ook daar moet je opletten met hoe die personen met een bepaalde materie omgaan en er naar kijken. Als journalisten werken wij voor ons publiek

hier. Wij zijn als journalisten dus verplicht om de zaken van daar te vertalen naar het publiek hier. Voor wie daar dan lang woont, zijn bepaalde dingen vanzelfsprekend geworden die dat niet zijn voor ons publiek. Wij hebben al dikwijls voorbeelden gehad van lokale correspondenten die zich eigenlijk na enkele jaren zodanig hebben vastgewerkt in een bepaalde benadering. Los van het feit dat zij na enkele jaren ook nog eens betrokken partij kunnen worden in een conflict. Dat levert dus niet altijd het gewenste resultaat.

- Ja. Je hebt dan de voeling met het gebied, maar je verliest als het ware de voeling met het thuisfront.

Ja, absoluut.

- Wat is overigens uw mening over de berichtgeving in het algemeen dan? De VRT is daar in mijn ogen zeer goed in met journalisten zoals u en Rudi Vranckx. Is dat bij de andere media ook het geval of ...

Pas op, ik vind het fijn dat je ons apprecieert en respecteert, maar wij moeten ook niet op wolven lopen. Eén van de problemen waar wij mee zitten, dat wil ik toch ook wel even zeggen, is eigenlijk de vertaling van de complexiteit naar het Vlaamse publiek. Veel van de materie waar wij mee bezig zijn is vaak heel complex. Met wij bedoel ik dan de buitenlandredactie, dus ook Stefan Blommaert en Jan Balliauw. Die materie is vaak heel erg complex. En de vertaling daarvan naar het publiek is dan ook het grootste probleem. Ik ben nu stukken aan het monteren over Congo, die ik vorige week ginder gedraaid heb, maar dat is absoluut niet evident. Het is moeilijk om iets, waar je zelf heel veel van af weet, te vertalen naar een begrijpbaar stuk voor het publiek.

Nu, ik denk dat wij ons niet moeten schamen. Toen ik vroeger chef buitenland was, ben ik vaak op buitenlandse vergadering geweest waar ik het werk van de collega's zag. Ik zie ook het werk van collega's van grote omroepen. De Fransen, Britten en Duitsers. Soms zie ik hen dus ook aan het werk, als ik zelf ergens ben. Bijvoorbeeld ten tijde van de tsunami. Dan denk ik dat wij ons als kleine omroep absoluut niet moeten schamen. Maar het spijtige is dat wij eigenlijk alleen staan. Daarmee kom ik dan tot uw vraag en de situatie bij onze collega's in België. Eigenlijk worden wij als VRT éénoog in het land der blinden.

Als je ziet wat andere media nog zelf doen in het buitenland... Een krant als De Standaard neemt heel veel over van buitenlandse media, zoals NRC Handelsblad. Zij nemen ook veel over van de persagenschappen. Zij sturen af en toe wel nog eens iemand uit. Maar zij doen dat veel minder dan wij. Als ik nu bijvoorbeeld enkel Congo bekijk, is het aantal reizen dat ik naar Congo maak veel meer dan het aantal reizen dat men bij De Standaard maakt. De Standaard is dan nog één van de enigen. Bij De Morgen is dat al helemaal niet meer het geval. Voor VTM zal het al veel zijn als zij één keer in het jaar in Congo komen, het zal eerder één keer per twee jaar zijn. Idem dito voor het Midden-Oosten. Zij hebben dan voornamelijk plaatselijke correspondenten, Nederlanders.

- Zou dat te maken kunnen hebben met het verschil tussen openbare en commerciële omroep?

Mja. Het heeft te maken met het feit dat men er van overtuigd is dat er bij het publiek geen belangstelling is voor buitenland. Ik ben daar niet van overtuigd, maar de marketingmensen bij de omroepen wel. Bij VTM is men er van overtuigd, en zij verstoppen dat ook niet, dat de mensen niet naar het journaal kijken vanwege buitenlandreportages.

- En dan is het niet lucratief genoeg om nog...

Zij moeten natuurlijk hun publiek hebben om advertenties aan te trekken. Het is misschien wat contradictorisch, want ik kan enkel maar vaststellen dat ons journaal op dit moment meer bekeken wordt dan het VTM-journaal. Er is zelfs een groot verschil van 20 procent om 19u. Als je het over de hele dag bekijkt is het verschil nog groter.

Kijken de mensen naar ons vanwege binnenland of buitenland? Kijk, als wij een zelfgemaakte 'Panorama' maken over het buitenland, heeft die minder kijkers dan een 'Panorama' over een binnenlands hot onderwerp. Dat is zo. Dat weten we door de kijkcijfers. Bij 'Panorama' kan je dat afleiden. Bij het journaal is dat veel moeilijker. Het is zelfs vreemd. Want als je kijkt naar het verloop van de kijkcijfers binnen het journaal, zal je zien dat de piek gewoonlijk zit rond 19u15 à 19u20. Toeval of niet, maar dat is in de meeste gevallen het moment dat buitenland wordt uitgezonden. Ik geloof niet dat de mensen daar naar kijken vanwege het buitenlandnieuws. Ik denk dat er gewoon een aantal mensen zijn die te laat inpikken. Of die...

- Of die wachten op het sportnieuws?

Wel ja, bij sportnieuws zakt het net opnieuw terug. Maar het kunnen ook mensen zijn die beginnen met naar VTM te kijken en later naar ons switchen. Dat kan allerlei redenen hebben. Ik volg dat een beetje omdat het mij interesseert. Ook vanuit mijn vroegere verantwoordelijkheid als chef buitenland. En voor zover ik weet, kan je daar heel moeilijk een echte lijn in trekken om de reden te weten.

Ik kan alleen maar vaststellen dat de kranten niet meer investeren, of toch veel minder, in eigen buitenlandberichtgeving. Bijvoorbeeld Knack is ook wat wispelturig. Wij blijven dat wel doen en gelukkig willen onze bazen dat we dat blijven doen. We maken daarmee wel het verschil.

- U bent er misschien niet zo in thuis, maar hebt u een beeld of een mening over de berichtgeving van minderheden in het algemeen? Ook de andere minderheden die u opnoemde, bijvoorbeeld gehandicapten of homoseksuelen?

Ik ben daar eigenlijk wel in thuis. Eigenlijk is er een tendens om veel materies die te maken hebben met minderheden, en dan denk ik vooral aan etnische minderheden bijvoorbeeld vluchtelingenproblematiek en zo, mee op te nemen in het pakket buitenlandberichtgeving. Ook hier bij ons.

Gehandicapten en zo is inderdaad wel wat anders, dat komt niet zo gemakkelijk bij het buitenland terecht. Het is wel een materie waar ik veel aandacht voor heb, vanuit vroegere interesses, maar

eigenlijk nog steeds. Ik ben vele jaren geleden begonnen bij de radio, bij het programma 'Het Kraaiennest'. Op Radio 1. En dat ging specifiek over dat soort situaties. Dus ik ben er eigenlijk wel mee opgegroeid als journalist.

Ik ben er meer en meer van overtuigd aan het raken dat we van het stigma van minderheden moeten afraken. Dat is mijn overtuiging geworden en ik probeer dat in mijn eigen journalistiek werk dan ook te doen. Dat wil zeggen dat zolang je die minderheidsgroepen als groepen zal blijven catalogeren, je ze ook zal stigmatiseren. Het zou niet mooier kunnen zijn dan wanneer je mensen die voor een goegemeente tot een minderheid behoren, als vanzelfsprekend betreft bij alle mogelijke materies waar zij geen minderheid zijn.

Ik zal een voorbeeld geven. Er is soldenverkoop en je brengt een stukje over de solden. Ik vind dat heel wat collega's bij ons hun best doen, om als je dan op straat loopt ook eens een zwart iemand of een Turkse of Marokkaanse te interviewen over de solden. Niet over het feit dat die persoon zwart, Marokkaans of moslim is, maar over de solden. 'Wat heb je gekocht en ben je vroeg opgestaan?'

Daarmee wil ik niet zeggen dat je specifieke problematieken moet ontwijken. Maar je zult bij de minderheden dat stigma pas doen verdwijnen, wanneer je ze ook aan bod laat komen over materies waar ze geen eigenlijke minderheid zijn of hoeven te zijn. Materies waar ze eigenlijk gewoon bijhoren. Waar hun gedrag niet hoeft af te wijken van het gedrag van een ander.

Ik geef een voorbeeld: geloofsbeleving. Het is Pasen en je wilt daar iets rond doen. Waarom kan je dat dan niet maken op een plaats waar arme mensen zijn? Ik vind wel dat we daar als VRT de afgelopen jaren, onder meer door inspanningen die binnenshuis gebeurd zijn, vele stappen vooruit hebben gezet.

Anderzijds vind ik ook weer dat je niet moet overdrijven. Je moet de zaken ook niet omdraaien. Als je weet dat ongeveer tien procent van de Vlamingen zichtbaar allochtoon zijn, moet je dat ook niet in een weegschaal gaan afwegen, maar je moet ook niet in elk thema een allochtoon aan bod laten komen. Dat is ook overdreven. Want dan zal de gewone Vlaming op den duur het gevoel hebben dat het niet meer over hen gaat.

Je moet het dus op een vanzelfsprekende manier doen. Maar ik vind wel dat we daar grote stappen vooruit hebben gezet, dat we ons daar niet moeten voor schamen.

Bijvoorbeeld rond homoseksualiteit, kun je iets maken over adoptie. Hm ja, dat is nu misschien een slecht voorbeeld omdat dat een politiek hot item is. Maar bijvoorbeeld gisteren las ik in Standaard Magazine iets over mensen die dertig worden. 'Wat doet dat met je als je dertig wordt?'. Er kwamen dus een aantal figuren aan bod. Daar was iemand bij die zei dat hij geen kinderen had en verschillende zaken over zichzelf vertelde. En eigenlijk kon enkel een goede verstaander uit dat artikel afleiden dat het om een homokoppel ging. En dat lijkt mij de meest vanzelfsprekende manier om er mee om te gaan. Maar ik vind dat wij ons als VRT daar niet moeten over schamen. Ik vind dat

we daar helemaal niet getraumatiseerd over moeten zijn. Ik denk niet dat wij mensen in het 'verdomhoekje' zetten.

- Doen andere media dat ook? Of is er bij hen wel nog meer werk?

Hm, ik heb u het voorbeeld gegeven van De Standaard. Ik vind dat daar een heel grote weg in afgelegd is. Toen ik bij 'Het Kraaiennest' werkte, iets meer dan twintig jaar geleden, was dat helemaal nog niet zo vanzelfsprekend. Toen had je ook nog vrouwenstrijd en vrouwenrechten. Vrouwen kan je moeilijk een minderheid noemen, hé (*lacht*).

- Inderdaad, maar als het over de media gaat, worden ze toch nog vaak als minderheid beschouwd omdat ze ook minder aan bod komen.

(*lacht*)

- Maar ze vormen inderdaad geen minderheid. Is het volgens u ook nodig dat die minderheden meer plaats of een betere plaats krijgen binnen de mainstreammedia? Of kunnen specifieke minderhedenmedia dat probleem ook oplossen?

Ik ben tegen minderhedenmedia!

- Ja? Waarom precies?

Net omdat je jezelf nog meer in een hokje plaatst. Ik ben daar absoluut tegen. Oh, neen, ik ben er absoluut tegen.

- Dat is de oplossing niet?

Neen, absoluut niet. Je hebt bijvoorbeeld organisaties als Kif Kif. Ik ben daar absoluut heel zwaar tegen. Ja. Ik vind dat je jezelf buitenspel zet. Bovendien bereik je geen publiek. Ik ben bijvoorbeeld ook tegen een magazine als MO*. Ik weet dat ik daar controversieel in ben, want ik ben daar heel nauw bij betrokken. Ik zit in de expertencommissie van 11.11.11. Waar we onder meer de verdeling van het geld doen, waaronder ook naar MO*. Ik vorm daar een minderheid in, maar ik zeg het maar duidelijk. Ik ben daar eigenlijk tegen.

Wie leest er MO*? De mensen die het al allemaal weten. MO* gaat ook over minderheden, hé. MO* zou eigenlijk een website moeten zijn, waar mensen die meer willen weten over een bepaalde materie, terecht kunnen. Ik weet wel dat ze cijfers hebben over het aantal Knacklezers... Want het zit bij Knack, hé, en dat was wel een goede zet. Maar eigenlijk zou je dat niet bij Knack moeten steken, maar zouden de artikels in de Knack zelf moeten staan. Net op dezelfde manier als ik in het journaal, waar over een hele dag anderhalf miljoen mensen naar kijken, een item krijg over Congo.

- En niet apart?

Nee, niet apart. Ik ben er helemaal niet op uit om bijvoorbeeld documentaires over Congo te maken. Dat is mijn stijl veel minder. Ik maak natuurlijk graag wel eens een aflevering van 'Panorama' of 'Koppen'. Maar een documentairereeks over Congo vind ik helemaal niet interessant. Wie zal daar

naar kijken? De mensen die Congo al kennen. De gewone mensen zullen daar niet naar kijken. Die denken: 'Congo, wat is dat voor iets? En waar ligt dat?'

Ik geef ook lezingen over Congo, maar dan weet ik dat ik een geïnteresseerd publiek bereik. Hoewel ik eigenlijk meer verheugd ben als ik een lezing geef voor Neos, Davidsfonds of Markant, namelijk een groep mensen die over verschillende onderwerpen lezingen organiseren. Dan ben ik eigenlijk meer geïnteresseerd om dat te doen, dan wanneer ik een lezing geef voor een NGO of bijvoorbeeld 'De vrienden van de Kwango'. Ik doe het wel, omdat ze het mij vragen.

Dat hangt natuurlijk van interesse af. Maar als het de bedoeling is om een bepaalde materie of een bepaalde gevoeligheid zoals minderhedentoestanden, te doorbreken, moet je naar de massamedia gaan. Als je het stigma wil weghalen en naar het groot publiek wil gaan, moet je naar de massamedia.

- Dan moet je ze daar integreren?

Het kan niet anders. Je moet ze integreren in de massamedia.

- Dan kom ik eigenlijk tot een tweede aspect, namelijk of het volgens u klopt dat de minderheden ondervertegenwoordigd zijn in het productieproces? Dat er minder journalisten zijn uit minderheidsgroepen?

Dat is waar.

- Wat is daar de oorzaak van denkt u? Of is dat niet zo eenvoudig te bepalen?

Dat is absoluut waar. Er gebeuren, met name hier op de VRT, heel wat inspanningen om dat te verbeteren. Maar één van de belangrijkste oorzaken is volgens mij kwaliteit. Dan heb ik het vooral over etnische minderheden en niet homoseksuelen bijvoorbeeld, want ik zou bijna durven zeggen dat die oververtegenwoordigd zijn. Ze zijn allemaal welkom, dat is het niet. Maar zij zijn absoluut niet ondervertegenwoordigd.

Maar zeker de etnische minderheden zijn ondervertegenwoordigd. Het belangrijkste probleem is eigenlijk dat wanneer je de kwalitatieve lat gelijk legt, zij nog te weinig mensen hebben die geïnteresseerd of bekwaam zijn of beide, om de normen te halen die wij stellen. Dat is natuurlijk ook wel logisch. Wie bepaalt die normen? Die zijn bepaald door ons. Niet door mij, maar...

- Door de VRT.

...door de VRT, vanuit een traditie van vroeger. Toen er van de hele bekommernis van minderheden nog geen sprake was.

Neem nu bijvoorbeeld taalgebruik. In ons vak, de journalistiek, moet taalgebruik eigenlijk bijna perfect zijn. Zeker ook bij televisie en radio, waar je taalgebruik mondeling zeer vlot moet kunnen gebruiken. Als er iets is waar zeker etnische minderheden toch nog problemen kunnen mee hebben, zelfs al zijn ze in België opgegroeid, is het wel taal.

Ik heb bijvoorbeeld een Congolees-Vlaamse vriendin die volledig in het Nederlands gestudeerd heeft. Vanaf haar 8 jaar. Zij is afgestudeerd als Master Politieke Wetenschappen, met onderscheiding. Het is

echt iemand die zeer *clever* is. Ik heb haar geholpen met haar masterproef en ik heb daar heel erg veel taalfouten uitgehaald. Ik kan dat ook moeilijk verklaren. Dat zijn bijvoorbeeld fouten met voorzetsels. Het gaat als het ware om de laatste gevoeligheden die je moet hebben om je taal niet honderd procent, maar tweehonderd procent te beheersen.

We merken dat ook met bijvoorbeeld iemand als Veli Yüksel. Hij is nu weg, omdat hij in de politiek gaat. Maar ook bij Veli was dat zo. Een bepaalde manier van zich uitdrukken waar je vragen bij hebt. Ik zeg niet dat er geen enkele autochtone Vlaming is die dat misschien ook wel eens zal hebben. Maar het is toch wel heel dikwijls een struikelblok, hebben wij gemerkt. Maar het is ook niet enkel de taal. Weet je, je kunt ook niet iemand binnenhalen in een massamedium en die dan alleen maar onderwerpen laten doen die te maken heeft met hun materie. Dat klopt ook niet. Maar er is natuurlijk wel een probleem op dat punt.

- Denkt u dan dat er ook inspanningen moeten gedaan worden op het vlak van opleidingen? Ik volg nu zelf ook een journalistieke opleiding en ik merk ook dat er slechts één persoon op de veertig een allochtone achtergrond heeft. Misschien zijn de opleidingen dan niet aantrekkelijk of niet bekend genoeg bij de minderheden.

Ja, je kunt inderdaad proberen om iets aan de opleidingen te doen. Maar ik denk dat het vooral een proces is. In Nederland zie ik bijvoorbeeld dat dat probleem al grotendeels van de baan is. Omdat het probleem daar al veel langer bezig is. Ik denk dat het ook een kwestie van tijd is. Dat is hetzelfde aan de universiteit, hé. Ik doceer zelf een vak in Leuven. Daar werk ik dus mee aan de ‘Abiturientendag’, de opendeurdag voor mogelijk nieuwe studenten, zeg maar. Ik ben daar bij betrokken en ik modereer daar een panel. En ik kan alleen maar vaststellen dat in die enorme aula misschien één of twee mensen van fysiek zichtbaar allochtone afkomst zijn. Maar er zitten bijvoorbeeld ook veel minder arbeidskinderen, hé. Het valt samen, hé. Ik denk dat je wat de journalistiek betreft inderdaad gericht zou kunnen werken. Maar wij doen dat, hé, op de VRT.

- Ja, met de opleidingstages?

Er worden stages georganiseerd en zo verder. Een nadeel dat wij hier in België ook wel nog hebben, is dat velen in het Frans opgevoed zijn. Bijvoorbeeld Afrikanen, want die komen meestal bij mij terecht. Afrikanen, wiens ouders Frans spreken en bijvoorbeeld uit Congo, Rwanda of Burundi komen, die zelfs in Vlaanderen in het Frans opgevoed zijn. In het beste geval hebben ze Nederlands onderwijs gevolgd, met de hakken over de sloot.

Ik denk dat het wat de journalistiek betreft, bij minderheden maar zal ‘opgelost’ raken als zij onze taal en cultuur zich volledig eigen maken. Ik vind niet dat ze dat volledig moeten volgen, maar ze moeten het zich wel eigen maken zodanig dat ze er kunnen in werken. Dan pas zal het probleem opgelost worden. Je kunt de enkelingen die wel al capabel zijn, als omroep natuurlijk actief beginnen zoeken. Maar dat doen wij ook bij de VRT, met die opleidingstages. Er zijn hier een aantal mensen uit

minderheden. Maar ik kan enkel maar vaststellen dat velen niet aan de eisen voldoen. Ik vind wel dat daar inspanningen kunnen voor gebeuren, maar dat moet zeker niet ongelimiteerd zijn.

Als je iets aanbiedt aan die mensen, is het uiteindelijk aan hen om er op in te gaan en een inspanning te doen. Zij proberen wel inspanningen te doen. Maar er zijn ook een aantal sociologische fenomenen die je op één generatie niet zomaar kan omdraaien. Als mensen thuis bijvoorbeeld geen Nederlands spreken, is het verschrikkelijk moeilijk om een beroep te beoefenen waarbij taal van het grootste belang is. Dat is zeer moeilijk hoor. Die mensen kunnen dan bijvoorbeeld op een bureau wel interessant werk doen, of in een vormingscentrum. Maar als je elke dag perfect met die taal moet omgaan... En ook redeneren in die taal, want het is niet enkel de taal op zich. Het is ook redeneren in die taal.

Hoe bouw je een verhaal op zoals wij dat doen voor televisie? Daar zit een logica achter. De logica die wij, als Vlamingen, gewoon mee hebben met onze cultuur is een logica die niet in de geest zit van de meeste Afrikanen. Die Cartesiaanse logica van '1+1=2' en van 'daarna volgt dat en dat en dan dat'. Het is een logica die negentig procent van ons kijkpubliek heeft, want zij zijn zo opgegroeid. Maar dat is een logica die niet in de geest zit van de meeste Afrikanen. Met alle respect en liefde, want ik ben gepassioneerd door Afrika. Ik heb daar absoluut geen probleem mee.

Maar zij hebben een heel andere logica en dat is ook logisch. Als jij nu bijvoorbeeld naar China gaat, zal je ook niet verstaan wat je daar allemaal ziet en hoort. Zij leven in een andere logica dan wij. Ook Japan leeft in een andere logica. Er zijn begrippen, symbolen en handelingen die in de ene cultuur die betekenis hebben en in een andere cultuur een andere betekenis hebben.

Bijvoorbeeld enkel al in de relatie man-vrouw. In België heeft niemand er problemen mee dat een jong koppeltje zit te flikflooien op een bank in het park. In Congo is dat ondenkbaar. Dat doen mensen niet. Als je dan iets wilt voorstellen aan je publiek, in dit geval liefde, maak je een item rond koppelvorming en liefde. Wat zal je doen als Vlaamse journalist? Je hebt een toffe 'shot' nodig uit het archiefmateriaal of je gaat het op het moment zelf nog gaan filmen. Het is mooi weer en je gaat naar het park in Leuven waar alle studenten zitten en daar vinden we wel wat verliefde koppels. Je filmt die om aan te geven hoeveel mensen een relatie hebben en aan welke leeftijd bijvoorbeeld. Iemand van allochtone afkomst zal daar niet opkomen, want een Turkse jongen en meisje mogen dat niet doen. En een Rwandees of Congolees ook niet. Je moet er eens over nadenken hoe ver dat allemaal gaat.

Precies in het vak van de journalistiek, wat zo nauw verbonden is met de manier van leven, is de kloof eigenlijk groter dan de mensen beseffen. En ik denk dat daar het grootste probleem ligt. Het feit dat er een aantal mensen zijn die uit totaal andere culturen en achtergronden komen en die er eigenlijk niet in slagen om die brug te slaan. Dat is mijn verklaring daarvoor. Ik kan natuurlijk enkel maar redeneren vanuit mijn ervaring.

- Dan kom ik eigenlijk tot mijn centrale vraag. Namelijk of er volgens u een verband bestaat tussen de afwezigheid van minderheden, want dat hebben we nu toch al...

Dat is zeker, ja.

- ...en de beeldvorming over die minderheden?

Hm, dat is een heel moeilijke vraag. Zeer moeilijk. Mijn ervaring met minderheden, bijvoorbeeld hier op de redactie, is dat het een beetje ambigu is. Als ik bij mij op de redactie nu bijvoorbeeld een researcher heb van Turkse of Marokkaanse afkomst of een journalist van Turkse afkomst, zoals Veli Yüksel, zullen die mensen enerzijds wel een gevoeligheid hebben voor de problematiek van hun eigen groep. Dat is juist.

Maar anderzijds willen zij ook niet te veel in het hokje van die groep gestopt worden. Want dan krijgt men het gevoel dat 'Veli weeral de Turken verdedigt.'. Het is eigenlijk nogal een ambigue kwestie. Ik ben daar dus eigenlijk niet zo zeker van.

Ik zal het anders uitdrukken. Ik ben er niet zo zeker van dat wanneer je meer aanwezigheid van die minderheden zou hebben op de redactie, je berichtgeving over die groepen zou veranderen. Ik ben daar niet zeker van. Ik zeg niet dat het niet zo is. Maar ik ben er niet zeker van. Ik denk niet dat het een causaal verband heeft. Het kan helpen. Het kan helpen om binnen een redactie een aantal kwesties bespreekbaar te houden of zelfs bespreekbaar te maken. Maar het vergt ook een grote openheid van geest binnen een redactie.

Ik zal een voorbeeld geven. Je zit op een planningsvergadering en iemand zegt: 'Mannen, er is een probleem met de Turken in die wijk, wat denk je? Veli, wat denk jij daarvan?'... Begrijp je hoe delicaat dat ligt?

Het gaat zelfs vrij ver. Als er dingen aan de hand zijn met zwarten komt men bij mij terecht. Of het nu in België is of in het buitenland, men vraagt meestal aan mij of het belangrijk is of niet en of we het moeten brengen of niet. Ik denk dat als je journalisten hebt die hun taak ter harte nemen en hun materie goed opvolgen, er geen verschil hoeft te zijn tussen een journalist die behoort tot de betrokken groep en een journalist die er niet toe behoort, maar wel met de materie bezig is. Dat hoeft niet zo te zijn. Je moet natuurlijk wel voeling hebben met die groep, hé. Je moet dus evengoed journalisten hebben die geïnteresseerd zijn in bijvoorbeeld de islam in ons land.

Ik zal een voorbeeld geven. Een collega, Hilde Mertens, is getrouwd met een Egyptenaar. Die is vanuit haar eerste belangstelling voor Egypte, want zo heeft ze haar man leren kennen neem ik aan, en vanuit het feit dat ze nu in dat milieu leeft, is zij erg geïnteresseerd in de ramadan en Arabische toestanden en zo verder. Dat is juist, maar zij is zelf wel een volbloed Vlaming. Dus je kan evengoed intermediair zijn.

- Ja. Maar zou het niet voor een extra invalshoek kunnen zorgen? Ik heb al een gesprek gehad met Geert De Clercq van de Cel Diversiteit. Hij vertelde bijvoorbeeld dat er iemand van

allochtone afkomst is die als researcher werkt binnen de VRT en dat men op een vergadering het idee had om een stuk te brengen rond de ramadan. Die man was dan op het idee gekomen om een stuk te brengen over een atleet die aan het trainen was voor een atletiekprestatie maar toch de ramadan volgde. Dat is dan die andere invalshoek. Het gaat wel over de ramadan, maar toch ook over atletiek.

Het is een goed voorbeeld, maar eigenlijk gaat het vooral over deskundigheid. Iemand die die problematiek van de ramadan kent, weet daar meer over. Bijvoorbeeld mijn zus, die toevallig met een Marokkaan getrouwd is maar zelf een gewone Vlaamse vrouw is, zou daar ook kunnen opkomen. Natuurlijk helpt het. Dat bedoel ik. Het helpt, maar er is geen causaal verband denk ik.

Mijn ervaring is dat er geen causaal verband is. Dat het niet is omdat er mensen van een bepaalde minderheid aanwezig zijn op een redactie, je meer aandacht krijgt in het journaal voor die materie. Maar het helpt wel. Daarom is het ook goed dat die mensen er zijn. Maar ik zou me niet de illusie maken dat wanneer je meer zo'n mensen hebt, je in het journaal ook meer over die materies zal krijgen.

De norm om iets in een journaal te stoppen is niet een soort representativiteit van de samenleving, hé. Dat wordt dikwijls compleet verkeerd begrepen. Een journaal of een nieuwsprogramma is geen portret van de samenleving. Absoluut niet. Een journaal is per definitie 'dat wat afwijkt van de gewone gang van zaken'. Wat afwijkt van de gewone gang van zaken, wat nieuws of nieuwswaardig is, moet je brengen. Het kan helpen om mensen te hebben die uit allerlei groeperingen komen. Net zoals het kan helpen om mensen te hebben die bijvoorbeeld thuis zijn in het werkmilieu. En ik vind dat we daar een groot tekort aan hebben. Die hebben wij helemaal niet. Journalisten behoren bijna allemaal tot de intellectuele klasse, hé. Dikwijls ook vanwege hun afkomst. Maar waardoor de voeling met waar de gewone mensen mee bezig zijn en hun bekommernissen, er niet is of verloren gaat. Dat is bijna evengoed een minderheid. Ondertussen is de werkklassse al bijna een minderheid aan het worden.

Bijvoorbeeld ook arme mensen. Wij hebben helemaal geen journalisten die uit de groep van arme mensen komen. Dat kan ook niet, want die mensen hebben nooit kunnen studeren. Gehandicapten zijn wel een voorbeeld. Dat is een goed voorbeeld. Hier zijn bijvoorbeeld geen gehandicapten. Er is wel iemand die stage doet bij 'Karrewiet', maar voor de rest zijn er geen gehandicapten. Het kan helpen dat je zo'n mensen hebt om je alert te maken op zo'n zaken. Maar het is niet omdat zij op een redactie zitten dat dat automatisch voor een soort representatieve aanwezigheid van die items in het journaal zal zorgen. Die items moeten ook nieuwswaardig zijn.

Waarom maken wij iets over de ramadan? Omdat dat een nieuwswaardig fenomeen is, het wijkt af van het gewone. Hoewel het langzamerhand steeds minder afwijkt van het gewone. Het was nieuw en nieuws, maar langzamerhand maken wij daar steeds minder rond. Weet je wat er nu komt? Een beweging van mensen op de redactie die vindt dat ze, in plaats van over de ramadan, eens iets moeten

maken over de vasten. Bij de katholieken heb je immers de vasten. Daar is nog nooit iets over gemaakt omdat het geen nieuws is. De vasten is de vasten en dat is altijd al zo. Dat is geen nieuws. Wanneer wordt het nieuws? Vanaf het moment dat nog slechts een kleine minderheid mensen effectief de vasten respecteert. Dan is dat iets speciaals en wijkt het af van het gewone.

Net zoals er op paaszondag zich een heel aantal mensen hebben laten dopen. Ineens was dat nieuws. Mensen die zich laten dopen is normaal geen nieuws, maar het wordt nieuws omdat slechts nog een minderheid het doet. Je mag dus niet de foute redenering dat het nieuws een afspiegeling is van het dagelijkse leven.

Ik bedoel niet de omroep in zijn geheel, hé. Dat is iets anders. De omroep in zijn geheel met ontspanningsprogramma's, feuilletons, soaps en documentaires, zou moeten een portret geven van wat er allemaal in de wereld gebeurt. Zou moeten, zeg ik wel. Maar het nieuws, 'Het Journaal' en strikt genomen 'Ter Zake' ook, zou eigenlijk dat moeten brengen dat afwijkt van de normale gang van zaken. Dat doet het journaal ook.

Waarom breng ik nu een reeks over Congo? Omdat er een politieke crisis geweest is waardoor de ontwikkelingssamenwerking in het slop dreigde te raken. En het nieuwe is daar dat België beslist heeft om dat terug op gang te trekken en er zo veel geld aan te besteden. Dat is nieuw. Daardoor kan je zeggen dat er iets nieuws is. 'België heeft beslist om...'

Het is dikwijls een foute redenering om te denken dat het journaal een representatief beeld van de samenleving moet geven. Dat is helemaal niet de opdracht van het journaal. Dus is het ook niet omdat je een representatieve aanwezigheid zou hebben van bepaalde groepen in je productiekern, dat meteen zou betekenen dat je een soort representativiteit zou krijgen van die groepen in het journaal zelf. Dan beantwoordt het journaal niet meer aan zijn opdracht. Het journaal moet nieuws brengen.

Maar ik herhaal nogmaals dat de aanwezigheid van die groepen in je algemene productiegroep er wel kan voor zorgen dat je een betere voeling houdt met wat er her en der gebeurt. Zodanig dat je het nieuws ook meer opmerkt. Dat is een belangrijke rol. En die rol wordt gespeeld. Dat voorbeeld van die researcher geeft dat zeer goed weer. Dat maken wij elke dag mee. Maar dat maken wij evengoed mee met mensen die behoren tot die minderheidsgroepen, als met mensen die er niet toe behoren maar een bepaalde materie volgen. Zoals het tot mijn job behoort om voeling te houden met alles wat er in de zwarte samenleving gebeurt. Zowel in als buiten België. Dat is mijn job. Als ik niet opmerk dat er daar iets verandert, gebeurt of iets nieuws is, dan doe ik mijn job niet goed.

Wij hebben natuurlijk wel 'gaten', leemtes omdat er ofwel te weinig mensen zijn van de autochtone Vlamingen die bepaalde materies te weinig volgen. Ik vind bijvoorbeeld dat we bij gehandicaptenzorg gaten hebben. Ik heb het gevoel dat we te weinig voeling hebben met wat daar allemaal gebeurt. Maar dat heb je ook met bepaalde etnische minderheden in eigen land. Marokkanen, Turken en zwarten gaat nog wel. En Stefan Blommaert volgt bijvoorbeeld Oost-Europa en die mensen in België. Waar we misschien te weinig voeling mee hebben is bijvoorbeeld de Joodse

minderheid in Antwerpen. Dat is ook een nogal ondoordringbare groep, maar kom. Er zijn wel groepen waar je minder voeling mee hebt. Ze komen minder aan bod, maar misschien leveren ze ook wel weinig nieuws op.

- Ja. De VRT heeft nu inderdaad de Cel en het Charter Diversiteit. Vindt u dat een goede inspanning?

Ik vind dat absoluut een goede inspanning.

- Want de Cel Diversiteit heeft natuurlijk wel een louter informatieve functie. Zij kunnen programmamakers ergens op wijzen, maar die hoeven het niet te volgen. Daardoor is de daadwerkelijke werking misschien te beperkt?

Ja, maar ik vind dat het precies via de signaalfunctie is dat je dingen kan doen. Ik denk dat het niet goed is als die cel bijvoorbeeld opgelegde quota zou kunnen hanteren. Hoe ga je die quota ten eerste al bepalen? Ik heb al uitgelegd dat voor het journaal niet het criterium is om een representatieve aanwezigheid van allerlei dingen te tonen.

Dat is hetzelfde met politieke partijen, hé. Politieke partijen zeggen altijd dat ze in het journaal aanwezig moeten zijn evenredig met de sterkte bij de verkiezingen. Dat is flauwe kul. Onze norm is niet representatieve aanwezigheid. Onze norm is nieuwswaarde.

Waarvoor zo'n cel dus, om daar bij te blijven, een goede rol kan spelen is door ons attent te maken op een aantal zaken die ons ontsnappen. En die rol spelen ze ook. Ons attent maken op wat we missen. Omdat wij als nieuwsmakers zeker met bepaalde minderheden te weinig voeling hebben en daar kunnen zij een stimulerende rol in spelen. Zij kunnen ons alert maken voor dingen. Zoals zij bijvoorbeeld ook deskundigen van allerlei afkomst in een bestand gegoten hebben. Zo kunnen wij dat bestand raadplegen als we iemand nodig hebben en wordt er na verloop van tijd geen onderscheid meer gemaakt tussen een Iraniër uit België, een Irakees of een autochtone deskundige. Dat maakt eigenlijk absoluut niet meer uit.

Dat gaat wel zeer geleidelijk aan, maar ik vind eigenlijk dat we dat stigma kwijt zijn. Maar we kennen ze niet altijd. Dus daarin is wel een rol te spelen.

Ik zal een voorbeeld geven. Stel dat er een Congolese hartchirurg is in België die het goed kan uitleggen. En die kan bijvoorbeeld vertellen dat er een nieuwe techniek ontwikkeld is in Amerika en waar die voor dient en zo verder. Dan is dat heel mooi om dat door die Congolese hartchirurg te laten vertellen. Op die manier kunnen we inderdaad die diversiteit in de programma's krijgen.

Maar ik denk dat de rol moet beperkt blijven tot stimuleren, informeren, alert zijn en ons op dingen wijzen. Misschien zouden ze nog veel meer moeten inspelen, zeker wat nieuws betreft, op de actualiteit van de dag. Ik weet niet hoe zij zich organiseren: ik ken die mensen tegenwoordig niet echt meer persoonlijk. Maar stel dat zij nu actief kunnen zien waar wij mee bezig zijn en in onze planning kunnen kijken. Met de informatisering is dat allemaal gemakkelijker. Dan kunnen zij zien wat er

allemaal aankomt en kunnen zij bijvoorbeeld een mailtje sturen om ons ergens op te wijzen of om bijvoorbeeld iemand aan te raden. Bijvoorbeeld bij die Mexicaanse griep. Wie weet kennen zij bijvoorbeeld een Mexicaanse dokter die iets kan vertellen over de oorzaak. En met zijn of haar ervaring iets kan zeggen over de situatie in Mexico, de gezondheidszorg en zo verder. Iemand die bijvoorbeeld kan vertellen hoe het komt dat zo'n griep daar zo snel om zich heen kan grijpen.

Zo zouden de mensen van de cel nog alerter kunnen inspelen, wat nieuws betreft. Wij hebben daar op dat moment geen oog voor. Wij lopen onze voeten voorbij omdat we nog dit en dat moeten maken. Als er ons dan iemand een mailtje stuurt en die zegt: 'Ik zie dat jullie daar mee bezig zijn. Wel, ik heb hier een tip. Ik heb hier een interessante dokter.' Daardoor kan je dingen openbreken. Maar ik vind het flauwe kul om quota op te leggen en te zeggen dat er in het journaal tien procent allochtonen, drie procent gehandicapten en vijftig procent vrouwen moeten aan bod komen. Dat is zever. En bovendien niet haalbaar.

- Is zo'n charter dan een goed idee voor de andere media ook? Want de VRT is daarmee wel de enige.

Uiteraard. Uiteraard. De andere media zouden daar een voorbeeld kunnen aan nemen. In mijn ogen zou het nog veel mooier zijn wanneer zo'n diversiteitscel voor de massamedia zou gedeeld worden. Dat zou pas mooi zijn.

- Een overkoepelende cel?

Ah ja, overkoepelend. Er is toch geen enkel beletsel. Wij zijn op dat punt toch geen concurrenten. Er is misschien wel concurrentie in de zin dat als er een goede deskundige is die het goed kan uitleggen, je die als eerste op televisie wil. Het is wel leuker als je hem als eerste hebt, dan dat hij al in drie kranten opgevoerd is. Op een bepaald moment heb je een automatisch fenomeen van figuren die overal beginnen opduiken.

Ook bij allochtonen is dat zo. Die persoon praat dan goed Nederlands en ziet er ook leuk uit en kan het goed zeggen. Op den duur zie je altijd dezelfde personen. Dat is bij de Vlamingen ook zo. Dat is misschien een argument om te zeggen waarom zo'n cel voor alle massamedia niet zou werken. Maar toch denk ik dat het beter zou zijn om een cel te hebben die bijvoorbeeld verbonden is aan de journalistenbond. Die dus vanuit de journalistenbond opereert en dus ook voor de journalistenbond mensen uit minderheden zoekt die stages kunnen lopen en zo verder. Dat zou natuurlijk het ideale zijn.

Dan zou je ook doorbreken dat de VRT daarin een voortrekkersrol speelt. De VRT is natuurlijk een openbare omroep en onze opdracht strijkt veel verder dan een commerciële organisatie. Dat is wel waar. Maar de impact zou veel groter worden op die manier. Dan zou je alle krachten kunnen bundelen. Maar ik weet niet of ze daar ooit al aan gedacht hebben, hoor.

- Oké, dan heb ik eigenlijk alle vragen gesteld die ik wou stellen.

Dat is heel goed.

- Tenzij u zelf nog aanvullingen of opmerkingen heeft?

Ik denk dat we al zoveel gezegd hebben. Nee, ik denk dat de essentie van het verhaal eigenlijk wel gezegd is. Ik vind het vooral cruciaal dat je... Ik doceer nu zelf een vak in Leuven. Media en Internationale conflicten. Dat is voor studenten politieke wetenschappen. En ik heb al zo vaak gemerkt dat er, zelfs bij masterstudenten, een foute kijk is op de media. Bij het grote publiek is dat ook zo. De mensen denken dat, als ze het journaal gezien hebben, ze weten wat er in de wereld gebeurd is. Dat is niet waar. Als je het journaal gezien hebt, weet je wat er allemaal afwijkt van het normale in de wereld.

‘Er is een kind doodgereden’. Ja ja, maar er zijn wel drie miljoen kinderen niet doodgereden. ‘Er is een bus verongelukt’. Oké, maar er zijn ondertussen wel 50.000 bussen niet verongelukt, hé. Dat wordt heel dikwijls verkeerd gezien. En als je het voorbeeld van de bussen en de kinderen geeft, begrijpt iedereen het.

Als ik bijvoorbeeld een stuk maak over de oorlog in Congo, denken de mensen dat het hele land in oorlog is. Maar ik heb een stukje gemaakt over een gebied dat nog niet een half procent van het volledige grondgebied is. Dat is hetzelfde als ten tijde van die man die in de voerstreek aan het schieten was op betogers. Niet op de betogers, maar zo wat schoten in de lucht met zijn jachtgeweer. Dat zal jij waarschijnlijk niet meer weten, je bent daar te jong voor. Ik was enkele maanden daarna op reis, ik weet al niet meer in welk land. Toen de mensen daar hoorden dat ik uit België kwam, dachten ze dat ik gevlucht was voor een burgeroorlog. Die mensen hadden dat nieuws vernomen en dachten dat België in een burgeroorlog verwickeld was. Zie je?

- Ja, een verkeerd beeld op de journalistiek.

Ja, inderdaad. In zo'n redeneringen moet je daar dan ook heel erg mee opletten, hé. Het is een beetje zoals de mensen tegenwoordig denken dat een school alle opvoedkundige taken moet verrichten. Op den duur denken mensen dan dat de school een bepaald probleem maar moet oplossen. Zo werkt dat niet. Een school is evenmin een totale wereld. Een school dient voor opvoeding, leerstof,... Zo heeft ook het journaal een beperkte functie.

Maar ik ben er mij wel van bewust dat het grote publiek daar eigenlijk een verkeerde opvatting over heeft. Dat is een groot probleem. Joris Luyendijk heeft daar een boek over geschreven. Hij heeft daar gelijk in. Hij heeft dat punt heel goed aangehaald en uitgelegd vanuit zijn ervaring als correspondent in het Midden-Oosten. Hij heeft dat heel goed uitgelegd. Er zijn bijvoorbeeld rellen in Ramallah. De mensen gooien met stenen en de Israëliërs schieten terug. Daar komt een item van in het journaal. Je zit daar met je camera ‘op’ als je het draait. Maar als je met je camera 180 graden draait, dan film je een rustige straat waar mensen naar de winkel gaan. Dus dat betekent niet dat de volledige Palestijnse gebieden in oorlog zijn. Er zijn rellen in die straat. En het zijn die rellen die afwijken van het normale.

Misschien zou het wel goed zijn om in zo'n geval eens één beeld te maken waarbij je begint met het tonen van die rustige straat en zo overgaat naar die rellen. Eén beeld is vaak genoeg. Waarin je dan eigenlijk aan de mensen duidelijk maakt dat wat je toont, datgene is dat afwijkt. Ik probeer dat af en toe te doen met wat ik in Congo maak. Maar dat is niet simpel hoor, absoluut niet. Je kan dat ook niet altijd in één item stoppen, want dan duurt het te lang.

Maar ik zat bijvoorbeeld vorig jaar een tijd in Congo. Dan heb ik een aantal items over de oorlog gemaakt. Op een bepaald moment heb ik dan een item gemaakt over, 'les débrouillards' noem ik dat, de plantrekkers. Gewoon hoe die mensen proberen te overleven in zo'n oorlogssituatie. Dan is er iemand die batterijen zit te lassen, iemand die emmers in elkaar zit te kloppen. Dat was één item van één minuut en vijfenveertig seconden over wat de mensen doen in een oorlogssituatie om te overleven. Wel voila, dat is ook het gewone leven, hé. Maar ja, zo'n item heeft veel minder impact, dan het item van de dag voordien, waar ze met hun stalinorgel aan het schieten zijn. Waar je 100.000 vluchtelingen op straat ziet of kinderen die uit schrik weglopen. Het is moeilijk hoor om die balans te maken. Af en toe zouden we dat misschien eens meer moeten doen in het journaal. Om de mensen er alert op te maken dat wat wij in het journaal brengen, dat is wat afwijkt van het gewone. En dat het niet de weergave is van het gewone leven.

- Oké, dank u wel.

Bijlage XII: Transcript interview Samira Bendadi

Samira Bendadi is freelancejournaliste voor onder andere het magazine MO* en Knack.

Maandag 4 mei 2009 op de redactie van MO* te Brussel.

- Misschien een vrij algemene vraag om te beginnen, namelijk wie of wat u zelf als minderheidsgroepen beschouwt als het over minderheden en de media gaat?

Als je het woord hier gebruikt, in België of meer specifiek in Vlaanderen, gaat het eigenlijk meestal over Turken of Marokkanen. Misschien ook over Afrikanen. Dus eigenlijk over inwoners van de derde wereld. Mensen die oorspronkelijk afkomstig zijn uit derdewereldlanden. Het gaat meestal om moslims, maar niet altijd. Het zijn dus allochtonen, vaak moslims. Zijzelf of hun ouders zijn afkomstig uit derdewereldlanden en ze zijn sociaal-economisch achtergesteld. Het kunnen ook niet-moslims zijn, maar over het algemeen gaat het toch over moslims.

- Bestaan er ook niet nog andere minderheidsgroepen als we het over minderheden en de media hebben? Zoals bijvoorbeeld homoseksuelen of mensen met een handicap.

Ja, kijk. Vanuit het perspectief van het beleid worden die groepen altijd aan elkaar gelinkt. Gehandicapten en homoseksuelen. Maar als je het aan mensen uit een etnisch-culturele minderheid vraagt, zoals mezelf, zullen wij homoseksuelen en gehandicapten misschien wel als minderheid beschouwen. Er zijn misschien wel problemen met die mensen. Maar zij worden minder als groep beschouwd. Terwijl etnisch-culturele minderheden een echte groep vormen, die duidelijk herkenbaar is. Die herkenbaarheid, het gemeenschappelijke, het groep-zijn maakt het tegelijkertijd moeilijker. En zorgt er voor dat het een groot probleem is, want het gaat over een grote groep mensen.

- Wat is uw mening over de beeldvorming van die minderheden in de Vlaamse media? Is daar een probleem?

Ik moet daar even over nadenken, over hun beeld. Is er een probleem? Er is een probleem. Het gaat om een ongewenste minderheid. Laat ons media misschien nog even buiten beschouwing laten. In de gewone samenleving is het een ongewenste minderheid. Waarom? Ten eerste denk ik dat de personen die socio-economisch zwak zijn, sowieso ongewenst zijn. Ten tweede speelt kleur soms een rol, zeker voor Afrikanen. Voor moslims speelt vooral het moslim-zijn een rol. Of de kledij. Niet direct het uiterlijk. De kledij omdat dat gelinkt wordt aan het moslim-zijn.

Er is een probleem, maar het is een globaal probleem. Het is geen puur Vlaams fenomeen. Er is een probleem omdat er een onevenwicht is op de wereld. Omdat er rijken en armen zijn,... . Wat het voor minderheden hier ook problematischer maakt, is dat er heel wat conflicten zijn in moslimlanden of problemen waar islamitische landen bij betrokken zijn. Ook het terrorisme van de laatste jaren heeft

het alleen maar moeilijker gemaakt. Al die ingrediënten maken dat het beeld heel slecht is. Dat het slecht is, dat het gebaseerd is op verschillende gedachten. Omdat er verschillende factoren een rol spelen.

Er bestaat ook zoiets als ethnocentrisme. Het superioriteitsgevoel van de Europeaan, eigenlijk zonder dat hij het beseft. Dat zit er in, sowieso. Maar er is ook onderontwikkeling, armoede. Of een andere religie die zich hier nog niet aangepast heeft en nog op zoek is naar een plaats in de samenleving. En dat botst uiteraard ook op tegenstand. Al die elementen maken dat het beeld van etnisch-culturele minderheden heel slecht is.

- Ja. En speelt de media daar ook op in, denkt u? Komen minderheden ook in de media zo slecht naar voor?

De media is dan het product van de samenleving, hé. Hoe gaan mensen om met die etnisch-culturele minderheden? Op straat, in de winkel. Hoe kijken ze er naar? Bewust en onbewust. Dat vertaalt zich natuurlijk allemaal in de media. In de media werken geen slechte mensen of mensen met slechte bedoelingen, maar in het productieproces van nieuws gaat het om slecht nieuws. En als er een bepaalde afstand is met een groep of je bepaalde situaties niet goed begrijpt, dan komt die groep in het nieuws wanneer het slecht gaat. En wordt die groep niet betrokken wanneer het goed gaat.

Dat gebeurt veel te weinig, volgens mij. Dat is het probleem. De allochtone burger, de burger van vreemde afkomst of die behoort tot een etnisch-culturele minderheid, is nog geen volwaardige burger. Hij is nog geen gewone burger. Vanaf het moment dat hij een gewone en volwaardige burger is, pas dan kan zich dat vertalen in de media. Dan zul je die minderheden ook als specialisten aan het woord zien of als gewone burger die zijn mening heeft over allerlei onderwerpen, zoals huurprijzen of de solden. Of wat dan ook. Dan moet men niet meer vermelden van welke afkomst die persoon is. Terwijl wij dat nu wel nog altijd vermelden, dat het nog altijd nodig is.

- U had het daarnet zelf al over specialisten in de media. Dat is ook een verwijt dat je zeer vaak hoort, namelijk dat mensen uit minderheden te weinig als expert aan bod komen in de media. Klopt dat volgens u?

Ja. Om te beginnen omdat er weinig experts zijn. Dat is het eerste punt. Ten tweede omdat er, wat Vlaanderen betreft, meer experts zijn die Franstalig zijn in plaats van Nederlandstalig. In de ziekenhuizen zie je bijvoorbeeld wel heel veel dokters en specialisten van vreemde afkomst, maar de media blijven steeds dezelfde personen opvoeren. Dat is ook gemakkelijk. Het is ergens ook logisch dat ze niet op zoek gaan of vragen naar iemand met een andere afkomst. Dat zijn die elementen die er voor zorgen dat wij die specialisten niet zien. Er zijn ook mensen van allochtone afkomst die het woord wel kunnen voeren, maar dat niet willen doen. Omdat ze die rol niet willen spelen. Er zijn ook

mensen die zichzelf willen blijven en de verantwoordelijkheid niet willen nemen om in naam van iemand te spreken.

Wat ik persoonlijk gemerkt heb de laatste jaren, is dat je bijvoorbeeld in 'Ter Zake' twee advocaten uit Gent aan het woord zag. Twee allochtone advocaten. Dat is ook wel toeval, omdat zij net de zaak verdedigde van iemand, waarvan de feiten in het nieuws kwam. Omdat het nieuwswaardig was en omdat de advocaat van de dader of het slachtoffer toevallig van Marokkaanse afkomst is. Dat was een gewone advocaat. Je ziet dus dat hij een specialist is, maar wel nog steeds een Marokkaans gezin verdedigt. Je ziet dat als je advocaat bent of dokter, je Marokkaanse of Turkse klanten hebt.

We zitten nog in die fase. Eerst waren mensen uit minderheden werknemer of arbeider, dan werkloos. Daarna werden ze zelfstandig. Voor veel mensen was dat omdat ze geen alternatief hadden. Als het niet lukt om werk te vinden, begon men een zelfstandige activiteit. Maar wie zijn hun klanten? Meestal eigen volk of mensen met eenzelfde afkomst. De Belgische klanten komen maar zeer geleidelijk. En dat zie je ook in de hoge functies. Bijvoorbeeld bij dokters. Dat zou toch geen verschil mogen maken. Als een allochtone dokter in een ziekenhuis werkt is er meestal geen probleem, maar als hij een thuispraktijk heeft, heeft hij vooral cliënten van vreemde afkomst. Turkse mensen gaan vooral op zoek naar een Turkse advocaat en zo verder. Ik heb er geen onderzoek naar gedaan, maar ik heb de indruk dat alle Marokkaanse of Turkse advocaten en dokters vooral Marokkaanse en Turkse cliënten hebben. En dan zie je dat ook in de media. Maar het is volgens mij toch al een stap vooruit. Een stap om dan later ook gewone cliënten te hebben. En dat die advocaat, nog een stap verder, ook bij grote zaken pleit of als specialist op tv komt.

- Minister Kathleen Van Brempt heeft vorig jaar de expertendatabank opgestart. Een databank op internet waar vooral allochtone en vrouwelijke experts inzitten en die journalisten kunnen gebruiken om die mensen te contacteren. Kan dat een goede oplossing zijn denkt u?

In 1992 of zo is er ook al zoiets opgestart

- Ja, inderdaad.

Van de journalistenbond, hé. Of het een goede zaak is? Vijftien jaar geleden is men daar al mee gestart. Ik heb dat nog meegemaakt, ik was toen een jonge journaliste. Toen was ik daar heel enthousiast over, maar het werkt niet zo goed.

- Er is niet veel verbeterd?

Ik weet niet hoeveel mensen die databank gebruiken. Ik denk dat er meer ruimte is bij kranten, maar vooral bij radio en televisie zoekt men mensen die vlot kunnen spreken, korte zinnen maken en het goed kunnen uitleggen in verstaanbaar Nederlands. Als zij iemand vinden, gaan ze die persoon ook gebruiken. Soms tot woede van de etnisch-culturele minderheden, als het om een 'slecht' persoon gaat. (*lacht*) Of iemand die niet in hun belang praat of maar een bepaalde stroming verdedigt.

Dan zie je die mensen gedurende een periode terugkeren. De taak is eigenlijk meer weggelegd voor de schrijvende pers. Daar zijn er meer mogelijkheden. Je moet verder zoeken, je kunt met mensen praten van wie het Nederlands minder goed is en er is iets minder tijdsdruk. Maar bon, dat neemt niet weg dat ook de openbare omroep een specifieke opdracht heeft, hé. Het is niet omdat het radio en televisie is en dat het daar vaak snel moet gaan, dat zij enkel naar die persoon moeten zoeken die het heel goed kan uitleggen.

Ik wil de situatie eigenlijk een beetje opentrekken naar het beeld of het gebruik van vreemde mensen of andere culturen in de brede zin. Ook over andere mensen, bijvoorbeeld het Zuiden. De berichtgeving over het Zuiden stelt niet veel voor. Het journaal is zeer lokaal. Wat weten wij over situaties in andere landen? Krijgen wij analyses? Krijgen wij die mensen aan het woord? De situatie in Soedan bijvoorbeeld. Dat komt maar heel zelden in het nieuws en soms is men kwaad om wat er daar gebeurt. Maar eigenlijk weten we niet wat er daar gebeurt, want er zijn nauwelijks mensen die erover aan bod komen. Ook specialisten van het Zuiden of derdewereldlanden komen bijna nooit aan bod. Dat is ook een probleem. Het speelt niet enkel hier, het gaat niet enkel over 'onze' allochtonen. Het is ook een kijk naar de wereld.

- Ik vind persoonlijk dat als men over het buitenland bericht, bijvoorbeeld Soedan of Irak, dat het beter is om met plaatselijke correspondenten te werken. Mensen die daar leven of wonen om verslag uit te brengen. In plaats van Belgen die ter plaatse gaan.

Of een mix in ieder geval. Een mix van beide. Want men is altijd bang om een eenzijdig beeld te hebben. Of men heeft geen vertrouwen in een buitenlandse verslaggever. Je ziet natuurlijk wel dat het mogelijk is als het om een Nederlandstalige verslaggever gaat. De taal speelt wel een rol. Ik vind wel dat dat echt een probleem is. Bij de oorlog in Gaza zei men bijvoorbeeld dat er geen journalisten waren en dat er geen toegang was tot het gebied. Maar er zijn Palestijnse journalisten. Die worden niet gebruikt. Misschien is men te bang voor een eenzijdige berichtgeving. Maar ik vind dat men toch een beetje moeite moet doen om die andere stem te laten horen.

- En kan een journalist zoals Rudi Vranckx, die zich echt heel erg specialiseert in een gebied, een oplossing bieden?

Ja, ik denk dat wel. Ik denk dat specialisatie een belangrijke zaak is, hé. Journalisten die de tijd krijgen om zich te verdiepen in een onderwerp, worden steeds beter in hun vak. Dat is logisch. Het hoeft dus niet altijd een buitenlandse correspondent te zijn. Maar die journalisten maken dan ook contacten en die leren mensen kennen. Op die manier komen zij ook meer te weten. Rudi Vranckx weet bijvoorbeeld ook veel meer over Irak dan andere buitenlandse journalisten. Omdat hij al lang en veel met het gebied bezig is.

- Vindt u dat minderheden meer aan bod moeten komen binnen de mainstreammedia? Of kunnen specifieke minderhedenmedia, zoals bijvoorbeeld MO* magazine, daar ook een oplossing bieden?

MO* Magazine is geen minderhedenblad, hé.

- Oh, excuseer.

(lacht) Het is geen belediging, hoor. Mondiaal Magazine wil eigenlijk de Vlaming op de hoogte houden over het mondiale nieuws. Over alles wat in de wereld gebeurt, zeker in het Zuiden, en van belang is voor hier. Er is altijd een link. Wij geven dus ook specifieke aandacht aan etnisch-culturele minderheden. Maar het Mondiaal Magazine heeft geen specifieke doelgroep.

Ik denk dat daar wel veel nood aan is. Een tijdje geleden dacht men wel dat er geen toekomst meer was voor minderhedenmedia. Maar ik vind dat er specifieke programma's moeten komen om maatschappelijke debatten te hebben, waar ook allochtonen aan deelnemen. Of die door allochtonen gemaakt zijn. Het is ook de blik of de kijk naar maatschappelijke kwesties. Dat ontbreekt nog op de Vlaamse televisie, terwijl je dat wel hebt in bijvoorbeeld Nederland. De Vlaamse zenders gaan nog steeds, en dat is al jaren, voor een inclusief aanbod. Ze proberen ze wel te integreren in de mainstreamprogramma's. Dat kan, dat is op zich een goede zaak. Maar misschien is er toch ook wel nog nood aan specifieke programma's. Ik denk toch dat daar nog nood aan is. Die moeten niet in een andere taal, hé, maar in het Nederlands. En dat is al een stap vooruit in vergelijking met twintig jaar geleden. Want met die inclusieve visie zijn we nog niet vooruit gegaan. De journalisten die vijftien jaar geleden begonnen zijn, zijn nog steeds dezelfde, hé. Er is ook geen massa journalisten. Ik zie geen grote veranderingen.

- Iemand die ik ook gesproken heb, is bijvoorbeeld geen voorstander van MO* Magazine omdat hij vindt dat je niet het gewenste publiek bereikt met de informatie over het Zuiden en minderheden. Dat het vooral een publiek aantrekt die al op de hoogte is van die onderwerpen.

Het is een gespecialiseerd blad, hé. Ik bedoel: het gaat dieper in op thema's. Hij is dus geen voorstander van een blad als MO* Magazine?

- Nee.

Maar hij is wel voorstander, neem ik aan, om die thema's in het gewone nieuws te behandelen?

- Ja, inderdaad.

Dat gebeurt niet. Sorry hoor, maar je kunt toch geen tegenstander zijn van iets dat er wel is en voorstander zijn van iets dat nu toch niet gebeurt. En dat binnen dertig jaar nog niet zal gebeuren. Dat is net die mentaliteit die al vijftien jaar lang, of langer, aanwezig is en die helemaal niet productief is. Met de smoes dat minderheden het gewone journaal moeten presenteren en op een redactie moeten werken, krijgen zij niets in de plaats en blijft het gewoon duren. Het blijft gewoon aanslepen. Je ziet

hier en daar wel iemand opduiken, maar van grote veranderingen is er geen sprake. Dus vind ik zo'n uitspraak helemaal onterecht.

- MO* Magazine behoort nu tot Knack als ik het goed heb?

Niet helemaal, het wordt meegegeven met Knack.

- Ah ja, het wordt verdeeld met Knack. Wel, die persoon is dan bijvoorbeeld wel voorstander om de artikels van MO* Magazine in de Knack zelf te integreren.

Dan moet dat ook gebeuren. Want alle hoofdredacteurs en verantwoordelijken, en dat is niet persoonlijk naar die persoon toe, die naam hebben in Vlaanderen, zeggen allemaal dat ze heel veel goede wil hebben. Maar je ziet er niets van als ze verantwoordelijk zijn voor de redactie.

Myriam (*collega journaliste van allochtone afkomst*) werkte bijvoorbeeld op de redactie bij De Standaard, dat is iemand van Turkse origine. Zij werkt daar nu niet meer. Ze had een contract voor één jaar, maar dat wordt niet verlengd. Als je nu Peter Vandermeersch zou interviewen zou hij waarschijnlijk ook zeggen dat er meer journalisten uit minderheden moeten zijn en dat het beter is voor de berichtgeving. Ja, maar financieel kan het niet. Bijvoorbeeld bij Myriam haar contract dat niet verlengd werd. Hij zal zeggen dat hij moeilijk iemand anders kan ontslaan om haar contract te kunnen verlengen. Er is altijd wel iets. Ik geloof daar niet meer in. Tien jaar geleden geloofde ik daar nog in, maar nu niet meer. Er is veel blabla en het leidt nergens naartoe.

Journalistiek is niet gemakkelijk. Het is niet gemakkelijk om het in de sector vol te houden, noch voor een man, noch voor een vrouw. Als er dan een allochtone persoon is, is het nog moeilijker. Maar het hangt veel af van individuele journalisten en individuele verantwoordelijken voor redacties, hoofdredacteurs. Het hangt van hen af. Zij zijn vaak de eerste om te zeggen dat het beter moet en dit en dat. Maar er zijn maar weinigen van hen die ook echt iets doen. Heel weinig zelfs.

- Katleen De Ridder van het minderhedenforum vertelde ook dat er een soort mentale verandering moet komen op redacties. Zij gaf het voorbeeld van een allochtone journalist die op een redactie werkte. En als die persoon op een redactievergadering dan nieuws aanbracht, werd het door de autochtone journalisten vaak niet als nieuws beschouwd. Dan komt het dus ook niet in de media. Terwijl dat net misschien die andere kijk is van iemand uit een minderheid. Misschien moet men op redacties dus een mentale klik krijgen om in te zien wat nieuws is voor die mensen.

Ja. Maar de situatie zit zo in elkaar dat wie behoort tot een etnisch-culturele minderheid en journalist wil worden, moet kunnen meedraaien en meewerken op de manier waarop redacties werken. Men gaat niet vragen aan de mensen daar om te veranderen. Wat je zegt, getuigt van heel veel goede wil en optimisme, maar de realiteit is anders. Je moet meedraaien, de journalist moet zich kunnen vinden in de manier waarop de redactie werkt.

Bijvoorbeeld hier bij MO* vind ik mezelf wel terug. Ik vind het fijn om hier te werken. Ik voel mij op mijn gemak. De manier waarop onderwerpen worden voorbereid, de manier waarop je wordt behandeld,... Als je vragen hebt, kan je die stellen. Dat is ook belangrijk. Ik voel mij hier op mijn gemak en ik kan me niet uitspreken over andere situaties. Ik heb altijd als freelance-journalist gewerkt en ik heb dus nooit het echte contact binnen een redactie gehad. Het kan zijn dat dat ook heel fijn is. Ik vind dat het nog een groter probleem is voor mensen uit minderheden die op een redactie terecht komen. Maar er is natuurlijk ook een probleem bij de opleiding. Er zijn weinig mensen die afstuderen en in alle sectoren actief kunnen zijn. Daar gebeurt er veel te weinig. Dat valt enkel erg op in de media, omdat het daar ook veel over allochtonen gaat.

- Hoe komt het volgens u dat er zo weinig mensen uit minderheden binnen de media werken?

Om te beginnen, zoals ik al zei, omdat er hogere studies vereist zijn. Er zijn dus gemeenschappen die nog met een achterstand kampen. Zelfs bij de jongere generaties zie je dat er problemen zijn om een schoolcarrière tot een goed einde te brengen. Er zijn dus weinig mensen met een diploma. Daarnaast zijn de personen uit minderheden die afstuderen in de eerste plaats advocaat, dokter, politieke wetenschapper of dergelijke. En die werken in allerlei sectoren, maar in de journalistiek is er nog een extra drempel. Ik ken mensen die het geprobeerd hebben, waar het niet gelukt is. Ik weet niet waarom precies, maar het is ook een harde wereld. Het is zelfs niet aangenaam. Je moet er van houden en sterk genoeg zijn om verschillende zaken te kunnen verdragen. Het is geen gemakkelijk beroep, vind ik.

- Ja. Moeten er dan vanuit de regering inspanningen gedaan worden om die opleidingen bekender of aantrekkelijker te maken bij mensen uit minderheden?

Het belangrijkste is voor mij persoonlijk dat er in het algemeen aan de achterstelling wordt gewerkt. Media zijn maar een onderdeel van... Jouw masterproef gaat natuurlijk over media of journalistiek. Kijk, de VRT heeft drie mensen die bij de Cel Diversiteit werken, hé?

- Twee, denk ik.

Bon, twee of drie. De VRT is een openbare omroep en er zijn geen specifieke programma's. Dat kan de overheid doen. Dat zijn dingen die de overheid kan doen. Er zijn geen specifieke programma's en ze worden niet aangemoedigd. Ik stel gewoon vast dat er op dat vlak veel blabla is. Ik heb de ervaring om te solliciteren en mij aan te bieden, maar dan kan men mij niet aannemen om financiële redenen of iets anders. Bij het minste probleem val je uit de boot. Bijvoorbeeld omdat de hoofdredacteur verandert. Ik heb dat zelf meegemaakt. Ik was bezig met een reportage. Er was op die redactie iets gebeurd, maar ik wist dat dus niet omdat ik freelancer ben. Maar er was dan dus een nieuwe hoofdredacteur die met mij niets te maken wou hebben. Hij antwoordde niet op mijn mails en al mijn research was werk voor niets. Ik heb daar zoveel tijd in gestopt. Dat zijn ook dingen die gebeuren. Als

je die personen zou interviewen zouden ze ook zeggen dat er inderdaad meer mensen uit minderheden moeten zijn, maar...

- Men zegt wel dat het moet veranderen, maar doet geen inspanningen.

Ja! Vooral de mensen die verantwoordelijkheid hebben doen geen inspanningen. Of toch te weinig. Er zijn wel sommigen die dat doen, maar veel te weinig. Ik werd persoonlijk bijvoorbeeld wel aangemoedigd door Rik Van Cauwelaert. Dat had effect op mij. Het effect dat hij mij kansen heeft gegeven om voor Knack te schrijven, als freelancer, heeft mij vertrouwen gegeven. Zie je. Maar meer is dat ook niet.

- Dan kom ik eigenlijk tot de centrale vraag. Is er volgens u verband tussen de afwezigheid van minderheden in de journalistiek en de berichtgeving over die minderheden?

Er is een verband tussen de afwezigheid van minderheden en de berichtgeving over die minderheden. Wel, die berichtgeving is zo negatief, omdat er ook heel veel sociale problemen zijn. En waarom zijn er sociale problemen, omdat men achtergesteld is. Het heeft ook met de socio-economische situatie te maken. Als er criminaliteit is bij Turkse of Marokkaanse jongeren, is dat niet omdat zij zo geboren worden of omdat dat in hun cultuur zit. Niemand wil dat zijn kind iets mispeutert, maar wil wel dat zijn kind dokter of advocaat wordt. Dat is voor mij het verband, de basis. Er zijn achtergestelde gemeenschappen. Gemeenschappen die nog niet als onderdeel van de samenleving worden beschouwd. Ze worden nog te veel beschouwd als 'behoren tot...'. Zij hangen ook vast aan hun religie of cultuur. Dat zijn allemaal ingrediënten die er voor zorgen dat er... Dat plus het feit dat er te weinig journalisten uit minderheden zijn op een redactie, maakt dat die berichtgeving niet enkel negatief, maar ook altijd specifiek is. Dat is niet wij, dat is zij. Het is niet iemand van ons, maar 'zij'. En ze blijven als 'zij' aanzien worden.

- De maatschappelijke situatie is volgens jou dus belangrijk, maar een meer divers personeelsbestand op redacties zou ook voor een verbetering kunnen zorgen?

Ja, natuurlijk. Dat zie je overal. Op alle gebieden. Als er een ziekenhuis bijvoorbeeld gemengd personeel is, is dat beter voor de mensen die er komen. Of bijvoorbeeld gewoon in een sociaal kantoor, is dat ook beter voor de bevolking. Dat is op alle gebieden hetzelfde. Zeker ook voor de journalistiek, dat staat buiten kijf.

Mensen worden ook beïnvloed door elkaar. Als alle journalisten blank zijn en nooit in contact komen met allochtone mensen, tenzij om over henzelf te berichten, blijven zij altijd een buitenstaander. Dan blijft het altijd 'zij' tegenover 'wij'. Maar als je met die mensen in contact komt in het dagelijkse leven en op het werk, wordt dat geleidelijk aan gewoon.

- Journalisten uit minderheden kunnen daarnaast toch ook voor een extra troef zorgen. Bijvoorbeeld omdat ze gemakkelijker toegang hebben tot bepaalde bronnen of een extra taal spreken. Zoals Arabisch bijvoorbeeld.

Dat is zeker het geval en dat is inderdaad een troef. Dan heb je altijd iets extra's. Dat is een troef, maar soms misschien ook een handicap. Want allochtone journalisten worden dan misschien enkel gebruikt in thema's over allochtonen. Dus het kan misschien ook een handicap zijn, maar het is zeker een troef.

Maar dat zullen zij ook zeggen. Hoofdredacteurs zullen dat zeker beamen, maar als men de daad bij het woord moet voeren, is het vaak een andere kwestie. Niet omdat zij van slechte wil zijn, maar het blijkt altijd moeilijk. Dat zit gedeeltelijk ook onbewust in het hoofd.

- Denkt u dat de kwaliteit van journalisten die afkomstig zijn uit een minderheidsgroep even hoog is als bij andere journalisten? Ik zal een voorbeeld geven. Ik heb zelf net stage gedaan bij Het Nieuwsblad en daar is men wel bereid om mensen uit minderheden aan te nemen. Maar als zij zich aanbieden, blijkt de kwaliteit vaak lager te zijn. Bijvoorbeeld door een taalprobleem. Kan dat een probleem zijn volgens u?

Ik weet niet hoeveel mensen zich aangeboden hebben bij Het Nieuwsblad (*lacht*). Ik weet het niet. Als mensen dezelfde weg hebben afgelegd als een gewone autochtone, denk ik wel dat de kwaliteit gelijk is. Dat is niet altijd het geval, in sommige situaties kan het anders zijn. Neem nu mijzelf als voorbeeld. Ik heb in Marokko gestudeerd. Nederlands was mijn vierde taal, ondertussen mijn derde taal. Dus ik heb heel veel moeten doen om aan die kwaliteit te komen. Maar voor de hoofdredacteur of de eindredacteur telt het eindresultaat. Dus wat ik doe om aan dat eindresultaat, die kwaliteit te komen is mijn zaak. Ik heb dat altijd beschouwd als mijn probleem. Zie je. Ik denk dat ik een specifiek geval ben, omdat ik heel lang voor de wereldomroep heb gewerkt als Arabischtalige. Zes jaar lang.

Maar voor de mensen die hier gestudeerd hebben, zie ik niet in waarom zij minder goed zouden zijn. Ik weet het niet. Ik moet enkel zeggen dat journalistiek een vak is. Het is niet voor iedereen die afgestudeerd is. Het is niet zo eenvoudig. Niet voor allochtonen, maar ook niet voor autochtonen. Maar als er een beetje een goede wil is, moet men iemand ook een kans geven. Als men denkt: 'Die persoon behoort tot een etnisch-culturele minderheid. Dat kan een troef zijn om onze redactie een beetje kleur te geven.' Dan moet men daar toch ook iets extra voor doen. Men moet daar toch iets voor opofferen. Ik weet niet wat, een ondersteuning in opleiding bijvoorbeeld. Iets meer tijd geven of een compromis zoeken. Maar niet zomaar direct zeggen dat de taal niet goed is of dat er zwakheden zijn en die persoon ontslaan. Zo raken wij er ook nooit. Wat jij zegt, is nu de situatie niet.

- Wablief?

Het is eigenlijk niet de situatie van vandaag. Peter Vandermeersch zal dus zeggen dat allochtonen welkom zijn en dat dat goed is, maar dat de taal vaak niet goed is. Maar als hun taal goed is, zoals Myriam bijvoorbeeld, is er altijd iets anders.

Dat is eigenlijk wat mij stoort in het hele debat. Het verschil tussen wat men zegt en wat men doet. Men zegt heel veel en al heel lang, maar de situatie verandert niet. Ik zie de situatie niet veranderen. Dat is al vijftien jaar. Ik zie Faroek Ozgünes op de buis, maar ik zie vandaag nog steeds Faroek Ozgünes op de buis. Ik zie niemand anders. Hetzelfde geldt voor de VRT. Er zijn enkelingen die door de mazen van het net zijn geglipt, maar het is zeker onvoldoende. De eigen reportages van de VRT zijn ook afgenomen. Vroeger was er bijvoorbeeld nog 'N.V. De Wereld', waren er documentaires en reportages, maar nu is dat minder het geval. Met etnisch-culturele minderheden is dat net hetzelfde. Het idee dat alles inclusief moet zijn, werkt niet volgens mij. Er moeten heel veel inspanningen gebeuren, zodat het lukt. Maar die inspanningen worden niet gedaan. Er is veel blabla, maar meer niet. We kunnen elke dag discussiëren, een debat houden en de krant vullen daarmee, maar aan de grond verandert niets.

- De VRT heeft bijvoorbeeld het Charter en de Cel Diversiteit waarmee ze een inspanningen doen. Vindt u dat een goed initiatief?

Ik vind dat alles... Wat is het charter precies?

- Het Charter Diversiteit is eigenlijk de overeenkomst die men aangegaan is, waarin de VRT gezegd heeft te willen werken aan meer kleur op het scherm en meer diversiteit bij het personeel.

De inspanningen die geleverd worden. Mja. Het blijft moeilijk denk ik. Als je naar de resultaten vraagt, zul je zien dat dat niet zoveel oplevert. Die jaarlijkse stages ook bijvoorbeeld... Ik ken bijvoorbeeld iemand die er stage gedaan heeft, maar er niet meer kan blijven. Omdat zijn beeld, zijn wereldbeeld botste met de redactie. Weet je, journalisten zijn meestal geëngageerde mensen. Zeker als ze uit etnisch-culturele minderheden komen. Niet altijd, hé. Maar er zijn ook mensen die voor de journalistiek kiezen om 'het onrecht in de wereld...'. En dat botst direct op bepaalde onderwerpen die gevoelig liggen. Daarmee moeten ze opletten. Want als je daar op botst, val je uit de boot.

Ik denk dat zij ook met het idee komen dat het anders moet. Misschien is dat ook wel een verklaring. Ik weet niet wat de resultaten van die stages bij de VRT zijn. Het zijn eigenlijk ook enkel mensen die het initiatief nemen om er aan deel te nemen. Maar hoeveel mensen er van die stages overblijven...? Heel weinig. Natuurlijk is het altijd goed dat die jongeren aan die stages meedoen. Ze leren altijd wel iets bij. Maar het heeft geen resultaat op korte termijn. Het is goed, maar volgens mij niet genoeg. Volgens mij moet iemand als Myriam gewoon aangenomen worden. Ergens. Voor mij is het abnormaal dat zij nu projecten doet via de Koning Boudewijnstichting. Zij is niet de enige, maar het is iemand die ik ken. Voor mij is dat abnormaal. Zeker als er zoveel studies rond gebeuren en er toch

niets verandert. Als ik hoor dat Myriam niet meer in de journalistiek werkt... (*zucht*) Je hoort dan ook vaak: 'Er zijn ook zoveel journalisten ontslagen bij De morgen en anderen bij De Standaard'. Wat kun je daaraan dan nog toevoegen?

- U hebt al verschillende keren gezegd dat er al vijftien jaar veel gezegd wordt, maar dat er niets gedaan wordt. Ziet u in de nabije toekomst dan verbeteringen of denkt u dat het zo zal blijven 'aanmodderen'?

Nee. Op de Nederlandse televisie zie ik bijvoorbeeld minstens twee vrouwen die het ochtendjournaal presenteren en die van allochtone afkomst zijn. Ik zie dus meer kleur op de Nederlandse televisie, dan op de Vlaamse. Ik zie meer kleur op de RTBF, dan op de Vlaamse televisie. Wanneer het hier zal veranderen, weet ik niet. Ik weet het niet. Op dat vlak, weet je... Ik kan daarin echt...

- U kan er zich in opwinden?

Nee, niet meer. Nee. Vroeger wel. Maar nu niet meer. Als mijn dochter mijn morgen zou vragen of zij in de journalistiek mag of moet gaan, zou ik het haar bijna afraden. Omdat het geen gemakkelijk beroep is, maar je daarbij ook nog al die 'zever' hebt. Je hebt niet de indruk dat je aan iets bijdraagt, dat je iets positiefs doet. Soms raak je ook ontmoedigd. Dan vraag je je af of het nog zin heeft. Ik had dan evengoed lerares kunnen worden, dan had ik nog wat vakantie. (*lacht*). Dan kan ik misschien concreet iets voor kinderen doen of zo (*lacht*).

- Oké. Ik heb eigenlijk alle vragen gesteld die ik wou stellen. Tenzij u zelf nog opmerkingen of aanvullingen heeft?

Niet onmiddellijk. Het is misschien niet goed voor jou dat ik op dat vlak niet echt meer strijdvaardig ben. (*lacht*)

- Dat is geen probleem. Hartelijk bedankt voor het interview!

Bijlage XIII: Transcript interview Liesbet Stevens en Nathalie Vander Linden

Liesbet Stevens is raadgever binnen de Cel Gelijke Kansen van Vlaams minister Kathleen Van Brempt. Nathalie Vander Linden is stafmedewerkster van de Cel Gelijke Kansen van het kabinet van Vlaams minister Kathleen Van Brempt.

Woensdag 6 mei 2009 op het kabinet van minister Kathleen Van Brempt te Brussel.

Noot: Het interview was met Liesbet Stevens (Cel Gelijke Kansen, raadgever minister Van Brempt) en Nathalie Vander Linden (Cel Gelijke Kansen, stafmedewerkster kabinet Van Brempt). Mevrouw Stevens had een drukke dag en kon niet het hele interview aanwezig zijn, daarom vermeld ik de naam telkens er iemand anders aan het woord is. Alles wat **in bold** gedrukt staat, heb ik gezegd.

(Nathalie Vander Linden) Volgende week is er een fototentoonstelling van *Flair* en die gaat over de man-vrouw beeldvorming. Ik weet niet wat het precieze onderwerp is van uw thesis?

- **Eigenlijk is het een onderzoek of er een verband bestaat tussen de afwezigheid, zoals al gebleken is, van minderheden in het journalistiek productieproces en de beeldvorming over die minderheden.**

(Nathalie Vander Linden) Welke invloed dat heeft op de bevolking en hoe zij zich daar naar gedragen of...

- **Wel, niet exact. Onderzoeken hebben aangegeven dat de beeldvorming van bijvoorbeeld vrouwen en allochtonen vaak negatief is. En ook dat zij minder aan bod komen. En ik onderzoek dus of dat zou kunnen opgelost worden door het feit dat er meer vrouwen of allochtonen zelf in de journalistiek werken.**

(Nathalie Vander Linden) Ah, zo. Ja. Ik heb het al gezegd: wij doen daar zelf niet heel veel rond. Omdat wij al hebben gemerkt dat wij de mediasector moeten mee hebben om als overheid iets aan die beeldvorming te kunnen doen. Dat is een sector apart. En het recht van vrije meningsuiting bestaat ook nog, hé. Wij kunnen niet zomaar zeggen dat zij geen stereotiepe beelden meer mogen gebruiken. In België mag dat niet, want er is het recht op vrije meningsuiting. In een democratie mag dat niet.

Wij hebben bijvoorbeeld geprobeerd om een forum op te richten op internet, voor organisaties die dat doen. Maar daar krijg je ook meteen stereotiepe discussies en we hebben gemerkt dat dat forum niet het juiste effect had. Volgende week is er dus die fototentoonstelling van *Flair*. Het positieve daaraan is dat *Flair* zelf heeft voorgesteld om dat te doen. Dan kunnen wij daar al veel beter op in spelen, omdat ze het zelf voorstellen. Die tentoonstelling gaat wel enkel over man-vrouw. Over mannen en vrouwen. Je kent die beelden wel. Altijd als er een verpleegster wordt afgebeeld, is dat een vrouw.

Als er een dokter of een hogere functie wordt getoond, is dat een man. Een bouwvakker is altijd een man... Ik heb onlangs een reclame gezien van een uitzendbureau en die kon echt niet méér stereotiep zijn.

Die tentoonstelling is in Antwerpen, in de stadsfeestzaal en gratis toegankelijk voor iedereen. En daar willen wij aantonen dat het ook mogelijk is om anders af te beelden. Daarom stellen wij ook voor om misschien een databank te maken van niet stereotiepe beelden. Zodat de journalistiek kan teruggrijpen naar die databank. Want wij ondervinden ook dat als zij er zelf moeten naar zoeken... Ze zijn moeilijk te vinden en dan gebruiken ze al snel het stereotiepe beeld. Dus als er een databank zou zijn, kan je dat snel opzoeken.

Op school, in alle handboeken is dat ook het geval, hé. Dat zijn altijd stereotiepe beelden: mama doet de afwas, mama doet het huishouden en papa gaat werken. Die kinderen worden dan ook ingeprent dat dat het rolpatroon is van de vrouw en van de man. Als je van jongs af aan kan aantonen dat er meer diversiteit is... Want in de maatschappij is het niet meer zo dat de vrouw altijd de afwas doet en de man gaat werken. Tegenwoordig bestaan er ook zodanig veel gezinsvormen. Er is geen juiste weergave van de realiteit meer in de media. Dat is voor ons moeilijk, want het is niet meer zo. Moest het zo zijn in de realiteit, dan is men juist. Maar nu is het niet correct meer. Het is moeilijk om als overheid daar iets aan te doen.

- Jullie nemen toch bepaalde initiatieven? Het kabinet Van Brempt heeft toch de expertendatabank opgestart vorig jaar?

(Nathalie Vander Linden) Ja, inderdaad. Wij hebben dat vorig jaar opgestart. Ik was er toen nog niet, maar ik weet wel dat het goed aanslaat bij de journalisten. Zij hebben nu veel gemakkelijker toegang. Ze kunnen gewoon in de databank op zoek gaan naar een vrouwelijke expert. Of als ze over iets stereotiep mannelijks berichten, kunnen ze kijken of er een vrouwelijke expert over beschikbaar is.

- Maar u denkt dus dat het wel werkt?

Ja.

- Want er zijn in het verleden ook al gelijkaardige initiatieven genomen...

(Nathalie Vander Linden) Wat ik er van hoor, is dat de evaluatie echt positief is. Ik ken daar geen cijfers van, want dat is natuurlijk ook moeilijk te bepalen. Ik heb gehoord dat die databank echt veel geraadpleegd wordt. Dat wil daarom nog niet zeggen dat het effectief gebruikt wordt.

Wij hadden het er vorige week nog over. Als je het journaal bekijkt of panels of expertendebatten, zie je dat er meer vrouwen aanwezig zijn. Vorige week in *De Zevende Dag* bijvoorbeeld ging het over mobiliteit, wat iets typisch mannelijk is. En men had allemaal vrouwen uitgenodigd. Hilde Crevits, Kathleen Van Brempt, Annick De Ridder van de VLD en nog iemand van Vlaams Belang die ik niet ken. Dat viel mij toch op. Er zaten vijf vrouwen terwijl het over mobiliteit ging. Normaal zou je Etienne Schoupe of zo verwachten. Dat is wel het verschil. Ik zeg natuurlijk niet dat dat rechtstreeks

gelinkt is aan die databank. Maar het maakt het gewoon veel gemaklijker. Dat kunnen wij wel doen als overheid, dingen gemaklijker maken. Maar wij kunnen niet zeggen dat het zo of zo moet. Dat gaat niet.

- Zijn er wat allochtonen betreft of andere minderheidsgroepen zoals mensen met een handicap ook problemen rond stereotiepe beeldvorming, denkt u?

(Nathalie Vander Linden) Over gehandicapten kan ik het moeilijk zeggen, want dat is echt Liesbet haar deel, maar die is er nu dus even niet.

Het stereotiepe beeld bij allochtonen is vaak de vrouw die thuis blijft, met een hoofddoek aan. Daar doen wij wel acties rond. Voor allochtone vrouwen, dat is dan een minderheid binnen een minderheid. Daar doen wij wel specifieke projecten voor, om de beeldvorming in die gemeenschap zelf te veranderen. Dus niet in de samenleving zelf, maar binnen die gemeenschap. Dat die mannen niet altijd denken dat hun vrouwen moeten thuisblijven en niet mogen gaan werken. Dat zijn wel kleine projecten, dat zijn geen gigantische projecten. Dat zijn gewoon gespreksavonden met de koppels om te proberen overbrengen dat het stereotiepe beeld niet meer hoeft. Praat met elkaar en...

- Dus ook bij hen speelt dat stereotiepe beeld, binnen die gemeenschap zelf?

(Nathalie Vander Linden) Ja, bij hen speelt dat ook. Zij denken dat hun vrouw niet mag werken omdat dat slecht over komt. Via kleine gespreksgroepen proberen wij hen te overtuigen dat dat niet zo is. Dat er ook andere manieren zijn. Dat is wel op een heel kleine schaal. Je bereikt daar ook niet de hele Vlaamse allochtone gemeenschap mee. Zoiets moet klein beginnen. Het heeft geen nut om gigantische dingen te organiseren. Ten eerste heeft Gelijke Kansen daar het geld niet voor. Wij hebben bitter weinig geld om grote projecten te doen, dus moeten we het wel kleinschalig aanpakken. Maar dat kan ook werken. Die ene vrouw vertelt dan aan een andere vrouw dat ze naar een gespreksavond geweest is en wat ze allemaal gehoord heeft. Daar rekenen wij eigenlijk op. Wij doen wel heel veel voor de emancipatie voor het vrouwelijk allochtoon middenveld. Om daar leidersfiguren te creëren. Cursussen en workshops organiseren om hen te doen beseffen dat ook zij een leidersrol kunnen spelen en kunnen tonen aan allochtone vrouwen dat ook zij het kunnen. En dat het mag. Zo, via mond aan mond, proberen wij dat dus te doen. Dat is wel zeer miniem, maar zo proberen wij dat te doen. Maar om effectief beeldvorming in de media... Wij blijven bij dergelijke kleine projecten om binnen die gemeenschap zelf te werken.

- Ik heb ook al een paar hoofdredacteuren en journalisten van kranten en televisie gesproken. Zij zeggen altijd dat ze wel bereid zijn om mensen uit minderheden aan te nemen, maar dat die zich niet aanbieden. Dat er niet genoeg journalisten uit minderheden zijn. Kunnen jullie dan bijvoorbeeld ook initiatieven doen naar de opleidingen toe? Zodat er misschien meer mensen uit minderheden in die opleidingen terecht komen zo gemaklijker in de media terecht komen.

(Nathalie Vander Linden) Dat is ook opnieuw iets dat zeer vroeg begint. Dat begint al bij de opleiding in het lager. Als ik over allochtonen spreek, begint dat in het lager. En daar speelt de opvoeding een heel belangrijke rol. Daar is er onderzoek naar gedaan en het begint daar al. In die opvoeding laten ze jongens meestal volledig los, waardoor zij vaak in het slechte milieu belanden. Terwijl ze meisjes zeer kort houden. Die moeten goed studeren en Daar zien wij dus een heel groot verschil tussen jongens en meisjes. Meisjes zullen sneller een diploma hebben dan jongens. Dat begint al bij de opvoeding. Ze moeten meestal een diploma hebben voor hun job en dan moeten ze nog de stap durven zetten om ook hoog te durven mikken. Ze moeten ook durven. Want meestal denken ze zelf al: 'Wij zijn een minderheid. Het zal ons toch niet lukken.' En dat is een vicieuze negatieve cirkel. Daar moeten ze ook uitraken. Ze kunnen maar proberen, hé.

Er zijn bijvoorbeeld ook grote allochtone bazen in België. Die zouden meer in de media moeten komen, omdat zij het al 'gemaakt hebben'. Om te tonen: 'Wij kunnen het. Iedereen kan het.'. Nu ja, je moet dat ook niet te veel veralgemenen. Maar ik hoop dat je begrijpt wat ik bedoel.

- Tonen dat het mogelijk is?

(Nathalie Vander Linden) Dat zij tonen dat het mogelijk is, als je je ervoor inzet. Iedereen heeft gelijke kansen, want er mag niet gediscrimineerd worden bij sollicitaties. Maar toch, ik ben er niet van overtuigd dat dat uit den boze is.

De Vlaamse overheid zelf doet daar ook wel veel voor. Binnen de overheid dan. Er zijn wel streefcijfers om bijvoorbeeld zoveel procent gehandicapten of zoveel procent allochtonen te hebben. Het streefpercentage allochtonen binnen de overheid is vier procent denk ik. Dat is nog niet genoeg, maar ze zijn er wel met een effectief plan echt aan het werken. Ze plaatsen overal vacatures waarbij ze zeggen: 'Wij zoeken allochtonen, kom je aanmelden.'.

Maar dat is natuurlijk enkel nog maar binnen de Vlaamse overheid, hé. Om dat in de privé-sector ook zo te krijgen... Wij hebben daar heel weinig vat op. Het is heel moeilijk om als overheid te zeggen dat je ergens geen vat op hebt, maar in de privé-sector is dat moeilijk. Wij kunnen niet zomaar streefcijfers opleggen. Wij hebben dat geprobeerd. In de advies- en bestuursorganen is er een quota van 1/3 of 2/3 vrouwen. Ik ben nu voor mijn eigen thesis aan het onderzoeken hoe dat zit bij allochtonen. Daarover is maar bij drie adviesorganen van de totale Vlaamse overheid een streefcijfer waarbij men allochtonen betreft.

Voor advies- en bestuursorganen lukt dat, omdat het van de Vlaamse overheid is. Je legt quota op en ze moeten er aan voldoen. Wij hebben dat proberen uitbreiden naar de privé-sector, samen met VOKA. In Antwerpen en Limburg hebben wij met hen een project opgezet. Wij merkten wel dat die privé-sector daar heel huiverachtig tegenover staat. Het woord quota alleen al is een taboe.

Maar quota zijn een noodzakelijk kwaad voor zoiets. Op lange termijn kan je dat afschaffen, want dan wordt het routine en logisch. Maar nu is het nog niet logisch dat je allochtonen aanneemt. Het zou moeten, maar het is nog niet logisch dat je vrouwen in moeilijke of hoge functies aanneemt en dat je

gehandicapten aanneemt. En quota zijn daar wel een goede springplank voor. Om het gewoon te worden om diversiteit in je personeelsbestand te optimaliseren. De privé-sector zegt altijd dat ze geen vrouwen of allochtonen vinden. Maar zoeken ze wel?

- Ja, doen ze zelf wel inspanningen?

(Nathalie Vander Linden) Ja. Ze zeggen altijd dat ze wel zoeken, maar niemand vinden. Maar als wij eens een uurtje zoeken, vinden we meteen kandidaten. Wat is er dan waar? We merken dus wel dat de privé-sector daar moeilijk op gang komt. Om daar warm voor gemaakt te worden.

- Iemand anders vertelde bijvoorbeeld in een interview dat de Erasmus-hogeschool, hier in Brussel, extra geld krijgt om mensen uit minderheden in hun opleidingen aan te trekken. Klopt dat?

(Nathalie Vander Linden) Daar weet ik niets van. Ik denk dat je daarvoor bij onderwijs moet zijn, bij Vandenbroucke. Zij zullen dat weten.

- Ah oké. Ik dacht dat jullie dat misschien wisten.

(Nathalie Vander Linden) Het kan zo zijn, maar ik durf daar geen sluitend antwoord op geven. Of het zo is of niet. Het kan en het zou wel positief zijn moest het zo zijn. Maar een correct antwoord kan ik daar niet op geven. Ik heb daar zelfs nog niets over gehoord.

- Denkt u, persoonlijk dan, dat er een invloed kan zijn van de aanwezigheid van minderheden in de journalistiek op de berichtgeving over die minderheden? Als er nu bijvoorbeeld meer allochtonen in de journalistiek zouden zijn dat dan ...

(Nathalie Vander Linden) Ja. Het is ook logisch. Als je het groepsgevoel hebt, een allochtoon heeft meestal het gevoel dat hij in de allochtone groep zit, dat je meer opkomt voor de belangen van die groep.

Mijn persoonlijke mening is, en dat komt ook in heel veel theorieën terug, dat het de groepsbelangen beschermt. Als er een allochtone journalist is, zal die meer weten over bepaalde items. Er zijn ook persberichten over allochtonen. Andere journalisten zullen die misschien al snel links laten liggen, terwijl die persoon misschien eens op tafel zal kloppen. En zeggen dat het wel de moeite is om het aan bod te laten komen. Zo zal dat zeker wel effect hebben. Als die persoon duidelijk maakt dat dat de moeite is en de andere journalisten op die manier ondervinden dat ze meer rekening moeten houden met de diversiteit, kan er een mentaliteitswijziging komen. Maar dat is heel moeilijk om te bereiken.

Volgens mij heeft het zeker effect. Dat is bij alle minderheidsgroepen zo. Als er een gehandicapte zou zijn, zal die ook altijd... . Wij hebben nu stedenbouwkundige verordening voor gehandicapten gemaakt. Dat gaat over de toegankelijkheid van openbare gebouwen. De technische kant van het verhaal ken ik niet, maar het komt er op neer dat alle openbare gebouwen toegankelijk gemaakt

moeten worden voor personen met een handicap. Maar wij krijgen dat niet verkocht aan de pers. Wij doen daar heel veel moeite voor, maar wij krijgen dat niet verkocht. Het is te saai voor hen. Maar als er daar nu een aantal personen zouden werken met een handicap...

- Dan zouden die misschien ook wel eens zeggen...

(Nathalie Vander Linden) Ja. In het Vlaams Parlement valt dat bijvoorbeeld op... Helga Stevens, een doof iemand, klopt echt op tafel. Objectief bekeken valt dat heel erg op. Er is één dove persoon in het Vlaams parlement en die klopt op tafel, dat er ook met die personen rekening moet gehouden worden. In de media is dat hetzelfde, denk ik. Het feit is wel dat ze dan al in de hogere functies moeten raken. Dat is moeilijk, want het duurt ook een tijdje voor ze daar raken. Iedereen moet een cyclus doorlopen, niemand start bovenaan. Het heeft volgens mij zeker invloed. Het voorbeeld dat wij dat niet verkocht krijgen is er. Onze persdienst zegt zelf dat we het wat leuker moeten maken. Zoiets technisch kan je niet leuk maken. Wij zijn heel blij dat het er is en dat we dat verwezenlijkt hebben, maar als we het niet kunnen laten weten... Mensen weten dat dan niet. Dan zou het volgens mij zeker een verschil maken als er bij de media één iemand met een handicap zit die op tafel klopt en zegt dat het wel in de pers moet komen.

- Denkt u dat de media daar ook inspanningen voor doen, om die mensen aan te trekken? De VRT heeft bijvoorbeeld het Charter en de Cel Diversiteit.

(Nathalie Vander Linden) Ik vind dat heel goed van de VRT. Zij hebben toch ook een *genderwatcher* of zoiets? Ik heb daarnet een oud artikel gelezen daar rond, het is wel al uit 2004. Het is toch prachtig dat de VRT zo'n uitgestippeld beleid heeft daarover. Ik weet wel niet hoe het objectief draait, dat beleid. Maar gewoon het feit dat zij daar al moeite doen en er mee bezig zijn. Ze zijn er zich van bewust dat ze op televisie meer diversiteit moeten hebben. Ook al is het maar in soaps zoals *Thuis*. Daar speelt ook een allochtoon in mee. De stereotiepe Vlaming wordt daar dan ook eens mee geconfronteerd. Dan beseffen ze als het ware: 'Ah, die leven hier ook'. Want als die soaps en programma's allemaal puur blanke mannen zijn die gaan werken en blanke vrouwen die bij de kachel blijven, raken we niet verder. Daarom is dat goed. Zij beseffen dat ze voor meer variëteit moeten zorgen in hun beeldvorming. Maar hebben zij tegenover allochtonen ook zoiets?

- Ja. Het Charter Diversiteit omvat wel verschillende groepen. Ook mensen met een handicap of allochtonen.

(Nathalie Vander Linden) Ik dacht dat het enkel om vrouwen ging en daarom vroeg ik mij wel af waarom ze het ook niet voor allochtonen deden. Maar blijkbaar...

- Zij hebben bijvoorbeeld ook opleidingsstages. Dat zijn betaalde stages voor zes maanden. Ze mogen natuurlijk niet discrimineren, maar ze roepen wel expliciet mensen van etnisch-culturele minderheden om zich aan te bieden voor de stages.

(Nathalie Vander Linden) Dat is heel positief. Het probleem is natuurlijk dat de VRT ook weer van de overheid is. Daar kunnen wij wel een beetje 'duwen'. Maar VTM doet waarschijnlijk niets gelijkaardigs.

- Nee, inderdaad. De VRT staat wat dat betreft alleen. Ook bij kranten zijn er geen gelijkaardige initiatieven.

(Nathalie Vander Linden) De VRT is nog van de overheid, hé, daar kunnen wij nog iets 'opleggen'.

- Jullie kunnen dat bijvoorbeeld niet opleggen aan de andere media? Om zo'n Charter Diversiteit aan te nemen.

Wij kunnen dat voorstellen, maar ik denk niet dat wij hen niets kunnen opleggen.

(richt zich tot Liesbet Stevens die er net bij gekomen is)

De vraag is nu of wij iets kunnen opleggen aan kranten? We kunnen dat voorstellen, maar...

- Zoals bijvoorbeeld het Charter Diversiteit van de VRT.

(Liesbet Stevens) Ook het charter is niet opgelegd, hé. Het hangt er van af, dat is eigenlijk een juridische vraag. *(Liesbet Stevens moet nog even weg)*

(Nathalie Vander Linden) Ik denk niet dat wij dat kunnen doen. Wij kunnen het voorstellen en tienduizend keer vragen om er rekening mee te houden, maar zij beslissen dat zelf. Het feit is ook als er één krant het zou doen ...

- Dat er misschien wel zouden volgen?

Ja. Ik denk dat wel. De anderen doen dat dan en halen daar misschien de media mee. Media is iets zodanig groot en heeft zodanig veel invloed. Ik denk dat het zo is. We zullen zien wat het juridische antwoord is. Liesbet is jurist, dus zij zal dat wel kunnen zeggen.

(Liesbet Stevens) Wij hebben een beetje invloed op het beleid van bijvoorbeeld de VRT via de beheersovereenkomst. De VRT heeft een verzelfstandigd statuut, dus die maken wel afspraken met de Vlaamse overheid. Dat is dus de bevoegde minister. Dan wordt daar iets over opgeschreven en er staan ook dingen in over diversiteit. Maar het is niet de gewoonte om ons op het operationele niveau te gaan begeven. Dat is zeker een probleem. Zo'n charter is eigenlijk de manier waarop zij daar uiting aan geven. Kunnen wij dat opleggen? Dat is dus een juridische vraag, in de zin van 'heb je...'

(Nathalie Vander Linden) We kunnen dat toch maar gewoon voorstellen?

(Liesbet Stevens) Ik weet het niet. Misschien kun je dat wel opleggen.

(Nathalie Vander Linden) Zouden wij dat bijvoorbeeld kunnen opleggen aan VTM?

(Liesbet Stevens) Er is regelgeving over de audiovisuele media, hé. De vraag is of je een rechtsgrond hebt. Of je bevoegd bent om het te doen. Ik zou niet direct weten waarom je daar niet bevoegd voor zou zijn.

(Nathalie Vander Linden) Als we daar bevoegd voor zouden zijn, waarom doen we het dan niet?

(Liesbet Stevens) Omdat je daar absoluut geen draagvlak voor hebt. Enerzijds is er de juridisch interessante vraag of het kan. De discussie zou daar zijn in hoeverre je ingrijpt op het recht op vrije

meningsuiting. Door te zeggen... . De vraag is eigenlijk wat je dan zou willen zeggen. Is dat dan: 'Tien procent van uw presentatoren moet behoren tot een minderheidsgroep' of zoiets?

- Het zou misschien niet noodzakelijk gaan om quota. Bij de VRT gaat het bijvoorbeeld ook niet om quota, maar zij hebben wel het charter ondertekend waardoor ze initiatieven aangegaan zijn om er aan te werken.

(Liesbet Stevens) Ja, maar als je het wil opleggen, als je nadenkt over de juridische weg, dan moet wat je oplegt, ook zeer concreet zijn. Dan zal je niet opleggen dat ze 'er moeten aan werken'. Want ja, je kunt het dan evengoed niet opschrijven.

Ik zal niet zeggen dat het dan expliciet quota moeten zijn, maar het moet toch wel Maar pas op, dat gebeurt ook, hé. Ik denk dat het bij de VRT is, dat een bepaald percentage van de programma's moet vertaald worden naar doventaal en zo. Er zijn mogelijkheden om dingen rond diversiteit te kwantificeren. Waarom doen we dat niet? Ik denk dat het ook wel wat met onze aard te maken heeft. We zijn daar heel gevoelig voor, wij Belgen, hé. Over de vrije meningsuiting. Ook op andere vlakken grijpen we daar nauwelijks op in. En als het gebeurt, bijvoorbeeld met de wet op het negationisme, het ontkennen van de holocaust dat strafbaar wordt gesteld, is daar nog steeds heel veel discussie over.

In die zin volg ik Nathalies reactie helemaal. Ik denk dat het zeer, zeer moeilijk zou zijn. Ook qua politiek. Niet enkel de vraag of de bevoegde minister het wil doen. Maar de regering beslist collectief, dus dan moet je de hele Vlaamse regering daar eigenlijk achter krijgen. En ik denk dat dat een heel moeilijke zaak zou zijn.

- En is het Charter Diversiteit eigenlijk een goed initiatief? Waarschijnlijk wel, maar de slagkracht blijft toch wel beperkt omdat het louter adviserend is.

(Liesbet Stevens) Wat wij vanuit de ervaringen op het kabinet Gelijke Kansen weten, is dat je die sensibiliserende instrumenten altijd nodig hebt. Dat kan een charter zijn of iets anders. Er zijn allerlei documenten. Of de vakbond ondertekent iets, de VRT ondertekent een charter en in de sportsector ondertekenen ze iets en zo verder. Ik wil daar niet neerbuigend over doen, want je hebt die sensibiliserende instrumenten nodig. Maar je ziet wel dat er pas iets verandert als dat op een voldoende hoog niveau in de bedrijfsstrategie wordt ingeschreven. Zolang het iets blijft in de marge van 'de personeelsdienst die ook een beetje werkt rond ...', heeft het niet echt een effect.

Er moeten op een voldoende hoog niveau in een bedrijf of een organisatie, mensen zijn die zeggen: 'Wij gaan daarvoor en wij gaan dat ook kwantificeren. Wij gaan daar doelstellingen over opleggen en die ook kwantificeren. En we gaan nakijken of die doelstellingen gehaald worden.' Dus dat sensibiliserende is ook maar, denk ik, de bedoeling om bij mensen het besef op te wekken dat er inderdaad iets niet klopt, iets niet normaal is. Het is niet normaal dat vrouwen de helft van de

bevolking uitmaken en dat als je de spreektijd van experts meet dan blijkt dat maar tien procent... het is waarschijnlijk meer, maar ik weet niet wat het aantal is. Het zal toch meer zijn, hé.

(Nathalie Vander Linden) Ja, dertig procent, dacht ik.

- Ja, inderdaad. Ongeveer één op drie.

(Liesbet Stevens) Wel, absoluut niet in verhouding is met het aantal vrouwen of het aantal vrouwelijk experts. Of ook andersom, hé. Want nu zou je misschien nog kunnen zeggen dat er niet genoeg vrouwelijke experten zijn.

Maar andersom zie je ook dat als er slachtoffers moeten geïnterviewd worden... En slachtoffer zijn vereist geen expertise hé, dat is iets dat u overkomt. Als slachtoffers geïnterviewd worden, heeft men wel een voorkeur voor vrouwen. Eerst moet je bij mensen het gevoel opwekken dat dat niet normaal is. Dan pas moet je gaan samen zitten met die mensen om te bekijken welke instrumenten en welke middelen er zijn om dat te veranderen. Voor die tweede stap moet je als het ware ook al de hele hiërarchie overtuigd hebben van de eerste stap.

De bevoegdheid van de minister van Gelijke Kansen, of de uitdaging legt net heel erg op dat sensibiliserende. Terwijl andere ministers dat niet echt... Enfin, de minister van Mobiliteit moet natuurlijk ook sensibiliseren rond verkeersveiligheid. Maar bij Gelijke Kansen is het veel minder duidelijk wat de middelen vanuit het Vlaams niveau dan zouden kunnen zijn. We hebben al zoveel strijd over de aanwezigheid van vrouwen in bestuur- en adviesorganen, waarvan je heel gemakkelijk kunt aantonen dat je geen inspraak hebt als je er niet zit. Daar moet je dus geen volledige uitleg doen waarom er een beleid nodig is. Als we mensen zouden moeten uitleggen dat het belangrijk is dat er bijvoorbeeld ook nieuwslezers van allochtone afkomst zijn, denk ik dat heel veel mensen zich zouden afvragen waarom dat nodig is. 'Dat is toch allemaal hetzelfde?' Beeldvorming is iets dat zich heel moeilijk laat 'vatten' eigenlijk hé, of zich moeilijk in regeltjes laat gieten.

- Ja. Er is misschien nog een mentaliteitsverandering nodig bij het publiek en bij de media zelf om te beseffen dat die mensen ook deel uitmaken van de samenleving?

(Liesbet Stevens) Ja, ik denk dat de mentaliteitsverandering... Want je ziet nu wel dat er een paar allochtonen zijn in de journalistieke wereld zijn, of mensen die zich geuit hebben. Er zijn ook vrouwen en mannen. Waar de mentaliteitsverandering dan..., ik denk wel dat dat eerder beroepsmisvorming is dan mentaliteitsverandering (*lacht*) Wat eigenlijk vreemd is, is dat als je enkel maar geconfronteerd wordt met een groep 'witte' mannen van middelbare leeftijd, die allemaal een vrouw hebben die thuis wacht met de kindjes, dan zou je frank moeten vallen dat dat geen normale weergave is van de samenleving.

Als ik het dan oneerbiedig zeg, denk ik dat we de 'Excuus-Truus' en de 'Alibi-Ali' wel al hebben. Ik meen dat met alle respect naar die mensen toe, want ik ben er zeker van dat dat niet altijd vanzelfsprekend is. Maar we zoeken een andere mentaliteitswijziging. We zoeken eigenlijk de

mentaliteitswijziging of de beeldvorming, dat je niet zo vaak geconfronteerd wordt met clubjes van mannen van middelbare leeftijd in pak. Neem nu de economische crisis. Dan is het enige wat je ziet: mannen van middelbare leeftijd in pak en licht kalend. Dat is het beeld dat gecreëerd wordt. Dat is het moeilijke om uit te leggen. Waarom moet je werken aan beeldvorming? Omdat dat op een individueel en collectief niveau uw verwachtingen mee vorm geeft.

(Nathalie Vander Linden) Het moet gewoon een weergave zijn van de realiteit. Het geeft gewoon een vervormd beeld van de realiteit en de mensen staan er niet bij stil dat de samenleving anders is dan dat ze wordt weergegeven.

- Ze nemen de realiteit van de media aan als werkelijke realiteit?

(Nathalie Vander Linden) Ja.

(Liesbet Stevens) Er zijn altijd moeilijke vragen, hé. Moet er in een feuilleton bijvoorbeeld ook al eens iemand rondlopen die lesbisch is of met een handicap? En hoe ga je er dan op een natuurlijke manier mee om? Want als het er op een ostentatieve manier bijgesleurd is, dan ja... Als het er te dik op ligt, werkt het ook niet.

We hebben ook gewoon nog veel meer onderzoek nodig hoor. Fundamenteel onderzoek naar hoe beeldvorming werkt. En hoe diversiteit in de beeldvorming werkt. Helpt het of helpt het niet?

Mij valt het bijvoorbeeld wel altijd op als ik in Engeland ben, dat daar heel veel reclame wordt gevoerd rond etnisch-culturele minderheden. We hebben dat hier in België nu ook een klein beetje. Er is hier één blad geloof ik voor de allochtone vrouw, zo'n *glossy*. Maar in Engeland is dat... Engeland heeft ook wel een veel grotere allochtone gemeenschap.

Wij hebben altijd gezegd dat we mensen niet mogen indelen en dan een percentage opleggen voor de holebi's en een percentage voor de gehandicapten en zo verder. Want dat werkt eigenlijk ook niet. Voor de man-vrouw verhouding is dat anders, omdat je daar met ongeveer even grote groepen zit. Daar kan je zeggen dat je eigenlijk naar een evenwichtige of evenredige deelname moet streven. Omdat je er kunt van uit gaan... Ik denk dat je in ieder geval niet kunt uitgaan van het tegendeel. Als je in één of ander domein geen vrouwen vindt, mag je er niet van uit gaan dat dat is omdat er geen enkele vrouw geïnteresseerd of intelligent genoeg is om dat soort werk te doen. Bij vrouwen kun je vrij gemakkelijk verdedigen, vind ik, dat er geen redenen zijn om aan te nemen dat er geen experten in een beleidsdomein zitten. Dezelfde redenering geldt bijvoorbeeld voor allochtonen, maar omdat zij maar met tien procent zijn of personen met een handicap die ook met tien procent zijn, is het niet meer zo vanzelfsprekend om in elk beleidsdomein zeker iemand te vinden. Zeker niet als je een multiplicatoreffect hebt, wat Anciaux nu probeert te doen. Het blijkt wel te werken, dus misschien ben ik te voorzichtig. Hij heeft grote inspanningen gedaan om de raden van bestuur in cultuurorganisaties te interculturaliseren. En als je dat heel hard doet, werkt dat ook wel. Hij heeft het opgelegd, en daar past men zich aan. Met veel morren, zeuren en zagen. Maar men gaat expliciet op zoek.

En ik denk dat dat een beetje het probleem is van beeldvorming. We zijn nu wel wat aan het afwijken, maar het is wel een middel om uw beeldvorming te veranderen natuurlijk. Als er nooit iemand is die zegt: ‘En nu gaan we de grote sprong vooruit doen, hé. Nu gaan we door de zure appel heen.’ Dan blijf je maar sensibiliseren, hé. Dan blijf je...

(Nathalie Vander Linden) Dan blijf je maar uitstellen.

(Liesbet Stevens) Allé, niet eens... Het gaat gewoon veel te traag dan.

(Nathalie Vander Linden) Het is ook niet iets dat je plots kan doen. Anciaux heeft daar nu echt veel moeite voor gedaan, zijn campagne was wel goed. En als dat helpt... Je moet natuurlijk nog iedereen kunnen overtuigen ook, hé.

(Liesbet Stevens) Dat is waar. Het is eigenlijk een interessante piste. Je zou eigenlijk eerst moeten kunnen aantonen dat diversiteit in de nieuwslezers echt nuttig is. Je moet het rechtvaardigheidsargument hebben, maar je zal toch ook iets straffers nodig hebben, denk ik. Ik weet niet waar uw onderzoek precies over gaat? Gaat het enkel over journalisten of gaat het over alle programma's?

- Over de journalisten.

(Liesbet Stevens) Alleen journalisten, ja. Het zou dan interessant zijn om te weten of het helpt. Hoe gaan mensen met diversiteit om als er eens een gehandicapte nieuwslezer of reporter is? Dan is er natuurlijk de vraag... Ik denk dat er dan wel pistes zijn. Maar ik weet die ook zo niet direct uit mijn mouw te schudden. Dat je dan quota of percentages oplegt. Dan is de vraag of je het politiek verkocht kunt krijgen. En jij denkt van niet, hé *(kijkt naar Nathalie)*

(Nathalie Vander Linden) Ik denk het niet, nee *(lacht)*

(Liesbet Stevens) Ik ben altijd de beeldenstormer.

- Ik heb het daarnet ook al gevraagd aan Nathalie, maar denkt u dat er een verband bestaat tussen de afwezigheid van minderheden in de journalistiek en de berichtgeving over minderheden?

(Liesbet Stevens) Ja.

- Als er nu meer allochtonen journalist zouden zijn, dat de berichtgeving dan zou veranderen?

(Liesbet Stevens) Wel, ik denk dat er twee dingen zouden zijn. Ten eerste zou je meer berichtgeving hebben. Ik denk nu heel specifiek aan personen met een handicap. Waarom denk ik dat? Dat is natuurlijk een persoonlijke mening. Maar ik zie bijvoorbeeld bij die fysieke toegankelijkheid van gebouwen waar wij veel mee bezig zijn, dat de architecten die daar mee bezig zijn bijna allemaal architecten zijn die zelf een functiebeperking hebben. Of architecten die in de familie iemand hebben met een functiebeperking.

- Die er mee in contact komen?

(Liesbet Stevens) Ja. Ik vind het geen vreemde gedachte dat een mens leert en leeft op basis van eigen ervaringen. Ik denk niet dat we er schande moeten van spreken dat de gemiddelde architect daar niet mee bezig is. Maar dat wil niet zeggen dat we het niet moeten veranderen. Dus op dezelfde manier denk ik dat het geen schande is dat journalisten bijvoorbeeld minder voeling hebben met bepaalde maatschappelijke thema's. En daardoor misschien die minder vaak aan bod laten komen. Dat is één ding. Maar ik herhaal nogmaals dat dat niet wil zeggen dat we daar niet moeten op werken. Dat zou betekenen dat er daardoor meer berichtgeving zou komen.

Het andere is dat ik denk dat de toon van de berichtgeving ook anders zou kunnen zijn. Dat de inhoud van het bericht zelf beïnvloed wordt door de ervaring en de deskundigheid van een persoon.

- Omdat ze meer achtergrond hebben?

(Liesbet Stevens) Omdat ze meer achtergrond hebben of dat ze meer gevoeligheid hebben over onderwerpen. Ik kan me best voorstellen dat iemand met een visuele handicap ...

(er komt iemand iets vragen en mevrouw Stevens moet even weg)

(Liesbet Stevens) Ik denk dus dat de inhoud van het bericht zou kunnen veranderen. Dat mensen gevoeliger zouden zijn voor bepaalde dingen, waar een valide persoon niet gevoelig voor is. Bijvoorbeeld het aanspreken van de persoon met een handicap zelf en niet de begeleider. Zo'n dingen.

Ik denk... want ik wou nog iets zeggen. Dus je hebt al het aantal en de inhoud. En misschien ook de manier waarop het gepercipieerd wordt door het publiek. Als ik bijvoorbeeld zou zeggen 'Stem vrouw, stem vrouw, stem vrouw.' en ik sta zelf op de lijst, is het precies alsof ik wil zeggen dat ze op mij moeten stemmen. Terwijl als een oudere man zou zeggen 'stem vrouw, stem vrouw', zou dat een heel ander effect hebben. En dat is iets gelijkaardigs. Als wij 'witte vrouwen' iets gaan zeggen aan allochtone vrouwen, kan dat al een ander effect hebben afhankelijk van wie je als boodschapper bent. Dus misschien dat louter door het feit van diversiteit onder de nieuwslezers, de manier waarop een boodschap overkomt bij een publiek ook anders is.

- Denk je dat de minderheden meer in de mainstreammedia aan bod moeten komen of kunnen specifieke minderhedenmedia ook een oplossing zijn?

(Liesbet Stevens) Het is een 'en-en' verhaal.

(Liesbet Stevens moet weg)

- Ik heb bijvoorbeeld met Peter Verlinden ook een interview gehad en hij was vrij tegen minderhedenmedia. Magazines zoals MO* Magazine of organisaties zoals Kif Kif. Omdat hij vindt dat ze zichzelf nog meer in een hoekje plaatsen...

(Nathalie Vander Linden) Tja, als het niet lukt in de grote media, moeten ze wel... Ik ben zeker niet tegen die specifieke media. Dat is mijn mening. Ik weet niet wat Liesbet haar mening is. Het moet

ook samen lukken. Maar als dat eerst niet lukt, is het ook logisch dat ze zelf iets proberen en het engagement aangaan om zelf media op te richten.

- Zo kunnen ze misschien ook meer hun stem laten horen?

(Nathalie Vander Linden) Ja, natuurlijk. Zij weten ook wie hun publiek is. Enerzijds splitsen ze er zich misschien mee af, maar anderzijds bereiken ze wel hun doelgroep, hé. Ik denk dat toch.

- Oké, dank u wel.